

Brüssel, 27. november 2025
(OR. en)

15277/25

SOC 769
EMPL 507
EDUC 434
ECOFIN 1504

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	25. november 2025
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2025) 958 final
Teema:	ETTEPANEK: KOMISJONI JA NÕUKOGU ÜHINE TÖÖHÕIVEARUANNE

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2025) 958 final.

Lisatud: COM(2025) 958 final

Strasbourg, 25.11.2025
COM(2025) 958 final

ETTEPANEK: KOMISJONI JA NÕUKOGU ÜHINE TÖÖHÕIVEARUANNE

Sisukord

PÕHISÕNUMID.....	3
1. PEATÜKK. ELI TÖÖTURG JA SOTSIAALSED SUUNDUMUSED	27
2. PEATÜKK. TÖÖHÕIVE- JA SOTSIAALREFORMID – LIIKMESRIIKIDE TULEMUSED JA MEETMED	31
2.1. Suunis 5. Tööjõunõudluse suurendamine.....	31
2.1.1. Põhinäitajad	31
2.1.2. Liikmesriikide võetud meetmed	47
2.2 Suunis 6. Tööjõupakkumise edendamine ning parema juurdepääsu loomine tööhõivele ning elukestvatele oskuste ja pädevuste omandamisele.....	49
2.2.1. Põhinäitajad	49
2.2.2. Liikmesriikide võetud meetmed	82
2.3. Suunis 7. Tööturgude toimimise parandamine ja sotsiaaldialoogi tulemuslikumaks muutmine.....	88
2.3.1. Põhinäitajad	89
2.3.2. Liikmesriikide võetud meetmed	111
2.4. Suunis 8. Kõigi jaoks võrdsete võimaluste edendamine, sotsiaalse kaasatuse toetamine ja vaesuse vastu võitlemine	115
2.4.1. Põhinäitajad	116
2.4.2. Liikmesriikide võetud meetmed	141
3. PEATÜKK. SOTSIAALSE LÄHENEMISE RAAMISTIKU ESIMESE ETAPI ANALÜÜS	148
3.1 Peamised horisontaalsed järeldused	148
3.2 Riigipõhine esimese etapi analüüs	156
Belgia.....	156
Bulgaaria.....	158
Tšehhi	160
Taani	161
Saksamaa	163
Eesti	165
Iirimaa.....	167
Kreeka.....	169
Hispaania	171
Prantsusmaa	173
Horvaatia	175

Itaalia	177
Küpros	179
Läti	181
Leedu	183
Luksemburg	185
Ungari	187
Malta	189
Madalmaad	191
Austria	192
Poola	194
Portugal.....	196
Rumeenia	198
Sloveenia	200
Slovakkia	202
Soome	204
Rootsi.....	206

PÕHISÕNUMID

Euroopa Komisjoni ja nõukogu ühise tööhõivearuandega jälgitakse kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 148 tööhõive ja sotsiaalvaldkonna olukorda liidus ja tööhõivesuuniste¹ rakendamist. Aruandes antakse ülevaade liikmesriikide poolt tööturu- ja sotsiaalvaldkonnas võetud hiljutistest meetmetest ning tuuakse välja prioriteetsed valdkonnad, kus tuleb võtta poliitikameetmeid. Samuti pööratakse aruandes suurt tähelepanu Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisele.

Aruande 1. peatükis esitatakse lühiülevaade tööhõive ja sotsiaalvaldkonna olulistest suundumustest. 2. peatükis analüüsitakse probleeme, mis liikmesriikidel on nelja tööhõivesuuniste rakendamisel, ja kirjeldatakse võetud poliitilisi meetmeid. Selles peatükis kajastatakse ka ELi 2030. aasta peamiste eesmärkide ja liikmesriikide eesmärkide täitmisel tehtud edusamme. 3. peatükis esitatakse iga liikmesriigi horisontaalsed tulemused ja nende analüüs, mis põhineb sotsiaalse lähenemise raamistiku põhimõtetel². See on kooskõlas määrusega (EL) 2024/1263, mille kohaselt peab komisjonipoolne Euroopa poolaasta raames tehtav järelevalve hõlmama sotsiaalset lähenemist ohustavate riskide kindlakstegemise raamistikku³.

Käesolevas aruandes osutatud probleemide lahendamisega toetatakse ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist. Samuti toetatakse sellega kestliku arengu eesmärgi ja võrdõiguslikkuse liidu strateegiate rakendamist⁴. Komisjoni ettepaneku põhjal ning pärast arutelusid nõukogu asjaomastes nõuandekomiteedes võtab tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu (EPSCO) vastu lõpparuande.

Ühises tööhõivearuandes jälgitakse edusamme, mida on tehtud ELi 2030. aasta peamiste eesmärkide ja riiklike eesmärkide saavutamisel tööhõive ja oskuste valdkonnas ning vaesuse vähendamisel (vt eesmärgi käsitlevaid tekstikaste 2. peatükis)⁵:

- **2030. aasta tööhõivemäära peamise eesmärgi saavutamise suunas liikumisel püsib EL praegu graafikus.** See on nii hoolimata tagasihoidlikust (kuid siiski kiirenevast) SKP kasvust ja majanduskasvuga kaasneva töointensiivsuse vähenemisest 2024. aasta kõrgete näitajatega võrreldes⁶. ELi tööhõive määr jõudis 2024. aastal 75,8 %ni, mis ületab 0,5 protsendipunkti võrra 2023. aasta näitajat ning on 2030. aastaks seatud 78 % eesmärgist vaid 2,2 protsendipunkti kaugusel. Enamik liikmesriike tegi 2024. aastal oma riiklike tööhõive-eesmärkide saavutamisel

¹ Euroopa Liidu Nõukogu võttis tööhõivesuuniste viimase ajakohastatud versiooni vastu 27. oktoobril 2025 ([ELT L, 2025/2254](#), 7.11.2025).

² Tulenevalt 2023. aasta juunis EPSCO toiminud aruteludest, mis käsitlesid sotsiaalse lähenemise raamistikku, ning [põhisõnumitest, mille tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee koostasid tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee ühise sihtotstarbelise töörühma](#) 2022. aasta oktoobrist 2023. aasta maini tehtud töö põhjal.

³ Vt määruse (EL) 2024/1263 artikli 3 lõike 3 punkt b majanduspoliitika koordineerimise ja eelarve mitmepoolse järelevalve kohta. Lisaks on sama määruse põhjenduses 8 märgitud: „Osana Euroopa poolaasta raames tehtavast põhjalikust tööhõive ja sotsiaalarengu analüüsist hindab komisjon ülespoole suunatud sotsiaalse lähenemise riske liikmesriikides ning jälgib sotsiaalnäitajate tulemustabelist ja sotsiaalse lähenemise raamistiku põhimõtetest lähtuvalt Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete elluviimisel tehtud edusamme.“

⁴ Soolise võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025, ELi rassismivastane tegevuskava 2020–2025, romade võrdõiguslikkuse, kaasamist ja osalemist käsitlev ELi strateegiline raamistik 2020–2030, LGBTIQ+ võrdõiguslikkuse strateegia aastateks 2026–2030, puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030.

⁵ ELi juhid kiitsid 2030. aasta peamised eesmärgid heaks 2021. aasta mais Porto sotsiaaltippkohtumisel ning 2021. aasta juunis kinnitas need Euroopa Ülemkogu.

⁶ Vt [Euroopa majandusprognoos – sügis 2025, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025](#)

täiendavaid edusamme, kusjuures seitse liikmesriiki on oma eesmärgid juba saavutanud või ületanud.

- **ELi oskuste eesmärgini jõudmiseks tuleb rohkem pingutada.** Öppes osalenud täiskasvanute osakaal on ELis aastast aastasse suurenenud vaid vähe (täiskasvanuhariduse uuringu (AES) andmed). See näitaja suurenes 37,4%lt 2016. aastal 39,5%ni 2022. aastal, kuid on sellegipoolest rohkem kui 20 protsendipunkti väiksem 2030. aasta ELi peamisest eesmärgist (60%). Tööjõu-uuringu andmed osutavad küll täiskasvanuhariduses osalemise määra suurenemisele aastatel 2022–2024. Enamik liikmesriike on oma riiklike eesmärkide täitmisel graafikust maas. See on äärmiselt oluline punkt, sest Euroopa ambitsioon on säilitada konkurentsivõime, olla jätkuvalt innovaatiline ja kaasav ning arvestada ka demograafiliste suundumustega. Uusi poliitilisi meetmeid on kiiresti vaja eelkõige liidu strateegilise sõltumatuse suurendamiseks.
- **Hoolimata märkimisväärsetest edusammudest on vaja vaesuse vähendamise eesmärgi täitmiseks veel pingutada.** Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riskiga inimeste arv oli ELis 2024. aastal ligikaudu 2,9 miljoni võrra väiksem kui 2019. aastal. See on märkimisväärne edu, eriti COVID-19 kriisi, kõrgeid energiakulusid ja inflatsiooni arvestades. Leibkonna kasutada olev reaalne kogutulu elaniku kohta on ELi tasandil 2024. aastal oluliselt suurenenud ja see võib aidata kaasa selle suundumuse jätkumisele. Samas on see kaugel ELi peamisest eesmärgist vähendada vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riskiga inimeste arvu 2030. aastaks vähemalt 15 miljoni võrra. Ehkki kaks liikmesriiki jõudsid 2024. aastal oma riikliku eesmärgi täitmiseni ja veel 14 liikmesriiki on 2019. aastaga võrreldes oma näitajaid veidi parandanud, on 11 liikmesriigis vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riskiga inimeste arv 2024. aastal suurem kui 2019. aastal⁷. Seda silmas pidades tuleb jõupingutusi kümnenendi lõpuni jäänud aja jooksul märkimisväärselt suurendada. See on väga oluline pidades silmas ambitsioonikat eesmärki, mille kohaselt tuleb kaotada 2050. aastaks vaesus kõikjal liidus⁸.

Euroopa tasandi poliitikaga toetatakse igati kaasavat ja kestlikku majanduskasvu, vastupanuvõimet ning sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust. Komisjon on teinud mitmeid sellekohaseid algatusi, sealhulgas kvaliteetsete töökohtade tegevuskava, oskuste liidu algatus, taskukohaste eluasemete kava ja vaesusevastane strateegia. Konkurentsivõime kompassi osana on komisjon rõhutanud oskuste edendamise ja kvaliteetsete töökohtade loomist kui viit horisontaalset tugisüsteemi, mida on vaja, et konkurentsivõime suureneks kõigis sektorites. Praeguse mitmeaastase finantsraamistiku raames on Euroopa Sotsiaalfond+ peamine vahend, millega rahastatakse sotsiaalvaldkonda, lisaks toetatakse seda valdkonda muudest programmidest nagu näiteks Erasmus+. Taristu poole pealt toetatakse seda ka Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF), Euroopa ühendamise rahastu ja Õiglase Ülemineku Fondi (JTF) vahenditest. Taaste- ja vastupidavusrahastu vahenditest edendatakse sotsiaalset

⁷ Need kaks liikmesriiki, kes täitsid oma riikliku eesmärgi on Rootsi (SE) ja Iirimaa (IE). 14 liikmesriiki, kus vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riskiga inimeste arv 2019. aastaga võrreldes veidi vähenes, on järgmised: PT, EL, BG, PL, IT, RO, HU, HR, CZ, NL, BE, CY, EE ja LV. 11 liikmesriiki, kus 2024. aastal oli selliste inimeste arv suurem kui 2019. aastal, on järgmised: FR, DE, ES, SK, FI, AT, DK, LT, SI, LU ja MT.

⁸ Vt Euroopa Komisjoni president von der Leyeni 2025. aasta kõnet olukorrast Euroopa Liidus (10. september 2025).

ühtekuuluvust reformide ja investeringute toetamise kaudu, parandades liikmesriikide konkurentsivõimet ja vastupanuvõimet⁹. Kõik need ELi rahastamisvahendid aitavad kaasa Euroopa sotsiaaldiguste samba tegevuskava elluviimisele.

Sotsiaalse lähenemise raamistiku esimese etapi analüüs näitab järgmist:

- i. **2024. aastal jätkus tööturutulemuste ülespoole suunatud lähenemine kõigis liikmesriikides.** Siiski on vaja veelgi parandada teatavate alaesindatud rühmade (näiteks noored ja puuetega inimesed) tööhõivetulemusi, kuna riikide lõikes ei ole täheldatud ülespoole suunatud lähenemise osas selget suundumust.
- ii. **Oskuste valdkonnas on ELi tasandil tehtud väikesi edusamme, kuid ülespoole suunatud lähenemine selles valdkonnas on endiselt ohus.** Suhteliselt palju kriitilisi aspekte on seotud näiteks haridussüsteemist varakult lahkumise, täiskasvanute õppes osalemise ja digioskuste tasemega.
- iii. **Veidi on paranenud suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse määr, sissetulekute ebavõrdsuse ja leibkonna kasutada olev reaalne kogutulu elaniku kohta ELi tasandil, kuid selles valdkonnas puuduvad märgid liikmesriikide ülespoole suunatud lähenemisest.**

Ülespoole suunatud sotsiaalse lähenemise horisontaalne ja riigipõhine analüüs, mis viib nende peamiste järeldusteni, põhineb sotsiaalse lähenemise raamistiku põhimõtetel. Analüüsitakse liikmesriikide tööturu, oskuste alaseid ja sotsiaalseid probleeme, et teha kindlaks ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavad võimalikud riskid. Analüüs põhineb liikmesriikidega kokku lepitud analüütilistel vahenditel (sotsiaalvaldkonna tulemustabel ja kokkulepitud ühise tööhõivearuande valgusfoori meetodika).

Üheksa liikmesriigi puhul viiakse läbi sotsiaalse lähenemise raamistiku teise etapi analüüs. Nende hulka kuuluvad Bulgaaria, Kreeka, Hispaania, Itaalia, Leedu, Luksemburg ja Rumeenia, kelle puhul tehti teise etapi analüüs ka eelmisel aastal. Lisaks on selles rühmas sel aastal esmakordselt Läti ja Soome¹⁰. Horvaatia, Eesti ja Ungari, kelle puhul tehti eelmisel aastal analüüsi teine etapp, sel aastal teise etapi analüüsiga riikide rühma ei kuulu¹¹.

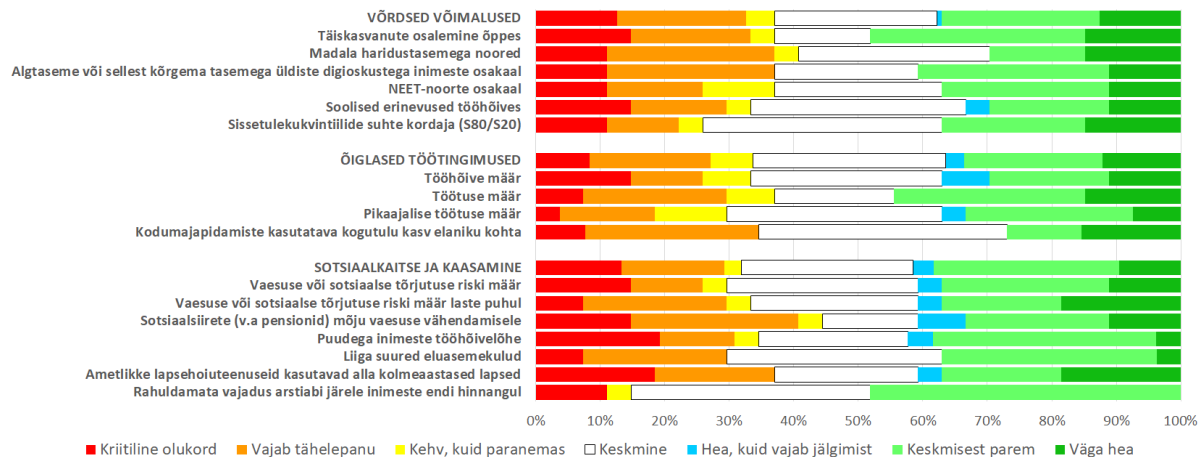
⁹ Euroopa Sotsiaalfond+ eelarve (2020–2027) koos riikliku kaasrahastamisega on ligikaudu 142 miljardit eurot. Sellega kaetakse enamajalt tööhõivesuunistega hõlmatud poliitikavaldkondade investeringud. Lisatoetust, mis on suunatud taristusse, saadakse ERFist ja Õiglase Ülemineku Fondist. Liikmesriikidele taaste- ja vastupidavusraha kaudu eraldatud vahenditest moodustavad sotsiaalkulutused kokku ligikaudu 163,7 miljardit eurot ehk umbes 25 % hinnangulistest kogukuludest (13. novembri 2025 aasta andmed). Sotsiaalkulutuste kategooriad määratakse kindlaks ja neid kohaldatakse meetodika alusel, mille komisjon on pärast Euroopa Parlamendi ja liikmesriikidega konsulteerimist vastu võtnud delegeeritud määrusega (EL) 2021/2105.

¹⁰ Läti puhul on see tingitud mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) osakaalu ning töötuse ja pikaajalise töötuse määra suurenemisest. Samuti on see seotud sotsiaalsiirete (v.a pensionid) väikese ja väheneva mõjuga vaesuse vähendamisele ning alla kolmeaastaste laste ametlikus lapsehoius osalemise järsu vähenemisega. Soome puhul on teise etapi analüüsi põhjused peamiselt seotud töötuse ja pikaajalise töötuse määra suhtelise halvenemisega.

¹¹ Eestit, Ungarit ja Horvaatit, kes olid samuti eelmisel aastal analüüsi teises etapis, käesoleval aastal ei käsitleta. Eesti jääb sellest rühmast välja, kuna riigis on paranenud järgmised näitajad: sissetulekute ebavõrdsus, leibkonna kasutada olev sissetulek, vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste määr, sotsiaalsiirete mõju vaesuse vähendamisele ja rahuldamata vajadus arstiabi järele. Ungari puhul ei tehta teise etapi analüüsi, sest viimased andmed näitavad, et paranenud on järgmised näitajad: haridussüsteemist varakult lahkunud noorte

Komisjoni talitused analüüsid teises etapis (suurema kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete tõendite kogumi põhjal) üksikasjalikumalt riike, kelle puhul on kindlaks tehtud ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavad võimalikud riskid.

Tööhõive-, oskuste ja sotsiaalvaldkonna probleemid ELi liikmesriikides sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitajate kaupa

Märkus. Mõne riigi puhul teatavate näitajate andmed puuduvad (vt tabel 3.1.1 punktis 3.1). Erineva värviga segmentide pikkus horisontaalses tulbas on proportsionaalne vastavasse kategooriasse kuuluvate liikmesriikide osakaaluga. Kõikide näitajate selgitused on esitatud 6. lisas.

Hoolimata kasvavast majanduslikust ja geopoliitilisest ebakindlusest jäi ELi tööturg 2024. aastal ja 2025. aasta alguses vastupidavaks ning tööhõive kasvas mõõdukalt, kuid siiski kindlalt. 2024. aastal suurenes kogutööhõive ELis 1,7 miljoni inimese võrra ja jõudis 219,4 miljoni inimeseni. Tööhõive määr (20–64aastaste vanuserühmas) jõudis 2024. aastal 75,8 %ni, tõustes 2025. aasta teises kvartalis rekordilisele 76,2 % tasemele. Kuigi tööhõive aastane kasvumäär aeglustus, kajastas positiivne kasv tööturu vastupanuvõimet ebakindlates tingimustes. Ja veel, ELi töötuse määr (15–74aastaste vanuserühmas) langes 2024. aastal rekordiliselt madalale (5,9 %).

2024. aastal registreeritud tööhõive kasv oli peamiselt tingitud töäjõus osalemise määra suurenemisest ja palju väiksemal määral töötuse määra vähenemisest. Töökohtade loomine on koondunud teenindussektorisse ja avalikku sektorisse. Iseenda tööandjana tegutsemine (osakaaluna kogu tööhõivest) on ELis pidevalt vähenenud, varieerudes sektoriti ja riigiti. Kokkuvõttes täheldati ELi liikmesriikides tööhõive määra järkjärgulist ülespoole suunatud lähenemist. Samal ajal püsisid märkimisväärsed piirkondlikud erinevused nii riikide vahel kui ka riikide sees. Paljud suhteliselt madala tööhõive määraga piirkonnad on maapiirkonnad, hõredalt asustatud piirkonnad või äärealad.

osakaal, vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste määr (üldiselt ja laste puhul), puudega inimeste tööhõivelõhe ja pikaajalise töötuse määr. Horvaatia puhul on 2024. aastal tegemist kõigi sissetulekuid ja elamistingimusi käsitleval ELi statistikal põhinevate sotsiaalsete näitajate aegriidide katkemisega, mis ei võimalda muutusi sisuliselt tõlgendada. Eelkõige puudutab struktuurne katkestus vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste (üldiselt ja laste puhul) olukorda, mis jäi kategooriasse „tähelepanu vajav“.

Tööturg on vastupidav majanduslikust ja geopoliitilisest ebakindlusest hoolimata

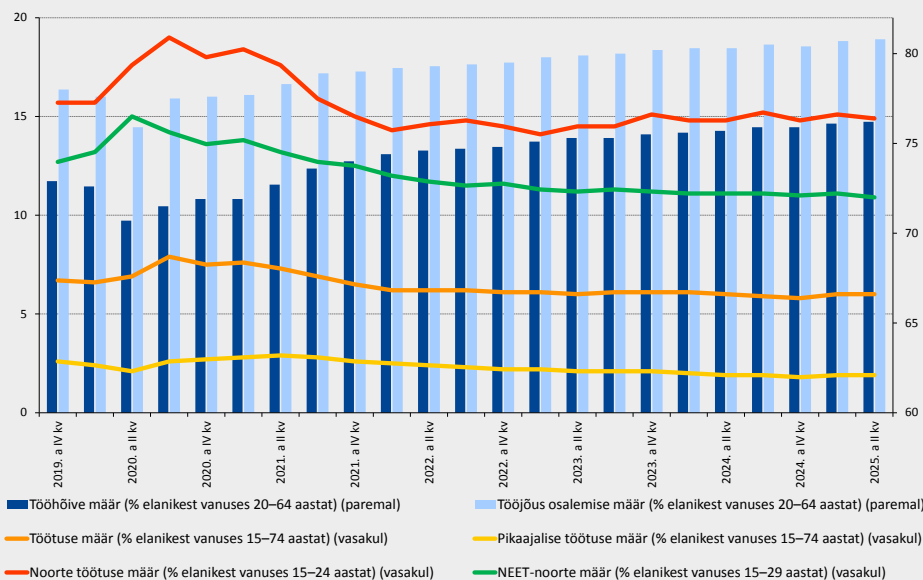
76,2 %
tööhõive määr (20–64aastased)
 2025. aasta II kvartal (aastases võrdluses +0,5 pp)

80,8 %
tööjõus osalemise määr (20–64aastased)
 2025. aasta II kvartal (aastases võrdluses +0,5 pp)

6,0 %
töötuse määr (15–74aastased)
 2025. aasta II kvartal (aastases võrdluses muutumatu)

14,9 %
noorte töötuse määr (15–24aastased)
 2025. aasta II kvartal (aastases võrdluses +0,1 pp)

Tööturu põhinäitajad EL 27s (% , kvartaliandmed)

Allikas: Eurostat [[lfsi_emp_q](#)], [[une_rt_q](#)], [[une_ltu_q](#)] ja [[lfsi_neet_q](#)]. Sesoonselt korrigeeritud, kalendaarselt korrigeerimata andmed.

Töövõime kasv on väljakutse ELi konkurentsivõimele ja sotsiaalsele ühtekuuluvusele, nagu on märgitud ka Draghi aruandes¹². See on veelgi enam märgatav ebasoodsate demograafiliste arengute kontekstis ning mõjutab liidu kasvupotentsiaali, töökohtade loomise suutlikkust ja ELi kodanike elatustaset. Viimase kahe ja poole aastakümne jooksul on tootlikkuse kasv pidevalt aeglustunud¹³. 2024. aastal suurenes töövõime tunnis vaid 0,2 %, seda pärast aasta varem toimunud 0,8 % langust. Prognoside kohaselt olukord 2025., 2026. ja 2027. aastal paraneb ning võib korvata enamiku liikmesriikide langustrendi, mis algas 2023. aastal¹⁴. Oma konkurentsivõime ja strateegilise autonoomia tugevdamiseks tuleb ELis suurendada innovatsioonisutlikkust, sealhulgas panustada muutuvaid vajadusi arvesse võttes ka inimkapitali. Seda on hästi rõhutatud komisjoni konkurentsivõime kompassis,¹⁵ oskuste liidu algatuses¹⁶ ning Euroopa tehisintellekti tegevuskavas¹⁷ ja tehisintellekti kasutamise strateegias¹⁸. Töövõime kasv

¹² The Draghi report: A competitiveness strategy for Europe (Draghi aruanne: Euroopa konkurentsivõime strateegia), 9. september 2024.

¹³ Aastatel 2000–2007 oli see näitaja keskmiselt 1,7 % aastas ja aastatel 2010–2019 vähenes see 1,2 %ni, jõudes aastatel 2021–2024 vaid 0,1 %ni.

¹⁴ Vt [Euroopa majandusprognos – sügis 2025, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025](#)

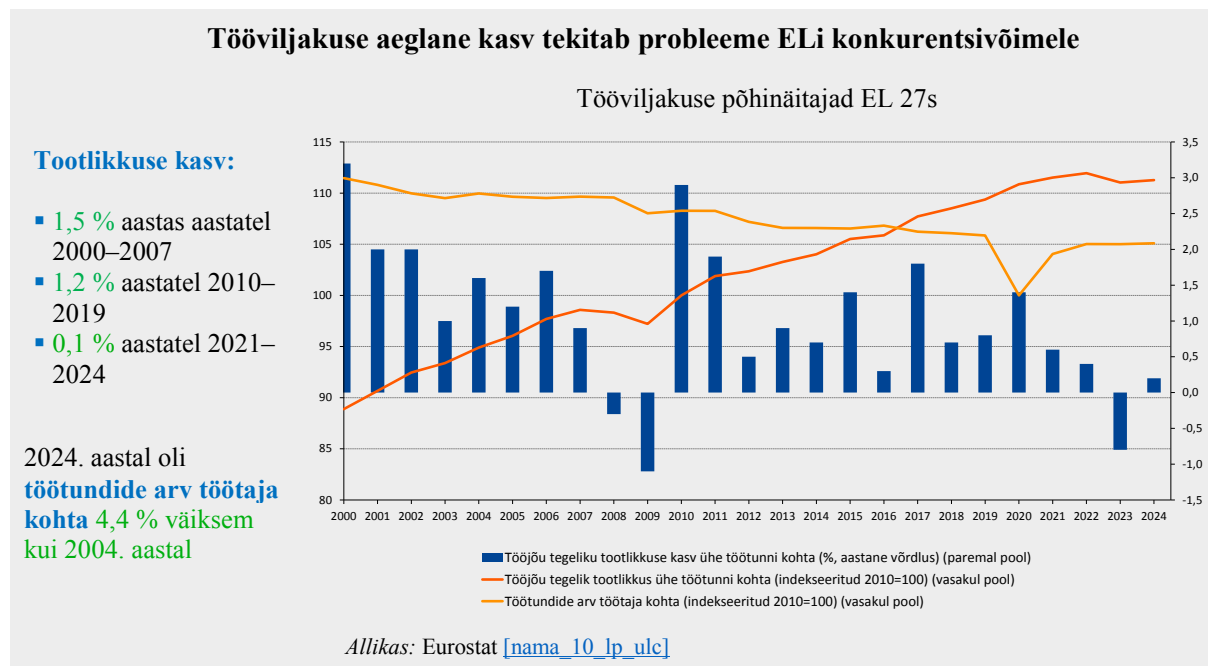
¹⁵ Euroopa Komisjoni 29. jaanuari 2025. aasta teatis „ELi konkurentsivõime kompass“, COM(2025) 30 final.

¹⁶ Euroopa Komisjoni 5. märtsi 2025. aasta teatis „Oskuste liit“, COM(2025) 90 final.

¹⁷ Euroopa Komisjoni 9. aprilli 2025. aasta teatis „Euroopa tehisintellekti tegevuskava“, COM(2025) 165 final.

¹⁸ Euroopa Komisjoni 8. oktoobri 2025. aasta teatis „Tehisintellekti kasutamise strateegia“, COM(2025) 723 final.

aidata parandada ka tugevama kapitaliturgude liidu poolt toetatud erainvesteeringute suurenemine.

Ehkki 2022. aasta töövõimepuuduse ja oskuste nappuse ülikõrged näitajad on nüüdseks vähenenud, on need näitajad endiselt kõrgel tasemel. Nendega tegelemine on väga oluline, et tugevdada konkurentsivõimet, tõugata tagant ELi strateegilise autonoomia tegevuskava ja saavutada kestlik majanduskasv. Vabade ametikohtade määr ELis langes 3,1 %lt 2022. aasta teises kvartalis 2,1 %le 2025. aasta teises kvartalis, oli aga kõrgem pandeemiaeelset (2013–2019) keskmisest (1,7 %). Selle määra põhjal on puudus eriti tuntav haldus- ja tugiteenuste puhul, kutse-, teadus- ja tehnikaalaste teenuste puhul, transpordisektoris, majutus- ja toitlustusteenuste puhul, ehituses ning info- ja kommunikatsiooniteenuste valdkonnas. Hiljutise analüüsi käigus tehti kindlaks 24 rohepöördega seotud ametit, kus mitmes liikmesriigis valitseb töövõimepuudus¹⁹.

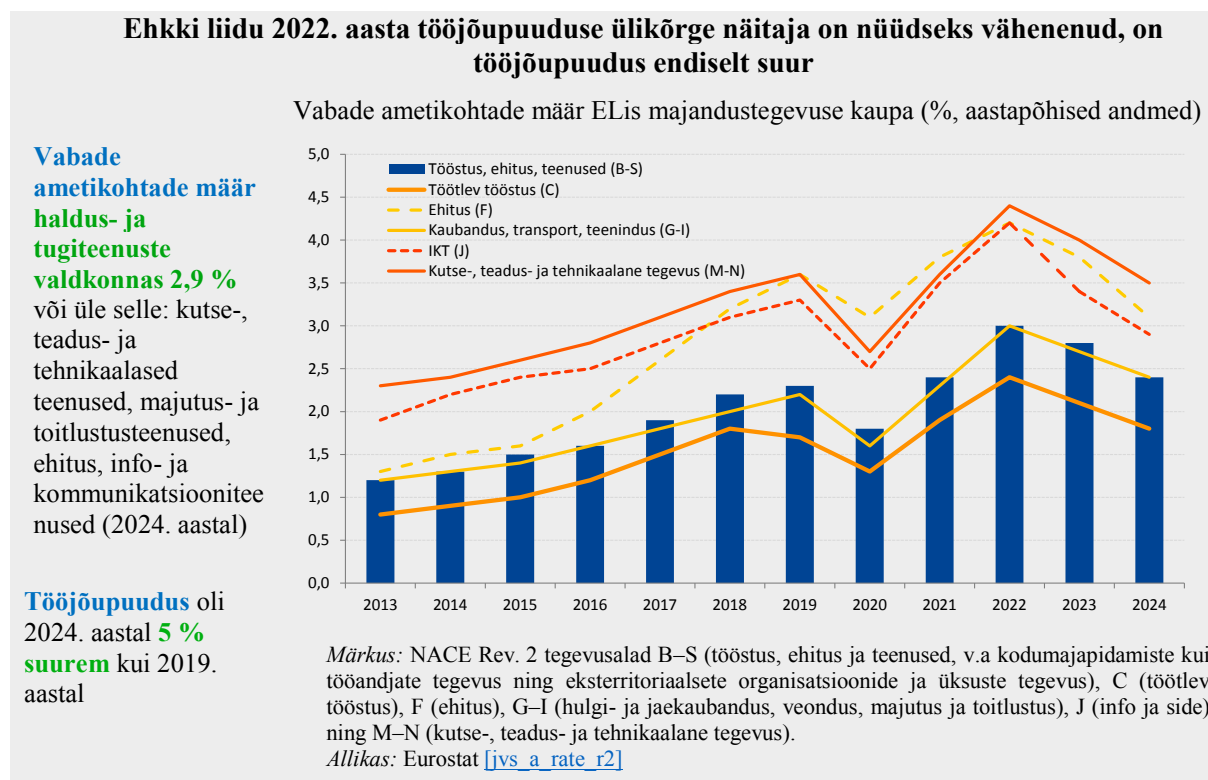
Mõnes sektoris püsib töövõimepuudus tõenäoliselt struktuursete tegurite tõttu. Nende hulka kuuluvad demograafilised muutused ning rohe- ja digipöördest tulenev nõudlus oskuste järele, samuti kehvad töötajad mõnes sektoris. Sektoritevaheline liikuvus on endiselt piiratud, igal aastal liigub ühest sektorist teise ainult 1,8–3,9 % töötajatest, kusjuures see määr ei ole alates 2016. aastast suuresti muutunud²⁰. Töövõimepuudusega tegelemine on oluline, et toetada majanduskasvu, tootlikkust ja kaksiküleminekut. Komisjon esitas 2024. aastal tihedas koostöös sotsiaalpartneritega koostatud tegevuskava töövõimepuuduse ja oskuste nappuse vähendamiseks liidus²¹. Tegevuskavas rõhutatakse alaesindatud rühmade aktiveerimise, parema täiend- ja ümberõppe, oskuste prognoosimise parema kasutamise, paremate töötajate ja töövõime parema liikuvuse tähtsust töövõimepuuduse probleemi

¹⁹ Kutseala liigitatakse „ulatusliku töövõimepuudusega“ kutsealaks, kui see on registreeritud vähemalt viies liikmesriigis. See on puhta tööstuse kokkuleppe peamine tulemusnäitaja.

²⁰ Fulvimari, A. jt, *Estimating labour market transition costs and social investment needs of the green transition – a new approach*, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025 (ilmumas).

²¹ Euroopa Komisjon, *Töövõime ja oskuste nappus ELis:tegevuskava*, COM(2024) 131 final, 20.3.2024.

lahendamisel. Oskuste liidu algatuse raames esitab komisjon uue soovituselt võtta vastu nõukogu soovitus inimkapitali kohta.

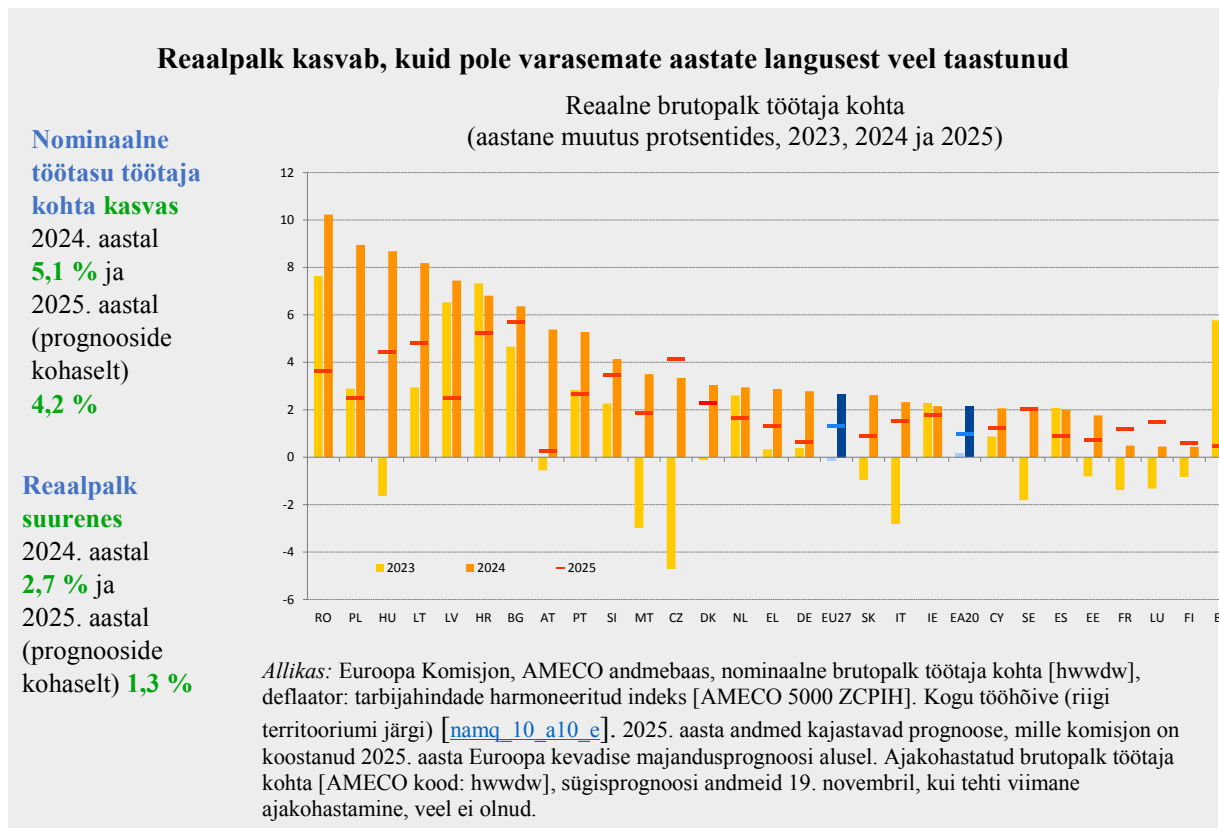
Töökohtade parem kvaliteet on esmatähtis konkurentsivõimelise sotsiaalse turumajanduse jaoks, kus tootlikkus on kõrge ja sotsiaalne ühtekuuluvus suurem. Kvaliteetsete töökohtade edendamiseks on oluline kaotada innovatsioonilõhe ja luua horisontaalne tugisüsteem, nagu on rõhutatud konkurentsivõime kompassis²². Teisest küljest on oluline roll ka tööturuasutustel. Nagu on märgitud tööhõivekomitee arvamuses, mis esitati tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu²³ 2025. aasta juuni istungil, hõlmab töö kvaliteet selliseid mõõtmeid nagu *piisav sissetulek ja õiglane palk, töökoha ja karjääri kindlus ning oskuste arendamine ja karjääri edenemine*. Need on omavahel seotud elemendid, mis üheskoos aitavad luua üksikisikute võimestamise, tootlikkuse ja majanduskasvu positiivse mõjuringi. Samal ajal võivad *tööohutus ja töötervishoid* kombineerituna *töökoha heaolutingimuste, optimaalse tööaja korralduse, töö- ja eraelu tasakaalu ning töö autonoomsusega* panna aluse isiklikule, kutsealasele ja organisatsioonilisele edule. Töötaja poole pealt võib see tulemuseks anda näiteks suurema loovuse ja vastutuse, parema motivatsiooni ja tootlikkuse ning läbipõlemise juhtumite vähenemise.

Juurdepäas sotsiaalkaitsele on töökohtade kvaliteedi lahutamatu osa. Samuti moodustavad olulise tugisüsteemi õiglase ja kaasava tööturu suunas liikumisel *kollektiivne*

²² Horisontaalne tugisüsteem hõlmab järgmiseid tegureid: regulatiivse keskkonna lihtsustamine, koormuse vähendamine ning kiiruse ja paindlikkuse soodustamine, ühtse turu tõkete kõrvaldamine ja seeläbi mastaabieeliste täielik ära kasutamine, rahastamine hoiuste ja investeringute liidu ning uue fookuse saanud ELi eelarve kaudu, oskuste ja kvaliteetsete töökohtade edendamine ja samal ajal sotsiaalse õigluse tagamine ning ELi ja liikmesriikide tasandi poliitika parem koordineerimine.

²³ Vt [tööhõivekomitee arvamus töökohtade kvaliteediga seotud mõõtmete kohta](#), mis esitati tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogule 2025. aasta juunis.

huvide esindamine ja organiseerumine, sooline võrdõiguslikkus ja võrdsed võimalused ning jõupingutused, mida tehakse deklareerimata või aladeklareeritud töölt ametlikule tööle ülemineku edendamisel. Tulemuslikkuse suurendamine kõigis nendes töökohtade kvaliteedi mõõtetes on väga oluline tagamaks, et töökohtade loomisel peetakse lisaks kvantiteedile silmas ka kvaliteeti. Töökohtade kvaliteeti mõjutavad ka tööturul aset leidvad struktuursed muutused. Need hõlmavad töö üha suuremat digitaliseerimist, majanduse keskkonnasäästlikumaks muutmist, töölepingute ja töövormide muutumist, töökultuuri arengut ning laiemaid sotsiaalseid väärtusi ja eesmärke, näiteks mittediskrimineerimist ja võrdsed võimalusi.

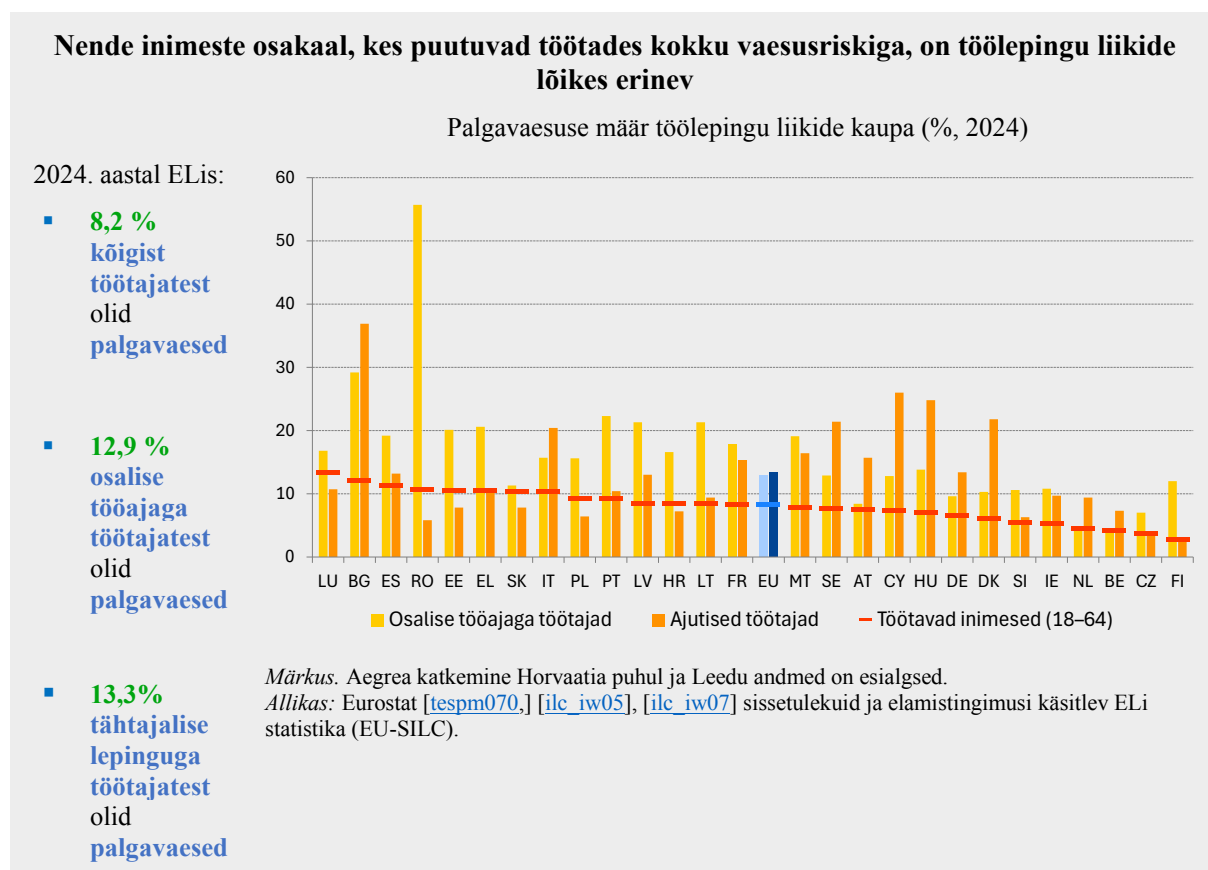

Palgad kasvasid ELis 2024. aastal jõudsalt, kuid liikmesriigiti väga erinevalt. Nominaalse töötasu iga-aastane kasv töötaja kohta oli 5,1 %, mis on väiksem kui 2023. aasta rekordiline 6,1 %. Reaalpalga kasv ulatus 2024. aastal 2,7 %ni. Seda toetas peamiselt inflatsiooni leevenemine ja tugev nominaalpalga kasv. Enamikus liikmesriikides on reaalpalgad ületanud pandeemiaeelse taseme. Mitmes suures riigis (Saksamaa, Prantsusmaa, Madalmaad ja Itaalia) jääb reaalpalk madala tootlikkuse ja majanduskasvu tagajärjel aga nendest tasemetest allapoole. Sellest tulenevalt oli keskmine reaalpalk ELis 2024. aastal endiselt veidi allpool pandeemiaeelset taset, kuid prognooside kohaselt ületab see 2025. aastal selle taseme. Samal ajal korvab seadusjärgse miinimumpalga tõus enamikus liikmesriikides suures osas miinimumpalga saajate ostujõu vähenemise.

Riikides, kus on ühiselt kokku lepitud miinimumpalk, toetas palgakasv 2024. aastal ostujõu kasvu, eelkõige madalapalgalistel töökohtadel töötavate inimeste jaoks. Et tagada madalapalgaliste töötajate ostujõud ning ennetada ja maandada palgatöötajate

vaesusriski, on väga oluline, et piisavat miinimumpalka käsitlevat direktiivi²⁴ rakendataks korrektselt ning seega tugevdataks töötamise stiimuleid. Direktiiv sisaldab ka meetmeid, mille eesmärk on soodustada kollektiivläbirääkimisi ning parandada eeskirjade täitmise tagamise ja järelevalve mehhanisme kõigis liikmesriikides.

Kuigi piisav sissetulek on töökohtade kvaliteedi oluline mõõde,²⁵ koges 2024. aastal vaesusriski peaaegu iga kaheteistkümnnes töötaja. Vaesusriski kohtab veelgi enam ebatüüpilises töösuhtes olevate töötajate hulgas. Vaesusriskiga töötajate (18–64aastased) osakaal vähenes 2024. aastal veidi, 8,2 %le. Ebatüüpilises töösuhtes olevaid inimesi oli nende hulgas rohkem, sest nende aastasissetulek ja tööga hõivatuse tase on sageli väiksemad. Näiteks oli suure tööhõivega leibkondades palgavaesuses inimeste osakaal kolmandiku võrra madalam kui madala tööhõivega leibkondades. Lisaks on palgavaesuse määr endiselt kõrgem väljaspool ELi sündinud inimeste, madala haridustasemega töötajate ja ülalpeetavate lastega leibkondade seas. Samuti kogesid töötavad mehed suurema tõenäosusega vaesusriski kui töötavad naised. Neid probleeme võivad aidata lahendada nii miinimumpalga direktiivi rakendamine kui ka nõukogu 2019. aasta soovitus (milles käsitletakse töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate juurdepääsu sotsiaalkaitsele) jõulisem rakendamine.

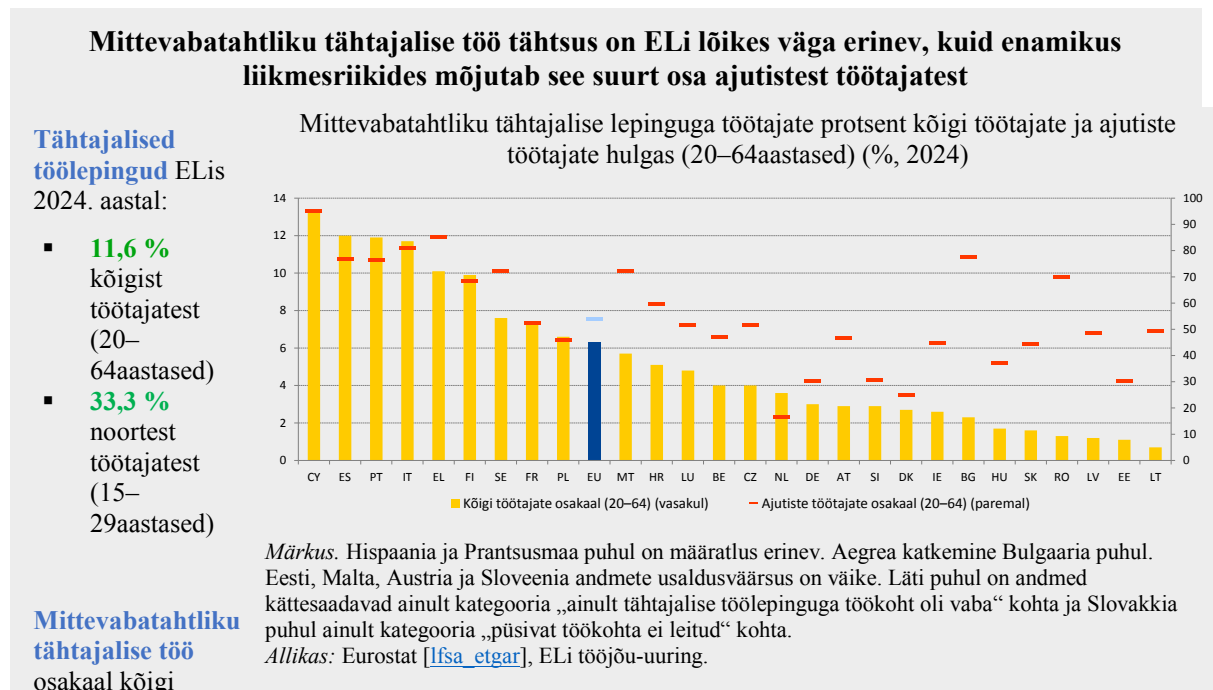
²⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta direktiiv (EL) 2022/2041, mis käsitleb piisavat miinimumpalka Euroopa Liidus (ELT L 275, 25.10.2022, lk 33).

²⁵ Vt [tööhõivekomitee arvamus töökohtade kvaliteediga seotud mõõtmete kohta](#), mis esitati tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogule 2025. aasta juunis.

Paindlikud lepingutingimused võivad tööturu nõudmistele vastamisele kasuks tulla, kuid samas võivad need viia tööturu suurema killustatuseni ja halvendada töökohtade kvaliteeti. Ebatüüpilised töösuhted nagu ajutine ja osalise tööajaga töö, võivad pakkuda suuremat paindlikkust nii tööandjatele kui ka töötajatele. Sedalaadi töövormid võivad olla ka hüppelauaks stabiilsele töösuhtele ja parematele töötingimustele, seda juhul kui üleminekumäärad on piisavalt kõrged. Mõnel juhul piiravad need siiski ülespoole liikumist, suurendavad ebastabiilsust ning on seotud halbade töötingimuste, madalama sissetuleku ning piiratud juurdepääsuga sotsiaalkaitsele, koolitusele ja esindatusele²⁶. Tööhõive määra tõustes vähenes ajutiste töötajate osakaal kõigi töötajate hulgas jätkuvalt ja jõudis ELis 2024. aastal 11,6 %ni. Erinevused liikmesriikide vahel on jätkuvalt suured.

Vaatamata olukorra mõningasele paranemisele on tähtajalised töölepingud noorte puhul peaaegu kolm korda tavalisemad ja naiste seas levinumad kui meeste seas. Samuti on mõnes liikmesriigis suhteliselt suur tähtajalise töö osakaal ja madal tähtajatule töölepingule ülemineku määr. See näitab, et tähtajaliste lepingute roll alalisele tööle ülemineku nurgakivina võib olla probleemne.

2024. aastal töötas tähtajalisel töökojal mittevabatahtlikult iga teine ajutine töötaja, moodustades 6,4 % kõigist töötajatest. Lühidalt öeldes mõjutab mittevabatahtlik tähtajaline töö (15–64aastaste hulgas) jätkuvalt märkimisväärset osa tööjõust, kuigi selle osakaal on alates 2023. aastast vähenenud 0,5 protsendipunkti võrra. Liikmesriikide vahel on märkimisväärsed erinevusi ning jällegi esineb neid probleeme rohkem noorte ja naiste seas. Ka osaajatöö puhul on olemas mittevabatahtlik komponent, mis moodustas mõnes liikmesriigis jätkuvalt märkimisväärsed osa, seda hoolimata üldisest langusest ELi tasandil. Aktiivne tööturupoliitika (sh hästi toimivad tööturuasutused), millega edendatakse üleminekut kvaliteetsematele töökohtadele ja luuakse tööandjatele stiimuleid võtta tööle täistööaja ja tähtajatu lepinguga töötajaid ning toetatakse piisavat juurdepääsu sotsiaalkaitsele ja õppimisvõimalustele, võib vähendada tööturu killustatust ja parandada töökohtade kvaliteeti.

²⁶ Eurofound, [Labour market segmentation](#), European Industrial Relations Dictionary, 2019.

ajutiste töötajate
hulgas oli **53,7 %**
(umbes **10,6**
miljonit töötajat)

Digipööre kujundab ümber Euroopa tööturget ning üks kümnest töötajast ELis kasutab generatiivset tehisintellekti²⁷. Tehisintellekt pakub tohutuid võimalusi innovatsiooni edendamiseks, tootlikkuse suurendamiseks ja Euroopa üleilmse konkurentsivõime tugevdamiseks. Digijälgimise kasutamine töökohal ja tööprotsesside algoritmipõhine juhtimine muudavad seda, kuidas tööd korraldatakse, koordineeritakse, jälgitakse ja juhitakse²⁸. Kui tehisintellekti ja algoritmiliste juhtimissüsteemide kasutamine töökohal on vastutustundlikult kavandatud ja rakendatud, võib see suurendada tõhusust, lihtsustada värbamist, vähendada kallutatust ja parandada töökohtade kvaliteeti²⁹. Neid võimalusi tuleb siiski õigesti kasutada, et vältida probleeme, mis on seotud suurenenud töökoormuse, pideva järelevalve, võimaliku kallutatuse ja töötajate andmekaitseriskidega. Sellega seoses on tehisintellektimääruses sätestatud tehisintellekti arendajatele ja juurutajatele selged riskipõhised normid. Need hõlmavad tehisintellekti konkreetseid kasutusviise, tagades ohutuse, põhiõigused ja inimkeskse tehisintellekti, tugevdades samal ajal tehisintellekti kasutuselevõttu, investeringuid ja innovatsiooni kogu ELis³⁰. Ka tehisintellekti kasutamise strateegias, millega edendatakse tehisintellekti kasutuselevõttu kümnes ELi tööstusharus ja avalikus sektoris, tunnistatakse tehisintellekti vastutustundliku ja tulutoova kasutamise tähtsust töökohal.

Platvormitöötajate jaoks on väga oluline määrata täpselt kindlaks nende tööalane staatus ning edendada algoritmipõhises juhtimises läbipaistvust, õiglust, inimjärelevalvet, ohutust ja vastutust, samuti on see olulisel kohal töökohtade kvaliteedi parandamise seisukohast. Siin lähtutakse platvormitöö direktiivist³¹. Eeldatakse, et 2025. aastal töötab 43 miljonit töötajat Euroopa Liidus ühe või mitme digitaalse tööplatvormi kaudu. Platvormitöö pakub paindlikkust ja lississetulekut või on isegi esmaseks sissetulekuks. Samuti võib see vähendada noorte, rändajate või puuetega inimeste tööturule sisenemise tõkkeid. Platvormitööd seostatakse aga ka ebakindluse, madala sissetuleku ja piiratud juurdepääsuga sotsiaalkaitsele, samuti algoritmipõhise juhtimise läbipaistmatusel tulenevate probleemidega. Kuna suurem osa digiplatvormide kaudu tehtavast tööst tehakse veebi teel, on piiriüleseid töövooge raske jälgida ja paljudel juhtudel on need varjatud. Enamikku platvormide kaudu töötavatest inimestest ELis peetakse iseenda tööandjateks, kuigi tegelikult on hinnanguliselt kuni 5,5 miljoni inimese puhul selline liigitus vale³².

²⁷ Vt Eurofound, [Euroopa töötingimuste uuring 2024: esimesed tulemused](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2025.

²⁸ 2024. aastal jälgiti ELis digitaalselt 37 % töötajate puhul tööaega ja 36 % töötajate puhul töökohale saabumist ja sealt lahkumist. Samuti näitavad uuringuandmed, et 24 %l ELi töötajate tööaeg määratakse automaatselt.

²⁹ Vt 2025. aasta Eurobaromeetri uuring.

³⁰ [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrus \(EL\) 2024/1689, millega nähakse ette tehisintellekti käsitlevad ühtlustatud õigusnormid.](#)

³¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv platvormitöö tingimuste parandamise kohta Vt Euroopa Ülemkogu, „[Platvormitöötajad: nõukogu võttis vastu uued õigusnormid töötingimuste parandamiseks – nõukogu.](#)”

³² Euroopa Komisjon, [mõju hindamise aruande kommenteeritud kokkuvõte, mis on lisatud ettepanekule võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv platvormitöö tingimuste parandamise kohta](#), 2021.

Ligikaudu 55 % platvormitöötajatest teenib miinimumpalgast vähem. Platvormitöö tingimuste parandamiseks jõustas 2024. aasta detsembris platvormitöö direktiiv ja liikmesriikidel on selle siseriiklikku õigusesse ülevõtmiseks aega kaks aastat. Direktiivis käsitletakse selliseid küsimusi nagu tööalase staatuse valesti liigitamine, algoritmipõhine juhtimine ja piiriülese tööga seotud läbipaistvus. Direktiivi eesmärk on tagada platvormitöötajatele inimväärased töötingimused ja töö kvaliteet ning toetada samal ajal digitaalsete tööplatvormide kestlikku kasvu ELis.

Digitaaalse innovatsiooni kasutuselevõtt aitab luua tootlikumaid ja kvaliteetsemaid töökohti, kuid see võib kaasa tuua ka töö intensiivistumise ja hägustada töö ja eraelu piire. Näiteks on digitehnoloogia võimaldanud kaugtöö osakaalu kasvu. 2024. aastal töötas ligikaudu 20 % töötajatest vähemalt osa ajast kodus. Eurofoundi 2025. aasta uuringu kohaselt eelistas üle 50 % vastanutest 2024. aastal töötada mitu korda nädalas kodus, samas kui 24 % väljendas soovi töötada üksnes kodus.

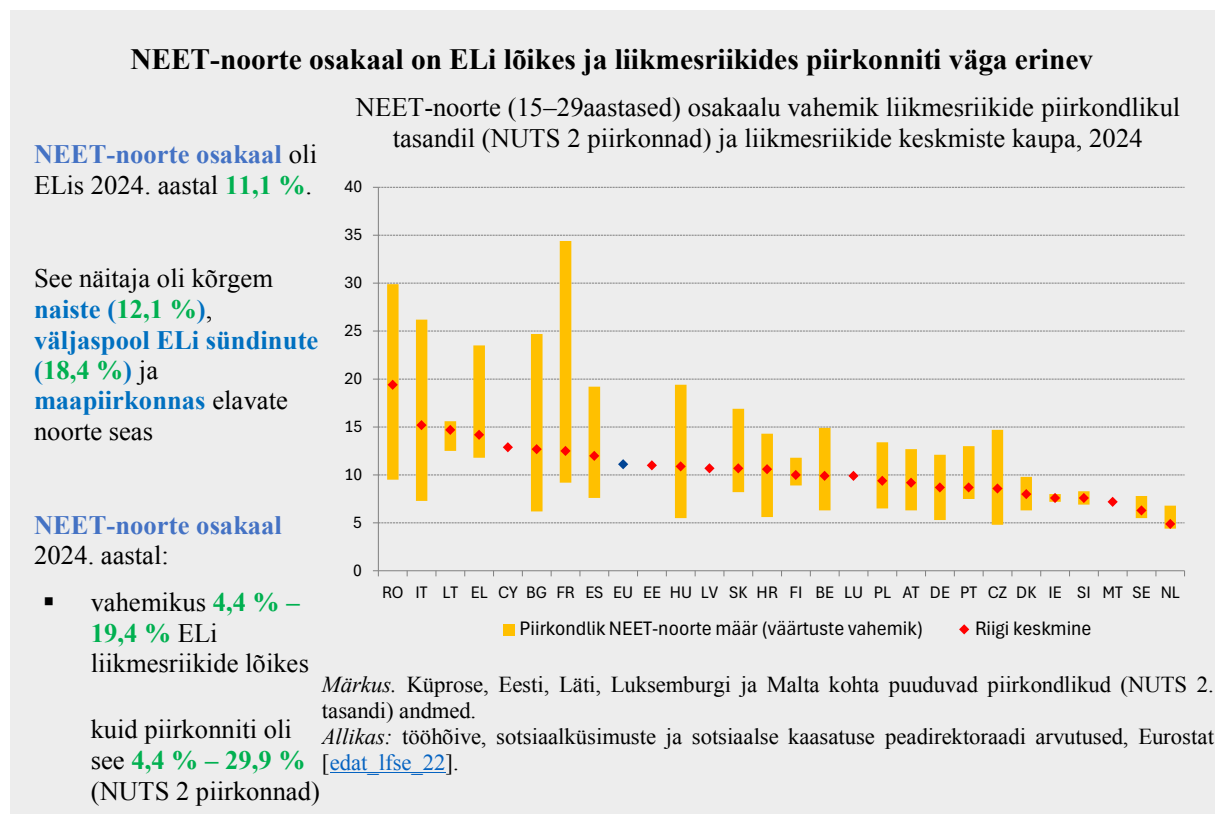
Tööajakorraldust võivad mõjutada ka tehnoloogia areng ning sellega seotud kaug- ja hübriiditöö mudelid. Üldiselt on töögraafikuid, mis erinevad tavapärasest täistööajaga tööajast ning võivad töökohtade kvaliteeti negatiivselt mõjutada, ELi lõikes vähemaks jäänud. 2024. aastal töötas 6,6 % kõigist töötavatest inimestest (20–64aastased) tavapärasest rohkemate töötundidega graafiku alusel (2023. aastal 7,1 %). Ebatüüpiliste töötundidega graafikuga töötavate inimeste osakaal oli siiski endiselt suur, moodustades 33,6 % kogu tööhõivest (20–64aastased). Euroopa Komisjon, olles pidanud Euroopa sektoriüleste sotsiaalpartneritega tulemuseta lõppenud läbirääkimisi nende 2002. aasta kaugtöö raamkokkuleppe ajakohastamise üle ning pärast seda, kui Euroopa Parlament võttis 2021. aastal vastu resolutsiooni õiguse kohta olla mittekättesaadav,³³ korraldas Euroopa Komisjon ametliku kaheetapilise konsultatsiooni sotsiaalpartneritega õiguse üle olla mittekättesaadav ja teha kaugtööd.

Juurdepäas piisavale sotsiaalkaitsele lepinguliikide ja tööhõivestaatuste lõikes on endiselt problemaatiline, eriti ebatüüpilises töösuhtes olevate töötajate ja iseenda tööandjate puhul. Juurdepäas sotsiaalkaitsele on töökohtade kvaliteedi teine oluline aspekt. 18 liikmesriigis täheldati ametliku sotsiaalkaitsega kaetuse puudujääke vähemalt ühe ebatüüpilises töösuhtes oleva töötajate rühma puhul, eelkõige töötus-, haigus- ning rasedus- ja sünnitus- või isadushüvitiste puhul. Iseenda tööandjana tegutsevate isikute puhul leiti sotsiaalkaitsega kaetuses lünki 19 liikmesriigis ning need olid kõige silmatorkavamad töötuse, tööõnnetuste ja kutsehaiguste puhul. Lisaks on mõnede töötajate rühmade või iseenda tööandjate jaoks sotsiaalkindlustusega liitumine üksnes vabatahtlik (osalemisvõimalusega skeemid) ning nende kavade kasutamine on liikmesriigiti väga ebahühtlane.

Ligikaudu veerandis ELi liikmesriikides said sotsiaalkaitset vajavad ebatüüpilises töösuhtes olevad töötajad väiksema tõenäosusega sotsiaaltoetusi kui tavapärasest töösuhtes olevad töötajad. Iseenda tööandjad said endiselt sotsiaaltoetusi kõikidest rühmadest kõige väiksema tõenäosusega. Rahaline vaesus oli alaliste töötajatega (6,3 %) võrreldes oluliselt suurem ajutiste (13,4 %) ja osalise tööajaga töötajate (13,8 %) ning iseenda tööandjate (20,9 %) seas. Nõukogu 2019. aasta soovitus (milles käsitletakse töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate juurdepääsu sotsiaalkaitsele) rakendamine on väga oluline, et

³³ Euroopa Parlament, [Euroopa Parlamendi 21. jaanuari 2021. aasta resolutsioon soovitusetega komisjonile õiguse kohta mitte olla kättesaadav](#), 2021.

kõrvaldada allesjäänud lüngad sotsiaalkaitsega kaetuse osas ning edendada piisavaid ja läbipaistvaid sotsiaalkaitstesüsteeme.

Nende noorte osakaal, kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel (NEET-noored), oli ELi lõikes jätkuvalt languses. 2024. aastal vähenes see 11,3 %lt 11,1 %le. NEET-noorte (15–29aastased) osakaal on siiski jätkuvalt suurem naiste seas (võrreldes meestega) ning väljaspool ELi sündinud noorte seas (võrreldes elukohariigis sündinutega), samuti maapiirkondades elavate noorte seas (võrreldes linnades, väiksemates linnades ja eeslinnades elavate noortega). Teisalt, noorte (15–24aastased) töötuse määr tõusis pärast COVID-19 pandeemiast stabiilselt taastumist 2024. aastal vaid veidi, jõudes 14,9 %ni, ning on endiselt üle kahe korra kõrgem kui üldine töötuse määr. See on eriti suur madalama kvalifikatsiooniga noorte ja väljaspool ELi sündinud noorte seas. Hiljuti kutsehariduse ja -õppe ning kolmanda taseme hariduse omandanute (20–34aastased) tööhõive määr langes ELis 2024. aastal (vastavalt 80,0 %le ja 86,7 %le), mis võib osutada suurematele raskustele nende tööturule sisenemisel. Olukord rõhutab vajadust jätkata meetmete võtmist, et lahendada struktuursed probleemid, mis takistavad noorte sisenemist tööturule, võttes arvesse kaotatud potentsiaali ja pikemaajalisi riske karjääriväljavaadetele. Tugevdatud noortegarantii toetab NEET-noori, pakkudes kvaliteetset tööd, täiendõpet, õpipoisiõppe- või praktikavõimalust nelja kuu jooksul pärast töötuks jäämist või formaalharidussüsteemist lahkumist³⁴.

Pikem tööiga aitab kaasa aktiivsena vananemisele, vähendades tööjõu ja oskuste nappust ning suutlikkust säilitada tugevad sotsiaalkaitstesüsteemid. 2024. aastal tõusis 55–64aastaste tööhõive määr 65,2 %ni. Liikmesriikide vahel püsivad märkimisväärsed erinevused. Prognooside kohaselt väheneb tööealine elanikkond ELis alates 2030. aastast

³⁴ [Nõukogu 30. oktoobri 2020. aasta soovitus](#), mis käsitleb algatust „Töösild – noorte tööhõive tugevdamine“ ja millega asendatakse nõukogu 22. aprilli 2013. aasta soovitus noortegarantii loomise kohta (2020/C 372/01, ELT C 372, 4.11.2020, lk 1).

kuni 2050. aastani 1,2 miljoni inimese võrra aastas. Vanadussõltuvusmäär peaks prognooside kohaselt suurenema 36 %lt 2022. aastal 55 %le 2050. aastal ja seejärel 2070. aastaks 59 %le. Määravaks võivad siin olla pensionistiimulid, terviseprobleemid ja tingimused nagu paindumatud töökohad ja vanuseline diskrimineerimine. Pensionitega seoses on hiljuti vastu võetud täiendava pensionipaketi eesmärk suurendada tööandjapensioni- ja personaalsetes pensioniskeemides osalemist ja säästmist ning parandada pensionifondide panust uuenduslike ja tootlike investeeringute rahastamisse.

vanemaealised naised olid suurema tõenäosusega tööturul eemal kui mehed, sageli ennetähtaegselt pensionile jäämise või hoolduskohustustest tingitud pikaajalise töölt kõrvalejäämise tõttu. 55–64aastased moodustavad märkimisväärse osa (28,1 %) tööealisest elanikkonnast, kes ei tööta, seda hoolimata viimase kümne aasta jooksul tehtud edusammudest. Nende probleemide lahendamiseks on vaja terviklikku poliitikameetmete kogumit, sealhulgas pensionireforme, aktiveerimis- ja koolitusalgatusi. EL on astunud samme, näiteks võtnud vastu direktiivi 2000/78/EÜ,³⁵ et võidelda tööalase diskrimineerimise vastu, ning töötanud välja demograafia poliitikavahendid. Samuti kutsus nõukogu 2025. aasta juunis liikmesriike ja komisjoni üles võtma meetmeid, et toetada vanemaealisi aktiivsena püsimisel ning oma täieliku potentsiaali saavutamisel tööturul ja ühiskonnas³⁶. Arvestades praegust ja prognoositavat demograafilist arengut ning märkimisväärset oskuste ja tööjõu nappust, on vanemaealiste töötajate potentsiaali ärakasutamine ELi kasvupotentsiaali ja sotsiaalse mudeli toetamisel keskse tähtsusega.

Püsiv sooline tööhõive- ja palgalõhe nõuab suuremaid jõupingutusi, et kõrvaldada püsiv ebavõrdsus tööturul. Kui võtta arvesse naiste suuremat osajaatöö osakaalu, suurenevad erinevused veelgi. Sooline tööhõivelõhe on ELis viimastel aastatel veidi vähenenud, kajastades naiste tööhõive suuremat kasvu. See on aga endiselt suur (2024. aastal 10,0 protsendipunkti). See on liikmesriigiti ja piirkonniti väga erinev, mis näitab, et mõnes ELi osas on olukord pakilisem. Tööhõivelõhe on suurem ka lastega naiste puhul. See on veelgi kriitilisem tööjõu ja oskuste nappuse ning elanikkonna vananemise kontekstis.

ELi sooline palgalõhe on märkimisväärne – 12,0 % (2023. aastal). Viimase kümne aasta jooksul on see vähenenud 4 protsendipunkti. Palgalõhe põhjustena tuuakse välja majandustegevuse ja kutsealase tegevuse puhul esinevaid soolisi erinevusi, naiste alaesindatust juhtivatel ametikohtadel ja nende üleesindatust osajaatöös ja ajutistes tööhõivevormides, raskusi töö ühitamisel hoolduskohustustega ning diskrimineerimist ja läbipaistmatuid palgastruktuure. Palgaerinevused toovad kaasa ka märkimisväärse soolise pensionilõhe hilisemas elus.

Kooskõlas ELi soolise võrdõiguslikkuse strateegiaga 2020–2025³⁷ on võimalik võtta püsivaid poliitikameetmeid naiste tööturul osalemist takistavate tegurite kõrvaldamiseks. Need meetmed võiksid hõlmata kvaliteetse ja taskukohase alushariduse ja lapsehoiu ning pikaajalise hoolduse pakkumise ja kättesaadavuse parandamist. Samuti võivad maksusüsteemi sihipärased reformid luua naistele paremaid stiimuleid töötamiseks. Sellised meetmed oleksid kooskõlas nõukogu soovitustega alushariduse ja lapsehoiu kohta (sealhulgas

³⁵ Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT L 303, 2.12.2000, lk 16–22).

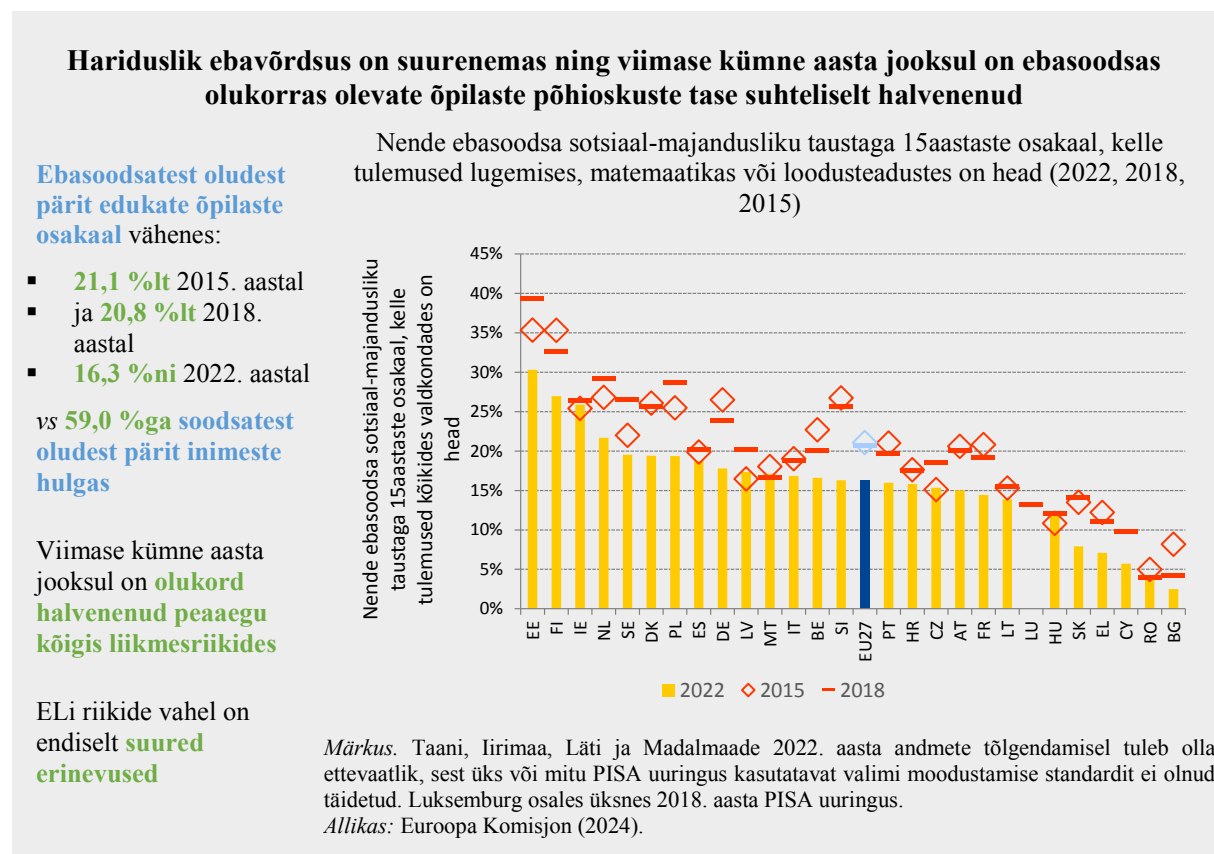
³⁶ [Nõukogu järeldused, mis käsitlevad vanemaealiste inimeste toetamist](#)

[nende täieliku potentsiaali saavutamisel tööturul ja ühiskonnas.](#)

³⁷ [Võrdõiguslikkuse liit:soolise võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025](#), COM(2020) 152 final.

uute Barcelona eesmärkidega) ning taskukohasele kvaliteetsele pikaajalisele hooldusele juurdepääsu kohta³⁸.

Väljaspool ELi sündinud inimeste tööturule integreerimisel ettetulevate takistuste kõrvaldamine võib aidata leevendada tööjõupuudust ja oskuste nappust, leevendada demograafiliste muutuste mõju ja edendada sotsiaalset ühtekuuluvust. Väljaspool ELi sündinud inimesed moodustavad rohkem kui kümnendiku ELi tööjõust. Nende tööjõus osalemise ja tööhõive määr on aga üldelanikkonna teiste rühmadega võrreldes madalam. Selle tulemusena on ligikaudu 7,4 miljonit tööealist inimest ELi tööjõuturult eemal. Seda hoolimata valitsevast tööjõu ja oskuste nappusest. See puudujääk on tingitud mitmest takistusest, mis on seotud väljaspool ELi sündinute tööturustaatusiga ja nende sotsiaalse integratsiooniga. Takistuseks võib olla madal haridustase ja halb keeleoskus, kuid ka diskrimineerimine ning halb tervis. Kolmanda taseme hariduse omandanud rändajatel (umbes kolmandik rändajatest) on paremad tööalased väljavaated, kuid sellegipoolest on neil raskusi kvalifikatsioonide tunnustamisega, mistõttu on nad sageli sunnitud töötama oma kvalifikatsioonist madalamat kvalifikatsiooni nõudvatel töökohtadel. Parema rändajate tööturule integreerimise võib lisaks aidata vähendada soolist tööhõivelõhet, kõrvaldades hooldussektoris tööjõupuuduse.

Põhioskuste järsk vähenemine õpilaste hulgas näitab, et meie haridus- ja koolitussüsteemides on vaja kiiresti võtta meetmeid selle negatiivse suundumuse vastu. PISA 2022. aasta uuringu kohaselt näitab õpilaste põhioskuste järsku halvenemist kehvade

³⁸ [Nõukogu 8. detsembri 2022. aasta soovitus, mis käsitleb alusharidust ja lapsehoidu: Barcelona eesmärgid 2030. aastaks \(2022/C 484/01\)](#) (ELT C 484, 20.12.2022, lk 1–12) ja [nõukogu 8. detsembri 2022. aasta soovitus, mis käsitleb taskukohasele kvaliteetsele pikaajalisele hooldusele juurdepääsu \(2022/C 476/01\)](#) (ELT C 476, 15.12.2022, lk 1–11).

õpituulemustega õpilaste osakaalu märkimisväärne suurenemine (29,5 % võrreldes 22,9 %ga 2018. aastal matemaatikas). Andmed näitavad ka parimate tulemustega õpilaste osakaalu vähenemist (7,9 % võrreldes 11 %ga 2018. aastal samas valdkonnas). Lisaks oli 2022. aastal põhioskuste osas häid tulemusi vaid 16,3 %l ebasoodsa sotsiaal-majandusliku taustaga õpilastest,³⁹ samas kui soodsatest oludest õpilaste puhul oli see näitaja 59,0 %. Põhioskuste puudumine on peamine takistus hilisemas elus oskuste täiendamisel ja takistab tootlikkuse kasvu.

Õpilaste vähene digikirjaoskus, sealhulgas tehisintellektipädevus, ja kodanikupädevus teevad muret, eelkõige olukorras, kus teabega manipuleerimine ja väärinfo levik on saagenud. Ainult 63 %l õpilastest on piisavad kodanikupädevused (ICCS 2022) ja 43 %l puuduvad elementaarsed digioskused (ICILS 2023). Kehvad digioskused pärsivad õppijate suutlikkust digiajastul jõudsalt areneda, tehnoloogilistes muutustes orienteeruda, väärinformatsiooni vastu võidelda ja kujunemisjärgus tehnoloogiate, näiteks tehisintellektiga turvaliselt hakkama saada. Digioskused on olulised ka digiheaolu seisukohast, aidates õppijatel arendada tervislikumaid ja tasakaalustatumaid suhteid tehnoloogiaga. Noorte ja õpetajate digioskuste süvendamiseks rakendab komisjon 2021.–2027. aasta digiõppe tegevuskava ning valmistab ette tegevuskava digiõppe ja -oskuste tuleviku kohta. Oskuste liidu raames käivitas komisjon põhioskuste tegevuskava,⁴⁰ mis sisaldab mitmesuguseid algatusi, mille eesmärk on vähendada puudujääke põhioskustes.

Positiivne on see, et haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumine on vähenenud ja kolmanda taseme hariduse omandamine on tõusteel. 2024. aastaks vähenes haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumise määr (ehk madala haridustasemega noorte määr) (9,4 % 18–24aastaste seas) ELis 2002. aasta näitajaga võrreldes peaaegu poole võrra. 3,1 miljonit noort täiskasvanut omandab siiski ainult teise taseme alumise astme või sellest madalama hariduse, kusjuures puuetega inimesi, kolmandate riikide kodanikke ja romasid on selles rühmas ebasproportsionaalselt palju. Selle tulemuseks on nende madalamad tööhõive määrad ja madalamad täiendõppes osalemise määrad. See seab ohtu inimeste võime enda potentsiaali täieliku kasutamise osas. Pikema aja jooksul tähendab see avaliku sektori kulutuste suurenemist ja ka tulude vähenemist. Kutsehariduse ja -õppe diplom või kõrgharidus võivad oluliselt parandada inimeste väljavaateid tööturul. Kutsehariduses ja -õppes kehtib see eelkõige nende hiljuti õpingud lõpetanute kohta, kes on läbinud töökohapõhise õppe. Liidus on oluliselt suurenenud kolmanda taseme haridusega noorte osakaal (25–34aastaste seas aastatel 2015–2023 36,5 %lt 44,1 %le), mida on soodustanud parem juurdepääs kõrgkoolidele, tööturu kasvav nõudlus kõrge kvalifikatsiooniga inimeste järele ning teadmine, et tulevases elus on töötus vähem tõenäoline ja sissetulek suurem.

Strateegilistes sektorites töötamiseks vajalike oskustega koolilõpetajaid napib. Eelkõige püsib oskuste nappus konkreetsetes valdkondades nagu matemaatika, teadus, tehnoloogia ja inseneria (MATI). Neid oskusi on eriti vaja edukaks rohepöördeks ja muudes strateegilistes sektorites, nagu julgeolek ja küberturvalisus, kaitse ja kosmos, tehisintellekt, puhas tehnoloogia, kõrgtehnoloogiline tootmine, biotehnoloogia ja tervishoid. Lisaks on need keskse tähtsusega ELi tehnoloogilise suveräänsuse, sealhulgas digitaalse juhtpositsiooni jaoks. Seda arvesse võttes tegi komisjon ettepaneku seada 2030. aastaks ELi eesmärgiks, et vähemalt 32 % üliõpilastest ja 45 % kutsekeskhariduse omandajatest õpib MATI-valdkonna

³⁹ OECD PISA skaalal vähemalt 4. taseme saavutamine lugemises, matemaatikas või loodusteadustes.

⁴⁰ Euroopa Komisjoni 5. märtsi 2025. aasta teatis põhioskuste tegevuskava kohta, COM(2025) 88 final.

erialal. Oskuste liidu osana on MATI-hariduse strateegilise kava⁴¹ eesmärk suurendada õppurite arvu, toetada oskuste arendamist ja kaotada sooline ebavõrdsus MATI-valdkonnas. Lisaks on tulevase ELi kutsehariduse ja -õppe strateegia eesmärk muuta kutseharidus ja -õpe atraktiivsemaks, kaasavamaks ja kohanemisvõimelisemaks. Euroopa Õpipoisiõppe Liit aitab arendada tütarlaste ja naiste õpipoisiõpet MATI-valdkonnas, et tuua neid MATI-valdkonna õpingute juurde ja hoida neid tööturul.

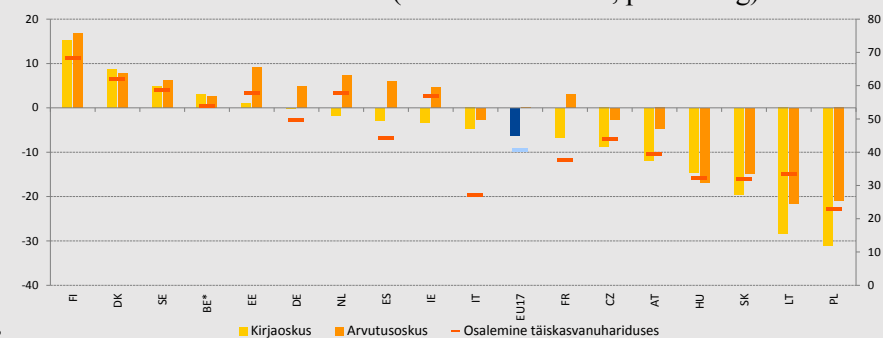
Täiskasvanute kirjaoskuse tase on viimase kümne aasta jooksul langenud, eriti riikides, kus täiskasvanuhariduses osalemise määr on madal

Iga viies täiskasvanu oli 2023. aastal kirja- ja arvutusoskuse poolest kehvamas seisus

Kirjaoskus vähenes keskmiselt, samas kui arvutusoskus oli suures osas stabiilne

Kirja- ja arvutusoskus vähenes oluliselt riikides, kus täiskasvanuhariduses osalemine oli väiksem

Muutus kirja- ja arvutusoskuse punktisummas täiskasvanute (16–65aastased) seas aastatel 2013–2023 (protsendipunktides, vasak telg) ja täiskasvanuhariduses osalemine (% täiskasvanutest, parem telg)

Märkus: Andmed hariduses ja koolituses osalemise kohta on kogutud eraldi väljavõttena, milles kasutatud määratlused on kooskõlas täiskasvanuhariduse uuringu ja ELi tööjõu-uuringu omadega. Belgia andmed on ainult Flandria kohta.

Allikas: OECD täiskasvanute oskuste uuring (2023).

2023. aastal peeti ELis ligikaudu iga viienda täiskasvanu kirja- ja arvutusoskuse näitajaid kehvadeks⁴². Täiskasvanute kirja- ja arvutusoskuse märkimisväärne vähenemine registreeriti just riikides, kus täiskasvanuhariduses osalemise määr on madalam. Täiskasvanuhariduses osalemises on täheldatud suuri erinevusi ka elanikkonnarühmade (kõrge vs madala kvalifikatsiooniga töötajad või töötajad vs töötud ja mittetöötavad inimesed) ning elukutsete lõikes⁴³. Eri rühmade erinev osalemise määr viitab püsivatele takistustele. Isiklikud koolituseelarved, näiteks isiklikud õppekontod,⁴⁴ on olulised, et suurendada nõudlust õppimise järele. Õppimisvõimaluste parandamiseks hõlmab oskuste liit selliseid algatusi nagu isiklikud õppekontod, mikrovalifikatsioonitunnistuste⁴⁵ laiendamine ja uuenduslikud kogukonna õpperuumid, eelkõige madala kvalifikatsiooniga inimeste jaoks. Üldiselt pakub oskuste liit laiaulatuslikku lähenemisviisi täiskasvanuhariduses osalemise määra tõstmiseks ja ELi tööjõule tulevikus vajalike oskuste omandamise võimaldamiseks.

Täiskasvanute õppes osalemise suurendamine on väga oluline, et vähendada nappust ning suurendada tootlikkust, konkurentsivõimet ja sotsiaalset ühtekuuluvust.

⁴¹ Komisjoni 5. märtsi 2025. aasta teatis „MATI-hariduse strateegiline kava: konkurentsivõimet ja innovatsiooni toetavad oskused“, COM(2025) 89 final.

⁴² Vt OECD, *Do Adults Have the Skills They Need to Thrive in a Changing World?: Survey of Adult Skills 2023*, OECD Skills Studies, OECD Publishing, Pariis, 2024.

⁴³ Kui 2022. aastal osales õppetegevuses 60,9 % juhtidest, spetsialistidest, tehnikutest ja keskastme spetsialistidest, siis ametnike, füüsilise töö tegijate ja lihttöölise seas oli osalemine palju väiksem.

⁴⁴ Vt nõukogu 2022. aasta mai [soovitus isiklike õppekontode kohta](#).

⁴⁵ Vt 2022. aasta juuni [nõukogu soovitus, milles käsitletakse Euroopa lähenemisviisi elukestvat õpet ja tööalast konkurentsivõimet toetavatele mikrovalifikatsioonitunnistustele](#).

Täiskasvanuhariduse uuringu 2022. aasta andmed näitasid, et viimase 12 kuu jooksul on täiskasvanuhariduses (v.a juhendatud töökohapõhine õpe⁴⁶) osalemine ELis veidi suurenenud – 37,4 %lt 2016. aastal 39,5 %le 2022. aastal. Tööjõu-uuringu andmete põhjal võib see näitaja aastatel 2022–2024 veelgi suureneeda. See tase on siiski liiga madal, kui vaadata suuri muutusi, millega Euroopa silmitsi seisab, ning liikmesriikidevahelised erinevused on endiselt liiga suured.

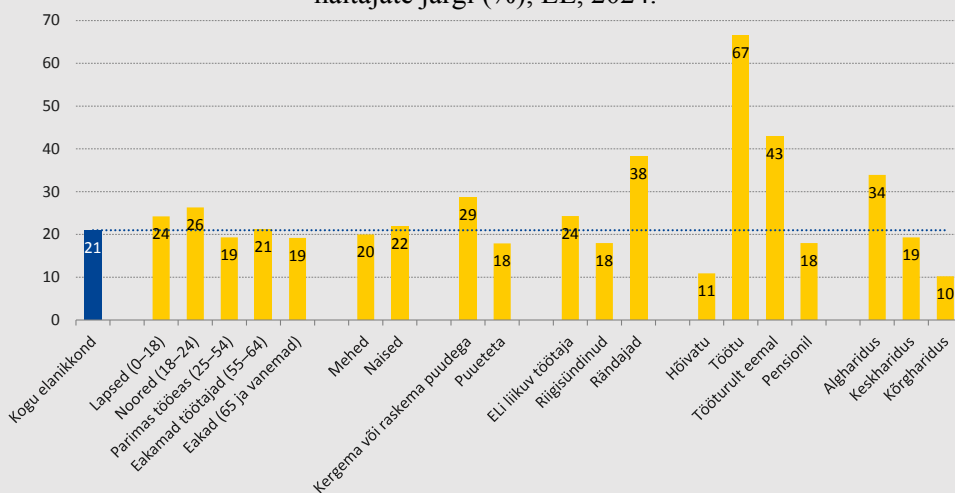
2024. aastal suurenes leibkondade sissetulekute tase märkimisväärselt ning vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste osakaal vähenes ELis veidi, ehkki viimase näitaja puhul ei olnud selgeid märke ülespoole suunatud lähenemisest. Leibkonna kasutada oleva reaalse kogutulu indeks elaniku kohta (2008 = 100) suurenes 2024. aastal ELi tasandil märkimisväärselt 141,3 punktini, so 2,5 punkti rohkem kui 2023. aastal, mis oli peamiselt tingitud töötajatele makstavate hüvitiste kasvust. See on suurim kasv alates 2021.–2022. aastast ja jätkus ka 2025. aasta esimesel poolel. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste koguarv vähenes 2019. aastaga võrreldes ligikaudu 2,9 miljoni võrra (2030. aasta eesmärk on seda arvu vähendada vähemalt 15 miljoni inimese võrra). See tähendab, et 2024. aastal oli ELis vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus iga viies inimene. Vaesusrisk on elanikkonnarühmade lõikes erinev ning see mõjutab rohkem lapsi, vanemaealisi, puuetega inimesi, madala kvalifikatsiooniga inimesi, väljaspool ELi sündinud inimesi ja romasid. Erinevused püsisid ka liikmesriikide vahel ja sees (nii piirkondade vahel kui ka maa- ja linnapiirkondade vahel). Peamine vaesuse põhjustaja oli jätkuvalt töötus, kuna sotsiaaltoetused ei jõudnud kõigi abivajavate leibkondadeni.

Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse määr varieerub märkimisväärselt sõltuvalt sotsiaal-demograafilistest näitajatest

2024. aastal oli ELis **vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus iga viies inimene ja iga neljas laps**

Lisaks lastele oli oht suurem **vanemaealiste, töötute, madala kvalifikatsiooni, puuetega, väljaspool ELi sündinud inimeste ja romade seas.**

Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohu määr (AROPE) sotsiaal-demograafiliste näitajate järgi (%), EL, 2024.

Märkus. 2024. aasta näitajad kajastavad kõigi liikmesriikide 2023. aasta sissetulekuid. Alla ja üle 65aastaste suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse määra määratlus on erinev, kuna viimase puhul ei ole kajastatud väga madala töötensiooni komponenti.

Allikas: Eurostat [[ilc_peps01n](#)] [[ilc_peps06n](#)] [[ilc_peps02n](#)] [[ilc_peps04n](#)] [[hlth_dpe010](#)].

⁴⁶ Tegemist on täiskasvanuhariduse uuringu (AES) eriväljavõttest pärit näitajatega, mis on saadud jättes välja juhendatud töökohapõhise õppe näitajad, mida on kasutatud 2030. aasta täiskasvanuhariduse eesmärgi suunas saavutatud edu jälgimisel (vt ka 2. lisa).

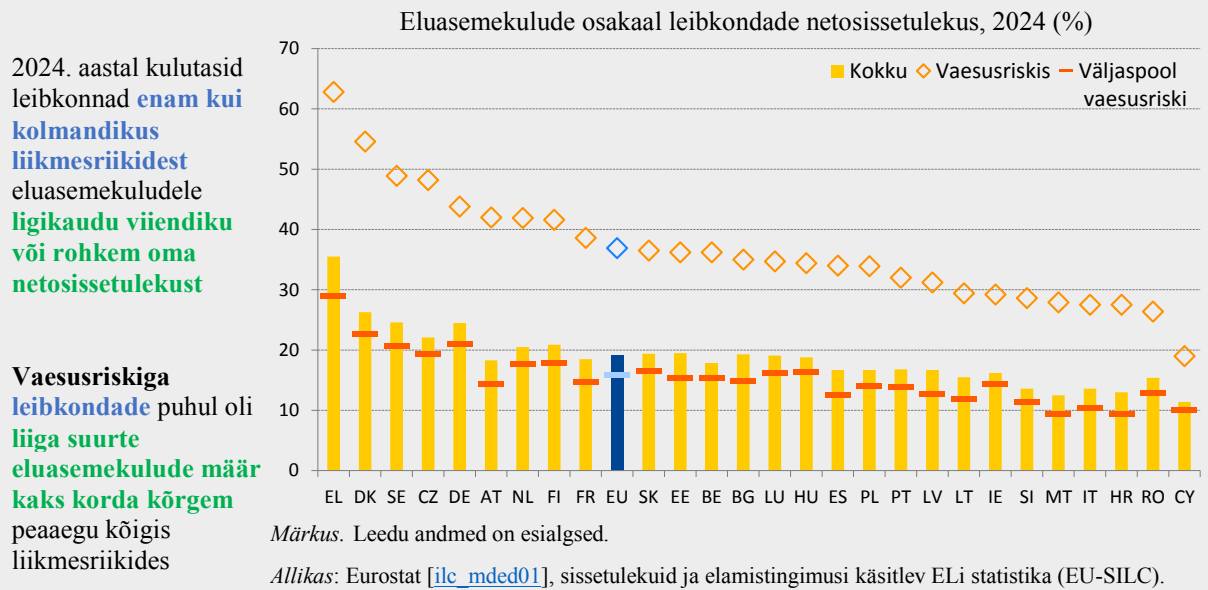
Kuigi olukord on viimastel aastatel paranenud, ei ole miinimumsissetulekutoetus inimeste vaesusest väljatoomiseks peaaegu üheski liikmesriigis piisav. Hinnangute kohaselt suurenesid sotsiaalkaitsehüvitiste kulud 2024. aastal reaalkaarditud peaaegu kõigis liikmesriikides. Hiljuti on tehtud ettepanekuid reformideks, et suurendada miinimumsissetulekutoetuste rolli toetuse saajate toetamisel, et nad osaleksid aktiivsetes tööturumeetmetes ja otsiksid aktiivselt tööd. Samal ajal vähenes sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele ELis 2024. aastal keskmiselt veidi (kajastades sotsiaalkaitsekulutuste reaalselt vähenemist 2023. aastal), kusjuures mõnes sotsiaalsiirete kõrge tasemega liikmesriigis vähenes see märkimisväärselt. Energiaostuvõimetus (mõõdetuna näitajaga „nende inimeste osakaal, kes ei suuda oma kodu piisavalt soojana hoida“) vähenes 2024. aastal esimest korda pärast 2022. aastat, kajastades mitut tegurit, sealhulgas gaasi ja elektri jaehindade langust, mitmesuguseid energiatõhususe meetmeid ja muid toetusmeetmeid. Sellest hoolimata oli see vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riskiga inimeste puhul märkimisväärselt suurem. Eriti oluline on hinnata, kuidas mõjutavad reformid ja investeeringud tulude jaotust selles osas, mis mõju on neil vaesusriskile ja sissetulekute ebavõrdsusele, ning koguda teavet poliitika kujundamise eel.

Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate laste osakaal ELis vähenes mõnevõrra, kuid oli siiski suurem kui kogu elanikkonna puhul. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate laste (0–17aastased) arv vähenes 19,96 miljonilt 2023. aastal 19,52 miljonile 2024. aastal (ELi keskmine 24,2 %). Kuigi 2024. aasta on selle näitaja absoluutarvulise vähenemise teine järjestikune aasta, on laste vaesuse esinemine endiselt 3,2 protsendipunkti suurem kui kogu elanikkonna puhul. Kokkuvõttes oli 2024. aastal peaaegu iga neljas laps ELis vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus. Laste vaesusest ja sotsiaalsest tõrjutusest väljatoomine on ülimalt tähtis, et aidata neil ennast ühiskonnas ja tööturul täielikult teostada ning lõpetada vaesuse edasikandumine ühelt põlvkonnalt teisele. Siinjuures on väga oluline, et kõikides liikmesriikides rakendataks Euroopa lastegarantiid⁴⁷.

Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate vanemaealiste inimeste (65aastased ja vanemad) osakaal ELi tasandil vähenes 2024. aastal jätkuvalt. Olukord on liikmesriigiti siiski väga erinev. Vähenemine 19,4 %ni oli tingitud naiste olukorra paranemisest (nad on siiski jätkuvalt silmitsi oluliselt suuremate riskidega kui mehed). Langus kajastab ka rahalise vaesuse ja suure materiaalse või sotsiaalse puuduse vähenemist vanemaealiste seas. Pensionitulu asendusmäärade koondnäitaja jäi ELi tasandil 2024. aastal muutumatuks. Olukord vanemaealiste vaesuse ja sissetuleku asendusmäärade osas oli liikmesriigiti siiski väga erinev. Mõnes riigis oli üle 65aastaste rahalise vaesuse oht isegi kaks korda suurem kui tööealise elanikkonna puhul.

⁴⁷ [Nõukogu 14. juuni 2021. aasta soovitus \(EL\) 2021/1004, millega luuakse Euroopa lastegarantiid \(ELT L 223, 22.6.2021, lk 14–23\).](#)

Vaesuses elavad leibkonnad kasutavad märkimisväärse osa oma netosissetulekust eluasemekuludeks, kuid liikmesriigiti on olukord väga erinev

Eluaseme taskukohasus on endiselt oluline probleem, mis mõjutab ebaproportsionaalselt vaesuse ohus olevaid inimesi. Viimase kümne aasta jooksul on eluasemehinnad ELis kasvanud keskmiselt ligikaudu 10 % kiiremini kui sissetulekud, mis vähendab eluasemete taskukohasuse näitajat⁴⁸. Liikmesriikide ning piirkondade ja suurte linnade vahel on siiski märkimisväärseid erinevusi. ELi elanikkonnast elas 8,2 % leibkonnades, kus eluaseme kogukulud moodustasid rohkem kui 40 % leibkonna netosissetulekust, st nende jaoks olid eluasemekulud liiga suured⁴⁹. Suhtelises vaesuses elavate inimeste puhul oli see määr 31,1 %, samas kui ülejäänud elanikkonna puhul oli see 3,8 %. Samal ajal on sotsiaaleluruumide kasutamine ELi liikmesriikides ebaühtlane, erinevusi esineb nii nende määratluses, pakkumise, selliste korterite saamise tingimustele vastamises kui ka jaotusmehhanismides. Sotsiaaleluruumide pakkumise arendamine võib aidata parandada eluasemetele juurdepääsu⁵⁰. Sotsiaaleluruumide pakkumisel on sageli probleemiks suurenenud ehituskulud ja maahinnad ning rahastamine. Kuigi määratluste ja andmekogumismeetodite erinevused takistavad riikidevahelist võrreldavust, on paljudes liikmesriikides märgata kodutuse kasvu.

Aluslepingutes tunnistatakse täielikult sotsiaaldialoogi keskset rolli ELi sotsiaalses turumajanduses. Sotsiaaldialoogi tähtsust on rõhutatud ka Euroopa sotsiaaldiguste sambas ja tööhõivesuunistes. Tuginedes Val Duchesse'i sotsiaalpartnerite 2024. aasta deklaratsioonile,⁵¹ allkirjastasid komisjon ja Euroopa sektoriüleised sotsiaalpartnerid 2025. aasta märtsis Euroopa sotsiaaldialoogi pakti⁵². Osana uuendatud kohustusest tugevdada sotsiaaldialoogi üleilmsete muutuste ajal, määratakse paktis kindlaks meetmed, mida

⁴⁸ Vt Cousin G., Frayne C., Dias Martins V. ja B. Vasicek (2025), [Housing in the European Union: Market Developments, Underlying Drivers, and Policies](#), European Economy Discussion Paper, nr 228, oktoober 2025.

⁴⁹ Nii eluasemekulud kui ka sissetulek ei sisalda toetusi. Üksikasjalikum teave näitaja kohta on esitatud 2. lisas.

⁵⁰ Puuetega inimeste deinstitutionaliseerimise protsess on seiskunud, muu hulgas ligipääsetavate eluasemelahenduste puudumise tõttu.

⁵¹ [Kolmepoolne deklaratsioon tulemusliku Euroopa sotsiaaldialoogi pidamise kohta.](#)

⁵² [Euroopa sotsiaaldialoogi pakt.](#)

komisjon ja sotsiaalpartnerid peavad võtma, et edendada ja luua õiged tingimused sotsiaaldialoogi täieliku potentsiaali kasutamiseks kõigil tasanditel. Pakti eesmärk on pakkuda sotsiaaldialoogi raamistikku, et sotsiaaldialoog saaks olla edukas kõigil tasanditel, sealhulgas riiklikul ja Euroopa tasandil, sektoriüleselt ja valdkondlikult.

Nõukogu 2023. aasta soovitus „Sotsiaaldialoogi tugevdamise kohta ELis“ antakse liikmesriikidele suuniseid selle kohta, kuidas kõige paremini edendada sotsiaaldialoogi ja tugevdada kollektiivläbirääkimisi⁵³. Lisaks sellele on komisjon teinud sotsiaalpartneritega koostööd kvaliteetsete töökohtade tegevuskava koostamisel. Komisjon on otsustanud sotsiaalpartneritega konsulteerida ka poliitiliste algatuste puhul, mis ei kuulu ELi toimimise lepingu artiklite 153 ja 154⁵⁴ kohaldamisalasse, kuid on sotsiaalpartnerite jaoks eriti olulised. ELi tasandil osalevad sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid aktiivselt Euroopa poolaastas, vahetades korrapäraselt arvamusi ja pidades temaatilisi arutelusid eriti olulistest valdkondades. Nii sotsiaalpartnerite kui ka kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamine ja nendega konsulteerimine on poliitika kujundamisel ning kestlike ja kaasavate muutuste edendamisel keskse tähtsusega.

Liikmesriigid peaksid võtma meetmeid käesolevas ühises tööhõivearuandes ära märgitud tööhõive-, oskuste ja sotsiaalpoliitika probleemide lahendamiseks. Eelkõige peaksid nad kooskõlas tööhõivesuunistega tegema järgmist:

- tõhustama kooskõlas oskuste liidu põhimõtetega täiskasvanute elukestvat täiend- ja ümberõpet, et tagada konkurentsivõime, tegelema tööjõupuuduse ja oskuste nappusega, kohanema muutustega tööturu olukorras ja väljavaadetes ning soodustama õiglast rohe- ja digipööret. See hõlmab oskuste prognoosimise vahendite kasutamist, individuaalsete koolitusõiguste, näiteks isiklike õppekontode pakkumise tugevdamist, ning mikrokvalifikatsioonitunnistuste väljatöötamist, rakendamist ja tunnustamist kooskõlas riiklike olude ja nõukogu soovitustega isiklike õppekontode ja mikrokvalifikatsioonitunnistusi käsitleva Euroopa lähenemisviisi kohta;
- tugevdama aktiivset tööturupoliitikat ning avalike tööturuasutuste suutlikkust ja tulemuslikkust, muu hulgas investeerides digitaristusse ja -teenustesse, tõhusamasse elukestvasse karjäärinõustamisse, nõustamisteenustesse, oskuste prognoosimisse ja töötajate koolitamisega eesmärgiga suurendada tööturul osalemist, eeskätt alaesindatud rühmade puhul, ning toetada kvaliteetsete töökohtade loomist ja töökohavahetust;
- edendada õiglast liikuvust ELi piires ja kaaluma kolmandate riikide kvalifitseeritud töötajate jaoks soodsate tingimuste loomist liitu saabumiseks ja siia jäämiseks; lisaks võtma meetmeid, et hõlbustada tööjõupuudusega kutsealadel töötavate kolmandatest riikidest pärit isikute seaduslikku rännet või kolmandatest riikidest pärit isikute õpinguid strateegiliselt tähtsatel erialadel, tagades töötajate õiguste ja sotsiaalõiguste austamise ja jõustamise, ning toetades tõhusat integratsioonipoliitikat, täiendades liidus endas pakutava tööjõu ja oskuste kasutamist;

⁵³ NÕUKOGU 12. juuni 2023. aasta SOOVITUS sotsiaaldialoogi tugevdamise kohta Euroopa Liidus (ELT C/2023/1389).

⁵⁴ ELi toimimise lepingu artikliga 154 nähakse ette kaheetapiline konsulteerimine Euroopa sotsiaalpartneritega mitmesugustes aluslepingu artiklis 153 sätestatud sotsiaalpoliitika küsimustes, nagu töötingimused ning tervishoid ja tööohutus.

- tagama varuvariandina töökohtade säilitamise toetuskavad, mis on kavandatud nii, et kriisi, sealhulgas restruktureerimise korral säiliksid töökohad (ja ettevõtted), ning arendama sellega seotud täiendus- ja ümberõppe kaudu inimkapitali;
- toetama piisavalt eeskätt haavatavaid töötajaid ja leibkondi, keda kliimamuutustega kohanemine ning uued keskkonnahoidlikud ja digitehnoloogiad majanduslikult ja sotsiaalselt kõige enam mõjutavad, muu hulgas hästi toimivate tööturuasutuste ja tööhõiveprogrammide ning värbamise ja töökohavahetuse stiimulite, aktiivset kaasamist hõlmava piisava sissetulekukindluse kaudu, kaitsma töötajate õigusi tehisintellekti kasutuselevõtu, algoritmipõhise juhtimise ja kliimamuutustega kaasnevate riskide eest ning ettevõtluse edendamise kaudu kooskõlas nõukogu soovitusel õiglase kliimanetraalsusele ülemineku tagamise kohta;
- soodustama, liikmesriikide õigusaktide ja/või tavade kohaselt ning sotsiaalpartnerite rolli ja autonoomiat igati austades, palgatõusu, millega toetatakse ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist, võttes arvesse tootlikkuse muutumist, kvaliteetsete töökohtade loomist ja konkurentsivõime kaitsmist;
- kohandama tööturu korraldust ning maksu- ja sotsiaalkindlustussüsteeme, et vähendada tööturu killustatust ja soolist ebavõrdsust tööturul ja soodustada kvaliteetsete töökohtade loomist, mis võib hõlmata eeskätt madalapalgaliste töötajate maksukiilu vähendamist, piiramata seejuures üleminekut kõrgema palgaga töökohtadele ja liikumist tööjõu maksustamiselt muudele maksustamisallikatele, mis toetaksid paremini tööhõivet ja kaasavat majanduskasvu;
- tagama tervislik, ohutu ja hästi kohandatud töökeskkond kui töökohtade kvaliteedi oluline mõõde;
- edendama kooskõlas nõukogu soovitusel sotsiaaldialoogi tugevdamise kohta ja Euroopa sotsiaaldialoogi paktiga kollektiivlääbirääkimisi ja sotsiaaldialoogi koos sotsiaalpartnerite õigeaegse ja sisulise kaasamisega asjaomase poliitika kujundamiseks ELi ja liikmesriikide tasandil, ka selleks, et parandada töökohtade kvaliteeti, ja rakendada liikmesriikide taaste- ja vastupidavuskavasid ja Euroopa poolaasta raames esitatud soovitusi;
- tagama kõigile piisava ja kestliku sotsiaalkaitse kooskõlas nõukogu soovitusel sotsiaalkaitsele juurdepääsu kohta, parandama kaitsega piisavalt hõlmamata inimeste, nagu ebatüüpilises töösuhtes olevate töötajate, sh platvormitöötajate ja iseenda tööandjate sotsiaalkaitset, mis samuti on oluline tegur töökohtade kvaliteedi tagamiseks; üldisemalt parandama hüvitiste piisavust, õiguste ülekantavust ja kvaliteetsete teenuste kättesaadavust, kaitses samal ajal riigi rahanduse jätkusuutlikkust, ning tõhusalt toetama töövõimeliste inimeste tööturule integreerimist;
- parandama noorte väljavaateid tööturul, muu hulgas kaasava ja kvaliteetse kutsehariduse ja -õppe ning kolmanda taseme hariduse, tööturuasutuste suunatud toetuse (mis hõlmab mentorlust, juhendamist ja nõustamist) ning kvaliteetse õpipõisiõppe ja praktika kaudu kooskõlas tugevdatud noortegarantii ja Euroopa Õpipõisiõppe Liidu põhimõtetega;
- võtma ulatuslikke meetmeid õpilaste põhioskuste parandamiseks ja laiemalt võtmepädevuste (sealhulgas valdkonnaüleste oskuste) arendamiseks ning tegelema haridus- ja koolitussüsteemide tulemuslikkuse ja võrdsete võimalustega seotud struktuursete probleemidega, sealhulgas tõhusate õpetamis-, õppimis- ja hindamismeetodite kaudu. Toetama põhioskuste parandamise kavade koostamist kooli tasandil, pöörates erilist tähelepanu juhendamise- ja mentorlusprogrammidele,

individuaalsele toetusele ja õpetajate pidevale kutsealasele arengule. Edendama suurepärase põhioskuste omandamist diferentseeritud õpetamise ja õppimise kaudu;

- Suurendama kutsehariduse ja -õppe ning kolmanda taseme hariduse tiptaset ja vastavust tööturu vajadustele tihedama koostöö kaudu tööstusega, sidemete kaudu oskuste prognoosimise süsteemidega ja mikro kvalifikatsioonitunnistuste suurema kasutamise kaudu. Parandama kvalifikatsioonide vastastikuse tunnustamise menetlusi, et vähendada oskuste nappust ja mittevastavust tööturu vajadustele. Parandama kutsehariduse ja -õppe lõpetanute ja alaesindatud rühmade juurdepääsu kõrgharidusele;
- suurendama MATI-erialade lõpetanute arvu, eelkõige IKT-valdkondades (sealhulgas tehisintellekt), suure tööjõupuudusega valdkondades ja strateegilistes valdkondades, vähendama soolist ebavõrdsust ning tugevdama koostööd ettevõtjate, kutsehariduse ja -õppe pakkujate ning kõrgkoolidega, et viia ellu rohe- ja digipöördeks vajalikke muutusi. Tõhustama MATI-valdkonna ainete õpetajakoolitust, et vähendada õpetajate nappust;
- tugevdama igas vanuses õpilaste ja täiskasvanute digioskusi (sh meedia kasutamise oskust, digikirjaoskust ja tehisintellektipädevust), arendama kriitilist mõtlemist ja laiendama tööturul digitaalvaldkonnas pädevate inimeste reservi, töötades välja digihariduse ja -koolituse ökosüsteeme, mida toetavad sellised tegurid nagu kiire internetiühendus koolidele, arvutite ja muude vahendite olemasolu ja õpetajate koolitus; toetama institutsioone digipöördeks vajaliku oskusteabega, pöörates eritähelpanu kaasamisele ja digilõhe vähendamisele; samuti kaaluma igas vanuses õpilaste ja täiskasvanute finantskirjaoskuse alaste teadmiste ja oskuste parandamist;
- tugevdama koostöös õpetajahariduse pakkujatega õpetajate põhi- ja täiendõpet, keskendudes põhioskuste õpetamisele; vähendama õpetajate nappust ja suurendama õpetajaameti atraktiivsust, parandades töötingimusi, pakkudes atraktiivseid karjäärivõimalusi, juhendades algajaid õpetajaid, meelitades stiimulite ja toetuse abil ligi kogenud õpetajaid ebasoodsas olukorras olevates koolides, samuti hõlbustades mujal töötavate kõrgharidusega isikute õpetajaks hakkamist;
- tagama mittediskrimineerimise, edendama soolist võrdõiguslikkust, parandama võrdõiguslikkuse süvalaiendamist ning tõhustama naiste ja ebasoodsas olukorras olevate rühmade osalemist tööturul, soodustades võrdseid võimalusi ja karjääri edendamist, tagades võrdse või võrdväärse töö eest võrdse tasu, palgastruktuuride läbipaistvuse ning edendades töö, pere- ja eraelu ühitamist, muu hulgas taskukohaste ja kvaliteetsete hooldusteenuste (alushariduse ja lapsehoiu ja pikaajalise hoolduse) ning lapsevanematele ja teistele mitteametlikele hooldajatele perepuhkuse ja paindliku töökorralduse kättesaadavaks tegemise teel kooskõlas Euroopa hooldusstrateegiaga, ning tagades töökohtadel ligipääsetavuse;
- tagama kõigile vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riskiga lastele tasuta ja hea juurdepääsu tervishoiule, alusharidusele ja lapsehoiule ning haridusele, koolitusele ja koolipõhisele tegevusele, samuti tervislikule toidu hea kättesaadavuse ja juurdepääsu korralikele eluasemetele kooskõlas Euroopa lastegarantii ja sellega seotud riiklike tegevuskavadega.
- soodustama võrdseid võimalusi lastele, et võidelda laste vaesuse kõrge tasemega, ning kasutama parimal võimalikul viisil ELi ja liikmesriikide vahendeid; kiirendama Euroopa lastegarantii rakendamist, muu hulgas taskukohase ja kvaliteetse alushariduse ja lapsehoiu pakkumise teel ning tegeledes haridussüsteemist varakult lahkumise probleemidega; toetama ebasoodsas olukorras olevatest rühmadest ja äärealadelt pärit

laste ja noorte juurdepääsu kvaliteetsele haridusele, parandama nende õpitulemusi ja edendama koolitust kõigil kvalifikatsioonitasemetel;

- kehtestama piisavat toetust pakkuvad miinimumsissetuleku tagamise kavad ja neid vajaduse korral tugevdama ning järgima aktiivse kaasamise lähenemisviisi kooskõlas nõukogu soovitusel miinimumsissetuleku kohta, mis tagab aktiivse kaasamise ja tööturule integreerimise nende puhul, kes suudavad tööd teha, ning soodustama tugi- ja esmatähtsate teenuste, sealhulgas energia kättesaadavust, eeskätt väikese sissetulekuga ja haavatavatele leibkondadele;
- hindama investeeringute ja reformide jaotuslikku mõju elanikkonna eri rühmade sissetulekule kooskõlas teatisega „Liikmesriikide poliitikameetmete jaotusliku mõju parem hindamine“;
- toetama piisavat, nõudlusele vastavat eluasemete pakkumist ning juurdepääsu taskukohasele eluasemele, sotsiaaleluruumidele ja/või piisavale eluasemetoetusele, kui see on asjakohane; ennetama kodutust kui vaesuse kõige äärmuslikumat vormi ja võidelda selle vastu ning tegelema sotsiaalse tõrjutusega integreeritud, inimkesksete ja eluasemepõhiste strateegiliste lähenemisviiside kaudu; edendama elamute ja sotsiaaleluruumide renoveerimist;
- investeerima tervishoiusüsteemi suutlikkuse, muu hulgas seoses ennetamise ja esmatasandi tervishoiuteenustega, samuti rahvatervisealasesse suutlikkuse, hoolduse koordineerimisse, tervishoiutöötajatesse ning e-tervise ja tehisintellekti kasutamisse; vajaduse korral vähendada omaosalust, parandama tervishoiuteenuste katvust ja tervishoiutöötajate töötingimusi ning edendama nende täiend- ja ümberõpet;
- tugevdama kvaliteetsete, taskukohaste ja kestlike pikaajalise hoolduse teenuste osutamist kooskõlas nõukogu soovitusel kvaliteetsele taskukohasele pikaajalisele hooldusele juurdepääsu kohta;
- tagama kaasavad ja jätkusuutlikud pensionisüsteemid, sealhulgas pensionilisa võimaluse pakkumise, mis tagab sissetuleku vanemas eas ja põlvkondadevahelise õigluse rahvastiku vananemise kontekstis.

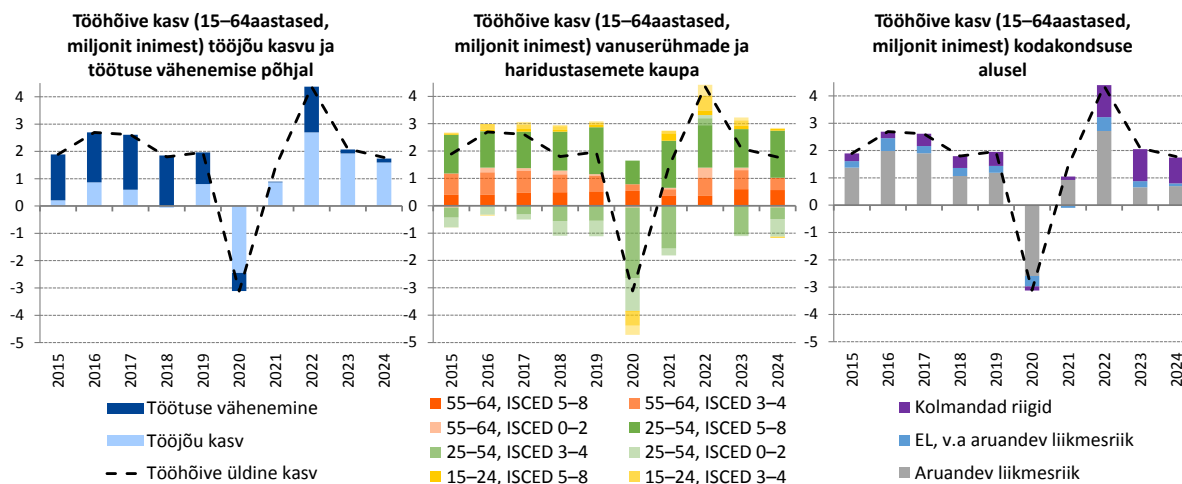
Liikmesriikidel aidatakse nendes valdkondades võetavaid poliitikameetmeid tõhustada liidu rahaliste vahenditega, mida antakse rahastamiskõlblikeks investeeringuteks ja reformideks muu hulgas ESF+, taaste ja vastupidavusrahastu, ERFi, õiglase ülemineku fondi, Erasmus+, tehnilise toe instrumendi ning kliimameetmete sotsiaalfondi kaudu.

1. PEATÜKK. ELI TÖÖTURG JA SOTSIAALSED SUUNDUMUSED

Tööhõive kasv püsis 2024. aastal kindel ja töötuse määr oli rekordiliselt madal, seda hoolimata suurenenud majanduslikust ja geopoliitilisest ebakindlusest. Kogutööhõive suurenes 1,7 miljoni inimese võrra 219,4 miljoni inimeseni, mis tähendab mõnevõrra aeglustuvat, kuid kindlat aastast kasvumäära 0,8 % ja tööhõive määrat 75,8 % (0,5 protsendipunkti kõrgem kui 2023. aastal, vt ka eesmärke käsitlevat tekstikasti punktis 2.1.1). Energiasektori tööhõive kasv oli 7,4 %, millele järgnesid kaevandamine (4,3 %), veemajandus ja jäätmekäitlus (4,2 %), kunst ja meelelahutus (4,1 %), majutus ja toitlustus (3,5 %) ning IKT (2,9 %). Kui kaevandussektor välja arvata, on need sektorid olnud viimase kümne aasta jooksul ühed kõige kiiremini kasvavad sektorid. Sarnaselt 2023. aastaga moodustas töötuse osalemise kasv 15–64aastaste tööhõive kasvust 92 %, samas kui töötuse vähenemine moodustas vaid 8 %, seda olukorras, kus töötuse määr oli rekordiliselt madal (5,9 %). Lühiajalised tööhõiveootused (järgmiseks kolmeks kuuks) langesid alla oma 2024. aasta pikaajalisest keskmisest ja jätkasid vähenemist, eelkõige teenuste sektoris, samal ajal kui ehitussektoris need suurenesid ja olid palju positiivsemad. Prognooside kohaselt aeglustub üldine tööhõive kasv veelgi, 0,5 %le 2025. ja 2026. aastal ning seejärel 0,4 %le 2027. aastal⁵⁵.

Joonis 1.1. Tööhõive kasv 2024. aastal oli tingitud kolmandate riikide kodanike ja vanemaerialiste osalemise suurenenemisest ning oli peamiselt seotud kolmanda taseme haridusega töötajatega

Tööhõive kasv (15–64aastaste hulgas) jaguneb töötuse osalemise kasvuks ja töötuse vähendamiseks ning on omakorda jaotatud vanuserühmade, haridustaseme ja kodakondsuse kaupa

Märkus. töötajate arvu puhul on 2021. aastal tegemist kodakondsuse kaupa esitatud aegriidade katkemisega.

Allikas: komisjoni arvutused Eurostati andmete põhjal [[lfsa_agan](#)], [[lfsa_ugan](#)], [[lfsa_egaed](#)], [[lfsa_egan](#)].

Tööhõive kasvu taga olid jätkuvalt kolmandate riikide kodanikud ja vanemaerialised, samal ajal kui noorte, madala kvalifikatsiooniga töötajate ja puuetega inimeste puhul täheldati stagnatsiooni või olukorra halvenemist. 2024. aastal moodustas kolmandate riikide kodanike osalemine tööturul sarnaselt 2023. aastaga kaks kolmandikku (68,0 %) tööjõu kasvust ja üle poole (54,2 %) tööhõive kasvust 15–64aastaste vanuserühmas. Nende osakaal töötuses suurenes 2022.–2024. aastal 5,5 %lt 6,5 %le ja 2024. aastal omas 29,9 % kolmanda taseme hariduse diplomit (võrreldes 20,6 %ga kümme aastat varem). Nende tööhõive määr jõudis 64,3 %ni, kuid on endiselt madal ja seda iseloomustab suur osalise

⁵⁵ Vt [Euroopa majandusprognoos – sügis 2025](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025

tööajaga töötamise osakaal, kusjuures mõlemal juhul on sooline ebavõrdsus suur. Naised on tööturul üldiselt endiselt alaesindatud, kuid nende tulemused paranesid jätkuvalt, kusjuures sooline tööhõivelõhe vähenes esimest korda 10 protsendipunkti. vanemaelised (55–64aastased) saavutasid jätkuvalt kõigi vanuserühmade tööhõives ja tööturul osalemises suurima protsentuaalse kasvu, kusjuures nende tööhõive määr tõusis veelgi 65,2 %ni ja nende töötuse määr (55–74aastased) langes 2024. aastal 4,1 %ni, mis on kõigi vanuserühmade seas madalaim. Arvestades nende üha suuremat arvu elanikkonna osakaalus ja oodatava eluea pikenemist, on nende tööturul osalemise määra võimalik veelgi suurendada. Teisest küljest on mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) (15–29aastased) osakaalu suurenemine märkimisväärselt aeglustunud, olles alates 2023. aasta algusest vähenenud vaid 0,4 protsendipunkti (10,9 %ni). Seda hoolimata sellest, et hariduses ja koolituses osalemine suurenes, haridussüsteemist varakult lahkumine vähenes ja kolmanda taseme hariduse omandajate arv suurenes. 15–24aastaste noorte töötuse määr tõusis 2024. aastal 14,9 %ni, mis rohkem kui kümne aasta lõikes on esimene aastane kasv (v.a COVID-19ga seotud kasv 2020. aastal). Samuti on noortel töötajatel keskmisest enam kui kaks korda suurem tõenäosus sõlmida mittevabatahtlikult tähtajalisi lepinguid (13,0 %) ja osalise tööajaga lepinguid (6,4 %), kusjuures peaaegu kaks kolmandikku nende tähtajalistest lepingutest kestis 2024. aastal vähem kui 18 kuud. Samuti oli nende puhul kõrge töötavate inimeste suhtelise vaesuse määr (10,9 % vs. 8,2 % kõigi töötajate puhul). Kõigis vanuserühmades on tööhõive kasv jätkuvalt koondunud kolmanda taseme haridusega töötajate kätte. Seevastu madala kvalifikatsiooniga töötajate tööhõive kasvas ainult 15–24aastaste seas ning madala ja kõrge kvalifikatsiooniga inimeste (25–64aastased) tööhõivelõhe on endiselt suur, 28,7 protsendipunkti. Lisaks suurenes 2024. aastal järsult ka puuetega inimeste tööhõivelõhe 21,4 protsendipunktilt 24,0 protsendipunktile, lähenedes 2019. ja 2020. aastal registreeritud kõigi aegade tipptasemele (24,4 protsendipunkti).

Tööjõupuudus ja oskuste nappus on vähenenud, kuid edasisi edusamme piiravad endiselt struktuursed tegurid. Tööjõupuudusest teatanud tööandjate osakaal vähenes 2022. aasta teise kvartali 27,8 %lt 2025. aasta teises kvartalis 18,2 %ni⁵⁶. Vabade ametikohtade määr vähenes 2024. aastal kõigis sektorites jätkuvalt ja langes 2025. aasta teises kvartalis esimest korda allapoole pandemiaeelset taset (2,1 % vs. 2,2 % 2019. aasta neljandas kvartalis), kuid haldus- ja tugiteenuste valdkonnas on see endiselt kõrge (3,0 %). Need edusammud on suuresti selgitatavad madalamate tööhõive- ja ettevõtlusootustega, varutööjõu taseme püsimisega⁵⁷ ja kolmandate riikide kodanike jätkuva sissevooluga. Sellele võisid kaasa aidata ka haridusega seotud mittevastavus (mõõdetuna makromajandusliku oskuste mittevastavuse ja⁵⁸ üle kvalifitseerituse määra alusel) ning sektoripõhine mittevastavus (mõõdetuna vabade töökohtade määra erinevuse alusel sektorite lõikes), mis on kooskõlas vabade töökohtade ja töötute väiksema suhtarvuga. Sellest hoolimata püsivad pikaajalised struktuursed probleemid, sealhulgas demograafilised muutused, tööturu muutuvad vajadused, mis on seotud rohe- ja digipöördega, ning töökohtade kvaliteediga seotud probleemid⁵⁹.

2024. aastal reaalpalgad taastusid, toetades leibkondade ostujõudu ja vähendades ebavõrdsust, kuid jäid allapoole pandemiaeelset taset. Pärast positiivse poole peale jõudmist 2023. aasta teisel poolel küündis reaalpalga kasv 2024. aastal 2,7 %ni aastas, mis

⁵⁶ [Euroopa ettevõtjate ja tarbijate seas korraldatud uuring.](#)

⁵⁷ [Euroopa ettevõtjate ja tarbijate seas korraldatud uuring.](#) Näitaja kajastab nende ettevõtete osakaalu, kes eeldavad, et nende toodang väheneb, kuid nende tööhõive suureneb või jääb samaks.

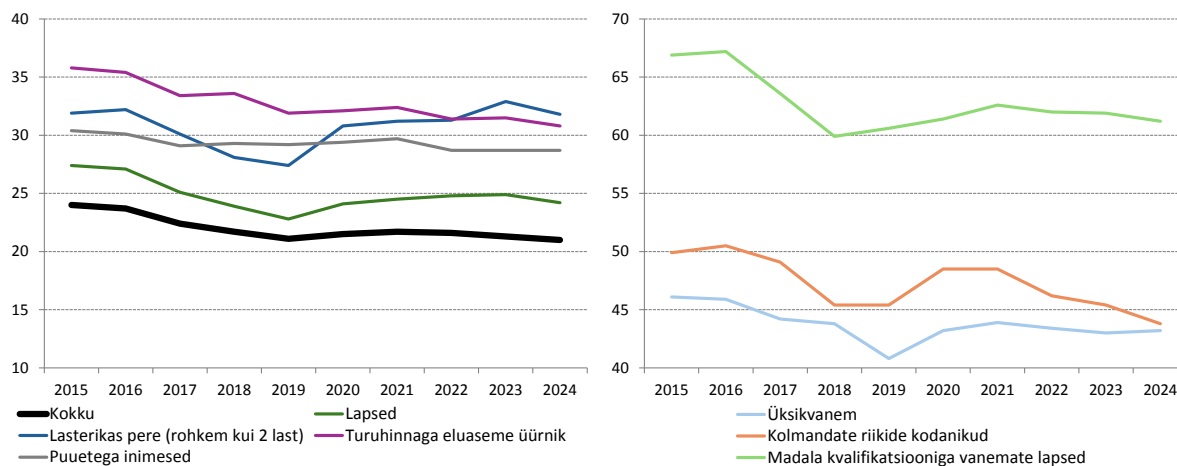
⁵⁸ Vt Euroopa Komisjon (2015), [Analytical Web note – Measuring skills mismatch](#) – 7/2015, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg.

⁵⁹ [Eurofound, 2025: elu- ja töötingimused Euroopas 2024, 2. peatükk.](#)

aitas kaasa leibkonna kasutada oleva reaalse kogutulu kindlale 2,3 %le kasvule. 2024. aastal ei taastunud ostujõud 2019. aasta tasemele. Prognooside kohaselt aeglustub reaalspalga kasv majandusliku ebakindluse tõttu 2025. aastal 1,3 %ni ja 2026. aastal 1,1 %ni⁶⁰. Palgavaesus vähenes 2024. aastal 8,2 %ni pärast seda, kuna viimastel aastatel toimunud suur miinimumpalga tõus aitas leevendada inflatsiooni mõju madala sissetulekuga töötajatele. Sissetulekute ebavõrdsus (mõõdetuna sissetulekuvintiilide suhte kordajaga) vähenes 2024. aastal samuti 4,66ni, mis on kooskõlas viimase kümne aasta üldise suundumusega.

Joonis 1.2. Vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse määr on endiselt kõrge, eelkõige haavatavate rühmade puhul

Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr kogu elanikkonnas ja haavatavates rühmades (%)

Allikas: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], [[ilc_peps03n](#)], [[ilc_peps05n](#)], [[ilc_peps07n](#)], [[ilc_peps60n](#)] [[hlth_dpe010](#)].

Vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse määrad vähenesid veidi, kuid on endiselt kõrged, eelkõige haavatavate rühmade seas. Pärast 0,3 protsendipunkti langust jäi vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste osakaal 2024. aastal esimest korda allapoole pandeemiaeelset taset (21,0 % vs. 21,1 %ga 2019. aastal), mis oli suuresti tingitud suure materiaalse ja sotsiaalse puuduse ulatuslikust vähenemisest kõigis vanuserühmades⁶¹. Laste vaesusrisk on siiski endiselt suur: vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr laste puhul oli 24,2 %, mis on endiselt 1,4 protsendipunkti kõrgem COVID-19-eelsest tasemest, hoolimata 0,7 protsendipunkti suurusest paranemisest võrreldes 2023. aastaga ja sotsiaalsiirete suurest mõjust sellele vanuserühmale. Madala haridustasemega vanemate lapsed on peaaegu kuus korda suurema tõenäosusega vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus kui kõrgelt haritud vanematega lapsed (61,2 % vs. 11,0 %), samas on kõigi leibkonnatüüpide seas üksikvanemaga leibkonnad ülekaalukalt silmitsi suurima riskiga (43,2 %). Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr on kõrge ka puuetega inimeste (28,7 %) ja kolmandate riikide kodanike (43,8 %) seas (vt joonis 1.2). Kuigi viimase rühma puhul on näitajad alates 2021. aastast kiiresti paranenud, on puuetega inimeste tulemused püsivad muutumatuna ja romad⁶² seisavad jätkuvalt silmitsi väga suure vaesusriskiga. Vaesuse sügavus (vaesuslõhe) vähenes 2024. aastal veidi, välja arvatud vanemaerialiste (65+) puhul. ELi vaesusevastases strateegias

⁶⁰ Põhineb Euroopa Komisjoni kevadprognoosil.

⁶¹ Kõik käesolevas punktis esitatud andmed põhinevad tulude võrdlusaastal, mis on Iirimaa puhul uuringuaasta ja kõigi teiste liikmesriikide puhul sellele eelnev aasta. Eurostati kiirhinnangud 2024. aasta sissetulekute kohta näitavad, et suhtelise vaesuse määrad olid ELis keskmiselt ja enamikus liikmesriikides stabiilsed (vt Eurostat, [Flash estimates of income inequalities and poverty indicators for 2024](#) (2024. aasta sissetulekute ebavõrdsuse ja vaesuse näitajate kiirhinnangud) (FE 2024), eksperimentaalsed tulemused, 1. versioon – juuni 2025).

⁶² Vt Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, [Reports of Roma and Travellers in 13 European countries, 2024](#).

(vt sotsiaalõiguste sammast käsitlev tekstikast 8) kutsutakse üles tegema märkimisväärseid täiendavaid jõupingutusi, et saavutada ELi 2030. aasta vaesuse vähendamise eesmärk, sealhulgas laste vaesuse vähendamise alleesmärk (vt eesmärki käsitlev tekstikast punktis 2.4.1), ning kaotada vaesus 2050. aastaks.

Eluasemehindade kasv on viimasel kümnendil ületanud sissetulekute kasvu, seades eluasemete taskukohasuse surve alla. Selle aja jooksul kasvasid eluasemehinnad ELis keskmiselt ligikaudu 10 % kiiremini kui sissetulekud, mis vähendas eluasemete taskukohasust, eriti arvestades kõrgemaid intressimäärasid perioodi lõpus. Samal ajal ei pakkunud vähearenenud üüriturud sageli tõhusaid alternatiive. Liiga suurte eluasemekuludega inimeste osakaal vähenes ELis 2024. aastal mõnevõrra tänu energia- ja kommunaalteenuste hindade kasvu aeglustumisele, kuid oli vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevates leibkondades elavate inimeste puhul siiski ligikaudu kaheksa korda suurem (31,1 %) kui muudes leibkondades elavate inimeste puhul (3,8 %). Ülerahvastatus suurenes andmete kogumise ajaloos esimest korda (v.a 2020. aastal) ja jõudis 16,9 %ni. Seevastu nende leibkondade osakaal, kes ei suuda oma kodu piisavalt soojana hoida, vähenes energiaga seotud kulude vähenemise tõttu 9,2 %le, kuid ületas märkimisväärselt 2021. aasta taset (6,9 %). Lisaks suureneb kogu ELis kodutus, mis kujutab endast üha suuremat sotsiaalset probleemi.

2. PEATÜKK. TÖÖHÕIVE- JA SOTSIAALREFORMID – LIIKMESRIIKIDE TULEMUSED JA MEETMED

2.1. Suunis 5. Tööjõunõudluse suurendamine

Selles punktis vaadeldakse, kuidas on rakendatud tööhõivesuunist nr 5, milles soovitatakse liikmesriikidel luua tingimused tööjõunõudluse suurendamiseks ja töökohtade loomiseks kooskõlas sotsiaalõiguste samba põhimõtetega 4 (töehõive aktiivne toetamine) ja 6 (palgad). Punktis 2.1.1 keskendutakse peamistele tööturu suundumustele, kajastades ka nende suundumuste mõju konkurentsivõimele, ja hiljuti suurenenud majandusliku ebakindluse tagajärgedele. Punktis 2.1.2 tutvustatakse meetmeid, mida liikmesriigid on nendes valdkondades võtnud, ning eeskätt vaadeldakse meetmeid, mille eesmärk on suurendada tööhõivet ja toetada töökohtade loomist tööjõupuuduse ja oskuste nappuse tingimustes.

2.1.1. Põhinäitajad

ELi tööturg oli 2024. aastal ja 2025. aasta alguses jätkuvalt vastupidav, töehõive kasvas mõõdukalt, kuid siiski jõudsalt, ning liikmesriikide vahel on märgata mõningast ülespoole suunatud lähenemist. Võrreldes 2024. aasta teise kvartaliga võeti 2025. aasta teises kvartalis tööle üle 900 000 töötaja, mis tähendab, et kogutöehõive ulatus 220,1 miljonini. Töehõive määr (20–64aastaste vanuserühmas) jõudis 2024. aastal 75,8 %ni (2023. aastaga võrreldes alates lisandus 0,5 protsendipunkti) ning tõusis 2025. aasta teises kvartalis rekordilisele 76,2 % tasemele. Seega on käeulatuses ELi peamine eesmärk saavutada 2030. aastaks vähemalt 78 % töehõive⁶³ (vt eesmarke selgitavat tekstikasti nr 1). Kuigi töehõive kasv aeglustus veelgi (1,2 %lt 2023. aastal 0,8 %le 2024. aastal), jäi see positiivseks, mis näitab tööturu vastupanuvõimet viimastel aastatel, hoolimata suurenenud majanduslikust ja geopoliitilisest ebakindlusest. Töehõive määr tõusis 21 liikmesriigis, kõige rohkem Horvaatias, Kreekas ja Maltal (vt joonis 2.1.1). Asjaomase näitaja langus registreeriti seevastu Soomes, Rootsis, Luksemburgis, Eestis ja Lätis. Itaalia, Rumeenia, Hispaania ja Belgia olukord on liigitatud kategooriasse „kriitiline“ ning neis riikides on töehõive määr suhteliselt madal (alla 72,5 %), kusjuures Belgia puhul on tegemist olukorra keskmisest väiksema paranemisega. Prantsusmaa, Luksemburg ja Soome on kategoorias „tähelepanu vajav“, kuna olukorra paranemine neis riikides oli vaid veidi üle keskmise, saades alguse suhteliselt madalalt tasemelt (Prantsusmaa) või langedes juba niigi alla keskmiselt tasemelt veelgi allapoole (Luksemburg) või keskmisest madalamale tasemele (Soome). Seevastu Madalmaad, Malta ja Tšehhi liigitati kategooriasse „väga tubli“, sest töehõive määr oli neis riikides üle 82 %. Üldiselt võib täheldada töehõive määra järkjärgulist ühtlustumist liikmesriikide lõikes. Sooline töehõivelõhe vähenes 2023.–2024. aastal 0,2 protsendipunkti, kuna naiste töehõive määr suurenes veidi kiiremini kui meestel (70,2 %lt 70,8 %le võrreldes vastavalt 80,4 %lt 80,8 %le).

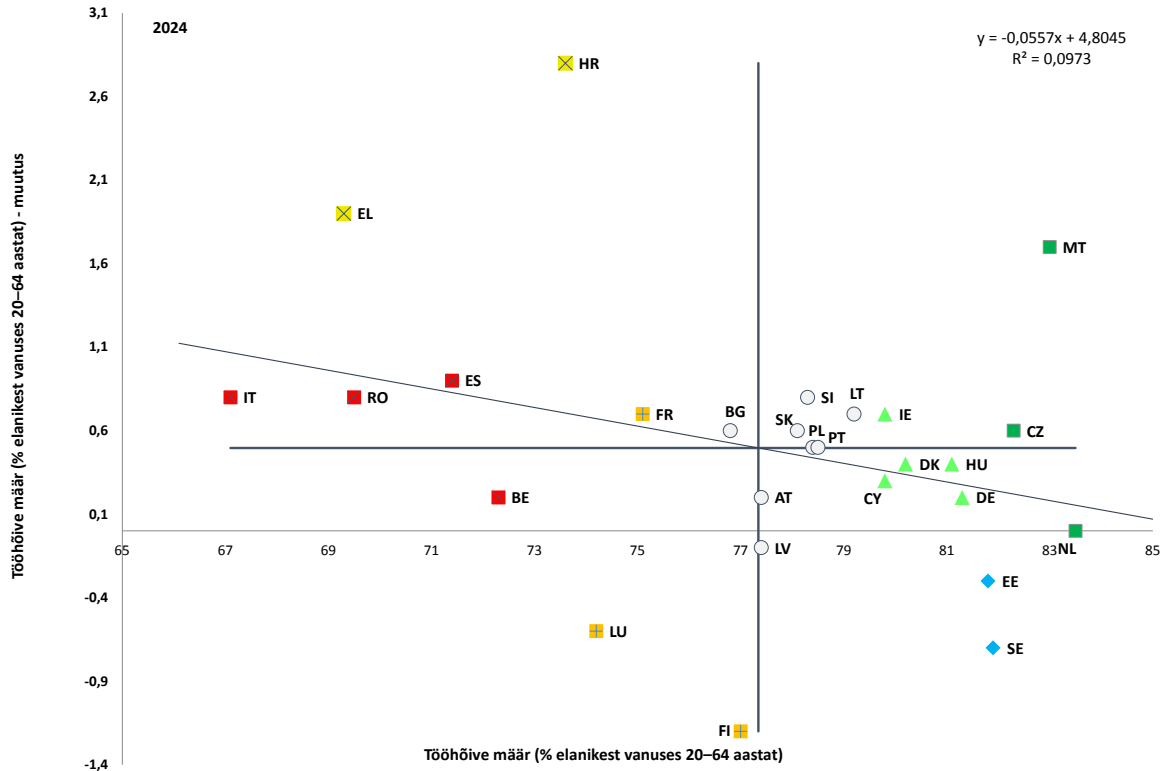
Töehõivemäär kasv oli tingitud **tööjõus osalemise suurenemisest ja töötuse vähenemisest, kusjuures töökohtade loomine oli koondunud teenustesektorisse ja avalikku sektorisse**. 2024. aastal oli ELi tööealine elanikkond (20–64aastased) 259,8 miljonit inimest, see näitaja on 2023. aastaga võrreldes peaaegu muutumatu. Tööjõu-uuringu andmete kohaselt tõusis tööjõus osalemise määr (20–64aastaste vanuserühm) 2024. aastal 81,5 %ni (2023. aastal 81,1 %). Rahvamajanduse arvepidamise andmete kohaselt loodi 2024.

⁶³ Vt Euroopa Komisjon, [Porto deklaratsioon ja eesmärgid](#), 2021.

aastal erasektoris 0,94 miljonit töökohta, peamiselt hulgi- ja jaemüügi-, majutus-, transpordi- ja IT-sektoris⁶⁴. Märkimisväärse panuse andis ka avalik sektor.

Joonis 2.1.1. Tööhõive suurenes 2024. aastal enamikus liikmesriikides jätkuvalt

Tööhõive määr (20–64aastased), 2024. aasta tase ja muutus võrreldes eelneva aastaga (%), sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitaja)

Märkus. Telgede ristumispunkt on ELi kaalumata keskmine. Selgitus on esitatud lisas. Hispaania ja Prantsusmaa puhul on määratlus erinev. Aegrea katkemine Bulgaaria puhul.

Allikas: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], ELi tööjõu-uuring.

Liikmesriikide, sealhulgas äärepoolseimate piirkondade vahel ja ka nende sees püsivad märkimisväärsed piirkondlikud erinevused. NUTS 2. tasandil registreeriti 2024. aastal kõrgeimad tööhõive määrad Soome Ahvenamaa piirkonnas (86,4 %) ja Poola pealinnapiirkonnas Warszawski stołeczny (86,2 %), samas kui madalaimad tööhõive määrad registreeriti Lõuna-Itaalia piirkondades Campanias (49,4 %) ja Calabrias (48,5 %). Paljud suhteliselt madala tööhõivega piirkonnad on maapiirkonnad, hõredalt asustatud piirkonnad või äärealad, eelkõige Lõuna-Hispaanias ja Itaalias, suures osas Kreekas, mõnes Rumeenia osas ja Prantsusmaa äärepoolseimates piirkondades. Neis piirkondades on tööhõivevõimalused tavaliselt piiratud, eriti keskmise ja kõrge kvalifikatsiooniga inimeste jaoks⁶⁵. Ka tööhõivenäitajad on liikmesriigiti erinevad. Erinevused on suurimad Balti ja Kesk-Euroopa riikides ning väikseimad ELi lõunaosas (v.a Bulgaaria, Küpros ja Malta) (vt 5. lisa joonis 5). 2024. aastal registreerisid kõik idapoolsed riigid ning Leedu, Taani, Iirimaa, Portugal ja Hispaania oma pealinnapiirkondades kõrgeimad tööhõive määrad. Seevastu Belgias, Saksamaal ja Austrias oli tööhõive määr pealinnapiirkondades üks madalamaid. Hispaania ja Prantsusmaa äärepoolseimates piirkondades on tööhõive määr alla 67,3 % ja

⁶⁴ Euroopa Komisjon (2025), [Euroopa majandusprognosis: kevad 2025](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg.

⁶⁵ [Labour market statistics at regional level - Statistics Explained - Eurostat](#).

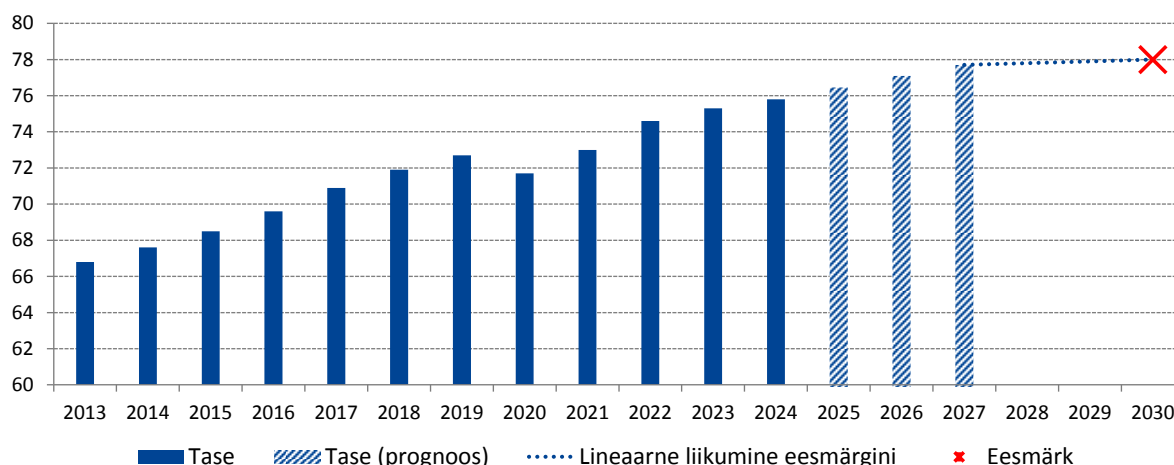
Guyane'is 51,1 %. Seevastu Portugali äärepoolseimates piirkondades on tööhõive määr ELi keskmise lähedal.

Eesmärke käsitlev tekstikast nr 1. Tööhõivemäär 2030. aasta eesmärgi täitmine

Tööhõive kasv 2024. aastal aeglustus, kuid 2030. aasta peamise tööhõivemäär eesmärgi saavutamisel ollakse praegu graafikus. ELi tööhõivemäär tõusis 2024. aastal aeglasemalt kui 2023. aastal, kerkides 0,5 protsendipunkti 75,8 %le, mis tähendab, et erinevus 78 % eesmärgist oli vaid 2,2 protsendipunkti, kusjuures eesmärgini liikumiseks on jäänud veel kuus aastat. Eurostati viimaste demograafiliste prognooside kohaselt oleks eesmärgi saavutamiseks piisav, kui aastatel 2024–2030 oleks keskmine tööhõive aastane kasvu määr 0,35 %. Seevastu kasvas tööhõive pandeemiaeelsel perioodil (2013–2019) 1,1 % (vt joonised allpool). Komisjoni 2025. aasta sügisprognoosi kohaselt peaks tööhõive ELis kasvama prognoositust rohkem, st 2025. ja 2026. aastal 0,5 % ja 2027. aastal 0,4 %. Üldiselt liigub EL oma 2030. aasta tööhõive-eesmärgi suunas jõudsalt edasi.

EL liigub 2030. aasta tööhõivemäär peamise eesmärgi saavutamise suunas plaanipäraselt

Tööhõive määr EL 27s ja vastav ELi 2030. aasta peamine eesmärk (20–64aastased, % elanikkonnast)

Märkus. 2025., 2026. ja 2027. aasta näitajad põhinevad komisjoni 2025. aasta sügisel esitatud tööhõive kasvu prognoosidel ja Eurostati 2023. aasta rahvastikuprognoosidest pärit elanikkonna ja tööealise elanikkonna kasvu prognoosidel.

Allikas: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)]; [komisjoni 2025. aasta sügise prognoos](#) tööhõive kasvu kohta, [Eurostati rahvastikuprognoosid](#), [Europop 2023](#).

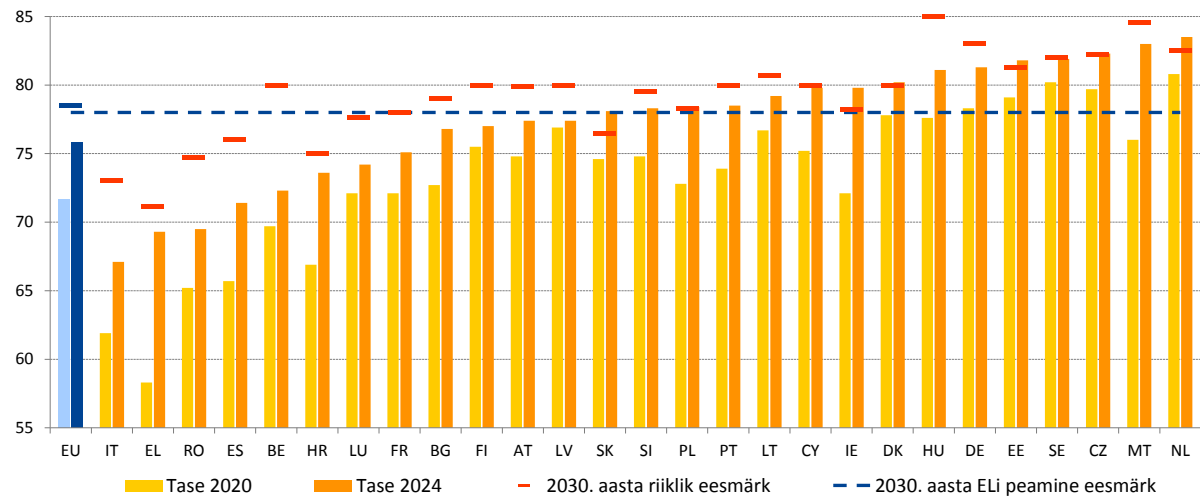
Enamik liikmesriike tegi 2024. aastal täiendavaid edusamme oma riiklike tööhõivemäär eesmärkide saavutamisel⁶⁶. Seitsmes riigis – Slovakkias, Irimaal, Madalmaades, Eestis, Taanis, Poolas ja Tšehhis – oli tööhõive määr juba 2024. aastal kõrgem kui vastav 2030. aasta eesmärk (vt joonis eespool), samal ajal kui Rootsi jäi see näitaja veidi allapoole oma eesmärgi. 20 riigist, kus esineb siiani erinevusi, vähenesid need erinevused 2024. aastal 16 riigis ja 14 riiki on praegu oma eesmärkidest 3 protsendipunkti kaugusele. Suurimad erinevused on siiani Belgias (7,7 protsendipunkti), Itaalias (5,9 protsendipunkti),

⁶⁶ 2022. aasta oktoobris leppis tööhõivekomitee näitajatega tegelev tööruhm kokku meetodikapõhimõtetes, mille alusel jälgida riiklike tööhõive-eesmärkide täitmise suunas tehtud edusamme Euroopa poolaasta raames. Käesolev punkt on koostatud kokkulepitud meetodika põhjal. Vt tööhõivekomitee [2025. aasta tööhõive olukorra aruanne](#) ja [2025. aasta tööhõive olukorra jälgimise vahend](#).

Rumeenias (5,2 protsendipunkti) ja Hispaanias (4,6 protsendipunkti). Kolmes neljandikus liikmesriikidest oli tööhõive kasv alla pandeemiaeelse (2013–2019) keskmise (vt joonis allpool),⁶⁷ arvestades kõrgemaid tööhõivemäärasid ja tööealise elanikkonna vähenemist. 19 liikmesriigis püsis aastane tööhõive kasv siiski riikliku eesmärgi saavutamiseks vajalikul tasemel või ületas seda⁶⁸. Ainult Luksemburgis, Soomes, Rootsis, Belgias, Bulgaarias, Ungaris ja Lätis oli 2024. aasta majanduskasv alla nii pandeemiaeelse keskmise kui ka eesmärgi saavutamiseks vajaliku määra, samas Rootsi püsib endiselt eesmärgi lähedal.

Üks neljandik liikmesriikidest ületas 2024. aastal oma riiklike eesmärgi ja pooled liikmesriigid jäid oma eesmärgi täitmisel 3 protsendipunkti piiresse

Tööhõive määr (2020 ja 2024, 20–64aastased, % elanikkonnast), liikmesriikide ja ELi 2030. aasta eesmärgid

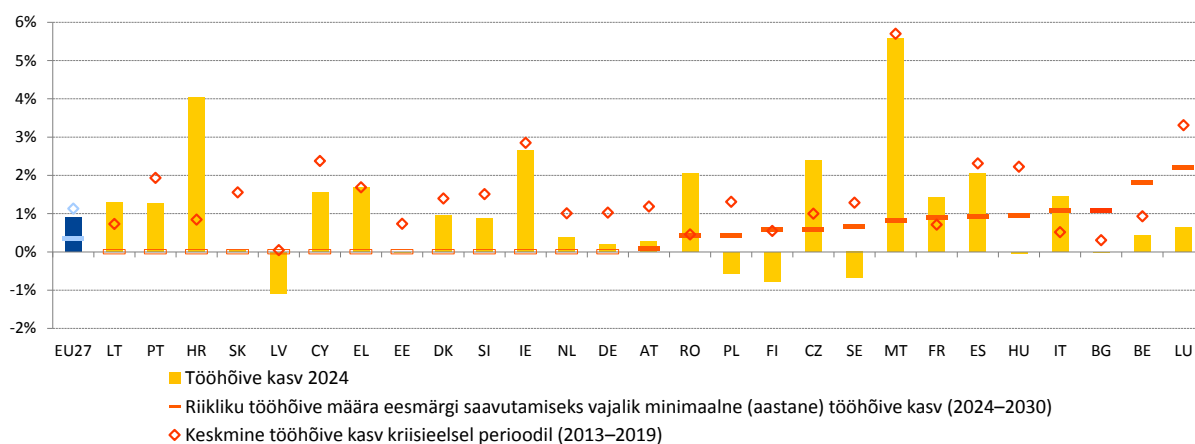
Allikas: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)] ja 2030. aasta riiklike eesmärkide tabel 1. lisas.

⁶⁷ Leitakse, et elanikkonna vähenemise tõttu peaks enamikus liikmesriikides olema riiklike eesmärkide täitmiseks vajalik minimaalne aastane kasv väiksem kui kriisieelsel perioodil. Vt tööhõivekomitee [2025. aasta tööhõive olukorra aruanne](#).

⁶⁸ Mõnes liikmesriigis on vajalik minimaalne tööhõive kasv negatiivne, mis kajastab tööealise elanikkonna prognoositud vähenemist ja/või asjaolu, et riiklikud eesmärgid on juba täidetud.

Rohkem kui kahes kolmandikus liikmesriikidest oli tööhõive kasv 2024. aastal piisav, et saavutada 2030. aasta riiklik eesmärk

Tööhõive kasv 2024. aastal (20–64aastased, aastane muutus protsentides) võrrelduna tööhõive keskmise aastase kasvuga aastatel 2013–2019 ja tööhõive määra riikliku 2030. aasta eesmärgi täitmiseks vajaliku minimaalse aastase tööhõive kasvuga

Märkus. Hispaania ja Prantsusmaa puhul on määratlus erinev. 2024. aasta andmete aegrea katkemine Bulgaaria puhul. Liikmesriikide puhul, kes on oma riiklikud eesmärgid juba saavutanud või ületanud või kelle puhul eeldatakse eesmärkide saavutamist (stsenaarium, mille kohaselt poliitikat ei muudeta) peamiselt tööealise elanikkonna vähenemise tõttu, on vajalik minimaalne aastane tööhõive kasv märgitud nulliks.

Allikas: tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi arvutused [[lfsi_emp_a](#)] ja [Europop 2023](#) prognoosid.

Töötundide koguarv kasvas 2024. aastal peaaegu samas tempos kui tööhõive, kusjuures keskmine töötundide arv töötaja kohta pikaajalises perspektiivis vähenes. 2024. aastal ületas töötundide arv 2019. aasta taset (COVID-19 pandeemia eelne tase) kõigis liikmesriikides peale Saksamaa, Läti, Ungari, Austria ja Slovakkia. Kuna aga tööhõive on viimastel aastatel suurenenud, ilma et töötundide koguarv oleks vastavalt suurenenud, on keskmine töötundide arv töötaja kohta enamikus riikides väiksem kui 2019. aastal (COVID-19 pandeemia eelne tase). 2024. aastal vähenes täistööajaga töö osakaal 0,2 tunni võrra (38,8 tundi) ja osalise tööajaga töötamise osakaal suurenes 0,1 tunni võrra (21,8 tundi)⁶⁹. 2024. aastal tegi 6,6 % töötajatest pikki tööpäevi (kuni 49 tundi nädalas), mis on 0,5 protsendipunkti vähem kui 2023. aastal, kajastades struktuurseid muutusi nagu naiste osakaalu suurenemine töötajate hulgas (naised teevad ületunde tõenäoliselt vähem)⁷⁰. Oma osa võib olla ka kasvaval murel töökoha kvaliteedi pärast, sealhulgas psühhosotsiaalsete riskide, heaolu, töö- ja eraelu tasakaalu, digiülemineku ja intensiivsema töö pärast (vt punkt 2.3.1).

Töövõljalikuse aeglane kasv on keskpikas perspektiivis endiselt probleem. Pärast 0,7 % langust 2023. aastal suurenes töövõljalikus töötatud tunni kohta 2024. aastal 0,3 % (võrreldes 0,7 % SKP kasvuga elaniku kohta)⁷¹. Viimase kahe ja poole aastakümne jooksul on töövõljalikuse kasv pidevalt aeglustunud, olles aastatel 2000–2007 keskmiselt 1,5 % aastas, aastatel 2010–2019 1,2 % aastas ja aastatel 2021–2024 0,1 % aastas. Prognooside kohaselt olukord 2025., 2026. ja 2027. aastal paraneb ning võib korvata enamiku liikmesriikide langustrendi, mis algas 2023. aastal. Siiski ohustab struktuurselt madal töövõljalikus

⁶⁹ Vt Euroopa Komisjon, „[Employment and Social Developments in Europe 2025](#)“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025.

⁷⁰ Eurostat [[lfsa_qoe_3a2](#)], ELi tööjõu-uuring.

⁷¹ Eurostat [[nama_10_pl_ulc](#)], rahvamajanduse arvepidamine.

konkurentsivõimet, eriti elanikkonna vananemise kontekstis, millel on mõju majanduskasvule, töökohtade loomisele ja elatustasemele⁷². Alates 2018. aastast on töötleva tööstuse lisaväärtuse osakaal vähenenud kiiremini kui selle osakaal tööhõives, seega on ülejäänud majandusega võrreldes tulemuseks väiksem tootlikkuse kasv. See on märkimisväärne muutus võrreldes varasemate muustritega ja on omakorda suurendanud teenustesektori tähtsust tootlikkuse kasvu säilimisel. Tootlikkuse aeglase kasvuga tegelemine nõuab tehnoloogia kasutuselevõtu kiirendamist ning suuremat keskendumist innovatsioonile ja teadmispõhisele tegevusele⁷³. Nagu rõhutati Draghi aruandes Euroopa konkurentsivõime tuleviku kohta, on konkurentsivõime suurendamiseks väga oluline kohandada haridus- ja koolitussüsteeme vastavalt muutuvatele oskuste vajadustele, eelkõige seoses rohe- ja digipöördega, ning seada esikohale täiskasvanuharidus ning kutseharidus ja -õpe. Tootlikkuse kasvu kindlustamisel nii, et säilivad palgakasv ja konkurentsivõime, võib olla abi haldustökete vähendamisest, innovatsiooni edendamisest ja tõhusate kollektiivläbirääkimiste toetamisest.

Kuigi tööjõupuudus on pärast pandeemiajärgset haripunkti vähenenud, on see endiselt suur ja piirab jätkuvalt ettevõtete tegevust olulistest sektorites. Vabade töökohtade määr ELis vähenes 3,1 %lt 2022. aasta teises kvartalis 2,1 %le 2025. aasta teises kvartalis. Kuigi see on väiksem kui kvartaalne keskmine (2,9 % aastatel 2022–2023), on see endiselt suurem kui pandeemiaeelne keskmine (1,7 %), nagu see registreeriti aastatel 2013–2019. 2025. aasta teises kvartalis oli vabade ametikohtade määr kõrgeim Madalmaades, Belgias ja Austrias (üle 3,4 %) ning madalaim Hispaanias, Poolas ja Rumeenias (alla 0,8 %). Märkimisväärne osa juhtidest on teatanud, et tööjõupuudus piirab jätkuvalt tootmist, kusjuures võrreldes eelmise aastaga on olukord paranenud vaid veidi⁷⁴. Tööjõupuudusest enim mõjutatud sektorid on majutus, haldus- ja tugiteenused, kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus, ehitus ning teave ja teabevahetus⁷⁵. Struktuursed tegurid, sealhulgas demograafilised muutused ning rohe- ja digipöördest tulenev nõudlus uute oskuste järele, põhjustavad nii mõneski sektoris tõenäoliselt jätkuvat tööjõupuudust⁷⁶. Hoolimata vähenemisest 2025. aasta alguses on varutööjõu olemasolu – olukord, kus ettevõtted säilitavad rohkem töötajaid, kui on praeguse tootmistaseme jaoks kohe vaja – püsinud alates 2023. aastast kõrgel tasemel, mis võib aeglustada tulevast tööhõive kasvu, kuigi püsiv tööjõupuudus suure kasvupotentsiaaliga sektorites, sealhulgas IKT- ja hooldussektoris, viitab jätkuvale töökohtade loomise potentsiaalile, tingimusel et tagatakse head töötingimused.

Sotsiaalõiguste sammast käsitlev tekstikast nr 1. Sotsiaalmajanduse tegevuskava vahekokkuvõte

Sotsiaalmajandus mängib olulist rolli ELi sotsiaalse turumajanduse mudeli ja kestliku heaolu toetamisel. Sotsiaalmajanduse üldeesmärk on seada sotsiaalsed ja keskkonnaalased eesmärgid kasumist tähtsamale kohale. Seetõttu investeeritakse suurem osa kasumist uuesti headel eesmärkidel, mis teenivad kollektiivseid huve, ning järgitakse demokraatliku või

⁷² Vt [Euroopa majandusprognos – sügis 2025, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025](#).

⁷³ Euroopa Komisjon, [Labour Market and Wage Developments in Europe, Annual review 2025](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025.

⁷⁴ Euroopa Komisjon, [Business and consumer survey](#). Selliste ehitus-, teenuste- ja tööstussektori juhtide osakaal, kes teatasid tööjõupuudusest kui piirangust, oli 2025. aasta teises kvartalis vastavalt 27,4 %, 23 % ja 18,2 %.

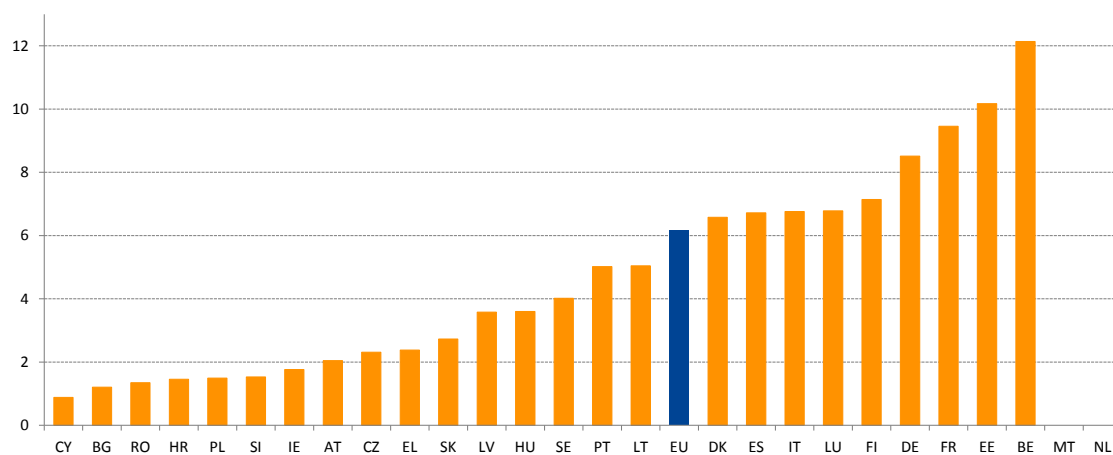
⁷⁵ Statistiline klassifikaator NACE Rev. 2, kategooriad B–S.

⁷⁶ Vt [Euroopa majandusprognos – sügis 2025, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025](#).

kaasava juhtimise põhimõtteid. ELis⁷⁷ koosneb sotsiaalmajanduse ökosüsteem rohkem kui 4,3 miljonist üksusest. Sotsiaalmajanduse üksustel on erinevad äri- ja organisatsioonimudelid ning nad tegutsevad eri sektorites, sealhulgas põllumajanduses, ehituses, kaubanduses, energeetikas, IKTs, rahanduses, tervishoius, hariduses, sotsiaalteenustes ja kultuuris. Sellised üksused võivad aidata täita lünki teenuste osutamisel ja pakkuda uuenduslikke, kohandatud lahendusi, näiteks tervishoiu ja sotsiaalhoolekande valdkonnas (kus ELi sotsiaalmajanduses töötavast 11,5 miljonist inimesest töötab 3,3 miljonit). Ökosüsteemi arendamiseks võttis Euroopa Komisjon 2021. aastal vastu sotsiaalmajanduse tegevuskava, millel on kolm peamist eesmärki: i) õigete raamtingimuste loomine, ii) võimaluste avamine (sealhulgas juurdepääs rahastamisele) ja suutlikkuse suurendamise toetamine, iii) sotsiaalmajanduse ja selle potentsiaali suurem tunnustamine⁷⁸.

Sotsiaalmajanduses töötavate inimeste osakaal on ELi liikmesriikides erinev

Sotsiaalmajanduse üksustes töötavate inimeste osakaal ELis (% kogutööhõivest), 2023

Märkus. Malta ja Madalmaade kohta ei ole andmed kättesaadavad. Andmeid tuleks käsitleda miinimumväärtustena, kuna sotsiaalmajandust käsitlev riiklik statistika on kättesaadav vaid vähestes liikmesriikides. Sotsiaalmajanduse erinevad riiklikud määratlused ja erinevused ettevõtluse sotsiaalmajandusena käsitlemisel on asjaolud, mis raskendavad kõigi sotsiaalmajanduse organisatsioonide kindlakstegemist andmetes.

Allikas: ELi sotsiaalmajanduse sotsiaal-majanduslike tulemuste võrdlusuuring.

Sotsiaalmajanduse täieliku potentsiaali ärakasutamiseks on vaja rohkem pingutada.

Ettevõtluse sotsiaalmajandusena käsitlemise tase, sotsiaalmajanduse toimimise raamtingimused ja juurdepääs rahastamisele on liikmesriigiti erinevad. 2023. aastal töötas sotsiaalmajanduses ligikaudu 6,3 % ELi töötavast elanikkonnast. Sotsiaalmajanduses töötavate inimeste osakaal on väga erinev. Belgias ja Eestis oli see osakaal üle 10 %, samas kui seitsmes liikmesriigis (Küpros, Bulgaaria, Rumeenia, Horvaatia, Poola, Sloveenia, Iirimaa) oli see alla 2 % (vt joonis eespool). See toob esile sotsiaalmajanduse ebaühtlase arengu ELis, aga ka selle kasutamata potentsiaali majanduskasvus ja töökohtade loomisel paljudes liikmesriikides ja piirkondades, ning seda saaks hoogustada, kui sotsiaalmajanduse toetuseks võetaks piisavad meetmed.

2026. aastal teeb Euroopa Komisjon sotsiaalmajanduse tegevuskava vahehindamise, et hinnata edusamme ja leida lahendusi uutele väljakutsetele. Enamik tegevuskavas

⁷⁷ Vt Euroopa Komisjon jt, [Benchmarking the socio-economic performance of the EU social economy – Improving the socio-economic knowledge of the proximity and social economy ecosystem](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2024.

⁷⁸ Vt [Sotsiaalmajanduse tegevuskava](#).

sisalduvast 63st ELi tasandi meetmest on juba rakendatud või rakendamisel. Oluline verstapost oli nõukogu 2023. aasta soovitus sotsiaalmajanduse raamtingimuste kohta, millega toetatakse liikmesriike sotsiaalmajanduse edendamisel kõigis poliitikavaldkondades. ELi sotsiaalmajanduse portaali käivitati asjakohase teabe ja ressursside kontaktpunktina. Alates 2022. aastast on programmi „InvestEU“ sotsiaalvaldkonna investeeringute ja oskuste poliitikaharu raames kasutusele võetud mitu finantstoodet. Nõudlus oli suur (2024. aasta lõpuks kiideti heaks 1,54 miljardi euro suurune tagatis) ja 2025. aastal kasutati ELi tagatisi innukalt⁷⁹. Vahekokkuvõttes tehakse ülevaade kõigist saavutustest ja viiakse plaanid kooskõlla uute väljakutsetega, säilitades 2030. aasta perspektiivi.

Mitu liikmesriiki on hiljuti astunud samme sotsiaalmajanduse õigusraamistike või strateegiate vastuvõtmiseks. Tšehhis jõustus 2025. aasta jaanuaris tööalase integreerimisega tegelevate sotsiaalsete ettevõtete seadus ja 2025. aasta juulis kiitis valitsus heaks sotsiaalse ettevõtluse strateegilise raamistiku aastateks 2026–2030. **Iirimaa** võttis 2024. aasta juulis vastu riikliku sotsiaalse ettevõtluspoliitika aastateks 2024–2027 „Trading for Impact“. **Belgias**, täpsemalt Flandrias tehakse investeeringuid, mis võimaldavad luua 2024.–2029. aasta valitsemisaja lõpuks sotsiaalmajanduses 1000 täiendavat subsideeritud töökohta. **Hispaanias** muudeti ühistute seadust, et selgitada sotsiaalmajandussektori üksuste liike ja ajakohastada avaliku poliitika toetamise eesmäärke. 2024. aasta juunis käivitati ka 400 miljoni euro suurune sotsiaalmõju fond, et toetada sotsiaalseid ja keskkonnaalaseid investeeringuid, sealhulgas sotsiaalmajanduse üksuseid. **Poola** tegi ettepaneku muuta sotsiaalmajanduse seadust, et laiendada sotsiaalmajanduse määratlust, lihtsustada eeskirju sotsiaalsete ettevõtete jaoks, muuta toetusvahendid paremaks ning tugevdada taasintegreerimise ja koordineerimise alaseid jõupingutusi. **Rumeenia** käivitas 2025. aasta aprillis ESF+ projekti „Sotsiaalmajanduse ja sotsiaalse ettevõtluse arengu seire ja hindamise edendamine“, mille eesmärk on töötada välja riiklik sotsiaalmajanduse strateegia.

TERA rahastust toetatavad lühendatud tööaja kavad õpetavad toimetulekut tulevaste majandusšokkidega. Eriolukorras töötuseriski leevendamiseks pakutava ajutise toetuse Euroopa rahastu (TERA)⁸⁰ lõpphindamise kohaselt päästsid töökohtade säilitamise kavad, sealhulgas TERA kaudu rahastatavad kavad, 2020. aastal toetust saanud liikmesriikides hinnanguliselt 1,03 kuni 1,66 miljonit töökohta. Hinnangute kohaselt kaitsesid sellised kavad 2020. ja 2021. aastal vastavalt 13,3 % ja 1,1 % tööhõivest⁸¹. Praeguses kõrgeenenud ebakindluse kontekstis, mis on tingitud geopoliitilistest pingetest, ja olulistest sektorites kavandatud töökohtade vähendamisest, on mitu liikmesriiki hakanud lühendatud tööaja kavadele rohkem rõhku panema. Pandeemia ajal kasutatud erinevatele strateegiatele tuginemine on oluline, et täiustada selliste programmide ülesehitust ja tõhusust kogu ELis. Tõendid näitavad, et lühendatud tööaja kavad on ajutiste kriiside ajal kõige tõhusamad, seades esikohale haavatavad ettevõtted ja töötajad, vältides samal ajal pikas perspektiivis mitteelujõuliste töökohtade toetamist⁸².

Iseenda tööandjana tegutsemine on ELis pidevalt vähenenud, varieerudes sektoriti ja riigiti. Iseenda tööandjate osakaal kogu tööhõives (20–64aastaste seas) vähenes 13,2 %lt

⁷⁹ Vt [InvestEU näitajad](#).

⁸⁰ Vt [SWD\(2025\) 47 final](#).

⁸¹ Euroopa Komisjon, [Labour market and wage developments in Europe – Annual review 2021](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus (2021) ja Eurofound [Weathering the crisis: How job retention schemes preserved employment and incomes during the pandemic](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus (2024).

⁸² Euroopa Komisjon, [Labour Market and Wage Developments in Europe, Annual review 2025](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025.

2010. aastal 10,6 %le 2024. aastal. Kõige rohkem vähenes see põllumajanduses, metsanduses ja kalanduses ning hulgi- ja jaekaubanduses, kuid suurenes märkimisväärselt avalikus sektoris ja sellele lähedastes sektorites (sealhulgas avalikus halduses, hariduses ja tervishoius) ning IKT-sektoris. Muutus ka iseenda tööandjate oskuste profiil – 40 %l neist oli 2024. aastal kolmanda taseme haridus võrreldes 28 %ga 2010. aastal. Nende vaesusrisk on siiski endiselt suur: iseenda tööandjate (18–64aastased) suhtelise vaesuse määr (22,3 %) on üle kahe korra kõrgem kui palgatöötajatel (9,2 %) (vt punkt 2.3.1). Iseenda tööandjate osakaal on riigiti väga erinev, ulatudes ligikaudu 20 %st Itaalias ja Kreekas alla 9 %ni Taanis, Saksamaal, Küprosel, Luksemburgis ja Rootsis. Aastatel 2014–2024 vähenes füüsilisest isikust ettevõtjate osakaal (enamikus liikmesriikides ligikaudu 70 % iseenda tööandjatest) kogutööhõives 10,0 %lt 8,9 %le, kuna nooremates vanuserühades alustati iseenda tööandjana tegutsemist vähem ning sellest ei piisanud eakamate töötajate tööturul lahukumise kompenseerimiseks.

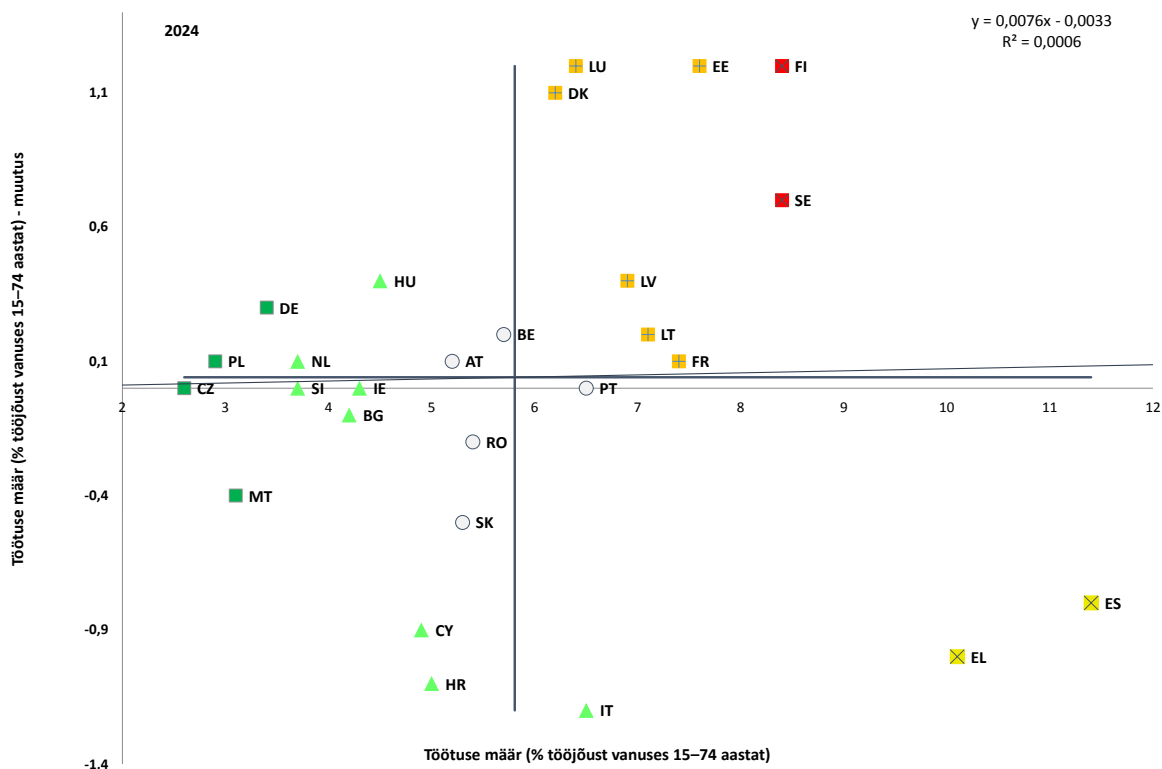
Töötus, mis on juba rekordiliselt madal, vähenes 2024. aastal ja 2025. aasta alguses veelgi ning liikmesriikide lõikes on märke ülespoole suunatud lähenemisest. Töötuse määr ELis (15–74aastaste vanuserühmas) langes 2024. aastal 5,9 %le (6,1 %lt 2023. aastal), mis on seni registreeritud madalaim tase. 2025. aasta septembris oli ELi töötuse määr 6,0 %. Suurim aastane langus (1 protsendipunkti või üle selle) registreeriti Itaalias, Horvaatias ja Kreekas, samal ajal kui Taanis, Eestis, Soomes, Luksemburgis ja Rootsis registreeriti üle 0,7 protsendipunkti suurune töötuse kasv (vt joonis 2.1.2). Soome ja Rootsi olukord on liigitatud kategooriasse „kriitiline“ nii kõrge töötuse määra kui ka selle alates 2023. aastast toimunud märkimisväärse kasvu tõttu, samas kui Prantsusmaa, Leedu, Läti, Taani, Luksemburg ja Eesti on kategoorias „tähelepanu vajav“, mis kajastab töötuse kõrget määra ja keskmisest väiksemad edusamme selles valdkonnas. Hispaania (11,4 %) ja Kreeka (10,1 %) olukord on endiselt „kehv, kuid paranemas“, kusjuures olukord on paranenud keskmisest paremini, kuid töötuse tase on endiselt kõrge. Kategoorias „väga tubli“ on Tšehhi, Poola, Saksamaa ja Malta, kus töötuse määr jääb vahemikku 2,6–3,4 %. Riikidevahelised erinevused, mis on küll endiselt suured, vähenevad, kuna kõrge töötuse määraga riikides, nagu Hispaania ja Kreeka, on olukord veelgi paranenud.

Töötuse määr on sooti ja piirkonniti väga erinev⁸³. Naiste töötus on endiselt suurem (2024. aastal 6,2 %) kui meestel (5,7 %). Ka piirkondlikud erinevused püsivad: 2024. aastal olid madalaimad töötuse määrad maapiirkondades (5,1 %), millele järgnesid väikelinnad ja äärelinnad (5,6 %) ning suurlinnad (6,7 %). Erinevused NUTS 2 piirkondade vahel peegeldavad tööhõive määra (vt eespool), välja arvatud Rootsis, kus töötuse määra näitaja on kehvem (vt 5. lisa joonis 6). Mõnes äärepoolseimas piirkonnas – Guadeloupe’il, Martinique’il, Guyane’il, Réunionil, Mayotte’il ja Kanaari saartel – on töötuse määr üks ELi kõrgemaid.

⁸³ Üksikasjalikum analüüs sooliste erinevuste kohta tööhõives ja muudes piirkondliku tasandi mõõtmetes on kättesaadav Teadusuuringute Ühiskeskuse [ELi piirkondliku soolise võrdõiguslikkuse seirevahendis](#).

Joonis 2.1.2. Töötuse määr langes 2024. aastal peaaegu pooltes liikmesriikides

Töötuse määr (15–74aastased), 2024. aasta tase ja muutus võrreldes eelneva aastaga (%), sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitaja)

Märkus. Telgede ristumispunkt on ELi kaalumata keskmine. Selgitus on esitatud lisas. Hispaania ja Prantsusmaa puhul on määratlus erinev. Aegrea katkemine Bulgaaria puhul.

Allikas: Eurostat [[une rt a](#)], ELi tööjõu-uuring.

Rohetöökohtade osakaal kasvab kogu ELis, kusjuures mõned neist kutsealadest seisavad uute oskuste nõudluse tõttu silmitsi tööjõupuudusega. Ökotööstuse tööhõive suurenes 2,2 %lt 2015. aastal 3,1 %le 2022. aastal, kusjuures selle sektori tööhõive osakaal varieerus 2022. aastal riigiti märkimisväärselt (1 %lt Ungaris 5,7 %le Luksemburgis)⁸⁴. Alternatiivsed hinnangud näitavad, et rohelised töökohad võivad juba praegu moodustada kuni 11,3 % ELi tööjõust⁸⁵. Samal ajal töötab heitemahukates sektorites⁸⁶ endiselt 3,1 % ELi töötajatest (alates 0,9 %st Küprosel kuni 7,1 %ni Tšehhis). Hiljutise analüüsi⁸⁷ käigus tehti kindlaks 24 rohepöördega seotud ametit, kus mitmes liikmesriigis valitseb tööjõupuudus. Rohepöörde seisukohast olulised kutsealad, kus tööjõupuudus on kõigis riikides kõige levinum, on torulukksepa kutseala (20 liikmesriiki), isolatsioonipaigaldaja, ehitusinseneri ning kliima- ja jahutusseadmete mehaaniku kutsealad (14 liikmesriiki), ehitustehniku kutseala

⁸⁴ Eurostat, ([env ac egss1](#)), ([nama 10 a10 e](#)).

⁸⁵ Tuginedes Teadusuuringute Ühiskeskuse arvutustele, mis tehti projekti „GreenJobs“ raames pärast seda, kui võeti kasutusele Gili, Verdolini ja Vona (2020) väljapakutud ONETi ülesandepõhine lähenemisviis rohemajanduse töökohtade kindlakstegemiseks ELis.

⁸⁶ Heitemahukad tööstusharud on selles kontekstis mäetööstus (NACE kood: B), kemikaalide ja keemiatoodete tootmine (C20), muude mittemetallsetest mineraalidest toodete tootmine (C23), metallitootmine (C24) ning mootorsõidukite, haagiste, poolhaagiste ja muude transpordivahendite tootmine (C29).

⁸⁷ Kutseala liigitatakse „ulatusliku tööjõupuudusega“ kutsealaks, kui see on registreeritud vähemalt viies liikmesriigis. See on puhta tööstuse kokkuleppe peamine tulemusnäitaja.

(12 liikmesriiki) ja katusemeistri kutseala (11 liikmesriiki). Need elukutsed nõuavad väga tehnilisi teadmisi ja oskusi, mis on rohepöörde jaoks hädavajalikud.

Õiglane ja kaasav üleminekupoliitika, mis on suunatud neile, keda rohepöörde eriti mõjutab, võib toetada töötajate liikuvust, leevendada töajõupuudust ja tagada, et rohepöördest saadav kasu on tuntav kõigi jaoks. Üleminek vähese CO₂-heitega ringmajandusele nõuab fossiilkütuste tööstuse töötajate ümberõpet laienevatesse sektoritesse, nagu nullnetotööstus, taastuvenergia tootmine, ehitus, jäätmekäitlus ja jäätmetepõhine tootmine, samal ajal kui elektrifitseerimine ja kasvav toorainenõudlus suurendavad tööhõivet ka elektri- ja energiamahukates sektorites. 2023. aastal töötas ligikaudu 30 % kõigist ELi töötajatest ümberkujunevates sektorites (sealhulgas 30 miljonit tootmises, 15 miljonit ehituses, 10 miljonit transpordis ja ladustamises)⁸⁸. Siiski on sektoritevaheline tööjõu liikuvus endiselt piiratud, igal aastal liigub ühest sektorist teise ainult 1,8–3,9 % töötajatest, kusjuures see määr ei ole alates 2016. aastast suuresti muutunud. Jätkuv töajõupuudus kliimaga seotud kutsealadel rõhutab vajadust poliitikameetmete järele, mis aitaksid töötajatel kohaneda muutuva oskuste nõudlusega või üleminekusektoritesse liikumisega. Rohepöörde pakub ka võimalusi töökohtade kvaliteedi parandamiseks, kuna uutel ja alles loodavatel rohetöökohtadel (nt taastuvenergia insenerid ja keskkonnahoidliku poliitika kavandamise juhid) pakutakse ilmselt kõrgemat palka ja stabiilsemaid lepinguid⁸⁹. See kasu on siiski ebahühtlane ja peamiselt saavad kasu kõrge kvalifikatsiooniga ametikohtadel olijad⁹⁰. Suurenenud nõudlus tehniliste ja käsitsi tehtavate tööde⁹¹ järele (nt elektri- ja mehaanikainsenerid, elektriliinide paigaldajad ja parandajad) võib kaasa tuua füüsiliste riskide suurenemise ning vähendada juurdepääsu töökohtadel pakutavatele vahenditele ja autonoomiale. Selleks et muuta need töökohad atraktiivsemaks, tuleks tööturupoliitikas püüda käsitleda töökohtade kvaliteedi küsimusi, eelkõige seoses töötingimuste, töötasu ja vahendite kättesaadavusega. Aktiivsel tööturupoliitikal, sealhulgas oskuste arendamisel, tööhõivestimulitel ja tööotsingute toetamisel, on oluline roll toetamaks töötajaid töökoha vahetamisel ajal, mil majanduses toimuvad muutused.

Digipöörde kujundab jätkuvalt ümber majandust ja tööturget, luues uusi võimalusi, ning suurendades samal ajal vajadust täiendus- ja ümberõppe järele. IKT-spetsialistide arv on ELis alates 2013. aastast pidevalt kasvanud (59,3 %) ja 2024. aastal oli neid üle 10,3 miljoni⁹². Naised on siiski märkimisväärselt alaesindatud, moodustades vaid 19,5 % IKT-spetsialistidest. Praeguses tempos jõuab IKT-spetsialistide arv 2030. aastaks ligikaudu 12 miljonini, mis on tublisti alla ELi 20 miljoni eesmärgi, kuna konkurents digivaldkonnas vajalike oskustega talentide pärast on üha suurem (vt punkt 2.2.1)⁹³. Hiljutises Eurobaromeetri uuringus⁹⁴ leidis enamik vastanutest, et digitehnoloogial, sealhulgas tehisintellektil, on positiivne mõju nende töökohtadele, majandusele, ühiskonnale ja

⁸⁸ Fulvimari, A. jt, [Estimating labour market transition costs and social investment needs of the green transition – a new approach](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025. Ümberkujunevate sektorite all peetakse silmas sektoreid, mis i) on kliimaneutraalsusele üleminekul keskse tähtsusega oma rolli tõttu kliimaeesmärkide rakendamisel või ii) mille puhul eeldatakse süsinikuheite vähendamise tõttu märkimisväärsed tööhõivega seotud muutusi või iii) mille puhul kehtivad mõlemad kategooriad.

⁸⁹ OECD, [Employment Outlook 2024: The Net-Zero Transition and the Labour Market](#), Pariis, 2024.

⁹⁰ Eurofound, [Job quality side of climate change. Working conditions and sustainable work series](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2024.

⁹¹ Töökohad, kus nõudlus tööjõu järele kasvab, kuna nõudlus keskkonnahoidlike toodete ja teenuste järele suureneb, kuid kus ülesannete sisu ei pruugi muutuda.

⁹² [Towards Digital Decade targets for Europe – Statistics Explained – Eurostat](#).

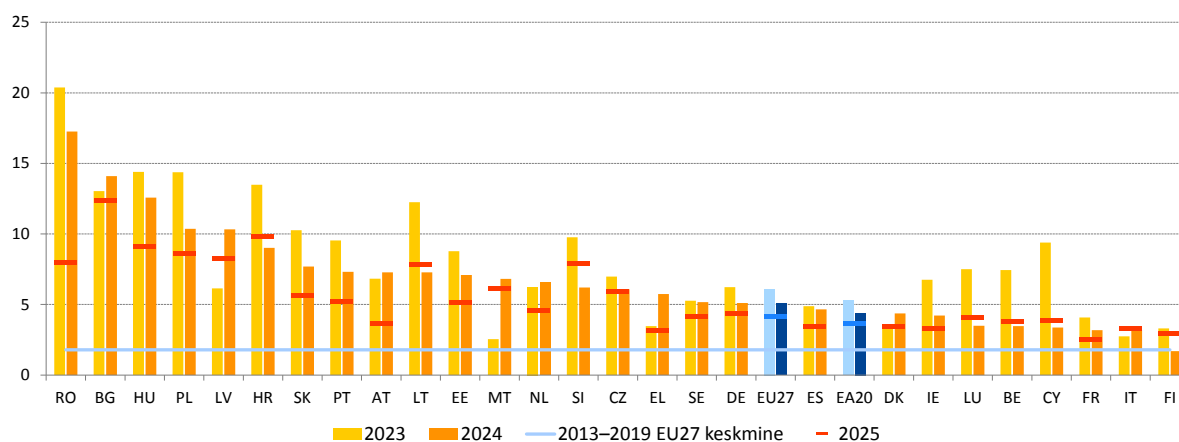
⁹³ [Euroopa digikümnend: 2030. aasta eesmärgid | Euroopa Komisjon](#).

⁹⁴ [Artificial Intelligence and the future of work – veebruar 2025 – Eurobaromeetri uuring](#).

elukvaliteedile. Lisaks peab 62 % vastanutest roboteid ja tehisintellekti töökohal positiivseks ning 70 % neist usub, et need parandavad tootlikkust. Siiski on endiselt probleeme: 84 % vastanutest arvab, et tehisintellekt vajab hoolikat juhtimist, et kaitsta eraelu puutumatus ja tagada läbipaistvus töökohal. Aastatel 2012–2023 nihkus tööhõive madalapalgalistelt töökohtadelt suures osas kõrgepalgaliste töökohtade poole, millega kaasnes tööhõive osakaalu suurenemine madala tootlikkuse kasvuga sektoris⁹⁵. See muutus näib olevat tingitud peamiselt uute tehnoloogiate kasutuselevõtust ja automatiseerimisest, kuna suure tootlikkuse kasvuga sektorites on toodangu säilitamiseks vaja nüüd vähem töötajaid, mistõttu paigutub tööjõud järk-järgult ümber väikese tootlikkuse kasvuga sektoritesse. Olemasolevad tõendid tehisintellekti mõju kohta tööturule ei ole veel lõplikud.

Joonis 2.1.3. Palgad tõusid 2024. aastal jätkuvalt, kusjuures riikidevahelised erinevused olid märkimisväärsed

Nominaalne töötasu töötaja kohta, aastane muutus protsentides

Märkus. Märkus: EA 20 tähendab 20 riiki, kus on kasutusel euro. Nominaalne töötasu töötaja kohta arvutatakse, jagades töötajate summaarse töötasu töötajate koguarvuga. Nominaalne töötasu hõlmab lisaks brutopalgale ka tööandja tehtavaid sotsiaalmakseid. 2025. aasta andmed kajastavad prognoose, mille komisjon on koostanud 2025. aasta Euroopa sügisese majandusprognoosi alusel.

Allikas: AMECO andmebaas [[HWCWDW](#)] ja Eurostat, rahvamajanduse arvepidamine, [[namq_10_gdp](#)], [[namq_10_a10_e](#)].

Palgad kasvasid ELis 2024. aastal jõudsalt, kuid palgasuundumused liikmesriigiti on väga erinevad. Pärast 2023. aasta rekordilist 6,1 % taset oli nominaalse töötasu iga-aastane kasv töötaja kohta 5,1 %, seda olukorras, kus inflatsioon vähenes ja tööturg oli endiselt pingeline, kuigi juba veidi paremas olukorras⁹⁶. Suurimat kasvu (aastases võrdluses) täheldati Kesk- ja Ida-Euroopas asuvates liikmesriikides, palgakasv ületas 10 % Bulgaarias, Rumeenias, Ungaris, Poolas ja Lätis ning jäi vahemikku 7,0–10,0 % Horvaatias, Slovakkias, Portugalis, Austrias, Leedus ja Eestis (vt joonis 2.1.3). Paljudes neist liikmesriikidest püsis inflatsioon suhteliselt kõrge, eelkõige Rumeenias, Horvaatias, Poolas ja Ungaris. Seevastu Belgias, Küprosel, Taanis, Prantsusmaal, Iirimaal, Itaalias, Luksemburgis ja Hispaanias, kus inflatsioon oli madalam, oli palgakasv tagasihoidlikum, jäädes vahemikku 3,0–5,0 %. Soomes jäi palgakasv alla 2,0 %.

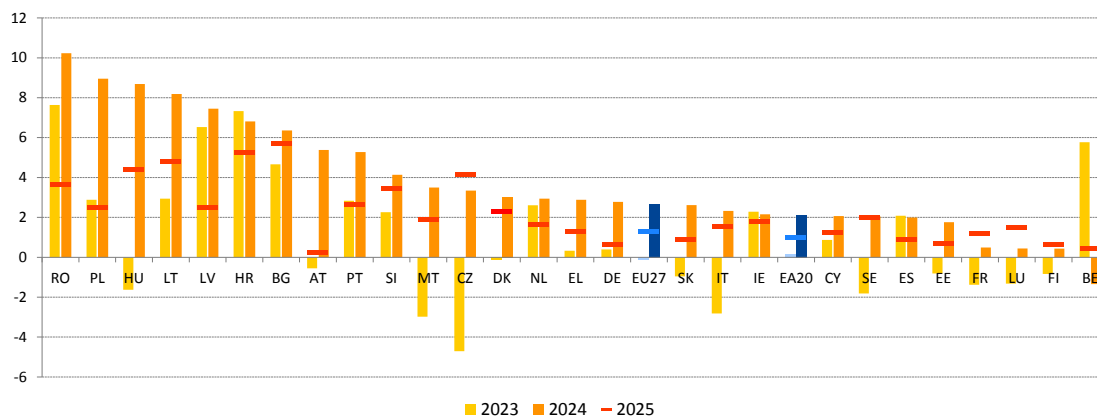
⁹⁵ Euroopa Komisjon, [Labour Market and Wage Developments in Europe, Annual review 2025](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025.

⁹⁶ Inflatsioon ELis langes 6,4 %lt 2023. aastal 2,6 %le 2024. aastal, prognooside kohaselt on see 2025. aastal 2,5 % ja 2026. aastal 2,1 %. Vt [Euroopa majandusprognoos – sügis 2025, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025](#).

Läbiräägitud palgakasv on olnud alates 2023. aasta keskpaigast suur, kajastades reaaltulu vähenemise korvamiseks tehtavaid jõupingutusi, kuid on ka märke palgakasvu aeglustumisest⁹⁷. Euroalal saavutas kollektiivläbirääkimistega saavutatud palgakasv 2024. aasta kolmandas kvartalis haripunkti 5,4 % (aastases võrdluses), kuna peeti rohkem kollektiivläbirääkimisi, mille käigus püüdsid ametiühingud kompenseerida varasemat, 2021. aasta lõpust alanud ostujõu vähenemist⁹⁸. Läbiräägitud palgakasv on hakanud 2025. aastal aeglustuma, mis on kooskõlas inflatsioonisurve vähenemisega.

Joonis 2.1.4. Reaalpalgad tõusid 2024. aastal enamikus liikmesriikides

Reaalne brutopalk töötaja kohta, aastane muutus protsentides

Märkus. EA 20 tähendab 20 riiki, kus on kasutusel euro. Reaalpalga arvutamisel kasutati deflaatorina ühtlustatud tarbijahinnaindeksit. 2025. aasta andmed kajastavad prognoose, mille komisjon on koostanud 2025. aasta Euroopa kevadise majandusprognoosi alusel.

Allikas: Euroopa Komisjon, AMECO andmebaas, nominaalne brutopalk töötaja kohta [hwwdw], deflaator: tarbijahindade harmoneeritud indeks [AMECO 5000 ZCPIH]. Kogu tööhõive (riigi territooriumi järgi) [[namq_10_a10_e](#)]. Ajakohastatud brutopalk töötaja kohta [AMECO kood: hwwdw] sügisprognoosi andmeid 19. novembril, kui tehti viimane ajakohastamine, veel ei olnud.

Reaalpalgad on taastumas, seda on toetanud inflatsiooni leevenemine ja püsiv nominaalpalga kasv, kuid taastumise tempo on liikmesriigiti erinev. Pärast märkimisväärset 3,7 % langust 2022. aastal ja tagasihoidlikumat 0,1 % langust 2023. aastal tõusid reaalpalgad 2024. aastal 2,7 %⁹⁹. See taastumine oli peamiselt tingitud vähenevast inflatsioonist ja tugevast nominaalpalga tõusust. Reaalpalga taastumine oli suurim Rumeenias, Poolas, Ungaris ja Leedus (üle 8 %) ning Lätis, Horvaatias ja Bulgaarias (üle 6 %) (vt joonis 2.1.4). Belgias vähenes reaalpalk 2024. aastal 1,3 %. 2024. aastal jäi reaalpalk ELis keskmiselt 0,7 % allapoole 2019. aasta taset, kusjuures riikide vahel on suured erinevused, mis kajastavad erinevat nominaalpalga ja inflatsiooni dünaamikat. 2025. aastal on reaalpalgad ELis üldiselt jõudnud pandeemiaeelsele tasemele, kuid Tšehhis, Saksamaal, Itaalias, Soomes ja Prantsusmaal jäid need allapoole pandeemiaeelset taset.

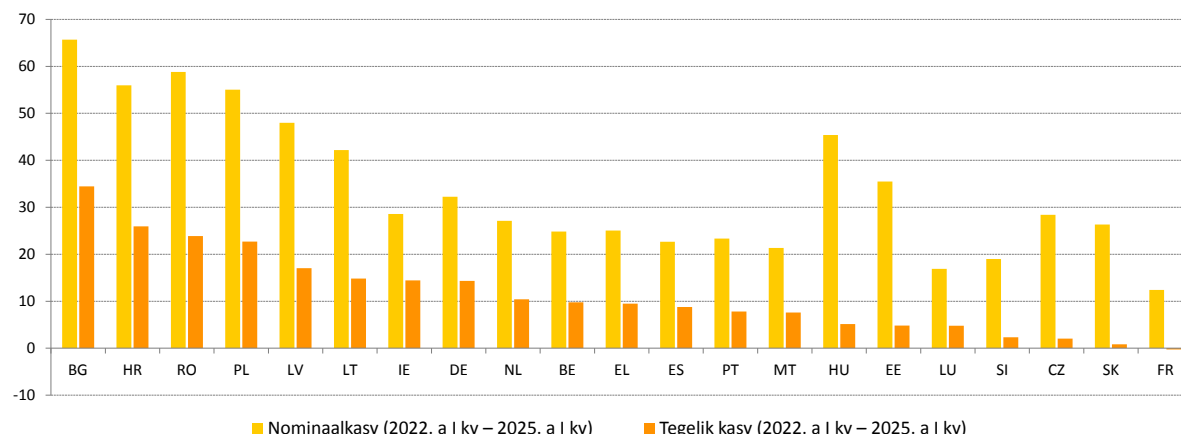
⁹⁷ Läbiräägitud palgakasv on sotsiaalpartnerite vaheliste palgaläbirääkimiste otsene tulemus. See hõlmab nii äsja läbiräägitud kui ka varem kokkulepitut palku. Üldreeglina ei hõlma see lisatasusid, ületunnitöötasu ega muid individuaalseid tasusid, mis ei ole seotud kollektiivläbirääkimistega. Erinevalt väljamakstavast töötasust ei mõjuta läbiräägitud palku töötundide arv (sest need on kehtestatud täistööaja kohta) ja mõnes sektoris on läbiräägitud palk ühtlasi miinimumpalk.

⁹⁸ Euroopa Komisjon, [Labour market and wage developments in Europe – Annual review 2021](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus (2021) ja Eurofound [Weathering the crisis: How job retention schemes preserved employment and incomes during the pandemic](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus (2024).

⁹⁹ Reaalpalga arvutamisel kasutatakse deflaatorina ühtlustatud tarbijahinnaindeksit.

Joonis 2.1.5. Seadusjärgse miinimumpalga kasv aitas kompenseerida miinimumpalga saajate ostujõu vähenemist

Miinimumpalga muutumine liikmesriikides, kus on seadusjärgne miinimumpalk (muutus protsentides)

Märkus. Puuduvad andmed Küprose kohta, kus seadusjärgne miinimumpalk kehtestati 2023. aastal.

Allikas: Eurofound ja Eurostat [[earn_mw_cur](#), [prc_hicp_midx](#)].

Hiljutine miinimumpalga tõus ELis on aidanud leevendada inflatsiooni mõju väikese sissetulekuga töötajatele. 2022. aasta jaanuarist kuni 2025. aasta jaanuarini tõusis nominaalne seadusjärgne miinimumpalk üle 20 % kõikides liikmesriikides, kus see on kehtestatud¹⁰⁰, erandiks olid Prantsusmaa, Luksemburg ja Sloveenia. Miinimumpalga kasv ulatus 12,4 %st Prantsusmaal 65,7 %ni Bulgaarias ja ületas 40 % veel kuues liikmesriigis (Rumeenia, Horvaatia, Poola, Läti, Ungari ja Leedu)¹⁰¹ (vt joonis 2.1.5). Hoolimata kõrge inflatsioonist registreeriti neis riikides ka kõige suurem miinimumpalga kasv reaalkasvades. Seevastu Luksemburgis, Tšehhis, Slovakkias, Eestis ja Sloveenias kasvas reaalne miinimumpalk vähem kui 5 % ning vähenes veidi Prantsusmaal. Samal ajal toetas 2024. aasta reaalpalga kasv ka ostujõudu riikides, kus miinimumpalk määratakse kindlaks kollektiivlepingutega, eelkõige madalapalgalistes sektorites¹⁰². Hiljutised uuringud näitavad, et riiklik miinimumpalga tõstmine hoogustab üldist palgkasvu, toetab kollektiivlääbirääkimisi ja tõstab madalapalgalistes sektorites palga alammäärasid¹⁰³.

¹⁰⁰ Seadusjärgne miinimumpalk on kehtestatud 22 liikmesriigis: Belgias, Bulgaarias, Eestis, Hispaanias, Horvaatias, Iirimaal, Kreekas, Küprosel, Leedus, Luksemburgis, Lätis, Madalmaades, Maltal, Poolas, Portugalis, Prantsusmaal, Rumeenias, Saksamaal, Slovakkias, Sloveenias, Tšehhis ja Ungaris.

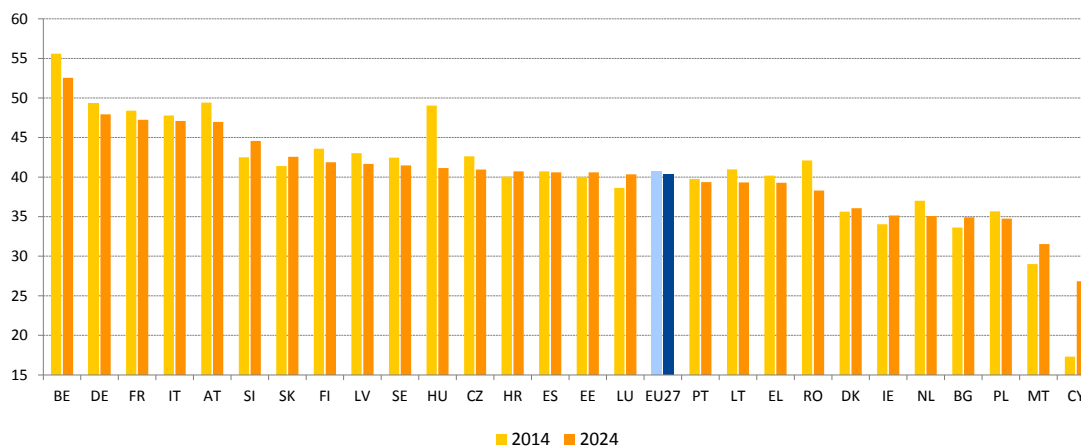
¹⁰¹ Miinimumpalka ajakohastatakse sageli igal aastal, aasta alguses. 2022. aasta jaanuarist 2025. aasta jaanuarini registreeriti suurim kasv Poolas (49 %), Bulgaarias (44 %), Lätis (40 %) ja Horvaatias (34 %). Belgias, Saksamaal, Eestis, Iirimaal, Leedus, Ungaris, Madalmaades ja Rumeenias tõusis miinimumpalk 20–30 %.

¹⁰² Eurofound, „Töösuhted ja sotsiaaldialoog“. [Minimum wages in 2025: Annual review](#), 2025.

¹⁰³ Empirical tulemused näitavad, et 1 % miinimumpalga tõus tõstab madalaima 25 % palgasaajate palku 0,31 %. Vt Eurofound, [Impact of national minimum wages on collective bargaining and wages for low-pay workers](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2025.

Joonis 2.1.6. 2024. aastal oli keskmist palka teeniva vallalise isiku maksukiil enamikus liikmesriikides väiksem kui kümme aastat varem

Keskmiist palka teeniva vallalise inimese maksukiil (%)

Allikas: Euroopa Komisjon, majandus- ja rahandusküsimuste peadirektoraat, maksude ja hüvitiste andmebaas, mis põhineb OECD maksude ja hüvitiste mudelil (ajakohastatud mais 2025).

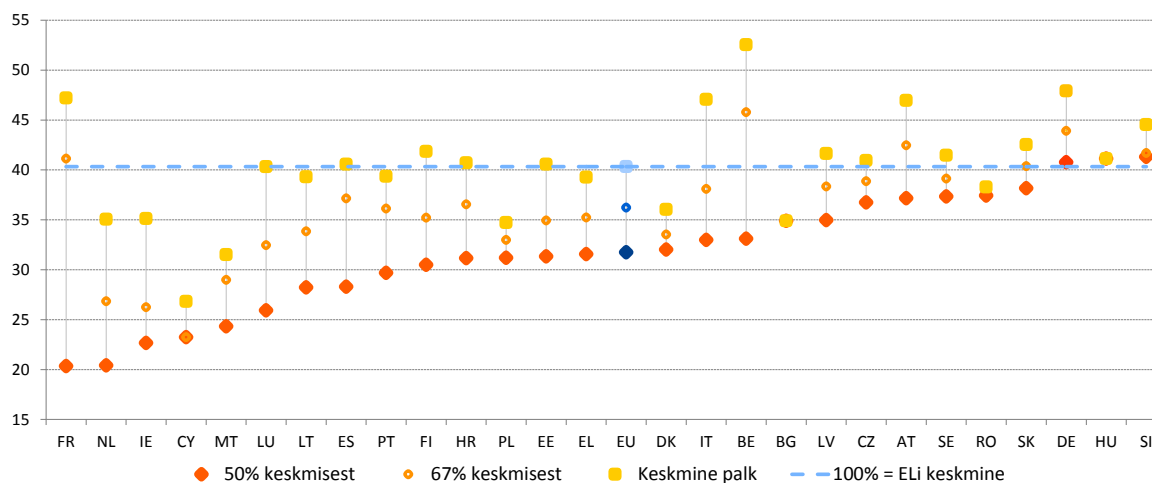
Tööjõu maksustamine mõjutab jätkuvalt töö- ja värbamisstiimuleid kogu ELis. Maksukiil, mis on määratletud kui tööandjate tööjõukulude ja töötajate reaalselt kättesaadavat netopalgat vahe, väljendatuna protsendina tööjõu kogukuludest, mõjutab nii tööjõu pakkumist kui ka nõudlust, eelkõige selliste rühmade puhul nagu leibkonna teine palgasaaja, kelle tööjõu pakkumises osalemine sõltub maksustamisest suuremal määral. Keskmist palka saava vallalise isiku maksukiil on ELis alates 2014. aastast vähenenud 0,4 protsendipunkti, ulatudes 2024. aastal 40,3%ni, mis on OECD keskmisest näitajast (34,9 %) palju suurem (vt joonis 2.1.6)¹⁰⁴. Maksukiil vähenes rohkem kui 1 protsendipunkti võrra 11 liikmesriigis, kusjuures suurim langus toimus Ungaris (–7,9 protsendipunkti), Rumeenias (–3,8 protsendipunkti) ja Belgias (–3,0 protsendipunkti). Seevastu suurenes keskmiste palgasaajate maksukiil samal perioodil kümnes riigis, nimelt Küprosel (+9,5 protsendipunkti), Maltal (+2,5 protsendipunkti) ja Luksemburgis (+1,7 protsendipunkti) (vt täpsemalt punkti 2.2.1). Väiksema sissetulekuga (50 % keskmisest sissetulekust) töötajate puhul oli vallalise inimese maksukiil 2024. aastal 31,8 %, mis on 2023. aastaga võrreldes 0,3 protsendipunkti rohkem, kuid 2,2 protsendipunkti vähem kui 2014. aastal.

Üksikisiku tulumaksu süsteemid on üldjuhul astmelised ja madalapalgaliste töötajate maksukiil on väiksem. Astmelisus on eriti selgelt väljendunud Prantsusmaal, Belgias, Madalmaades, Luksemburgis ja Itaalias, samal ajal kui Bulgaaria ja Ungari kohaldavad kindla maksumääraga süsteeme (vt joonis 2.1.7). Madalapalgaliste väiksem maksukoormus vähendab tööturu moonutusi ja toetab madala kvalifikatsiooniga töötajate tööhõivet, kuid maksusüsteemid tuleks kavandada nii, et need ei takistaks üleminekut kõrgemapalgalistele töökohtadele.

¹⁰⁴ OECD, [Taxing Wages 2025: Decomposition of Personal Income Taxes and the Role of Tax Reliefs](#), OECD Publishing, Pariis, 2025.

Joonis 2.1.7. Madalalpalgaliste töötajate maksukiil on väiksem

Vallalise madalalpalgalise (50 % ja 67 % keskmisest palgast) töötaja maksukiil võrreldes keskmise palga saajatega 2024. aastal (%)

Märkus. Liikmesriigid on järjestatud astmelisuse taseme järgi kahanevas järjekorras (maksukiil keskmise palga puhul – maksukiil keskmisest palgast 50 % moodustava palga puhul).

Allikas: Euroopa Komisjon, majandus- ja rahandusküsimuste peadirektoraat, maksude ja hüvitiste andmebaas, mis põhineb OECD maksude ja hüvitiste mudelil (ajakohastatud mais 2025).

Inflatsioon võib maksusüsteeme moonutada, mõjutades nii maksude astmelisust kui ka õiglust. Tõusvad hinnad võivad alandada fikseeritud nominaalseid künniseid, näiteks maksuastmeid ja maksuvähendusi, mis toob astmelises maksusüsteemis sageli kaasa kõrgemale maksuastmele liikumise, mille puhul surutakse maksumaksjad kõrgematele maksuastmetele ning mahaarvamiste ja maksuvähenduste tegelik väärtus väheneb. Selline mõju võib vähendada kasutada olevat sissetulekut ja suurendada vaesusriski. Automaatse indekseerimise või kaalutusõigusel põhinevate ajakohastuste kaudu tehtavad kohandused võivad neid moonutusi leevendada. 2024. ja 2025. aastal vaatasid paljud liikmesriigid läbi oma üksikisiku tulumaksu süsteemid, et kõrvaldada inflatsiooni tagajärjel tekkinud moonutusi (vt punkt 2.1.2).

Maksukoormuse nihutamine tööjõumaksudelt keskkonnamaksudele võib suurendada tööturustiimuleid, õiglust ja kliimaeesmärke. Hiljutises taskukohase energia tegevuskavas¹⁰⁵ kutsutakse üles viima lõpule energia maksustamise direktiivi läbivaatamine (arutluse all alates 2021. aastast), tagades, et kõige saastavamaid kütuseid maksustatakse kõige rohkem, edendades samal ajal süsinikuheite vähendamist. Ka puhta tööstuse kokkuleppega¹⁰⁶ soodustatakse maksureforme, millega toetatakse elektrifitseerimist ja kaotatakse järk-järgult fossiilkütuste toetused. Ka nõukogu 2022. aasta soovitusena õiglase kliimanetraalsusele ülemineku kohta¹⁰⁷ toetatakse tööjõu, eelkõige väikese ja keskmise sissetulekuga rühmade maksukoormuse vähendamist ning tulude ülekandmist keskkonnakestlikkust edendavatele allikatele. Kuigi CO₂-maksudel võib olla pärssiv mõju, saab seda leevendada hoolikalt kavandatud kompensatsioonimeetmetega. Keskkonnamaksud moodustavad siiski vaid 5,2 % kogu maksutulust ELis (2023), mis on 1,5 protsendipunkti vähem kui 2013. aastal, kusjuures nende osakaal on üle 10 % ainult Bulgaarias (11,2 %) ja

¹⁰⁵ [Taskukohase energia tegevuskava. Energialiidu tõelise väärtuse ärakasutamine taskukohase tõhusalt toodetud puhta energia tagamiseks kõikidele eurooplastele. Euroopa Komisjon.](#)

¹⁰⁶ [Puhta tööstuse kokkulepe – Euroopa Komisjon.](#)

¹⁰⁷ Nõukogu soovitus õiglasele kliimanetraalsusele ülemineku tagamise kohta (2022/C 243/04).

Kreekas (10,6 %) ning alla 5 % üheksas riigis. Ainult Belgias, Bulgaarias ja Rumeenias on keskkonnamaksude osakaal alates 2013. aastast suurenenud. Sellised meetmed nagu maksusoodustused energiasäästuks ja fossiilkütuste tarbimise vähendamiseks võivad kaasa aidata kliima- ja õigluse eesmärkide ühtlustamisele.

2.1.2. Liikmesriikide võetud meetmed

Mitu liikmesriiki on kehtestanud värbamisstiimulid ja -toetused või laiendanud nende kasutamist, et suurendada tööhõivet, keskendudes alaesindatud rühmadele. Poolas on 2025. aasta märtsis vastu võetud uue õigusaktiga ette nähtud toetused tööandjatele, kes võtavad tööle vanemaalisi töötajaid, kattes kuni poole vanemaalise töötaja miinimumpalgast 12 kuu jooksul (50–65aastaste töötajate puhul) või ühe kuu jooksul (pensioniealiste eakate puhul, pikendatav). Pärast toetusperioodi lõppu peavad tööandjad maksma täistöötasu ja jätkama isiku töölepingut vastavalt kuus kuud või ühe kuu. **Itaalias** pikendati 2025. aasta eelarveseadusega 2025. ja 2026. aastani maksuvähendust ettevõtjatele ja iseenda tööandjatele, kes võtavad töötajaid tööle tähtajatu lepingu alusel. Samuti kehtestati ajutine maksuvabastus tööandja poolt makstavatele eluasemekuludele (üür ja hooldus) kuni 5 000 euro ulatuses aastas esimese kahe tööaasta jooksul alaliste töötajate puhul, kes teenivad kuni 35 000 eurot ja kelle pealt maksab tööandja samal ajal sotsiaalkindlustusmaksid. **Portugali** programm „Töehõive + talendid“ pakub rahalisi stiimuleid tööandjatele, kes võtavad tööle vähemalt 1 442,57 EUR suuruse miinimumpalgaga kolmanda taseme hariduse omandanud töötuid noori (18–35aastased), kes on registreeritud töehõive ja kutseõppe instituudis (IEFP), või neid, kes naasevad välismaalt pärast vähemalt 12 kuu möödumist. **Kreekas** on 2024. aasta lõpus käivitatud subsideeritud töehõive programm, mis kestab 18 kuud ja mida toetatakse taaste- ja vastupidavusrahastust, ning sellega on ette nähtud 1000 puudega inimese töölevõtmine kohalikesse omavalitsustesse, kattes kuni 75 % nende palgast ja sotsiaalmaksetest (kuni 13 500 eurot inimese kohta), et edendada puuetega inimeste integreerimist tööturule.

Lühendatud tööaja kavasad on edasi arendatud, et suurendada tööturu vastupanuvõimet ja kaitsta töehõivet majandusšokkide ajal. Näiteks käivitasid **Madalmaad** 2024. aasta jaanuaris ajutise töökohtade säilitamise kava (*Crisisregeling Personeelsbehoud*), mis kehtib kuni 2025. aasta detsembrini. Kavaga toetatakse lühendatud tööaega pakkuvaid ettevõtteid, kes on silmitsi nõudluse vähenemisega, ja aidatakse säilitada töökohti ja toetada leibkondade sissetulekuid. 2025. aasta juunis võttis **Sloveenia** oma taaste- ja vastupidavuskava raames vastu õigusaktid, millega kehtestati alaline lühendatud tööaja programm, mida kasutatakse erakorraliste ettenägematute asjaolude korral, sealhulgas toetus ajutistele osalise tööajaga töötajatele ning parem juurdepääs haridusele ja koolitusele, et suurendada inimeste tööalast konkurentsivõimet digitaliseerimise ja automatiseerimise tingimustes.

Miinimumpalga raamistikke ajakohastati kogu ELis, tagamaks, et palgakohandused kajastaksid paremini majandustingimusi. Kreeka võttis 2024. aasta detsembris vastu õigusraamistiku, et võtta alates 2028. aastast kasutusele uus meetodika seadusjärgse miinimumpalga kehtestamiseks, kasutades valemit, mis põhineb iga-aastasel tarbijahinnaindeksil (20 % madalaima sissetulekuga leibkondade arvestuses) ja palga ostujõu

indeksi muutustel¹⁰⁸. Nõuandekomiteed saavad teha ettepanekuid sellest automaatselt indekseerimisest kõrvalekaldumiseks, kui täidetud on teatavad kriteeriumid ja peetakse kinni kontrollväärtusest (60 % brutomediaanpalgast). **Lätis** seob uus miinimumpalga määrus, mis jõustus 2024. aasta novembris, miinimumpalga iga-aastase kohandamise selliste teguritega nagu riigi keskmine palk, makromajanduslikud prognoosid, maksumuudatused, tööjõukuluindeksid ja vaesuspiir. **Rumeenias** toetati taaste- ja vastupidavusrahastust uut miinimumpalga kehtestamise raamistikku, mis kehtib alates 2025. aasta veebruarist ja millega kehtestati inflatsiooni, tootlikkuse ja palga võrdlusalustel põhinev iga-aastane kohandamisvalem ning sellega koos iga-aastane piisavuse hindamine ja kolmepoolsed konsultatsioonid. **Luksemburgis** 2024. aasta detsembris esitatud seaduseelnõu eesmärk on tugevdada seadusjärgse miinimumpalga raamistikku selgemate piisavuse kriteeriumide ja kaks korda aastas toimuvate läbivaatamiste kaudu ning luues sotsiaalpartneritest koosneva nõuandva organi, kes annab nõu iga-aastaste kohanduste kohta. **Portugalis** on 2025.–2028. aastat hõlmavas kolmepoolses kokkuleppes seatud eesmärgid miinimumpalga ja keskmise palga tõstmiseks ning nähtud töötajatele ette tootlikkuse ja tulemuslikkuse preemiad, kasumi jagamine ja noorte töötajate toetusmeetmed. Samuti pakub see kokkulepe ettevõtetele maksusoodustusi töötajate palgade ja pensionisäästude suurendamiseks.

Mitu liikmesriiki on võtnud meetmeid oma kollektiivlepingute raamistike läbivaatamiseks, et parandada kollektiivlepingute katvust, paindlikkust ja läbipaistvust. **Itaalias** on 2025. aasta eelarveseaduses sätted avaliku halduse kollektiivlepingute uuendamise ning sihipärase palgatõusu ja sektoripõhiste stiimulite kohta, näiteks tervishoiu ja hariduse valdkonnas. **Poola** esitas 2025. aasta alguses kollektiivlepingute seaduse eelnõu, millega tehakse rohkem kui 50 töötajaga tööandjatele ülesandeks pidada ametiühingutega läbirääkimisi iga kahe aasta järel, laiendatakse kollektiivlepinguid tänapäevase töökoha tingimuste osas ning võetakse kasutusele digimenetlused ja riiklik kollektiivlepingute register. **Soomes** kehtib alates 2025. aasta jaanuarist uus õigusakt, mille eesmärk on suurendada läbirääkimisvõimalusi ettevõtte tasandil, sealhulgas ettevõtjate jaoks, kes ei ole seotud tööandjate ühendustega või kellel ei ole töötajate poolt valitud usaldusisikut. Pärast reformi on kõigil ettevõtetel võimalik teha erandeid üldiselt kohaldatavatest kollektiivlepingutest, kui on tehtud kontrollid, et tagada representatiivsed kohalikud läbirääkimised.

Käimas on tööjõu maksustamise reformid, et suurendada maksude astmelisust ja õiglust. **Leedu** reformis oma tulumaksusüsteemi, et muuta see astmeliseks, asendades ühtse üksikisiku tulumaksu määra 15 % kolme määraga (20 %, 25 % ja 32 %), mille puhul kohaldatakse kõrgemaid määrasid kõrgema sissetulekuga isikute puhul, kusjuures seda süsteemi kohaldatakse ka teatavate iseenda tööandjate suhtes. **Iirimaa** vaatas valitsus 2025. aasta eelarve osana läbi tulumaksu vähendamise ja selle vahemikud. Tavapäraselt maksumäärade vahemikku tõsteti 2 000 euro võrra 44 000 euroni ühe inimese kohta, suurendades seda astmeliselt abielupaaride ja registreeritud partnerite puhul. Alates 2025. aasta jaanuarist vähendati üldise sotsiaalmaksu 4 % määra 3 %le koos suuremate maksuvähendustega ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele.

Mitmes liikmesriigis on kohandatud üksikisiku tulumaksumäära, et leevendada mõju, mida tooks kaasa inflatsiooni tagajärjel kõrgemale maksuastmele liikumine, ja veelgi

¹⁰⁸ Ajavahemikku 2025–2027 peetakse üleminekuperioodiks ja sel ajal nähakse ette sama miinimumpalga kindlaksmääramise süsteemi jätkuv kohaldamine nagu 2024. aastal.

suurendada õiglust¹⁰⁹. **Lätis** suurendati maksuvaba tulu summat 510 euronit kuus (6120 eurot aastas) ja pensionäride puhul 1000 euronit kuus (12 000 eurot aastas). Samuti suurendati mahaarvamisi seoses hariduse, ravikulude ja annetustega ning kehtestati uus 3 % maksumäär dividendidele ja muule kapitalitulule, mis ületab 200 000 eurot aastas. **Soomes** suurendati maksuvaba tulu põhisummat, samas **Iirimaa** suurendati üksikisiku maksuvähenduste, tulumaksuvähenduste, töötajate maksuvähenduste ja üüri maksuvähenduste summasid üksikisikutele ja ühisdeklaratsioonide esitavatele paaridele. Inflatsiooni vastu võitlemiseks ja õiglase maksustamise parandamiseks kohandasid **Luksemburg** ja **Madalmaad** oma üksikisiku tulumaksu astmeid. **Ungari** kahekordistas perede maksubaasi toetusi (50 % alates 2025. aasta juulist ja veel 50 % alates 2026. aasta jaanuarist).

2.2 Suunis 6. Tööjõupakkumise edendamine ning parema juurdepääsu loomine tööhõivele ning elukestvatele oskuste ja pädevuste omandamisele

Käesolevas punktis vaadeldakse, kuidas on rakendatud tööhõive 6. suunist, milles soovitatakse, et liikmesriigid looksid tingimused tööjõupakkumise suurendamiseks, oskuste ja pädevuste omandamise edendamiseks kogu elu jooksul, kõigile võrdsete võimaluste loomiseks, tööturul osalemise takistuste kõrvaldamiseks ja tööturul osalemise stiimulite loomiseks kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtetega nr 1 (haridus, koolitus ja elukestev õpe), 2 (sooline võrdõiguslikkus), 3 (võrdsed võimalused), 4 (töehõive aktiivne toetamine), 9 (töö- ja eraelu tasakaal), 11 (lapsehoid ja laste toetamine) ning 17 (puuetega inimeste kaasamine). Punktis 2.2.1 analüüsitakse hariduse valdkonnas toimunut, seda alates alusharidusest ja lapsehoiust ja üldharidussüsteemis õppivate õpilaste tulemustest, samuti antakse ülevaade arengutest kutsehariduses ja -õppes ning kolmanda taseme hariduses, lõpetades analüüsiga haridussüsteemist varakult lahkumise üle. Selles peatükis käsitletakse üksikasjalikumalt tööjõupuudust ja oskuste nappust, tööjõu oskuste mittevastavust tööturu vajadustele ning oskuste, sealhulgas digipädevuste arendamist täiskasvanute seas. Lisaks analüüsitakse selles noorte, vanemaealiste töötajate, rändajate ja puuetega inimeste tööturutingimusi. Punktis 2.2.2 antakse ülevaade liikmesriikide poliitikameetmetest nendes valdkondades.

2.2.1. Põhinäitajad

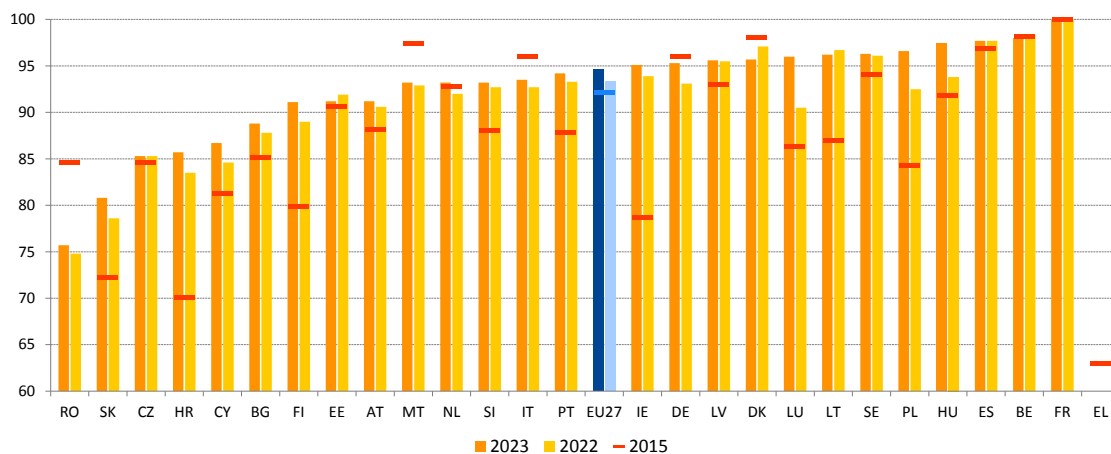
Alushariduses ja lapsehoiuse osalemine alates kolmandast eluaastast kuni alghariduse alustamiseni on ELis jätkuvalt tõusuteel, kusjuures liikmesriikide vahel on endiselt suured erinevused. 2023. aastal osales alushariduses ja lapsehoiuse osalemine 94,6 % sellesse vanuserühma kuuluvast elanikkonnast, mis on vaid 1,4 protsendipunkti vähem kui ELi 2030. aasta eesmärk (96 %). Praeguseks on selle eesmärgi saavutanud kaheksa liikmesriiki, samas kui enamik riike on üle 90 % hulgas. Parimate tulemustega riigid on Prantsusmaa (100 %), Belgia (98 %) ja Hispaania (97,7 %). Madalaimal kohal on Rumeenia (75,7 %), Slovakkia (80,8 %) ja Tšehhi (85,3 %) (vt joonis 2.2.1). ELi keskmine suurenes eelmise aastaga võrreldes 1,3 protsendipunkti, kuigi aastatel 2022–2023 vähenes see näitaja neljas riigis, eelkõige suhteliselt suure alushariduses ja lapsehoiuse osalemise näitajaga liikmesriikides. Edusamme on tehtud eelkõige kolmeaastaste osalemise suurendamiseks peaaegu kõigis liikmesriikides ja 2023. aastal jõudis see määr 90,6 %ni (+5,4 protsendipunkti alates 2015.

¹⁰⁹ Vt Euroopa Komisjon, [Annual Report on Taxation 2024](#) (2024. aasta maksustamisaruanne), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2024.

aastast)¹¹⁰. Siiski on mõnes neist liikmesriikidest endiselt probleemiks kolmeaastaste osalemise suurendamine ning eriti madal on see määr Rumeenias (68,1 %) ja Slovakkias (68,9 %). Piisavat lapsehoiuvõimaluste pakkumist, seda eelkõige väikelaste ja ebasoodsa taustaga laste jaoks, takistab endiselt see, et lastehoid ei ole taskukohane, lapsehoiukohti on vähe ja töötajaid napib. Alushariduses ja lapsehoiuses osaleb ainult 53 % roma lastest, mis on kõigi laste arvestuses endiselt kaugelt alla ELi keskmise, hoolimata selle näitaja ligikaudu 11 protsendipunkti suurusel paranemisest aastatel 2016–2023¹¹¹.

Joonis 2.2.1. Alushariduses ja lapsehoiuses osalemine on ELi tasandil jätkuvalt tõusteel, kuid liikmesriigiti esineb suuri erinevusi

Alushariduses ja lapsehoiuses osalemine laste puhul kolmandast eluaastast kuni kohustusliku põhihariduse alustamise eani (%)

Märkus. Esialgsed andmed Prantsusmaa kohta 2023. aastal ning Poola kohta 2022. ja 2023. aastal. Ungari 2023. aasta andmete aegridades esineb katkemisi. Kreeka kohta 2022. ja 2023. aasta andmed puuduvad. Belgia ja Kreeka puhul on määratlus 2015. aastal erinev, Ungari puhul 2023. aastal ja Portugali puhul 2015., 2022. ja 2023. aastal.

Allikas: Eurostat [[educ_uoe_enra21](#)].

Haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumine (madala haridustasemega noorte osakaal) väheneb kogu ELis, kuid on siiani probleem. 2024. aastal jättis kooli pooleli 9,4 % 18–24aastastest, 2023. aastaga võrreldes on see näitaja paranenud 0,2 protsendipunkti. See on 1,7 protsendipunkti vähem kui kümme aastat varem, kusjuures viis riiki (Itaalia, Kreeka, Malta, Hispaania ja Portugal) saavutasid sellel perioodil enam kui 5 protsendipunkti suuruse vähenemise. Siiski tähendab see, et ELis on ligikaudu 3,1 miljonit 18–24-aastast noort, kes ei osale hariduses ega koolituses, ilma et nad oleksid omandanud vähemalt keskharidust¹¹². Ehkki 17 liikmesriiki on juba saavutanud Euroopa haridusruumi eesmärgi vähendada madala haridustasemega noorte osakaalu 2030. aastaks alla 9 %ni, peab mõni liikmesriik rohkem pingutama. Rumeenias, Hispaanias ja Saksamaal, kus see määr on endiselt üle 12 protsendipunkti, tehti eelmise aastaga võrreldes vähe edusamme või ei tehtud neid üldse, mis tähendab, et kõik kolm riiki on endiselt kategoorias „kriitiline olukord“ (vt joonis 2.2.2). Kõige rohkem halvenes olukord 2024. aastal Leedus (2,0 protsendipunkti), kellele järgnesid Slovakkia, Luksemburg, Eesti ja Küpros, kus madala haridustasemega noorte osakaal kasvas vähemalt 0,9 protsendipunkti. Nende riikide olukorrad on kategoorias

¹¹⁰ Eurostat [[educ_uoe_enrp07](#)].

¹¹¹ Vt Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, [Reports of Roma and Travellers in 13 European countries, 2024](#).

¹¹² Hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi arvutused. Vt Euroopa Komisjon, [2025. aasta hariduse ja koolituse valdkonna ülevaade](#). Hilisemad viited hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi arvutustele.

„tähelepanu vajav“ koos Taani ja Itaaliaga, kus selle näitaja tasemed on endiselt liiga kõrged, hoolimata muutuste puudumisest madala haridustasemega noorte osakaalu või selle osakaalu vähenemisest. Seevastu Horvaatia, Iirimaa, Kreeka ja Poola olid kategoorias „väga tubli“. Hoolimata mõningasest paranemisest ei ole siiski märke liikmesriikidevahelisest ülespoole suunatud lähenemisest.

Haridussüsteemist varakult lahkumise määr on eri rühmades väga erinev ning eriti kõrge on see väljaspool ELi sündinud inimeste, romade ja puuetega inimeste puhul. Kuigi nii noorte naiste kui ka noorte meeste haridussüsteemist varakult lahkumise määr vähenes eelmisel kümnendil 1,7 protsendipunkti võrra, lahkuvad noored mehed haridus- või koolitussüsteemist endiselt palju suurema tõenäosusega (11,0 %) kui noored naised (7,7 %). Väljaspool ELi või mõnes teises liikmesriigis sündinud noored jätavad kooli pooleli palju tõenäolisemalt (vastavalt 20,1 % ja 18,6 %) kui asjaomasel liikmesriigis sündinud noored (8,2 %)¹¹³. Olukord on eriti murettekitav noorte romade (18–24aastased) puhul, arvestades, et 2024. aastal lahkus haridus- ja koolitussüsteemist enne keskhariduse omandamist peaaegu kaks kolmandikku romadest (64 %)¹¹⁴. Muret teeb ka samasse vanuserühma kuuluvate puuetega noorte olukord – 2023. aastal oli madala haridustasemega noorte osakaal nende hulgas 19 %¹¹⁵. Suurimaid probleeme võib täheldada Rumeenias ja Ungaris, kus registreeriti kõrgeimad määrad (vastavalt 33 % ja 46 %), ning vähemal määral Itaalias (27 %).

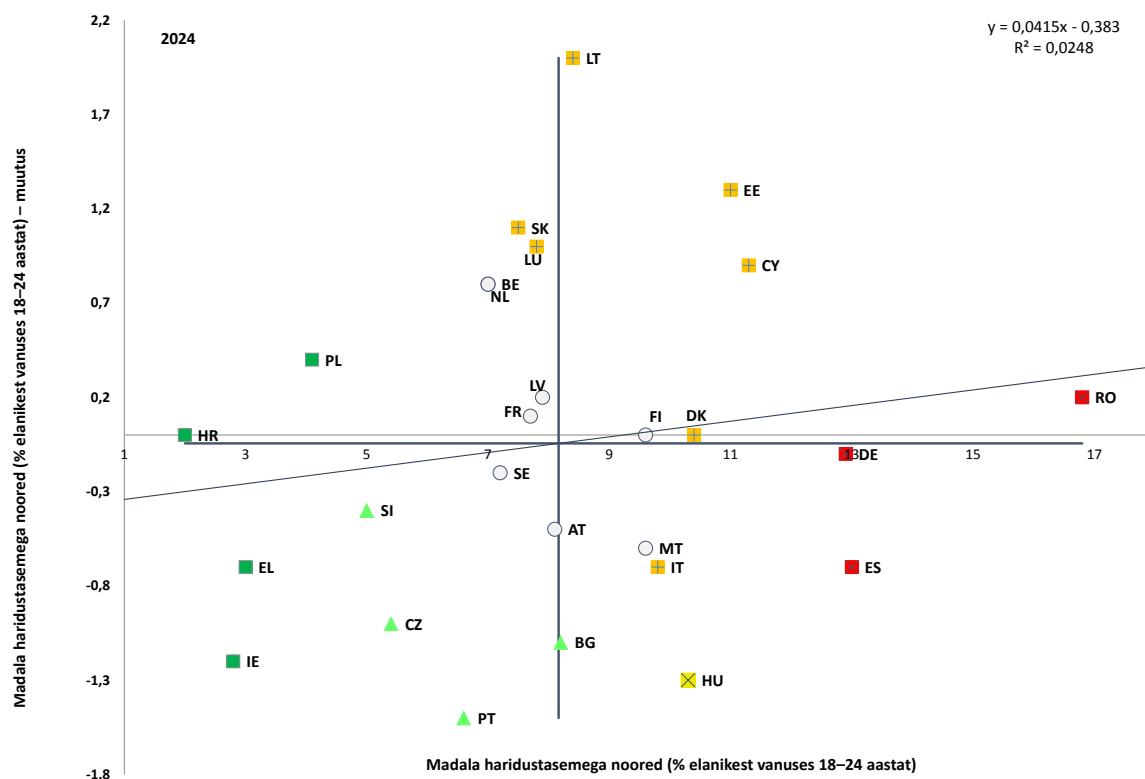
¹¹³ Eurostat [[edat_lfse_02](#)], ELi tööjõu-uuring.

¹¹⁴ Vt Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, [Reports of Roma and Travellers in 13 European countries, 2024](#).

¹¹⁵ Euroopa Komisjon, Euroopa puuetega inimeste ekspertide statistiline aruanne 2025 (avaldatakse peatselt).

Joonis 2.2.2. Madala haridustasemega noorte osakaal jätkab aeglast vähenemist, kusjuures liikmesriikide lõikes esineb suuri erinevusi

Madala haridustasemega noored (18–24aastased), 2024. aasta tase ja muutus võrreldes eelneva aastaga (%), sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitaja)

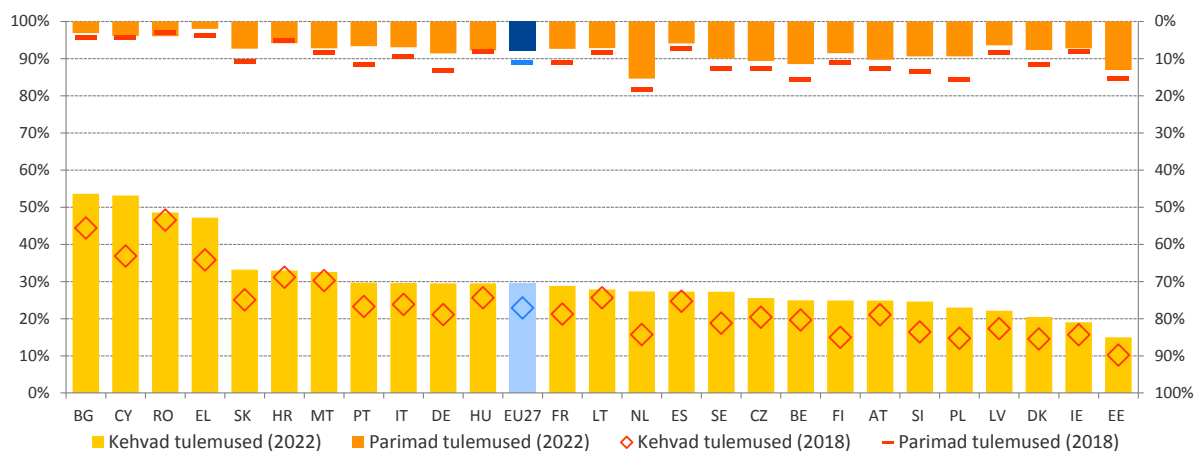
Märkus. Telgede ristumispunkt on ELi kaalumata keskmine. Selgitus on esitatud lisas. Aegrea katkemine Belgia, Bulgaaria, Saksamaa, Kreeka ja Iirimaa puhul. Horvaatia ja Luksemburgi andmete usaldusväärsus on väike.

Allikas: Eurostat [edat_lfse_14], ELi tööjõu-uuring.

Piirkondlikud erinevused haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumise osas on märkimisväärsed nii liikmesriikide vahel kui ka nende sees. Kogu ELis ulatub piirkondlik määr 1,2 %st (Kreekas Kesk-Makedoonias) 26,2 %ni (Rumeenia kaguosas), mis näitab, et liikmesriikide tasandi näitajad peidavad suuri erinevusi. Samuti esineb märkimisväärsed erinevusi sama liikmesriigi piirkondade vahel, näiteks Bulgaarias, Prantsusmaal, Ungaris, Portugalis, Rumeenias ja Hispaanias (vt 5. lisa joonis 1), sealhulgas äärepoolseimates piirkondades. Ühe liikmesriigi piires ulatuvad piirkondadevahelised erinevused 5,0 %st 26,0 %ni. Seevastu liikmesriikide tasandil ulatub erinevuste vahemik 2,0 %st 16,8 %ni. Vaid vähestes liikmesriikides on määrad kõigis piirkondades alla ELi tasandi 9 % eesmärgi. Üldiselt hästi toimivates liikmesriikides on siiski veel ruumi piirkondlike erinevuste vähendamiseks. Lisaks mängib rolli elukoht, sest suuremates linnades elavad noored lahkuvad haridussüsteemist väiksema tõenäosusega (8,3 %) kui väikelinnades ja eeslinnades (10,3 %) ning maapiirkondades (10,1 %) elavad noored.

Joonis 2.2.3. Kehvade tulemuste osakaal matemaatikas suurenes märkimisväärselt kõigis liikmesriikides ning ka väga häid tulemusi oli vähem

Õpilased, kes ei saavutanud matemaatikas 2. taset (vasak telg) ja kes saavutasid vähemalt 5. taseme (parem telg) 2018. ja 2022. aastal (%)

Märkus. Taani, Iirimaa, Läti ja Madalmaade 2022. aasta andmete tõlgendamisel tuleb olla ettevaatlik, sest üks või mitu PISA uuringus kasutatavat valimi moodustamise standardit ei olnud täidetud.

Allikas: OECD, PISA 2018. aasta ja 2022. aasta tulemused, hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi arvutused.

Põhioskuste kehv tase on kogu ELis suurenenud ja õpilaste tulemused matemaatikas on murettekitavad. OECD viimase rahvusvahelise õpilaste hindamise programmi (PISA) tulemuste kohaselt suurenes madala õpiedukusega 15aastaste osakaal matemaatikas 2018.–2022. aastal 6,6 protsendipunkti, jõudes rekordtasemeni 29,5 % (vt joonis 2.2.3). See on suurem protsent kui lugemises registreeritud 26,2 % ja loodusteadustes registreeritud 24,2 %, kuigi ka need näitajad kasvasid vastavalt 3,7 ja 2 protsendipunkti. Õpitulemuste erinevused liikmesriikide vahel on suured. Matemaatikas on üle 45 %l Bulgaaria, Küprose, Rumeenia ja Kreeka õpilastest halvad õpitulemused. Ainult Eesti on juba saavutanud ELi 2030. aasta eesmärgi – hoida matemaatikas alasooritus alla 15 %. Ka väga heade tulemuste osakaal on langenud matemaatikas järsemalt kui lugemises või loodusteadustes. 2018. aastal saavutas 11 % ELi õpilastest matemaatikas kõrgeima PISA taseme, kuid see osakaal vähenes 2022. aastal 7,9 %le. See osakaal ulatub praegu 2,0 %st Kreekas 15,4 %ni Madalmaades. Lugemises ei olnud langus nii suur (8,1 %lt 6,5 %le), samas kui väga head tulemused loodusteadustes veidi kasvasid. Õpilaste kehvad õpitulemused panevad muretsema, kas nad on piisavalt ette valmistatud edasiseks õppimiseks ja tööturu jaoks.

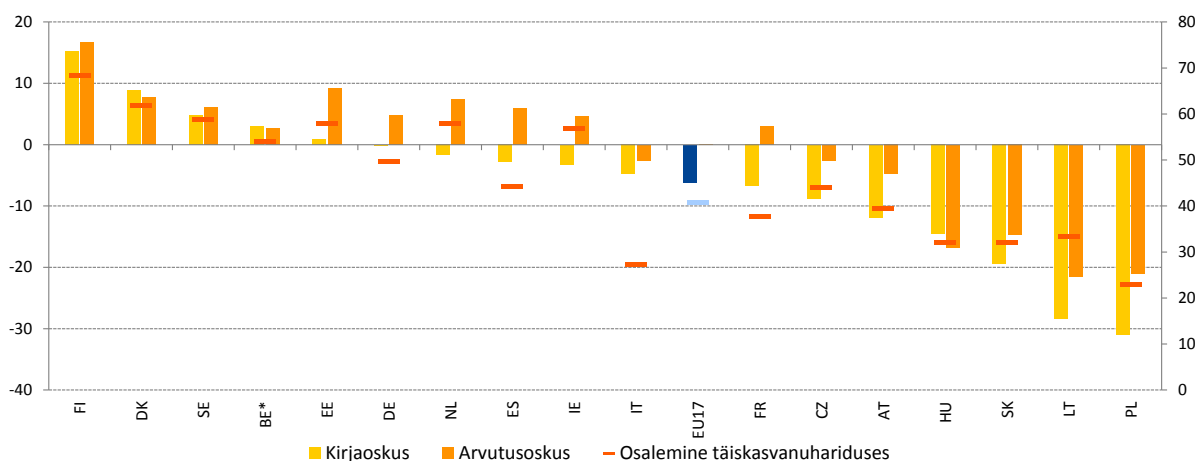
Probleeme esineb endiselt ka täiskasvanute kirja- ja arvutusoskuse valdkonnas. Andmete kohaselt, mis koguti 17 liikmesriigis, kes osalesid 2013. ja 2023. aastal OECD täiskasvanute oskuste rahvusvahelise hindamise programmis (PIAAC), on täiskasvanute seas lugemisoskus viimase kümne aasta jooksul vähenenud. Kuigi arvutusoskus püsis stabiilsena, peeti 2023. aastal peaaegu iga viiendat täiskasvanut nii kirja- kui ka arvutusoskuse poolest kehvaks. Matemaatikaoskused on Euroopa tulevase konkurentsivõime ja innovatsioonisuutlikkuse seisukohast olulised. Hea matemaatikaoskus kooli tasandil on oluline kõrgemal taseme loodusteaduste, tehnoloogia, inseneriteaduste ja matemaatika (MATI) valdkonna õppeainete õppimisel ning peamiste MATI-valdkonna sektorites vajalike oskuste nappusega tegelemisel (vt sotsiaalõiguste sammast käsitlev tekstikast nr 2). Need tulemused rõhutavad, et põhioskusi on vaja parandada igas vanuserühmas.

Sotsiaalõiguste sammast käsitlev tekstikast nr 2. Tähelepanu keskmes olev oskuste liit – täiskasvanute oskuste arendamine, oskuste täiendamine ja ümberõpe

Oskused on tööjõu ettevalmistamisel ja võimendamisel keskse tähtsusega ning tootlikkuse, innovatsiooni, konkurentsivõime ja vastupanuvõime tugevdamise peamine edasiviiv jõud, samas seisavad liikmesriigid vajalike oskustega inimeste leidmisel silmitsi sarnaste probleemidega. Tööjõupuudust ja oskuste nappust põhjustavad mitmesugused tegurid, sealhulgas demograafilised muutused, tehnoloogia arengust ja majanduse süsinikuheite vähendamisest tulenev vajadus uute oskuste järele ning kehvad töötingimused mõnes sektoris ja kutsealal¹¹⁶. Lisaks võivad praegused geopoliitilised muutused, sealhulgas suurenenud kaitse- ja julgeolekuvajadused ning tööstuse ümberkujundamine, survet veelgi suurendada. Nende probleemide lahendamiseks on Euroopa Komisjon võtnud kohustuse arendada oskuste liidu raames edasi üldist ELi tasandi oskuste strateegiat. Üks selle strateegia peamisi tugisambaid on oskuste täiendamine ja ümberõpe. Lisaks muudele eesmärkidele on selle strateegia eesmärk veelgi toetada isiklikke õppekontosid, personaalset koolituseelarvet kõigile täiskasvanutele, laiendada mikro kvalifikatsioonitunnistuste kasutamist ning katsetada oskuste garantiid, et aidata töötajatel minna kahanevatest sektoritest üle kasvavatesse sektoritesse, sealhulgas digi- ja rohepöörde tulemusena kasvavatesse sektoritesse. Üks meede – vastastikune õppimine uuenduslikes õpperuumides – on otseselt suunatud põhioskuste arendamisele, mis on edasise õppimise alus.

Täiskasvanute kirjaoskuse tase on langenud, samas kui nende arvutusoskus on püsinud suures osas stabiilsena, kusjuures suurem langus on toimunud riikides, kus täiskasvanuhariduses osalemine on vähenenud

Muutus kirja- ja arvutusoskuse punktisummas täiskasvanute (16–65aastased) seas aastatel 2013–2023 (protsendipunktides, vasak telg) ja täiskasvanuhariduses osalemine (% täiskasvanutest, parem telg)

Allikas: OECD täiskasvanute oskuste uuring (2023).

Märkus. Andmed hariduses ja koolituses osalemise kohta on kogutud eraldi väljavõttena, milles kasutatud määratlused on kooskõlas täiskasvanuhariduse uuringu ja ELi tööjõu-uuringu omadega. Belgia andmed on ainult Flandria kohta.

¹¹⁶ 2024. aastal olid kõige levinumad tööjõupuudusega kutsealad kaubanduses, tervishoiusektoris ja külalismajanduses. Vt Euroopa Tööjõuamet, [EURES Report on labour shortages and surpluses 2024](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2025, ja sellega seotud dokumendid.

Täiskasvanute põhioskused ELis vähenevad, mis mõjutab negatiivselt oskuste nappust ja töötajate võimet kohaneda tööturu vajadustega täiendus- ja ümberõppe kontekstis.

Täiskasvanute osalemine õppes on väga oluline tagamaks, et vananev elanikkond ja tööjõud laiemalt suudaksid kiiresti muutuva tööturuga sammu pidada. Seepärast on ELi liikmesriigid võtnud kohustuse, et 2030. aastaks peaks igal aastal vähemalt 60 % täiskasvanutest õppes osalema. See on eriti oluline, kuna tõendid näitavad põhioskuste vähenemise suundumust täiskasvanud elanikkonna seas (vt joonis)¹¹⁷. Viimase kümne aasta jooksul on täiskasvanute kirjaoskuse tase uuringus osalenud 17 ELi liikmesriigis langenud, samas kui arvutusoskus on jäänud suures osas stabiilseks. Selle kohaselt peeti ELis 2023. aastal ligikaudu iga viienda täiskasvanu kirja- ja arvutusoskuse näitajaid kehvadeks. Naiste kirjaoskuse punktisumma oli suurem, samas kui meeste puhul oli suurem arvutusoskuse ja kohanduvate probleemide lahendamise punktisumma. Lisaks osales täiskasvanuhariduses vähem inimesi neis riikides, kus on täheldatud kirja- ja arvutusoskuse märkimisväärset vähenemist¹¹⁸.

Oskuste liidu algatuses rõhutatakse, kui oluline on tegeleda oskuste nappusega täiskasvanute seas, ning kehtestatakse meetmed täiendus- ja ümberõppe toetamiseks ja stimuleerimiseks. Mitu liikmesriiki katsetab isiklike õppekontode kasutamist nõudlusele põhineva lähenemisviisina koolitusele. **Läti** pakub rahastatud kuni 500 euro suuruseid isiklike õppekontosid ja ühtset veebiportaali, et parandada juurdepääsu koolitusele. Mikro kvalifikatsioonitunnistused on kujunemas paindlikeks täiendusõppe võimalusteks. **Luksemburg**, koostöös Madalmaade-Flaami akrediteerimisasutusega katsetab ülikooli tasandi mikro kvalifikatsioonitunnistuste riiklikku raamistikku jätkuõppes. Selleks et viia oskused vastavusse tööturu vajadustega, on mitu riiki täiustanud oma teadmiste ja oskuste hindamise ja tunnustamise ning oskuste prognoosimise protsesse. **Bulgaaria** on taaste- ja vastupidavuskava raames ajakohastanud oma kutsealade loetelu, keskendudes laiemale kutseharidusele ja -õppe reformi käigus rohe- ja digioskustele, samas **Saksamaa** võimaldab nüüd oma kutsehariduse ja -õppe seaduse alusel sertifitseerida mitteformaalselt omandatud kutseoskusi.

Hoolimata liikmesriikide märkimisväärsetest jõupingutustest on hariduslik ebavõrdsus suurenenud, kuna sotsiaal-majanduslikult ebasoodsas olukorras olevate õpilaste õpitudemused on halvenenud. Kuigi haridus- ja koolitussüsteemid peaksid edendama põlvkondadevahelisi sotsiaalseid liikumisi, lahutades haridusalased saavutused sotsiaal-majanduslikust taustast, kinnitasid 2022. aasta PISA uuringu tulemused mõningaid murettekitavaid suundumusi. Sotsiaal-majanduslik taust mõjutab endiselt tugevalt ELi haridustulemusi – kehvad õpitudemused on ebasoodsas olukorras olevate õpilaste seas palju sagedasemad kui nende soodsamas olukorras olevate eakaaslaste seas¹¹⁹. Lisaks oli ebasoodsa sotsiaal-majandusliku taustaga õpilaste osakaal, kellel on head põhioskused (st kes saavutavad PISA skaalal vähemalt 4. taseme mis tahes lugemis-, matemaatika- või loodusteaduste valdkonnas), 2022. aastal vaid 16,3 %, mis on vähem kui 20,8 % 2018. aastal ja 21,1 % 2015. aastal (vt joonis 2.2.4)¹²⁰. See osakaal vähenes sel perioodil peaaegu kõigis

¹¹⁷ VT OECD, [Do Adults Have the Skills They Need to Thrive in a Changing World?: Survey of Adult Skills 2023](#), OECD Skills Studies, OECD Publishing, Pariis, 2024.

¹¹⁸ Vt OECD, [Trends in Adult Learning: New Data from the 2023 Survey of Adult Skills](#), Getting Skills Right, OECD Publishing, Pariis, 2025.

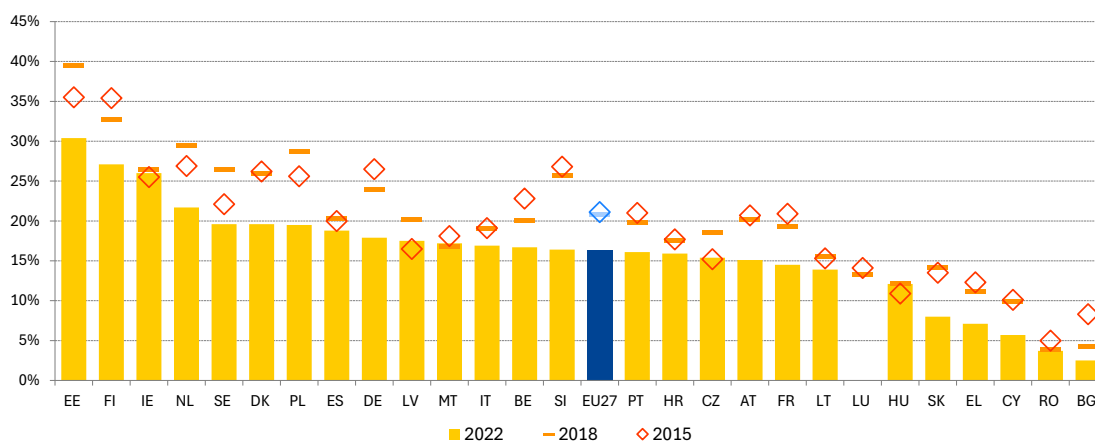
¹¹⁹ Euroopa Komisjon, [The twin challenge of equity and excellence in the EU](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2024.

¹²⁰ PISA uuringus kajastab seda majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise staatuse indeks (ESCS). Soodsa sotsiaal-majandusliku tausta kategooriasse kuulub 25 % kõigist asjaomase riigi kõrgeimate majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise staatuse indeksiga õpilastest, samas kui ebasoodsa sotsiaal-majandusliku tausta kategooriasse

liikmesriikides. Parimate õpitulemustega riikides, Eestis, Soomes ja Iirimaa, oli heade õpitulemustega ebasoodsa taustaga õpilaste osakaal 2022. aastal mitte palju üle 25 %. Võrdluseks võib tuua, et ELis tervikuna oli põhioskuste tase hea 59,0 %l soodsama taustaga õpilastel. Struktuurse ebavõrdsusega seotud arengute jälgimiseks on komisjon teinud ettepaneku, et 2030. aasta eesmärgi puhul võetaks kasutusele uus võrdsuse näitaja, mille aluseks on ebasoodsas olukorras olevate õpilaste head tulemused PISA testis. ELi tasandi eesmärk on, et vähemalt 25 % ebasoodsas olukorras olevatest õpilastest saavutaks ühes valdkonnas 4. või kõrgema taseme¹²¹.

Joonis 2.2.4. Ebasoodsas olukorras olevate õpilaste põhioskused on viimase kümne aasta jooksul halvenenud

Ebasoodsa taustaga õpilased, kes saavutasid 4. või kõrgema taseme lugemises, matemaatikas või loodusteadustes (%)

Märkus. Taani, Iirimaa, Läti ja Madalmaade 2022. aasta andmete tõlgendamisel tuleb olla ettevaatlik, sest üks või mitu PISA uuringus kasutatavat valimi moodustamise standardit ei olnud täidetud. Luksemburg osales üksnes 2018. aasta PISA uuringus.

Allikas: OECD, PISA 2015., 2018. ja 2022. aasta tulemused, hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi arvutused.

Õpilaste vähene digikirjaoskus ja kodanikupädevus teevad muret, eelkõige väärinfo leviku kontekstis. EL on võtnud kohustuse vähendada 2030. aastaks kehvade digioskustega kaheksanda klassi õpilaste (13–14aastased) osakaalu alla 15 %. 2023. aastal rahvusvahelises digikirjaoskuse ja infopädevuse uuringus (ICILS) osalenud 22 ELi riigis on õpilaste hulgas 42,5 % neid, kelle arvutikirjaoskus ja infopädevus on miinimumtasemest allpool. Mõni riik (Tšehhi (28,0 %) ja Taani (32,2 %)) läheneb eesmärgile, samas on riike (Rumeenia (74,0 %) ja Kreeka (60,4 %)), kes jäävad eesmärgist kaugele maha. Tehnoloogia kiire arengu, näiteks generatiivse tehisintellekti kasutamise, ning suureneva polariseerumise ning teadlikult eksitava või väärinformatsiooni leviku tõttu on kodanikuoskuste varajane omandamine hädavajalikum kui kunagi varem. 2022. aastal selgus, et rahvusvahelises kodanikuhariduse uuringus (ICCS)¹²² osalevates liikmesriikides omas 63,1 % üldhariduskooli kaheksandate klasside õpilastest keskmiselt piisavat kodanikupädevuse taset, kusjuures mõnes liikmesriigis

kuulub 25 % kõigist õpilastest, kellel on majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise staatuse indeksi punktisumma kõige madalam.

¹²¹ Euroopa Komisjoni hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraat, [Interim evaluation of the 2021–2030 European Education Area strategic framework – Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025.

¹²² Uuringus osalesid BG, DK, DE, EE, ES, FR, HR, IT, CY, LV, LT, MT, NL, PL, RO, SI, SK, SE.

saavutas piisava kodanikupädevuse taseme üle 70 % õpilastest ja teistes alla 50 %. Piisava kodanikupädevuse tasemega õpilased mõistavad demokraatlikke institutsioone, süsteeme, põhimõtteid ja osalustavasid. See võimaldab neil mõista kodaniku õigusi ja kohustusi ning osaleda aktiivselt demokraatlikus elus.

Kutsehariduse ja -õppe eesmärk on valmistada õppijaid ette tööturule sisenemiseks, kuid hiljuti kõrgkooli lõpetanute tööhõive määr on esimest korda alates 2020. aastast vähenenud. Kutsehariduse- ja -õppeasutustes saab omandada haridust paljudel kutsealadel, kus on pidev tööjõupuudus ning mis on Euroopa konkurentsivõime ja tulevikuks valmisoleku jaoks keskse tähtsusega (vt ka sotsiaalõiguste sammast käsitlev tekstikast nr 3). 2024. aastal õppis peaaegu kaks kolmandikku (65,2 %) ELis hiljuti kesktaseme kutsehariduse- ja -õppeasutuse lõpetanutest (20–34aastased) oma õppekava raames töökohal¹²³. See näitaja ületab 2025. aasta ELi tasandi eesmärki, mille kohaselt peaks kutsehariduse raames töökohal õppima vähemalt 60 % õppijatest¹²⁴. Riikide vahel on siiski jätkuvalt suured erinevused. Peaaegu kõik kutsekooli lõpetanud (üle 90 %) osalevad töökohapõhises õppes Saksamaal, Madalmaades ja Hispaanias. Seevastu Rumeenias, Tšehhis ja Kreekas osalevad väga vähesed kutsekooli lõpetajad oma kutsehariduse ja -õppe õppekava raames töökohapõhises õppes¹²⁵. Hiljuti kutsehariduse- ja -õppeasutuse lõpetanute tööhõive määr langes 80,9 %lt 2023. aastal 80,0 %le 2024. aastal. See on tagasilöökk, pidades silmas eesmärki saavutada 2025. aastaks selle näitaja väärtuseks vähemalt 82 %¹²⁶. Langus oli suurem üldise suunitlusega keskmise taseme hariduse omandanute puhul (67,8 %lt 62,8 %le) ja nende puhul, kes lahkusid haridussüsteemist enne keskhariduse omandamist (61,9 %lt 52,1 %le). Mõlema näitaja puhul on liikmesriikide vahel märkimisväärsed erinevused. Hiljuti kutsehariduse- ja -õppeasutuse lõpetanutel, kes on saanud töökohapõhist õpet, on palju suurem tõenäosus tööd saada (84,4 %) kui neil, kes seda ei ole (67,9 %).

Euroopas on kolmanda taseme haridusega noorte arv märkimisväärselt suurenenud, kuna juurdepääs kõrgkoolis õppimisele on laienenud ja nõudlus kõrgetasemeliste oskuste järele tööturul kasvab. Viimase kümne aasta jooksul on kolmanda taseme haridusega 25–34aastaste keskmine osakaal märkimisväärselt suurenenud (44,1 %ni), kusjuures ainuüksi viimasel aastal suurenes see ühe protsendipunkti võrra (vt joonis 2.2.5). Hariduse eeldatav tasuvusmäär on kõrghariduse omandamise otsuse tegemisel otsustava tähtsusega tegur ning see põhjus on viimase kümne aasta jooksul püsitud stabiilsena, hoolimata kõrgelt haritud inimeste arvu märkimisväärselt suurenemisest¹²⁷. 2024. aastal oli kolmanda taseme haridusega 25–34aastaste töötuse määr 5,2 %, võrdluseks, teise taseme ülemise astme haridusega inimeste töötuse määr oli 6,7 % ja madalama haridustasemega inimeste töötuse määr 15,3 %. Lisaks teenivad kolmanda taseme haridusega töötajad 52 % rohkem kui keskharidusega töötajad. Kuigi kolmanda taseme hariduse omandanute tööhõive määr on kõrgem, vähenes hiljuti kolmanda taseme hariduse omandanute tööhõive määr 87,6 %lt 2023. aastal 86,7 %le 2024. aastal. Seda langust võib täheldada kõigil haridustasemetel ja see võib viidata tööturul alustavate isikute töölevõtmise vähenemisele.

¹²³ Eurostat [[tps00215](#)].

¹²⁴ See eesmärk on kehtestatud nõukogu 24. novembri 2020. aasta soovitusel jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja toimetulekut toetava kutsehariduse kohta.

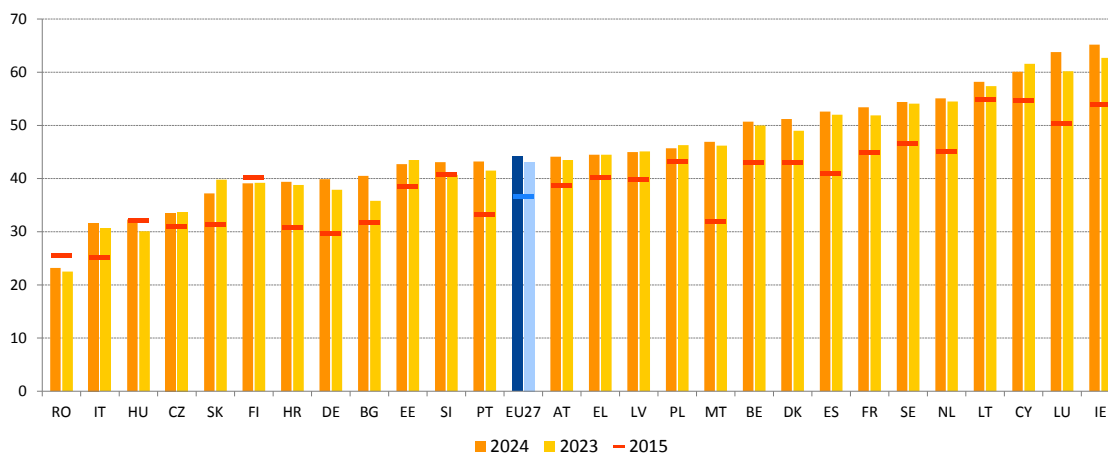
¹²⁵ Saksamaa, Läti, Malta, Poola ja Soome andmed on tähistatud kui „vähese usaldusväärsusega andmed“.

¹²⁶ See eesmärk on kehtestatud nõukogu 24. novembri 2020. aasta soovitusel jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja toimetulekut toetava kutsehariduse kohta.

¹²⁷ Vt [Hariduse ja koolituse valdkonna ülevaade 2025](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus.

Joonis 2.2.5. Kolmanda taseme haridusega noorte täiskasvanute osakaal on viimase kümne aasta jooksul kasvanud

Kolmanda taseme hariduse omandanud inimeste (25–34aastased) osakaal (ISCEDi 5.–8. tase, %)

Märkus. Aegrea katkemine Bulgaaria puhul 2024. aastal, Sloveenia puhul 2023. aastal ja Luksemburgi puhul 2015. aastal.

Allikas: Eurostat [[edat_lfse_03](#)].

Üliõpilaste ja kõrgkooli lõpetanute õpirände edendamine on jätkuvalt peamine prioriteet, et parandada oskusi ja laiendada silmaringi, kuid see on viimastel aastatel vähenenud. Välisriigis õppima asunute osakaal¹²⁸ vähenes 2020.–2023. aastal 2,3 protsendipunkti. Ainult 11,2 % ELi riikidest pärit 4 miljonist kolmanda taseme hariduse omandanust osales 2023. aastal mingil kujul õpirändes, kusjuures 4,5 % omandas kraadi täies ulatuses välisriigis ja ligikaudu 6,6 % osales ainepunktide omandamisega seotud õpirändes¹²⁹. Seega jääb hariduse omandamise käigus välisriigis viibimine ELis kaugele allapoole 2030. aastaks seatud 23 % eesmärgi. Mitmesuguste andmete kättesaadavus on siiski endiselt piiratud, mistõttu võidakse eesmärgi saavutamisel tehtud edusamme alahinnata, kuna aruandlus on mittetäielik ja selles ei kajastu vähem kui kolme kuu pikkune õpiränne¹³⁰. Oskuste liidu algatuse raames toetatakse katseprojektiga „Vali Euroopa teaduse jaoks“ kõrgharidusasutuste rahvusvahelistumist, aidates akadeemilistel ja mitteakadeemilistel organisatsioonidel värvata järeldoktorantuuri teadlasi.

Euroopa kasvav oskustöölise nappus on muutunud suureks ohuks jõukusele ja konkurentsivõimele. Kvalifitseeritud töötajate nappus on 2024. aastal muutunud üheks peamiseks investeerimistõkkeks, kusjuures 77 % ettevõtetest peab seda piiranguks¹³¹. Probleem on eriti terav ehituses ja tootmises, kus tööjõu kitsaskohad õhnestavad nii ELi suutlikkust kiirendada rohepöõret kui ka elavdada kasvupotentsiaali. Oskuste strateegilist tähtsust Euroopa jõukuse ja konkurentsivõime jaoks rõhutati nii Enrico Letta aruandes ühtse turu tuleviku kohta kui ka Mario Draghi aruandes ELi konkurentsivõime kohta¹³². Selle probleemi lahendamiseks on vaja ulatuslikke jõupingutusi ELi tööjõu oskuste täiendamiseks ja ümberõppeks. See on peamine sõnum algatuses „Oskuste liit“, milles esitati terviklik

¹²⁸ Riigist välja suunduva õpirände määr on asjaomasest riigist pärit kraadi- ja ainepunktide omandamiseks õpirändemeetme läbinud isikute arv jagatuna asjaomasest riigist pärit lõpetajate arvuga.

¹²⁹ Hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi arvutused.

¹³⁰ Vt [Hariduse ja koolituse valdkonna ülevaade 2024](#) (lk 61), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus.

¹³¹ Põhineb EIP investeringute uuringul. Ettevõtete aruannetes peetakse suuremaks piiranguks ainult „tuleviku suhtes valitsevat ebakindlust“ (79 %) ja „energiakulusid“ (77 %).

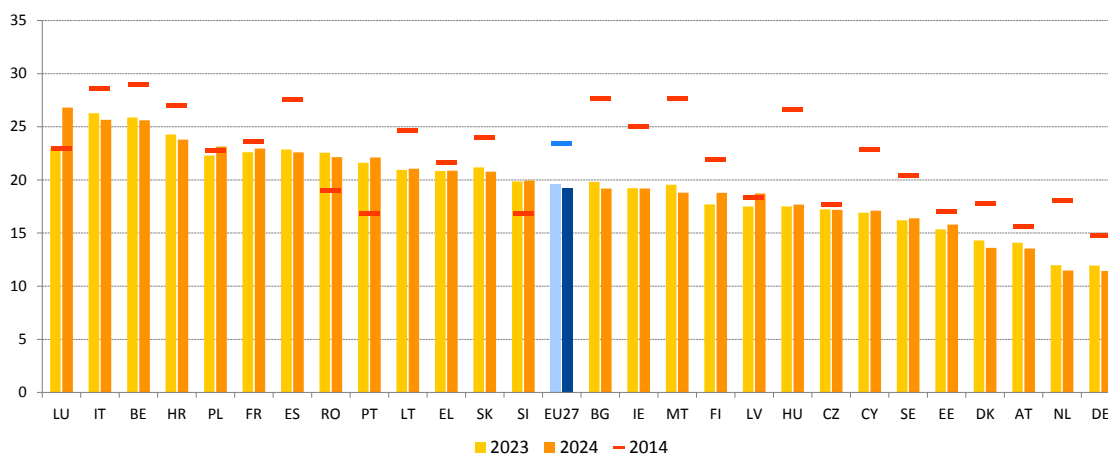
¹³² [Much more than a market](#), Enrico Letta, aprill 2024, [The future of European competitiveness](#), Mario Draghi, september 2024.

oskuste strateegia ja mis võeti vastu 2025. aasta märtsis ELi konkurentsivõime kompassi osana.

Oskuste mittevastavus nõudlusele väheneb makromajanduslikul tasandil jätkuvalt kogu ELis, kuid liikmesriigiti esineb erinevusi. Makromajanduslik oskuste nõudlusele mittevastavuse näitaja kajastab ebakõla töajõu oskuste nõudluse ja pakkumise vahel¹³³. Eelkõige toob see esile erineva haridustasemega inimeste suhtelised raskused tööturule sisenemisel. Alates 2014. aastast on see näitaja enamikus liikmesriikides vähenenud, mis on suuresti tingitud inimeste haridustaseme tõusust. Makromajanduslik oskuste nõudlusele mittevastavus oli 2024. aastal siiski suur (üle 23 %) teatavates riikides, sealhulgas Itaalias, Belgias, Horvaatias ja Poolas, kus see oli tublisti üle ELi keskmise (19,2 %) (vt joonis 2.2.6). Seevastu Austrias, Taanis, Saksamaal ja Madalmaades on see määr madalaim, jäädes alla 15 %. Üldiselt võib oskuste nappus ja mittevastavus tööturu vajadustele olla seotud probleemidega, mis on seotud haridus- ja koolitussüsteemide kvaliteedi, võrdsete võimaluste ja tööturu vajadustele vastavusega, samuti püsiva töajõupuudusega. Et viia oskuste pakkumine paremini kooskõlla tööturu nõudlusega, võiks olla abi kõrghariduse omandamise propageerimisest ning täiendus- ja ümberõppe tugevamast toetamisest.

Joonis 2.2.6. Oskuste mittevastavus nõudlusele väheneb makromajanduslikul tasandil jätkuvalt kogu ELis, kuid liikmesriigiti esineb erinevusi.

Erineva haridustasemega töötajate töähõivemäärade suhteline erinevus kaalutuna iga rühma osakaaluga tööealises elanikkonnas (20–64aastased)

Märkus. See näitaja toob esile, et madala ja keskmise kvalifikatsiooniga inimeste tööturule sisenemine on kõrge kvalifikatsiooniga inimestega võrreldes suhteliselt raskem.

Allikas: töähõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi arvutused, mis põhinevad Eurostati andmetel [[lfsq_egaed](#); [lfsq_pgaed](#); [lfsq_agaed](#)], ELi töajõu-uuring.

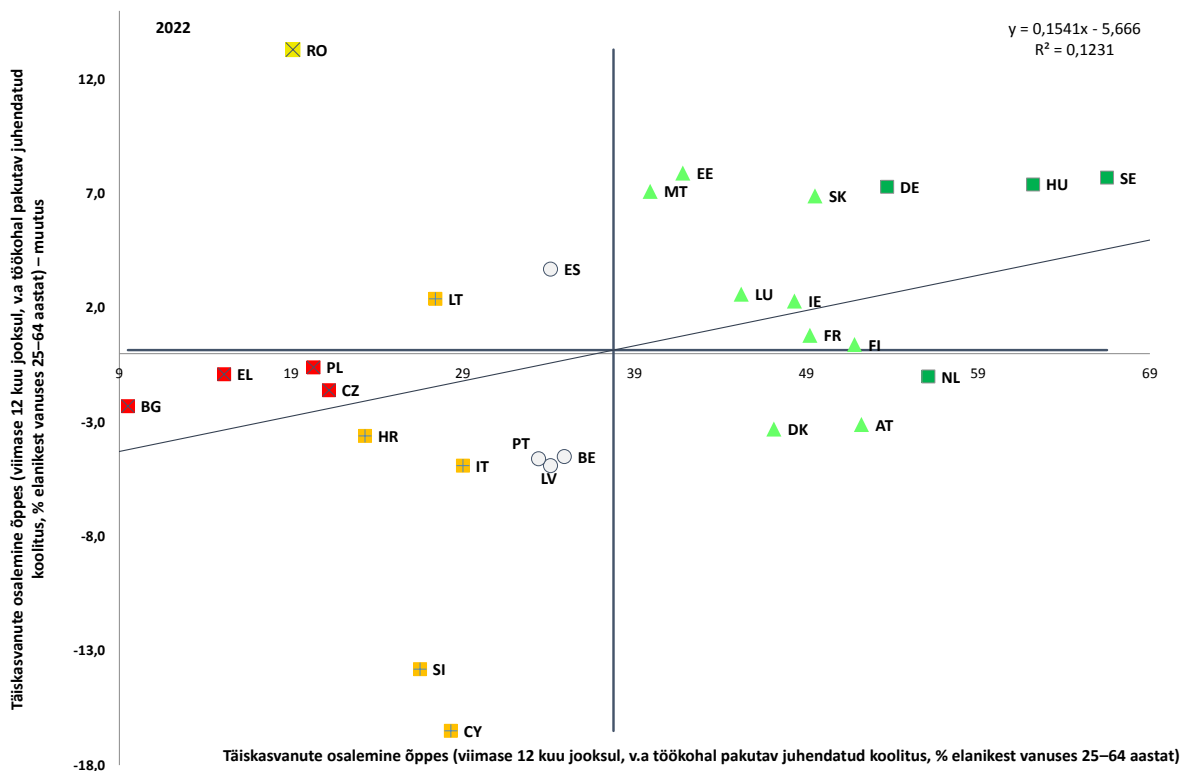
Täiskasvanuhariduses osalemise määr on suhteliselt madal ja liikmesriigiti väga erinev. Täiskasvanuhariduse uuringu hiljutised andmed näitavad, et täiskasvanuhariduses osalemise määr (v.a juhendatud töökohapõhine õpe) on ELis veidi tõusnud – 37,4 %lt 2016. aastal 39,5 %le 2022. aastal, kuid jääb suuresti allapoole 2030. Aastaks seatud ELi peamisest eesmärgist, milleks on 60 % (vt oskuste eesmärki käsitlev tekstikast nr 2), kusjuures liikmesriikide vahel on suured erinevused. Kõige kõrgemad täiskasvanuhariduses osalemise

¹³³ Makromajandusliku oskuste nõudlusele mittevastavuse näitajaga mõõdetakse erineva haridustasemega töötajate töähõivemäärade suhtelist erinevust (madal, keskmine, kõrge) kaalutuna iga rühma osakaaluga tööealises elanikkonnas (20–64aastased). Vt Euroopa Komisjon, [Analytical web note – Measuring skills mismatch](#). 7/2015, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2015.

määrad registreeriti Rootsis, Ungaris, Madalmaades ja Saksamaal, mis tähendab, et need riigid on kategoorias „väga tubli“ (vt joonis 2.2.7). Kõigis neis riikides registreeriti vahemikus 2016–2022 kasvuks üle 6,8 protsendipunkti, välja arvatud Madalmaades, kus täiskasvanuhariduses osalemine vähenes 1 protsendipunkti võrra. Seevastu eriti madal ja halvenev osalemismäär, mis näitab mõnevõrra erinevat suundumust ELi lõikes, registreeriti Bulgaarias, Kreekas, Poolas ja Tšehhis ning need riigid on kategoorias „kriitiline olukord“. Horvaatias, Küprosel, Leedus, Itaalias ja Sloveenias on see näitaja samuti alla 30 % ja need riigid jäävad kategooriasse „tähelepanu vajav“.

Joonis 2.2.7. Täiskasvanuhariduse osakaal on alates 2016. aastast vaid veidi suurenenud ning see näitaja on liikmesriigiti väga erinev.

Viimase 12 kuu jooksul täiskasvanuhariduses osalemise määr (25–64aastased), 2022. aasta tasemed ja muutused võrreldes 2016. aastaga (%), sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitaja)

Märkus. Telgede ristumispunkt on ELi kaalumata keskmine. Selgitus on esitatud lisas. 2024. aasta septembris jõudis tööhõivekomitee näitajatega tegelev tööriühm oskuste eesmärgi seireraamistiku suhtes esialgsele kokkuleppele, kasutades raamistiku väljatöötamiseks täiskasvanuhariduse uuringu andmeid, jättes nende hulgast välja juhendatud töökohapõhise õppe andmed. Vt ka [2024. aasta tööhõive olukorra aruanne](#). 2022. aastani toimunud muutus arvutatakse 2016. aasta väärtuse alusel, mis oli viimane kättesaadav näitaja enne 2022. aastat. Aegrea katkemine 2022. aastal Prantsusmaa, Itaalia ja Rumeenia puhul.

Allikas: Eurostati [eraldi väljavõte täiskasvanuhariduse uuringust, näitaja „viimase 12 kuu jooksul täiskasvanuhariduses osalemise määr, v.a juhendatud töökohasisene täiendkoolitus“](#).

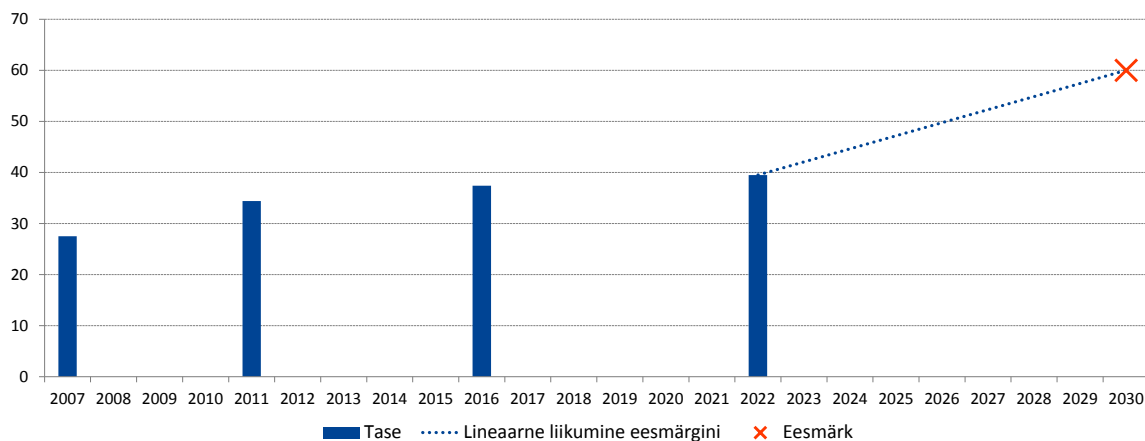
Eesmärke käsitlev tekstikast nr 2. Täiskasvanuhariduse 2030. aasta eesmärgi täitmine

Täiskasvanuhariduses osalemine on suurenenud vaid vähesel määral, mistõttu on vaja teha märkimisväärseid jõupingutusi, et saavutada 2030. aastaks seatud ELi peamine eesmärk. Täiskasvanuhariduse uuringu kohaselt tõusis ELis täiskasvanute õppes osalemise

määr (v.a juhendatud töökohapõhine õpe) 37,4 %lt 2016. aastal 39,5 %le 2022. aastal (vt joonis allpool)¹³⁴. Tööjõu-uuringu andmed osutavad küll täiskasvanuhariduses osalemise määra suurenemisele aastatel 2022–2024. See õrnalt positiivne suundumus ei ole piisav, et saavutada ELi peamist eesmärki, mille kohaselt peaks 2030. aastaks igal aastal 60 % täiskasvanutest osalema õppes. Kiiremad edusammud on üliolulised, et valmistada tööjõudu ette muutuvateks oskuste vajadusteks, leevendada tööjõu ja oskuste nappust ning säilitada konkurentsivõime ja kaasatus.

Edusammud täiskasvanuhariduses ei ole piisavad ELi 2030. aasta peamise eesmärgi saavutamiseks

Viimase 12 kuu jooksul täiskasvanuhariduses osalemise määr EL 27s ja ELi 2030. aasta peamine eesmärk (25–64aastased, %)

Märkus. aastatel 2005–2008 viidi kõigis liikmesriikides, välja arvatud Iirimaa ja Luksemburgis ellu ulatuslik vabatahtlik katseprojekt, mille käigus viidi läbi 2007. aasta täiskasvanuhariduse uuring. Selle põhjal tehti järgmises uuringulaines kohandusi. Alates 2011. aastast põhineb täiskasvanuhariduse uuring ELi õigusaktil ja seda tehakse seetõttu kõigis liikmesriikides kohustuslikus korras¹³⁵. Aegrea katkemine 2011. aastal ELi, Prantsusmaa ja Ungari puhul, 2016. aastal Iirimaa, Luksemburgi ja Rootsi puhul ning 2022. aastal Prantsusmaa, Itaalia ja Rumeenia puhul.

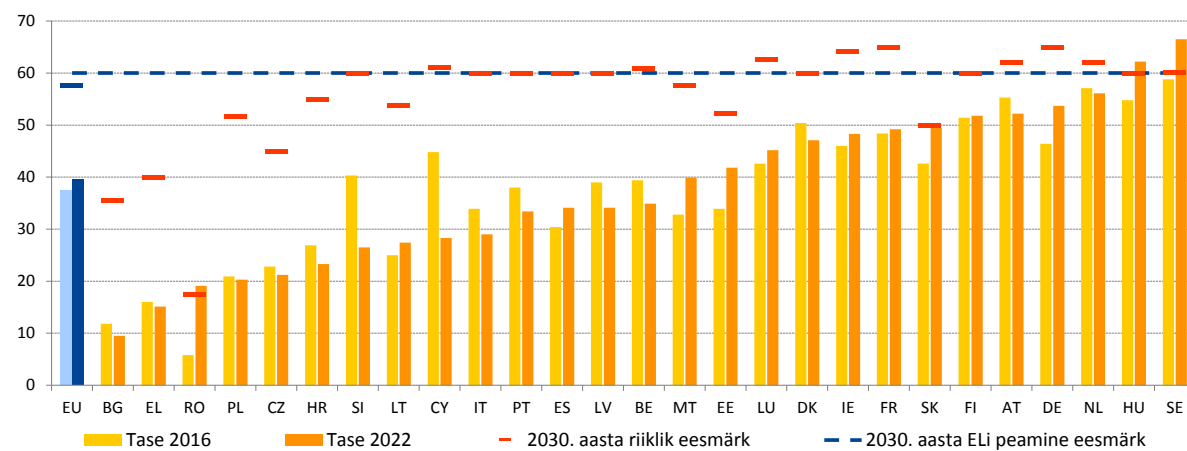
Allikas: Eurostati [eraldi väljavõtte täiskasvanuhariduse uuringust, näitaja „viimase 12 kuu jooksul täiskasvanuhariduses osalemise määr, v.a juhendatud töökohasisene täiendkoolitus“](#).

¹³⁴ 2024. aasta septembris jõudis tööhõivekomitee näitajatega tegelev töörühm oskuste eesmärgi seireraamistiku suhtes esialgsele kokkuleppele, kasutades raamistiku väljatöötamiseks täiskasvanuhariduse uuringu andmeid, jättes nende hulgast välja juhendatud töökohapõhise õppe andmed. Vt ka [2024. aasta tööhõive olukorra aruanne](#).

¹³⁵ Komisjoni määruses (EL) nr [823/2010](#) on sätestatud põhiõigusakti (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr [452/2008](#)) rakendusmeetmed 2011. aasta täiskasvanuhariduse uuringu jaoks.

Enamik liikmesriike peab tegema märkimisväärsed jõupingutusi, et saavutada oma riiklikud eesmärgid 2030. aastaks

Täiskasvanute õppes osalemise määr viimase 12 kuu jooksul EL 27s ja liikmesriikide 2030. aasta eesmärgid (25–64aastased, %)

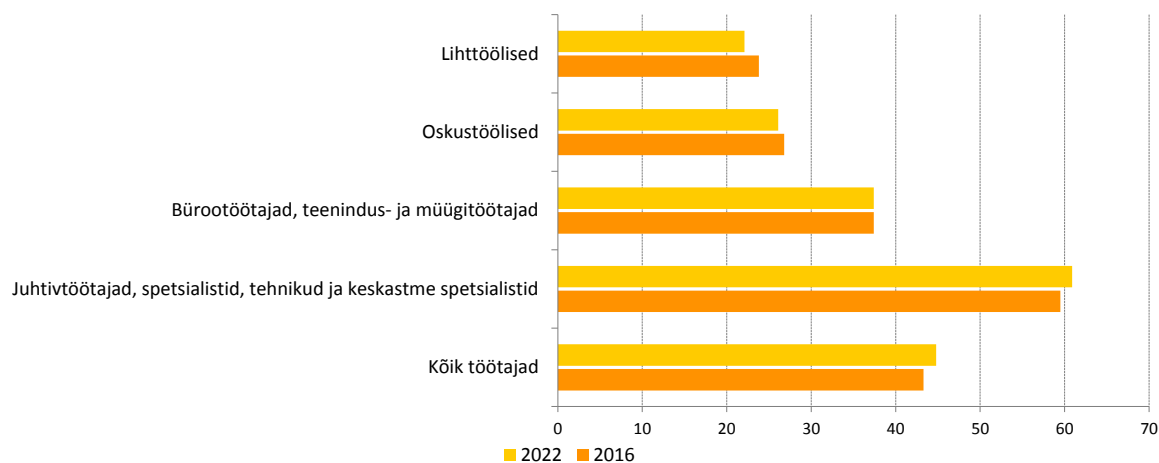
Märkus. Aegrea katkemine 2016. aastal Iirimaa, Luksemburgi ja Rootsi puhul ning aegrea katkemine 2022. aastal Prantsusmaa, Itaalia ja Rumeenia puhul.

Allikas: Eurostati [eraldi väljavõte täiskasvanuhariduse uuringust, näitaja „viimase 12 kuu jooksul täiskasvanuhariduses osalemise määr, v.a juhendatud töökohasisene täiendkoolitus“](#) ja 2030. aasta riiklike eesmärgid käsitlev tabel I. lisas.

Enamik liikmesriike on täiskasvanuhariduse riikliku eesmärgi täitmisel maha jäänud, vaid üksikud riigid on olnud selles osas edukad. 2022. aastaks olid Rootsi, Ungari ja Rumeenia oma eesmärgid ületanud ning Slovakkia lähenes oma eesmärgile (vt joonis eespool). Rumeenias oli kasv suhteliselt madalalt tasemelt kõige suurem, kuigi aegrea katkemine raskendab võrdlemist. Eesmärgist endiselt allapoole jäävas 24 riigis registreeriti märkimisväärsed edusamme vaid vähestes.

Joonis 2.2.8. Madalama kvalifikatsiooniga kutsealade töötajad osalevad täiskasvanuhariduses palju väiksema tõenäosusega

Viimase 12 kuu jooksul täiskasvanuhariduses osalemise määr kutseala liigituse järgi (25–64aastased, %)

Märkus. Aegrea katkemine 2016. aastal Iirimaa, Luksemburgi ja Rootsi puhul ning aegrea katkemine 2022. aastal Prantsusmaa, Itaalia ja Rumeenia puhul.

Allikas: Eurostati [eraldi väljavõte täiskasvanuhariduse uuringust, näitaja „viimase 12 kuu jooksul täiskasvanuhariduses osalemise määr, sh juhendatud töökohasisene täiendkoolitus“](#).

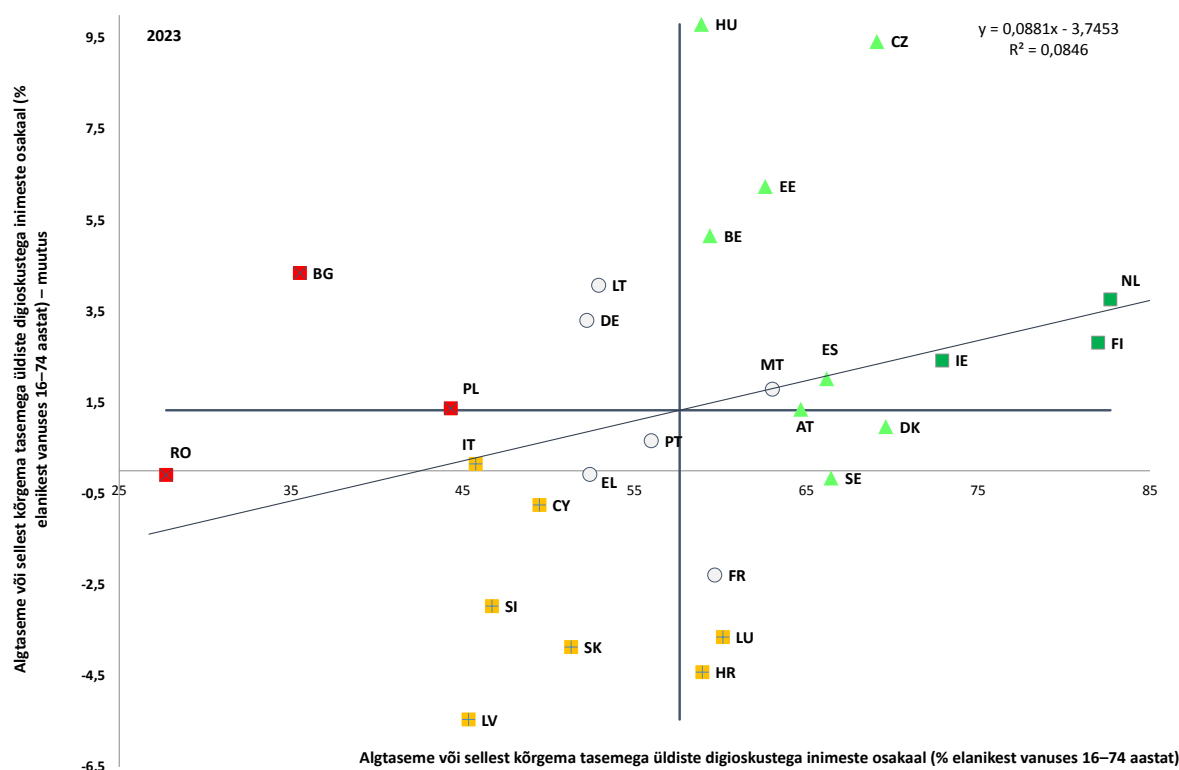
Madalamat kvalifikatsiooni nõudvatel töökohtadel töötavatele inimestele on koolitusvõimalused palju väiksema tõenäosusega kättesaadavad, mis muudab nad

haavatavamaks ka tööturul toimuvate muutuste suhtes. Töötavate inimeste osalemine täiskasvanuhariduses aastatel 2016–2022 üldjuhul kasvas. Seda peamiselt tänu kategooriasse „juhtivtöötajad, spetsialistid, tehnikud ja keskastme spetsialistid“ kuuluvate töötajate tulemustele, kuna teised töötajate rühmad kogesid langust või stagnatsiooni. Sellist täiskasvanuhariduses osalemise mustrit täheldatakse enamikus liikmesriikides, välja arvatud Slovakkias, Rootsis, Küprosel, Ungaris ja Irimaal. Slovakkias ja Rootsis on täiskasvanuhariduses osalemise määr lihttöölise hulgas väga suur. Küprosel, Ungaris ja Irimaal osalevad oskustöölised täiskasvanuhariduses samal või kõrgemal tasemel kui büroötöötajad, teenindus- ja müügitöötajad. Üks peamisi meetodeid täiskasvanuhariduses osalemise suurendamiseks on isiklikud koolituseelarved, näiteks isiklikud õppekontod, mis suurendavad töötajate hulgas nõudlust koolituse järele. Hiljutine Eurobaromeetri uuring näitab, et enamik (56 %) vastanutest (15aastased või vanemad) kasutaks tõenäoliselt sellist koolituseelarvet. Kui võtta arvesse neid, kes praegu töötavad või on võimelised tööle asuma järgmise kahe aasta jooksul, ulatub see arv peaaegu kolme neljandikuni (73 %) ¹³⁶. See huvi näitab, et enda valitud koolitusvõimalusi väärtustatakse, kuigi eri demograafiliste rühmade lõikes võib sellistes programmides osalemise tõenäosus osutada nende võimaluste kasutamisel takistuseks, samuti võib takistuseks osutada motivatsioon sellistes programmides osaleda. Oskuste liidu algatuse raames täiendavad sellised uued algatused nagu oskuste garantii katseprojekt ning riikidevaheline ülikoolide ja ettevõtjate vaheliste partnerluste katseprojekt sektorites, kus oskuste nappus on suur, juba tehtud algatusi nagu näiteks isiklikud õppekontod ja ELi oskuste akadeemiad strateegilistes valdkondades, mikrovalifikatsioonitunnistuste laiendamine ja uuenduslikud kogukonna õpperuumid. Nende meetmete eesmärk on laiendada õppimisvõimalusi ja tugevdada ELi oskuste raamistikke avaliku ja erasektori koostöö kaudu, toetades samal ajal töötajate liikumist ühest sektorist teise ning vähendades oskuste nappust.

¹³⁶ Vt Euroopa Komisjon, [Eurobaromeetri eriuuring nr 559 „Investeeringud õiglusesse“ \(jaanuar–veebruar 2025\)](#).

Joonis 2.2.9. Täiskasvanute digioskuste valdkonnas esineb liikmesriikide vahel suuri erinevusi

Algtasemel või sellest kõrgemal tasemel üldiste digioskustega (põhilised digioskused) elanikkonna osakaal (16–74aastased), 2023. aasta tase ja muutus võrreldes 2021. aastaga (%), sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitaja)

Märkus. Telgede ristumispunkt on ELi kaalumata keskmine. Selgitus on esitatud lisas. Üldised digioskused osutavad oskustele viies valdkonnas: info- ja andmepädevuse oskused, kommunikatsiooni- ja koostööoskused, digitaalse infosisu loomise oskus, veebiturvalisuse ja probleemilahendusega seotud oskused. Selleks et omada vähemalt põhilisi üldisi digioskusi, peavad inimesed teadma, kuidas teha vähemalt ühte iga valdkonnaga seotud tegevust. Lisateabe saamiseks vt [Eurostat](#).

Allikas: Eurostat [[tepsr_sp410](#)].

Digioskuste tase on kogu ELis madal ja väga vähestes liikmesriikides on see 2030. aasta ELi tasandi eesmärgi lähedal või sellest kõrgem. Euroopas, kus on käimas digipööre, sõltub tööhõive ja sotsiaalne kaasatus täiskasvanutest, kes on omandanud põhilised digioskused. Seda kajastab eesmärk, mille kohaselt on 2030. aastal vähemalt 80 % täiskasvanutest (16–74aastased) põhilised digioskused¹³⁷. Rohkem kui 90 % ELi elanikest kasutab internetti vähemalt kord nädalas,¹³⁸ kuid see ei tähenda tingimata, et nad on omandanud vajalikud digioskused. 2023. aastal olid vähemalt põhilised digioskused ainult 55,6 %l täiskasvanutest, mis on tagasihoidlik kasv võrreldes 2021. aastaga (53,9 %). Praeguse kasvutempo juures on vähemalt põhilised digioskused kümnendi lõpuks vaid 59,8 %l neist¹³⁹. Liikmesriikide tulemused on väga erinevad. Rumeenia, Bulgaaria ja Poola on riigid, kus vähemalt põhiliste digioskustega täiskasvanute osakaal on kõige väiksem ja mis on liigitatud kategooriasse „kriitiline olukord“ (vt joonis 2.2.9). Seevastu Madalmaad (82,7 %) ja Soome (82,0 %) on juba praegu ületanud ELi 2030. aasta eesmärgi ning neid riike

¹³⁷ Eesmärk on kindlaks määratud [Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskavas](#) ja [digikümnenendi digikompassis](#).

¹³⁸ Vt Euroopa Komisjon, [Digitalisation in Europe – 2025 edition](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025.

¹³⁹ Liikumist 2030. aasta eesmärgi saavutamise poole vt lähemalt: Euroopa Komisjon, [State of the Digital Decade 2025 report](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2024.

koos Iirimaa loetakse riikideks, mis on liigitatud kategooriasse „väga tubli“. Küprosel, Itaalias, Lätis, Slovakkias ja Sloveenias on põhiliste digioskustega täiskasvanute osakaal väike, st vahemikus 45–51,3 %. Need riigid ning ka Horvaatia ja Luksemburg, kus aastatel 2021–2023 leidis aset suur langus, on kategoorias „tähelepanu vajav“. Üldiselt näitavad viimased andmed, et enamik liikmesriike (17) tegi aastatel 2021–2023 digioskuste parandamisel edusamme.

Digioskuste tase on elanikkonnarühmade ja piirkondade lõikes väga erinev. Vähemalt põhiliste digioskustega 16–24aastaste noorte osakaal on suhteliselt suur, kuigi see on veidi vähenenud (71,2 %lt 2021. aastal 70,0 %le 2023. aastal), mis seab kahtluse alla väite, et kõik noored orienteeruvad hästi digimaailmas. Üldisemalt on digioskuste tase eriti madal nende inimeste seas, kellel puudub ametlik kvalifikatsioonitunnistus või kellel on madal kvalifikatsioon (2023. aastal 33,6 %), vanemaaliste inimeste seas (55–74aastastel 37,1 %), maapiirkondades elavate inimeste seas (47,5 %) ja töötute seas (47,7 %).

IKT-spetsialistide arv on tunduvalt väiksem kui prognoositud vajadus nende järele. 2024. aastal töötas IKT-spetsialistina 10,3 miljonit inimest, mis moodustab 5,0 % kõigist töötajatest. Praeguses tempos ning arvestades, et konkurents digioskustega talentide pärast aina kasvab, jõuab IKT-spetsialistide arv 2030. aastaks vaid 12,4 miljonini, mis on tunduvalt väiksem kui ELi digikümneni eesmärk ehk 20 miljonit¹⁴⁰. Sellel võib olla negatiivne mõju ELi tulevasele konkurentsivõimele ja innovatsioonile. IKT-spetsialistide arvu on võimalik suurendada, vähendades soolist ebavõrdsust (ainult 19,5 % IKT-spetsialistidest on naised) ja parandades geograafilist tasakaalu kogu ELis (IKT-spetsialistide osakaal kogu tööhõives ulatub 2,5 %st Kreekas 8,6 %ni Rootsis).

Sotsiaalõiguste sammast käsitlev tekstikast nr 3. Fookuses on oskuste liit – MATI-hariduse edendamine¹⁴¹

Tööjõupuudus ELis on üks suurimaid matemaatika, teaduse, tehnoloogia ja inseneeria (MATI) valdkonnas, takistades konkurentsivõimet ning rohe- ja digipööret. Kuna tehisintellekti, taastuvenergiatehnoloogia ja biotehnoloogia kasutamine on tõusuteel, kaitse- ja julgeolekuriskid aina sagedasemad ning vajadus keeruka andmeanalüüsi järgi üha suurem, on MATI-valdkonna spetsialistide arvukus vägagi olulisel kohal. MATI-valdkonnas on aga tööjõupuudus suur ning kõige enam puudutab see probleem käsitöö- ja ehitussektorit ning inseneeriat (vt ka punkt 2.1.1). Nappust on täheldatud ka mitmel IKTga seotud kutsealal¹⁴². Prognooside kohaselt suureneb mõnel MATI-valdkonna kutsealal tööjõu nappus järgmisel kümnendil märkimisväärselt, silmas peetakse eelkõige tööealise elanikkonna vähenemist ja vajadust asendada pensionile jäävad töötajad ning oma osa mängib ka rohe- ja digipööre. Praegune MATI-valdkonna spetsialistide arv ei ole seega tööturu vajaduste rahuldamiseks piisav ning tööturu nõudluse kasvule reageerimiseks on vaja rohkem spetsialiste. MATI-valdkonna hariduse strateegilises kavas, mis esitati oskuste liidu algatuse raames, pakutakse välja ambitsioonikad meetmed selle probleemi lahendamiseks kogu ELis ning seatakse eesmärgid õppima asumiseks MATI-valdkonna erialadele. Näiteks peaksid 2030. aastal 45 % kutsehariduse ja -õppe ning 32 % kolmanda taseme hariduse omandajatest valinud endale MATI-valdkonna eriala ning 5 % doktorantidest peaksid osalema IKT-programmides. Sellega seoses esitatakse tulevases ELi kutsehariduse ja -õppe strateegias tulevikku suunatud visioon, kuidas muuta kutseharidus ja -õpe atraktiivsemaks, kaasavamaks ja tööturu

¹⁴⁰ Vt [Digikümneni olukorda käsitlev 2025. aasta aruanne](#) (I lisa).

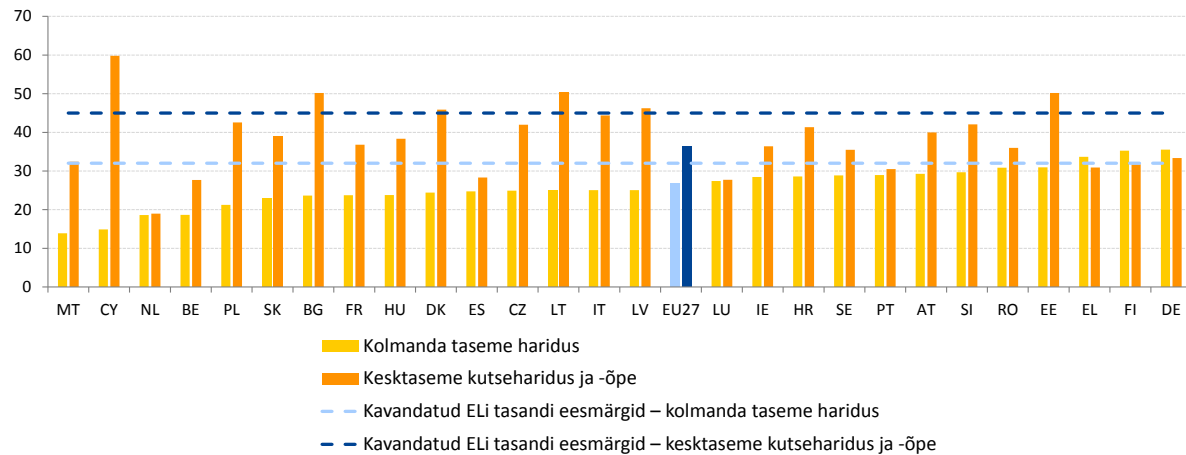
¹⁴¹ Euroopa Komisjon (2025). Hariduse ja koolituse valdkonna ülevaade 2025 – võrdlev aruanne.

¹⁴² EURES (2025). [Tööjõupuudus ja -ülejäak Euroopas 2024. aastal](#).

vajadustele paremini vastavaks. Selle strateegia eesmärk on tugevdada kutsehariduse ja -õppe panust elukestvasse õppesse, konkurentsivõimesse ja sotsiaalsesse õiglusse, keskendudes kvaliteedile, innovatsioonile, rohe- ja digipöördele ning rahvusvahelisele õpirändele.

Õppima asumine MATI-valdkonna erialadele on liikmesriigiti erinev

Keskmise taseme kutsehariduse ja -õppe (ISCED 3.–4. tase) õpilaste ning kolmanda taseme hariduse (ISCED 5.–8. tase) üliõpilaste osakaal MATI-valdkondades 2023. aastal (%)

Allikas: Eurostat [[educ_uae_enra03](#)]; [[educ_uae_enrt03](#)].

MATI-valdkonna erialal õppima asumine ei ole viimastel aastatel märkimisväärselt suurenenud, kuid seda on võimalik teha, näiteks tuues neile erialadele õppima rohkem naisi. Kutsehariduse ja -õppe kesktasemel õppis 2023. aastal MATI-valdkonna erialal 36,3 % kõigist õpilastest kogu ELis. See osakaal on 2,3 protsendipunkti kõrgem kui 2015. aastal ja on alates 2020. aastast püsinud ligikaudu 36 % juures. Kolmanda taseme hariduses õppis 26,9 % õpilastest MATI-valdkonna erialadel, kusjuures ELi keskmine on viimase kümne aasta jooksul vähenenud 0,7 protsendipunkti võrra. Selle näitaja järgi on MATI-valdkonna õpingutes osalemise määr ELi riikides mõlemal tasandil väga erinev. Kutsehariduses ja -õppes osalejate osakaal ulatub 19 %st Madalmaades 59,8 %ni Küprosel ning kolmanda taseme hariduse puhul 13,9 %st Maltal 35,5 %ni Saksamaal. Õpilaste ja üliõpilaste arv erineb ka MATI-alamvaldkondade lõikes¹⁴³. Inseneeria, tootmine ja ehitus on kutsehariduse ja -õppe ning kolmanda taseme hariduse suurim alamvaldkond, samas kui ülejäänud kahe MATI-valdkonna (info- ja kommunikatsioonitehnoloogia, loodusteadused, matemaatika ja statistika) osalus on palju väiksem. Naissoost õpilased ja üliõpilased on MATI-valdkonnas väga alaesindatud: nad moodustavad vaid 15,4 % kutsehariduses ja -õppes osalejatest ning 32,2 % kolmanda taseme hariduses osalejatest. Sooline lõhe tuleneb sügavalt juurdunud perekondlikest, kooliga seotud, sotsiaalsetest ja kultuurilistest teguritest, mis mõjutavad naiste huvi teaduse, tehnoloogia, inseneeria ja matemaatika vastu ning tahet juba varasest east alates MATI-valdkonnas karjääri valida¹⁴⁴. Õpilaste õpitulemuste halvenemine matemaatikas ja loodusteadustes, nagu on näidanud PISA 2022. aasta uuring,¹⁴⁵ ning õpetajate nappus, eelkõige MATI-valdkonnas, võivad tulevast õppijate hulka veelgi mõjutada.

¹⁴³ MATI-valdkonda kuuluvad loodusteadused, matemaatika ja statistika, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia ning inseneeria, tootmine ja ehitus, nagu on määratletud [UNESCO haridusvaldkondade 2013. aasta liigituses](#).

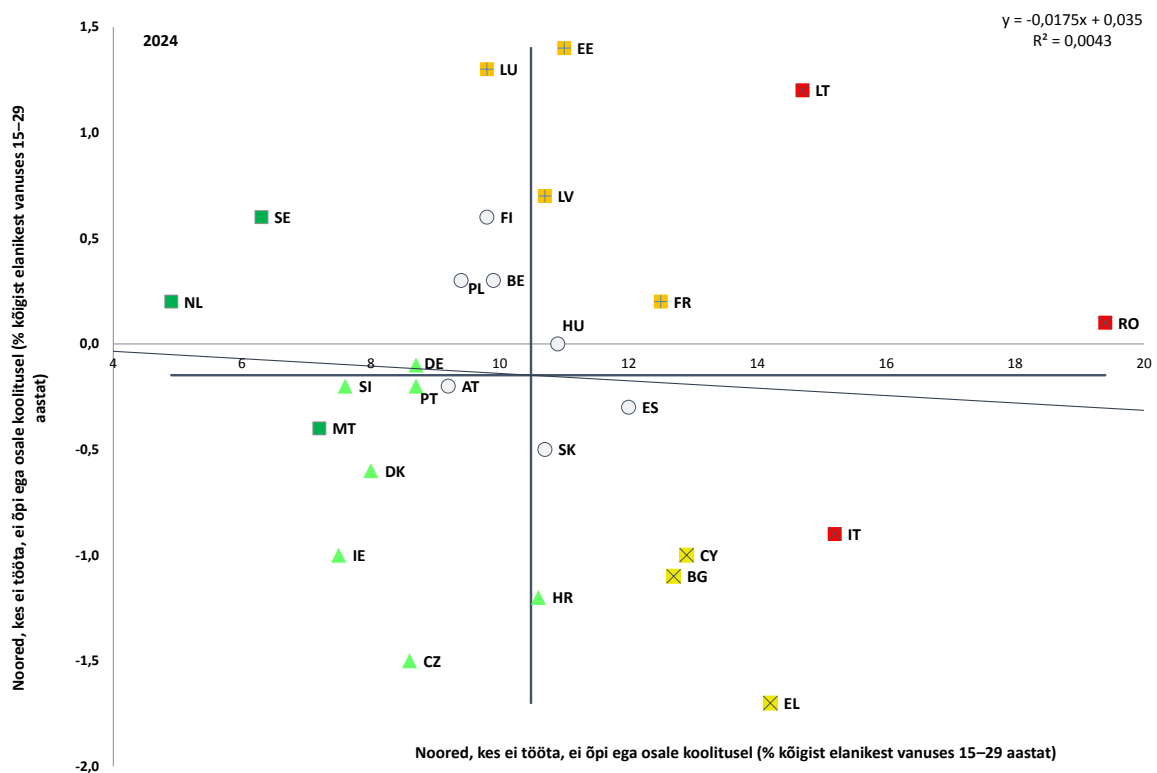
¹⁴⁴ Vt EENEE (2020) [Gender differences in tertiary education: what explains STEM participation?](#) Otsus õppida MATI-valdkonna erialal sõltub paljudest teguritest alates lapsepõlvest ja perekeskonnast kuni karjäärikaalutluste ja pakutavate töötingimusteni. Väga oluline on kooliaegne kogemus, sealhulgas toimetulek matemaatikas.

¹⁴⁵ Vt [Euroopa Komisjon \(2024\). The twin challenge of equity and excellence in basic skills in the EU](#).

Liikmesriigid võtavad meetmeid, et suurendada juba varasest east huvi MATI-valdkonna vastu. Oluline on suurendada huvi MATI-valdkonna karjääri vastu juba varakult ja teha seda tõhusalt, selles on õpetajatel ja pedagoogilistel lähenemisviisidel oluline roll. **Tšehhi** katsetab koolides uuenduslikke MATI-valdkonna õpetamise meetodeid, tehnoloogiaeksperdid tulevad klassiruumi ja pakutakse ka tandemõpet. **Bulgaaria** loob taaste- ja vastupidavusrahadu toel teaduse, tehnoloogia, inseneeria ja matemaatika laboreid rohkem kui 1800 koolis, tehakse koostööd riikliku MATI-valdkonna keskuse ning kolme piirkondliku keskusega. **Eesti** ja **Leedu** on võtnud kasutusele integreerituma ja projektipõhisema õppekava, mille puhul on leitud, et see suurendab huvi MATI-valdkonna vastu. **Taani** leiab, et MATI-valdkond on rohepöörde ning kutsehariduse ja -õppe atraktiivsuse seisukohast keske tähtsusega, ja riigis tehakse märkimisväärseid investeeringuid standardite ja õppekavade ajakohastamiseks ning rahastatakse õpetajate täiendusõpet kõigis kutsehariduse ja -õppe programmides. **Portugal** loob taaste- ja vastupidavusrahadu toel 365 spetsialiseerunud tehnoloogiakeskust, mis keskenduvad suure potentsiaaliga sektoritele ja mille eesmärk on parandada teise taseme alumise astme kutsehariduse tehnoloogilist taristut ning luua uusi rohe- ja digipöörde kursusi. **Läti** on võtnud kasutusele kõrgkoolilõpetajate tulemustel põhineva rahastamismudeli, et motiveerida kõrgkooli pöörama enim tähelepanu kvalifitseeritud lõpetajate tootmisele, eelkõige MATI-valdkonnas. Ka muudeti kõrgkoolide vastuvõtusüsteem paindlikumaks, võimaldades asutustel kohandada oma vajadusi vastavalt nõudlusele MATI-valdkonna spetsialistide järele.

Joonis 2.2.10. Erinevused NEET-noorte osakaalus on vähenemas, kuid on endiselt märkimisväärsed

NEET-noorte (15–29aastased) osakaal, 2024. aasta tase ja muutus võrreldes eelneva aastaga (%), sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitaja)

Märkus. Telgede ristumispunkt on ELi kaalumata keskmine. Selgitus on esitatud lisas. Hispaania ja Prantsusmaa puhul on määratlus erinev. Aegrea katkemine Bulgaaria puhul.

Allikas: Eurostat [[lfsi_neet_a](#)], ELi tööjõu-uuring.

Nende noorte osakaal, kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel (NEET-noored), vähenes veidi, kuid konkreetseid märke lähenemisest ei ole. Pärast seda, kui NEET-noorte (15–29aastased) osakaal 2020. aastal haripunkti (14,0 %) jõudis, vähenes see ELis järjest, jõudes 2024. aastal 11,1 %ni. Sellegipoolest on liikmesriikide vahel märkimisväärseid erinevusi. Rumeenias, Itaalias ja Leedus oli NEET-noorte osakaal 2024. aastal kõrgeim ja nende riikide olukord on kategoorias „kriitiline“ (vt joonis 2.2.10). Kategooriasse „väga tubli“ kuuluvad riigid ja kõige madalama NEET-noorte osakaaluga riigid olid Madalmaad, Rootsi ja Malta. Olukorrad Eestis, Luksemburgis ja Lätis, kus NEET-noorte osakaal 2024. aastal suurenes, on kategoorias „tähelepanu vajav“, sama on ka Prantsusmaal, kus see osakaal on endiselt kõrge. Hoolimata mõningasest vähenemisest ja üksikutest märkidest liikmesriikidevahelisest lähenemisest, jääb EL oma 2030. aasta 9,0 % eesmärgist endiselt 2,1 protsendipunkti võrra maha. Selle vanuserühma töötute NEET-noorte osakaal, st nende osakaal, kes otsivad aktiivselt tööd ja on valmis töötama, vähenes 2024. aastal 0,1 protsendipunkti ja on nüüd 4,2 %. See osakaal oli kõrgeim Kreekas ja Hispaanias, kuigi mõlema puhul täheldati paranemist võrreldes 2023. aasta tasemega. Nende NEET-noorte osakaal, kes ei osale tööhõives, veidi vähenes (6,9 % 2024. aastal võrreldes 7,0 %ga 2023. aastal), kuid on endiselt suur Rumeenias, Itaalias, Leedus ja Bulgaarias. Selliste NEET-noorte osakaal, kes tunnevad end kõrvale jäetuna, on ELi tasandil täheldatud langustrendi (4,9 %lt pandeemia haripunkti 2020. aastal 4,2 %le 2024. aastal). Seda arvesse võttes on jätkuvalt olulisteks algatusteks tugevdatud noortegarantii,¹⁴⁶ millega toetatakse NEET-noori, pakkudes kvaliteetset tööd, edasi õppimise võimalusi, õpipoisiõpet või praktikat, ning programm ALMA (*Aim, Learn, Master, Achieve*), millega aidatakse ebasoodsas olukorras olevatel NEET-noortel saada töökogemust välismaal¹⁴⁷.

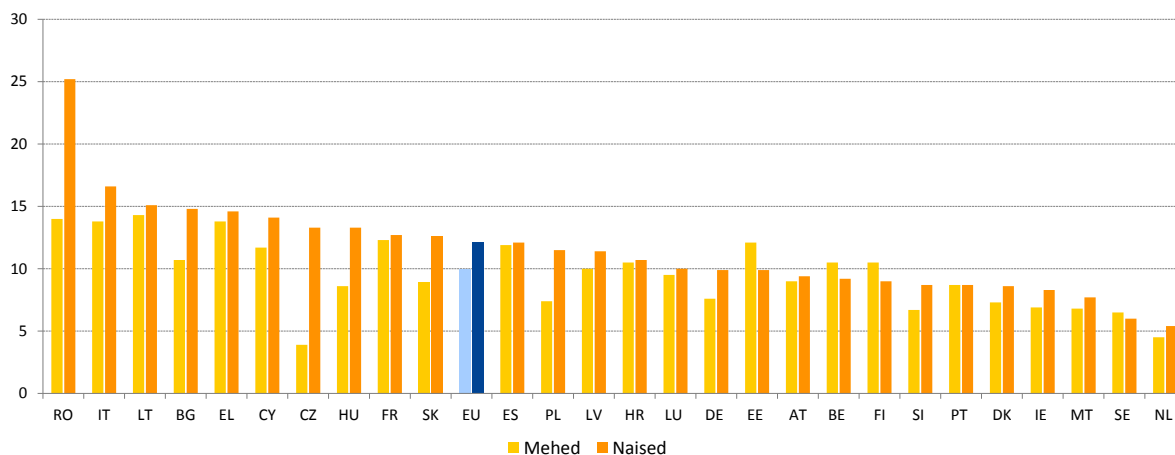
NEET-noorte osakaal on liikmesriigiti ning mandri- ja äärepoolseimate piirkondade vahel erinev. Madalaim piirkondlik NEET-noorte osakaal on 4,4 % (Utrechti Madalmaades) ja kõrgeim osakaal Euroopa mandriosas on 29,9 % (Rumeenia kaguosas). Erinevused liikmesriikides endas on märkimisväärsed Prantsusmaal, Itaalias, Poolas, Soomes ja Ungaris. NEET-noorte kõrgeim osakaal ELis oli Prantsusmaa äärepoolseimas piirkonnas Guajaanas (34,4 %). Seevastu sellistes liikmesriikides nagu Madalmaad, Rootsi ja Austria on üldine NEET-noorte osakaal madal ja piirkonniti on erinevused väikesed. ELi lõikes on suur vahe ka linna- ja maapiirkondade vahel. NEET-noorte osakaal linnades oli 10,1 %, väike- ja eeslinnades 11,5 % ning maapiirkondades 12,3%.

¹⁴⁶ Vt [nõukogu 30. oktoobri 2020. aasta soovitus](#), mis käsitleb algatust „Töösild – noorte tööhõive tugevdamine“ ja millega asendatakse nõukogu 22. aprilli 2013. aasta soovitus noortegarantii loomise kohta (2020/C 372/01, ELT C 372, 4.11.2020, lk 1).

¹⁴⁷ Lisateave on kättesaadav aadressil [ALMA \(Aim, Learn, Master, Achieve / Eesmärk, õpingud, oskused, edu\) – Tööhõive, sotsiaalküsimused ja sotsiaalne kaasatus – Euroopa Komisjon \(europa.eu\)](#).

Joonis 2.2.11. Peaaegu kõikides liikmesriikides on NEET-noorte osakaal naiste hulgas suurem

NEET-noorte osakaal meeste ja naiste puhul (15–29aastased, %, 2024)

Märkus. Hispaania ja Prantsusmaa puhul on määratlus erinev. Aegrea katkemine Bulgaaria puhul.
Allikas: Eurostat [[lfsi_neet_a](#)], ELi tööjõu-uuring.

NEET-noorte osakaal on jätkuvalt suurem puuetega inimeste, naiste ja väljaspool ELi sündinud inimeste seas. Puuetega noorte olukord ei ole paranenud (2023. aastal oli NEET-noori 27,8 %, 2022. aastal 27,3 %). Kõigis liikmesriikides peale kahe oli nende osakaal üle 20 %, kusjuures kõrgeim oli see Bulgaarias, Horvaatias, Slovakkias ja Küprosel¹⁴⁸. 2024. aastal jätkus NEET-noorte osakaalu vähenemine naiste seas (12,1 %, langus 13,0 %lt 2022. aastal ja 15,4 %lt 2020. aastal), kuid see jäi meeste omast kõrgemaks (vt joonis 2.2.11). See oli märkimisväärselt suurem Rumeenias ja Tšehhis (vastavalt 11,2 protsendipunkti ja 9,4 protsendipunkti suurem kui meestel). Seevastu meeste puhul oli see osakaal veidi kõrgem kui naiste puhul Belgias, Eestis, Soomes ja Rootsis. Mittetöötavate ja mitteõppivate naiste hulgas on kaks korda rohkem neid, kes on tööturult eemal, kui neid, kes on töötud (2024. aastal 8,5 % vs. 3,6 % võrreldes 5,4 %ga ja 4,7 %ga meeste puhul). Väljaspool ELi sündinud NEET-noorte osakaal on samuti palju suurem kui asjaomases liikmesriigis sündinud noorte hulgas (18,4 % vs. 10,2 %). See erinevus väljaspool ELi sündinud naiste seas on üle 13,1 protsendipunkti, samas kui meeste puhul on see vaid 3,6 protsendipunkti. Nende erinevuste kõrvaldamine võib tuua suurt majanduslikku kasu. Eurofoundi hinnangul oli ühe NEET-noore aastane majanduslik kahju 2023. aastal keskmiselt ligikaudu 14 600 eurot¹⁴⁹.

Esimest korda pärast COVID-19 pandeemiat on noorte töötus ELi tasandil veidi suurenenud, katkestades langustrendi. Pärast COVID-19 kriisi haripunkti (2020. aastal oli ELis noorte töötuse määr 17,6 %) järgset noorte (15–24aastased) töötuse määra pärast pidevat langust (0,3 protsendipunkti võrra) on selle näitaja puhul täheldatud väikest tõusu (14,6 %lt 2023. aastal 14,9 %le 2024. aastal)¹⁵⁰. ELi tasandil on noorte töötuse määr endiselt üle kahe korra kõrgem kui 15–74aastaste inimeste töötuse määr (5,9 %). Kuigi iga-aastase muutuse ulatus on liikmesriigiti erinev, võib kõigis liikmesriikides peale seitsme täheldada näitaja paigalseisu või suurenemist. Suhteliselt suurt noorte töötuse määra kasvu on täheldatud mõnes kõrge määraga liikmesriigis, sh Rootsis, Rumeenias ja Luksemburgis. Selle riikide rühma teistes riikides, sealhulgas Kreekas, Hispaanias ja Itaalias, ning Lätis ja

¹⁴⁸ Euroopa puuetega inimeste ekspertide statistiline aruanne 2025, [aruanded – Euroopa Komisjon](#).

¹⁴⁹ Vt Euroopa Komisjoni koostatud Eurofoundi analüüs, [Employment and social Developments in Europe 2025](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025.

¹⁵⁰ Eurostat [[tesem140](#)].

Horvaatias, kus noorte töötuse määrad olid madalamad, toimus samas suurusjärgus langus. Töötus on eriti levinud madala kvalifikatsiooniga noorte (20,6 %) ja väljaspool ELi sündinud noorte seas (19,3 %). Need arengud rõhutavad vajadust jätkuvate meetmete järele, et lahendada struktureseid probleeme, mis takistavad noorte integreerimist tööturule, pidades eelkõige silmas ulatuslikku tööjõupuudust ja oskuste nappust ning pikemaajalisi riske noorte karjääriväljavaadetele.

Vanemaealiste töötajate tööhõive määr kasvab jätkuvalt, tuginedes kümne aasta pikkusele kasvule kõigis liikmesriikides. 2024. aastal tõusis vanemaealiste (55–64aastased) tööhõive määr 65,2 %ni, mis on 1,3 protsendipunkti rohkem kui aasta varem. Hoolimata näitaja üldisest paranemisest on ELis endiselt olulisi erinevusi. Kui Rootsis, Tšehhis, Eestis, Madalmaades, Saksamaal ja Taanis oli vanemaealiste tööhõive määr üle 75 %, siis Luksemburgis, Rumeenias ja Horvaatias oli see määr alla 55 % (vt sotsiaalõiguste sammast käsitlev tekstikast nr 4).

Sotsiaalõiguste sammast käsitlev tekstikast nr 4. Vanemaealiste integreerimine ELi tööturule

Tööelu pikendamise toetamine võib aidata leevendada tööjõupuudust ja oskuste nappust ning elanikkonna vananemise mõju tööjõule¹⁵¹. ELi tööeline elanikkond peaks alates 2030. aastast vähenema 1,2 miljoni inimese võrra aastas ning vanadussõltuvusmäär¹⁵² peaks tõusma 36 %lt 2022. aastal 55 %le 2050. aastal ja seejärel 59 %le 2070. aastal¹⁵³. Kui olukord ei muutu, siis võib elanikkonna vananemine süvendada tööjõupuudust ning kujutada endast märkimisväärset väljakutset majanduskasvule ja elatustaseme püsimisele¹⁵⁴. Kuigi vanemaealiste (55–64aastased) pikem karjäär võib märkimisväärselt ELi tööhõivet suurendada,¹⁵⁵ olid peaaegu pooled 2023. aastal tööturul lahkunud need, kes jäid pensionile. Selle põhjuste hulka kuuluvad pensionisüsteemide stiimulid, tervisega seotud tegurid, nagu haigus, puue, aga ka halvad töötingimused, töökoha paindlikkuse puudumine ja vanusel põhinevad eelarvamused. Seda silmas pidades näib vaja olevat mitut liiki poliitikameetmeid, et toetada vanemaealiste töötajate osalemist tööturul ja tööhõivet, mis hõlmaksid muu hulgas pensionisüsteeme ning kohandatud aktiveerimis- ja koolitusmeetmeid. ELi direktiiv 2000/78/EÜ, milles käsitletakse võrdset kohtlemist töö saamisel ja võitlust diskrimineerimise vastu tööhõives, ning 2023. aastal välja töötatud demograafia poliitikavahendid pakuvad selles valdkonnas kasulikke tegevusraamistikke¹⁵⁶. 2025. aasta juunis kiitis nõukogu heaks järeldused, mis käsitlevad vanemaealiste inimeste toetamist nende täieliku potentsiaali saavutamisel tööturul ja ühiskonnas. Neis järeldustes kutsuti liikmesriike ja komisjoni üles astuma samme, näiteks soodustama kutsetegevuses osalemise aja vabatahtlikku pikendamist.

¹⁵¹ Vt Euroopa Komisjon, [Employment and Social Developments in Europe 2025](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025.

¹⁵² Vanemaealise elanikkonna osakaal tööealises elanikkonnas.

¹⁵³ Euroopa Komisjon (2024), 2024. aasta aruanne rahvastiku vananemise kohta: ELi liikmesriikide majandus- ja eelarveväljavaated (2022–2070). Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025, ja Eurostat [[proj_23ndbi](#)].

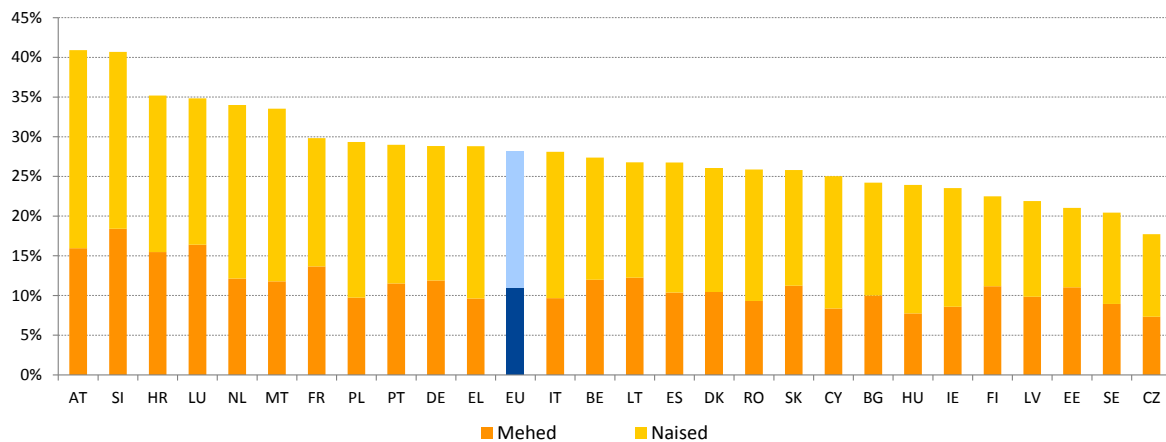
¹⁵⁴ Vt Euroopa Komisjon, [Employment and Social Developments in Europe 2025](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025.

¹⁵⁵ Vt sotsiaalõiguste sammast käsitlev tekstikast nr 3 [2025. aasta ühises tööhõivearuandes](#).

¹⁵⁶ [Demograafilised muutused Euroopas: poliitikavahendid](#) (COM(2023) 577 final).

Peaaegu kõigis ELi liikmesriikides on vanemaealised naised palju suurema tõenäosusega tööturul eemal kui vanemaealised mehed

55–64aastaste tööturul kõrvale jäänud elanikkonna osakaal kogu 15–64aastaste mittetöötava elanikkonna hulgas ja selle koosseis soo järgi (% , 2024).

Märkus. Hispaania ja Prantsusmaa puhul on määratlus erinev. Aegrea katkemine Bulgaaria puhul.

Allikas: tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi arvutused, mis põhinevad Eurostati andmetel [lfsq_egaed].

Hoolimata olukorra märkimisväärsest paranemisest viimastel aastakümnetel on vanemaealised teistest vanuserühmadest endiselt suurema tõenäosusega tööturul kõrvale jäänud ja see suundumus on tuntavam naiste puhul. Alates 2009. aastast on vanemaealiste inimeste osalemine tööturul suurenenud üle 20 protsendipunkti, jõudes 2024. aastal 68,2 %ni. Siiski moodustasid vanemaealised (55–64aastased) endiselt märkimisväärse osa (28,1 %) mittetöötavatest täiskasvanutest (15–64aastased), ulatudes 17,7 %st Tšehhis üle 35 %ni Austrias, Sloveenias ja Horvaatias (vt joonis). See erinevus kajastab muu hulgas erinevusi pensioniskeemides ja suundumustes. Nende hulgas on seadusjärgne pensioniiga, mis ulatub 62,8 aastast meeste puhul Slovakkias ja 60 aastast naiste puhul Poolas 67 aastani nii meeste kui ka naiste puhul Itaalias, Kreekas ja Taanis¹⁵⁷. Hoolimata institutsioonilistest reformidest tööelu pikendamiseks valis peaaegu viiendik 50–74aastastest ELi pensionäridest 2023. aastal endiselt ennetähtaegselt pensionile jäämise vähendatud pensioniga¹⁵⁸. See oli kõige sagedasem Küprosel (45,8 %), Portugalis (28,3 %) ja Belgias (38,2 %) ning kõige vähem levinud Bulgaarias (1,8 %) ja Sloveenias (4,6 %). Lisaks oli peaaegu kõigis liikmesriikides tööturul kõrvale jäänud vanemaealiste naiste osakaal suurem. Seda võib osaliselt seletada sellega, et naised jäävad pensionile pigem varem (24,7 % vs. 18,3 % meeste puhul), aga ka sellega, et märkimisväärne osa vanematest naistest ei ole kunagi töötanud või on olnud tööturul eemal üle kümne aasta (64,9 %), seda peamiselt hoolduskohustuste tõttu¹⁵⁹.

Mitu liikmesriiki on käivitanud või kavatsevad rakendada uusi meetmeid vanemaealiste aktiveerimiseks. Austrias on tööhõivealgatuse 50+ raames alates 2018. aastast edendatud üle 50aastaste inimeste tööhõivet integratsioonitoetuse, kombineeritud palgatoetuse, sotsiaalsete ettevõtete ja tööga seotud kvalifikatsioonide tugevdamise kaudu. **Belgias**

¹⁵⁷ Euroopa Komisjon, 2024. aasta aruanne rahvastiku vananemise kohta.

¹⁵⁸ Kuigi küsimustikule vastamine toimus 2023. aastal, võisid küsitatud pensionärid olla pensionile jäänud ka varem.

¹⁵⁹ Euroopa Komisjon, *Labour market and wage developments in Europe – Annual review 2024*, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus (2024) ning Spasova, S., Deruelle, T., ja Airoidi, F., *Flexible retirement pathways: an analysis of policies in 28 European countries*, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025.

võimaldab alates 2025. aasta juulist rakendatav uus programm iseenda tööandjatel, kes töötavad pärast pensioniikka jõudmist ilma pensioni taotlemata, koguda automaatselt uusi pensioniõigusi, kui nad jätkavad sotsiaalkindlustusmaksete tasumist. **Bulgaarias** toetab vanemaealiste tööalase aktiivsuse riikliku strateegia rakendamise kava (2025–2026) aktiivset tööhõivet, kogukonna kaasamist, tervena ja aktiivsena vananemist ning positiivse kuvandi loomist vanemaealistest. **Küprosel** edendatakse esimese riikliku strateegiaga (2025–2030) ja aktiivsena vananemise tegevuskavaga (2025–2027) vanemaealiste täielikku sotsiaalset kaasatust, ennetades vanemaealiste sotsiaalset eraldatust, suurendades nende osalemist majanduses, ühiskonna- ja kultuurielus ning parandades nende rahalist kindlustunnet. **Prantsusmaal** rakendatakse seaduseelnõuga, millega võetakse üle riiklikud kutsealadevahelised kokkulepped, kahte 2024. aastal sõlmitud riiklikku kokkulepet vanemaealiste tööhõive ja sotsiaaldialoogi kohta, eelkõige kehtestades uued lepingutingimused vanemaealiste tööotsijate jaoks.

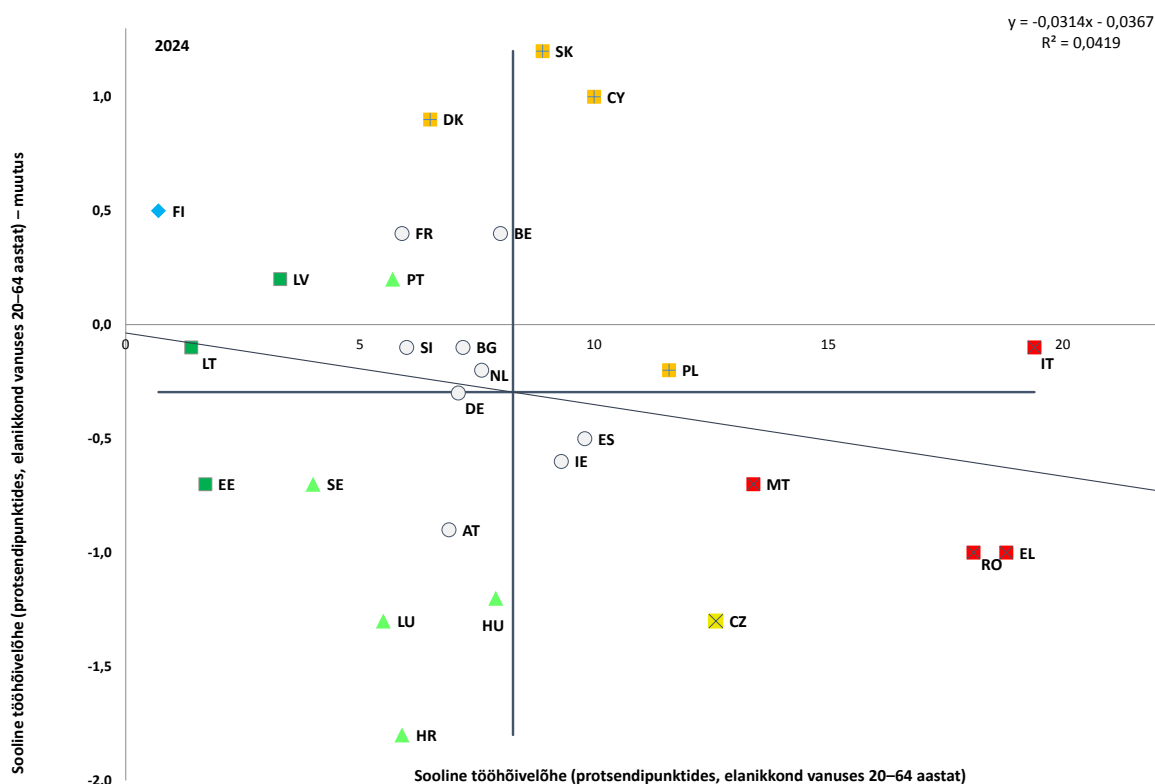
Sooline ebavõrdsus tööturul püsib ning meeste ja naiste tööhõivelõhe näitab üksikuid märke lähenemisest¹⁶⁰. 2024. aastal oli meeste tööhõive määr ELis 80,8 % ja naiste oma 70,8 %, mis tähendab, et sooline tööhõivelõhe oli 10,0 protsendipunkti. See näitaja on 0,2 protsendipunkti vähem kui 2023. aastal, mis tähendab, et lõhe on viimase kümne aasta jooksul vähenenud kokku ainult 1,1 protsendipunkti (2014. aastal 11,1 protsendipunktilt). See väike paranemine varjab liikmesriikide erinevaid suundumusi. Sooline tööhõivelõhe on püsinud perioodi jooksul peaaegu muutumatuna ning on endiselt suur Itaalias, Kreekas ja Rumeenias, kes kõik on jäänud kategooriasse „kriitiline olukord“, hoolimata mõnel juhul eelmisel aastal toimunud väikesest paranemisest, ning Maltal, kus lõhe on endiselt suur, kuigi see on viimase kümne aasta jooksul poole võrra vähenenud. Lõhe suurenes 2024. aastal Slovakkias, Küprosel ja Taanis, mistõttu need liikmesriigid kuuluvad kategooriasse „tähelepanu vajav“, neile lisandub Poola, kus lõhe on hoolimata mõningasest paranemisest suhteliselt suur. Skaala teises otsas olid Soome, Leedu, Eesti ja Läti, kus sooline tööhõivelõhe oli suhteliselt väike. Need riigid, välja arvatud Soome, kus lõhe on viimasel ajal suurenenud, olid kategoorias „väga tubli“. Lisaks erinevustele liikmesriikide vahel esineb mõnes liikmesriigis endas soolise tööhõivelõhe näitaja osas märkimisväärsed piirkondlikke erinevusi, sealhulgas Prantsusmaal ja Hispaanias (sealhulgas nende äärepoolseimates piirkondades), samuti Saksamaal, Ungaris, Belgias ja Taanis (vt 5. lisa joonis 3). Sooline tööhõivelõhe on ka linnastumise astmete lõikes väga erinev: erinevus ulatub 8,3 protsendipunktist linnades 10,9 protsendipunktini maapiirkondades ning 11,3 protsendipunktini väike- ja eeslinnades. Takistusi naiste tööturul osalemise eest võivad aidata kõrvaldada jätkusuutlikud poliitikameetmed, mis on kooskõlas ELi soolise võrdõiguslikkuse strateegias 2020–2025¹⁶¹ sätestatud eesmärkidega. Need meetmed võivad aidata saavutada ka Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskavas sätestatud eesmärki vähendada 2030. aastaks soolist tööhõivelõhet poole võrra.

¹⁶⁰ Vt pikemaajalist prognoosi Euroopa Komisjoni dokumendis „[Employment and Social Developments in Europe 2024](#)“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2024.

¹⁶¹ Vt lisateavet: Euroopa Komisjon, [2023 report on gender equality in the EU](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2023.

Joonis 2.2.12. Sooline tööhõivelõhe on enamikus riikides vähenenud, kuid on endiselt märkimisväärne ja märke ülespoole suunatud lähenemisest liikmesriikide vahel on vähe

Sooline tööhõivelõhe (20–64aastased), 2024. aasta tase ja muutus võrreldes eelneva aastaga (protsendipunktid, sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitaja)

Märkus. Telgede ristumispunkt on ELi kaalumata keskmine. Selgitus on esitatud lisas. Hispaania ja Prantsusmaa puhul on määratlus erinev. Aegrea katkemine Bulgaaria puhul.

Allikas: Eurostat [[tesem060](#)], ELi tööjõu-uuring.

Naised töötavad osalise tööajaga sagedamini kui mehed, mille tulemusena on sooline tööhõivelõhe suurem täistööajale taandatud töötajate arvestades. 2024. aastal töötasid naised (20–64aastased) ELis osalise tööajaga peaaegu neli korda suurema tõenäosusega kui mehed (vastavalt 27,8 % ja 7,7 %), mis tähendab, et sooline lõhe osalise tööajaga tööhõives oli 20,1 protsendipunkti ega ole 2023. aastaga võrreldes muutunud. Suurim sooline lõhe osajatöö puhul registreeriti Madalmaades (41,9 protsendipunkti), Austrias (38,9 protsendipunkti) ja Saksamaal (37,2 protsendipunkti). Seevastu Bulgaarias selline lõhe puudub ja Rumeenias töötavad mehed osalise tööajaga isegi suurema tõenäosusega kui naised (–0,7 protsendipunktiline lõhe). Arvestades osalise tööajaga töötamise suuremat levikut naiste hulgas, võib täistööajale taandatud töötajate näitaja¹⁶² arvessevõtmine anda terviklikuma pildi naiste tööhõivevõimalustest. See täistööajale taandatud töötajate arvuga kohandatud sooline tööhõivelõhe oli 2024. aastal 15,4 protsendipunkti,¹⁶³ mis on rohkem kui 50 % (ehk 5,4 protsendipunkti) suurem kui korrigeerimata lõhe. Suurimad täistööajale taandatud töötajate arvu erinevused esinesid Itaalias (23,7 protsendipunkti) ja

¹⁶² Täistööaja ekvivalentides mõõdetud tööhõive määra puhul võrreldakse rühmadevahelisi erinevusi töötundide keskmises arvus. Täistööaja ekvivalentides mõõdetud tööhõive määra arvutamiseks jagatakse majanduses kokku töötatud tunnid (esimene töökoht, teine töökoht jne) keskmise töötundide arvuga täistööajaga töögraafiku puhul (ligikaudu 40) ja 20–64aastaste inimeste arvuga. Allikas: ühine hindamisraamistik, Eurostati andmetel põhinevad arvutused.

¹⁶³ Ühise hindamisraamistiku näitaja PA7.1.C4., vt [JAF interactive dashboard](#).

Kreekas (21,5 protsendipunkti), mõlemas riigis on suured ka korrigeerimata erinevused. Järgmised kolm suurimat lõhet olid siiski Austrias (18,7 protsendipunkti), Saksamaal (18,7 protsendipunkti) ja Madalmaades (18,4 protsendipunkti), mis on kolm liikmesriiki, kus ka osalise tööajaga töötamisel on sooline lõhe suurim. Neis kolmes liikmesriigis suurendab täistööajale korrigeerimine lõhet vähemalt 10 protsendipunkti võrra, mis näitab, kui oluline on võtta naiste tööturul osalemise hindamisel arvesse töötatud tunde.

Sooline tööhõivelõhe on veelgi suurem lapsevanemate puhul, kusjuures lapsevanemaks olemine mõjutab naiste karjääri rohkem kui meeste oma. 2024. aastal oli lastega 25–54aastaste naiste tööhõive määr 75,4 % ja meestel 91,9 %, mis tähendab, st et lapsevanemate hulgas oli sooline tööhõivelõhe 16,5 protsendipunkti¹⁶⁴. Seevastu lastetute puhul on sooline tööhõivelõhe vaid 3,7 protsendipunkti. Töötavatest naistest, kellel olid lapsed, oli osajaga tööl 31,7 %, kuid meeste puhul oli see näitaja vaid 5,1 %¹⁶⁵. Mõnes riigis, sealhulgas Kreekas ja Itaalias, on lapsevanemaks olemise mõju näha nii naiste madalama tööhõive määra kui ka naiste suurema osalise tööajaga töötamise puhul. Pikaajalise hoolduse kättesaadavus võib suurendada ka soolist võrdõiguslikkust tööhõives, toetades mitteametlike hooldajate osalemist tööturul. 2019. aastal hooldas või abistas 17,1 % kogu elanikkonnast kedagi teist vähemalt korra nädalas, kusjuures naised pakkusid meestest tõenäolisemalt mitteametlikku hooldust, eelkõige intensiivravil olijatele. Naistest tegeleb mitteametliku hooldusega 19,1 % ja meestest vaid 14,8 %¹⁶⁶. Naised pühendavad sageli palju aega mitteametlikule hooldusele, kasutades vähem ametlikku hooldust: 72,5 % meessoost mitteametlikest hooldajatest saab toetust ametlikest pikaajalise hoolduse teenustest, samas kui naiste puhul on see näitaja 61,4 %¹⁶⁷. Pikaajalisele hooldusele juurdepääsu parandamine võib seega suurendada naiste osalemist tööturul. Sooline ebavõrdsus pikaajalise hoolduse teenuste osutamisel kajastub ka ametliku tööjõu puhul. Naised moodustavad olulise enamuse pikaajalise hoolduse töötajatest, st neid on üle nelja viiendiku. Selle sektori töökohtadele on iseloomulik madalam palk, suurem osaajatöö määr ja märkimisväärsed vaimse tervise probleemid¹⁶⁸. Soolise tasakaalustamatuse vähendamine on oluline mitte ainult soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks, vaid ka tööjõupuuduse probleemi lahendamiseks, ning sellel oleks positiivne mõju pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavusele ja seega toetaks see mitteametlike hooldajate suuremat osalemist tööturul.

Sooline palgalõhe väheneb jätkuvalt, kuigi enamikus liikmesriikides on see endiselt märkimisväärne ja toob kaasa suurema soolise pensionilõhe. 2023. aastal oli sooline palgalõhe ELis 12,0 %, ületades 15 % Lätis, Austrias, Tšehhis, Ungaris, Saksamaal, Eestis, Soomes ja Slovakkias¹⁶⁹. Soolise palgalõhe põhjuseks on muu hulgas meeste ja naiste erinevused majandustegevuses ja kutsealadel, naiste alaesindatus juhtivatel ametikohtadel, üleesindatus osajatöös ja ajutistes tööhõivevormides, raskused töö ühitamisel hoolduskohustustega ning diskrimineerimine ja läbipaistmatud palgastruktuurid¹⁷⁰. Soolisel palgalõhel on suur mõju perekonna otsuste tegemisel, eelkõige mõjutab see emasid, kuna

¹⁶⁴ Eurostat [[lfst_hheredch](#)], ELi tööjõu-uuring.

¹⁶⁵ Eurostat [[lfst_hhptety](#)], ELi tööjõu-uuring.

¹⁶⁶ Eurostat [[hlth_ehis_iclu](#)], Euroopa terviseküsitlusuuring.

¹⁶⁷ EIGE: 2022. aasta [uuring soolise ebavõrdsuse kohta tasustamata hoolduses, individuaalses ja sotsiaalses tegevuses \(CARE\)](#).

¹⁶⁸ Vt Eurofound (2020). [Long-term care workforce: Employment and working conditions](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus.

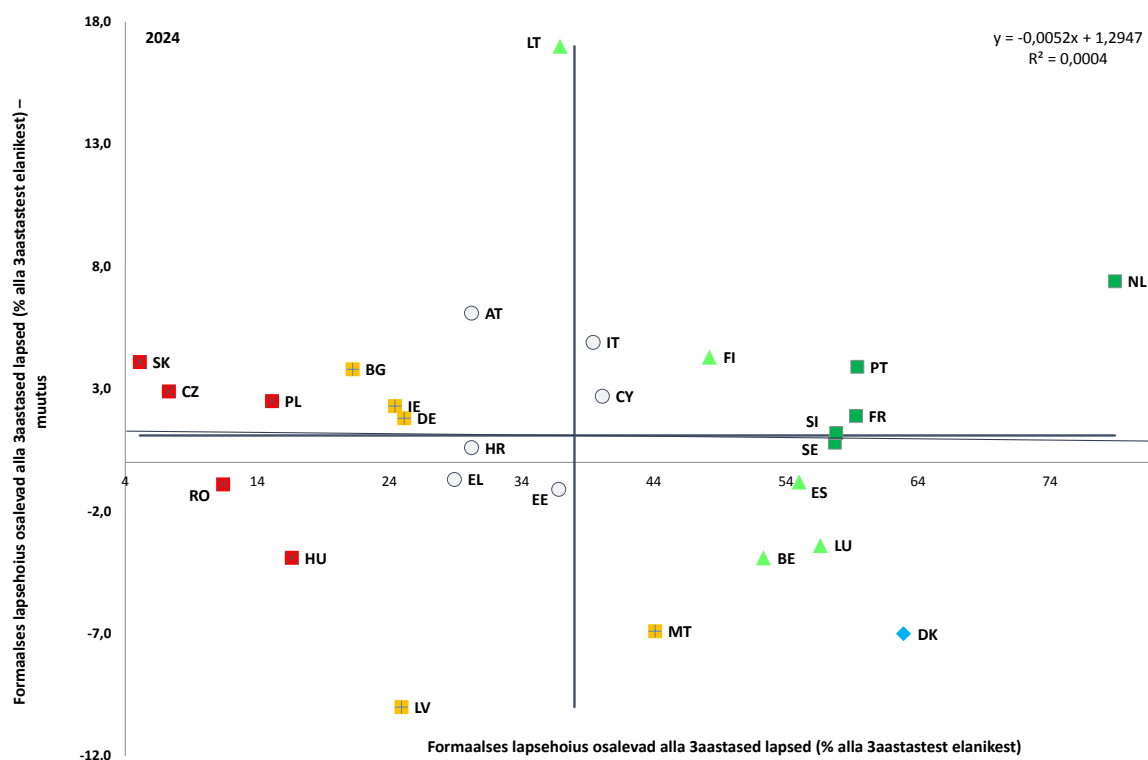
¹⁶⁹ Eurostat [[sdg_05_20](#)]. Siin viidatakse korrigeerimata soolisele palgalõhele, millele mõõdetakse meeste ja naiste keskmise brutotunnitatu vahet, väljendatuna protsendina meeste keskmisest brutotunnitast.

¹⁷⁰ Vt Euroopa Komisjon, [2023 report on gender equality in the EU](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus (2023) ja Eurostat, [Gender pay gaps in the European Union](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus (2025).

nende jaoks ebasoodsad asjaolud kumuleeruvad, vähendades veelgi nende töövõimalusi. Aja jooksul palgalõhe süveneb ja on seotud laste hooldamisest tulenevate karjäärikatkestustega, mis toob kaasa märkimisväärse soolise pensionilõhe. Kuigi see näitaja on veidi paranenud, said 65–79aastased naised 2024. aastal brutopensioni keskmiselt 24,8 % väiksemas summas kui sama vanuserühma mehed¹⁷¹. Sooline pensionide lõhe on riigiti väga erinev, ulatudes 35 %st Maltal, Madalmaades ja Austrias vaid 6 %ni Sloveenias ja Eestis. Võrreldes meestega ei saa ka suurem arv naisi üldse pensioni (2024. aastal oli pensioniga kaetuse lõhe ELis 4,8 %) ¹⁷². Kuna vanaduspensionid moodustavad keskmiselt neli viiendikku vanaduspõlve kogusissetulekust, on ka vanemate naiste vaesusrisk kõigis liikmesriikides endiselt suurem kui meestel, seda hoolimata olukorra hiljutisest paranemisest (vt punkt 2.4.1).

Joonis 2.2.13. Alushariduses ja lapsehoius osalemise määr on enamikus liikmesriikides madal

Ametlikus lapsehoius osalevate alla 3aastaste laste osakaal, 2024. aasta tase ja muutus võrreldes eelmise aastaga (% , sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitaja)

Märkus. Telgede ristumispunkt on ELi kaalumata keskmine. Selgitus on esitatud lisas. Leedu andmed on esialgsed.

Allikas: Eurostat [[tepsr_sp210](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

Alushariduse ja lapsehoiu pakkumise parandamine võib toetada soolist võrdõiguslikkust ja laste arengut, kuid enamikus liikmesriikides on nende teenuste kasutamine endiselt väike. 2024. aastal oli ametlikus lapsehoius osalevate alla 3aastaste laste osakaal ELis 39,2 %, mis tähendab 1,9 protsendipunkti suurust kasvu võrreldes 2023. aastaga, seega liigub EL läbivaadatud Barcelona eesmärgi (45 %) suunas¹⁷³. Ainult üheksa

¹⁷¹ Eurostat [[ilc_pnp13](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

¹⁷² Eurostat [[ilc_pnp14](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

¹⁷³ Vt [nõukogu 8. detsembri 2022. aasta soovitus, mis käsitleb alusharidust ja lapsehoiu: Barcelona eesmärgid 2030. aastaks \(2022/C 484/01\)](#). Soovituses sätestati uued alushariduse ja lapsehoiu eesmärgid, mis kajastavad

liikmesriiki on ületanud 50 % taseme ja suured erinevused liikmesriikide vahel püsivad (vt joonis 2.2.13). Hoolimata 4,1 protsendipunkti suurusest kasvust 2024. aastal on Slovakkia asjaomane osalusmäär endiselt ELi madalaim. Ungaris, Poolas, Rumeenias ja Tšehhis on tase endiselt madal (alla 17 %) või veelgi langenud. Kõigi viie liikmesriigi olukord on kategoorias „kriitiline“. Kuigi alushariduses ja lapsehoius osalemise määr oli mõnevõrra kõrgem (20–26 %), oli see endiselt madal ka Bulgaarias, Iirimaa, Lätis ja Saksamaal, kes kõik on kategoorias „tähelepanu vajav“, sama kehtib Malta puhul, kus ametlikus lapsehoius osalemine vähenes 2024. aastal 6,9 protsendipunkti. Seevastu Rootsis, Sloveenias, Prantsusmaal, Portugalis, Taanis ja Madalmaades on osalemise määr kõrgeim (üle 57 %) ning need riigid on kategoorias „väga tubli“. Alushariduses ja lapsehoius osalemist võivad takistada mitmed tegurid, isegi kategooriasse „väga tubli“ kuuluvates riikides võib esineda rahalisi, kultuurilisi ja keelelisi barjääre või sotsiaalmajandusliku taustaga seotud takistusi, samuti võivad ebasoodsat mõju avaldada piirkondliku ja riikliku poliitika erinevused vanemapuhkuses, hüvitistes või seadusega ettenähtud õigustes lapsehoiule. 2024. aastal oli vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate alla kolmeaastaste laste osalemine ametlikes lapsehoiuteenustes endiselt üle 15 protsendipunkti väiksem kui nende laste osalus, kes ei ole vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus. Taaste- ja vastupidavusraha rahastatakse sihipäraseid reforme ja investeringuid, millega toetatakse alushariduse ja lapsehoiu teenuste laiendamist, taristu arendamist ja personali koolitamist. Kuna aga olukord paraneb aeglaselt, on vaja tugevamaid meetmeid kooskõlas Euroopa lastegarantii, Euroopa hooldusstrateegia ning alusharidust ja lapsehoiu käsitleva nõukogu soovitusega.

Üksikisiku tulumaksu süsteemi teatud omadused heidutavad leibkonna teist palgasaajat, eelkõige naisi, tööturul osalemast ja suurendavad soolist ebavõrdsust tööhõives. Ühised maksusüsteemid, mis võimaldavad potentsiaalselt madalamate maksude maksmise huvides perekonnal oma tulusid ühiselt esitada, suurendavad leibkonna teise palgasaaja, tavaliselt naiste (2022. aastal moodustasid 78 % leibkonna teistest palgasaajatest naised¹⁷⁴) maksustamise piirmäära. See pärsib naiste motivatsiooni tööle asuda või oma tööaega pikendada¹⁷⁵ ning akadeemilised uuringud on näidanud, et leibkonna teise palgasaaja tegeliku maksumäära alandamine võib aidata suurendada naiste osalemist tööturul¹⁷⁶. 2024. aastal täheldati suurimaid mitteaktiivsuse lõkse (kus maksusoodustuste ja hüvitiste kaotamine pärsib märkimisväärselt leibkonna teise palgasaaja tööturule sisenemist) Leedus, Sloveenias, Lätis, Luksemburgis, Taanis, Belgias, Saksamaal ja Rumeenias (vt joonis 2.2.14). Neis riikides võivad leibkonna teise palgasaajana tööturule sisenejad kaotada maksudena või hüvitiste saamatajäämise tõttu isegi 40 % sissetulekust. Seevastu on Austria, Itaalia, Küpros ja Eesti väiksema mitteaktiivsuse lõksuga riigid, kus sissetuleku kaotus jääb alla 20 %. Nende pärssivate struktuursete tegurite kõrvaldamine võib vähendada soolist tööhõivelõhet ja osalise tööajaga töötamise lõhet ning tugevdada majanduskasvu. Hiljutises OECD aruandes märgitakse, et soolise tööhõivelõhe kaotamine 2060. aastaks võib suurendada OECD riikides

Euroopa haridusruumi algatuses seatud eesmärged. 2030. aastaks peaks alushariduses ja lapsehoius osalema vähemalt 45 % alla 3aastastest lastest ja vähemalt 96 % kolmeaastastest ja vanematest lastest, kes ei ole veel jõudnud kohustuslikku kooliikka. Nendes liikmesriikides, kus keskmine osalusmäär ajavahemikul 2017–2021 oli alla 20 %, tuleb seda suurendada 90 %, kuid neis liikmesriikides, kus keskmine osalusmäär oli 20–33 %, peab kasv olema 45 % (kuni 45 %ni).

¹⁷⁴ Vt Euroopa Komisjon „[2023 report on gender equality in the EU](#)“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2023.

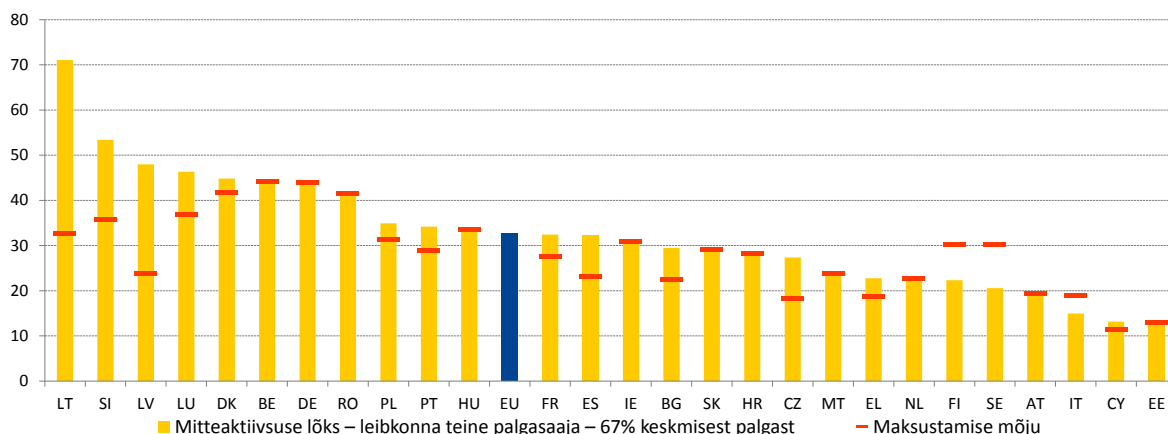
¹⁷⁵ Vt Coelho, M. jt, „[Gendered Taxes: The Interaction of Tax Policy with Gender Equality](#)“, Rahvusvaheline Valuutafond (IMF), 2022.

¹⁷⁶ Üksikisiku tulumaksu mõju leibkonna teisele palgasaajale on analüüsitud Euroopa Komisjoni [2025. aasta maksustamisaruande](#) punktis 2.3.2, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025.

SKPd elaniku kohta 3,9 %, samas kui meeste ja naiste töötundide erinevuse kaotamine võib lisada 4,3 %¹⁷⁷.

Joonis 2.2.14. Maksustamine suurendab märkimisväärselt leibkonna teise palgasaaja mitteaktiivsuse löksu tekke võimalusi

Leibkonna teise palgasaaja mitteaktiivsuse löksu määr (% , 2024)

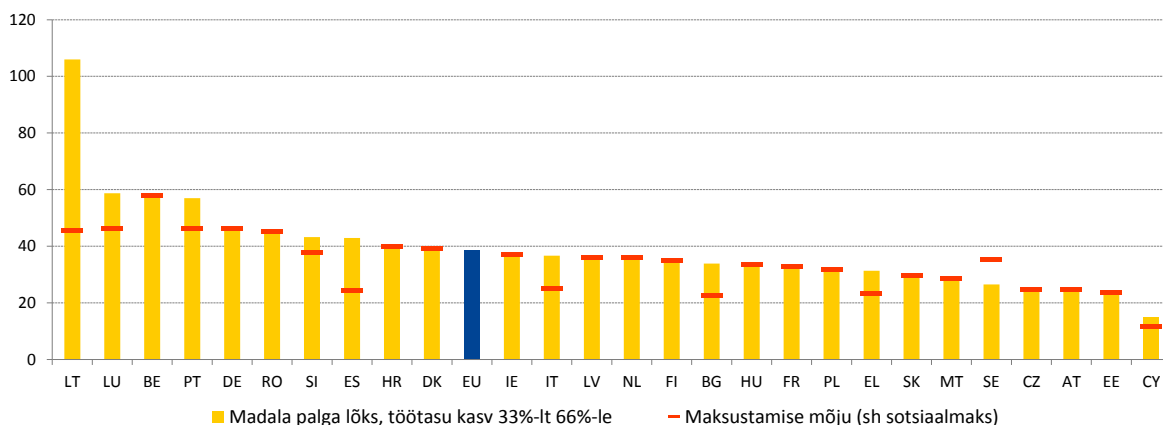

Märkus. Andmed kirjeldavad olukorda, kus kahe lapse ja kahe palgasaajaga perekonna teine palgasaaja teenib 67 % keskmisest palgast; leibkonna peamine palgasaaja teenib keskmist palka. „Maksustamise mõju“ osutab protsendimäärade täiendavast brutosissetulekust, mis maksustamise ja sotsiaalmaksete tõttu tuleb maksudena tasuda (muud madala palga löksu mõjutavad elemendid on kaotatud töötushüvitised, sotsiaalabi ja eluasemetoetused).

Allikas: Euroopa Komisjon, majandus- ja rahandusküsimuste peadirektoraat, [maksude ja hüvitiste andmebaas](#), mis põhineb OECD maksude ja hüvitiste mudelil (ajakohastatud mais 2025), Maksunduse ja tolliliidu peadirektoraadi arvutused.

Joonis 2.2.15. Paljudes liikmesriikides vähendab maksustamine madalapalgaliste töötajate stiimulit töötada rohkem tunde

Leibkonna teise palgasaaja madala palga löks (% , 2024)

Märkus. Madala palga löks juhul, kui leibkonna teise palgasaaja palk kasvab 33 %lt 66 %le keskmisest palgast ja peamise palgasaaja palk vastab 100 %le keskmisest palgast ning kui peres kasvab kaks last.

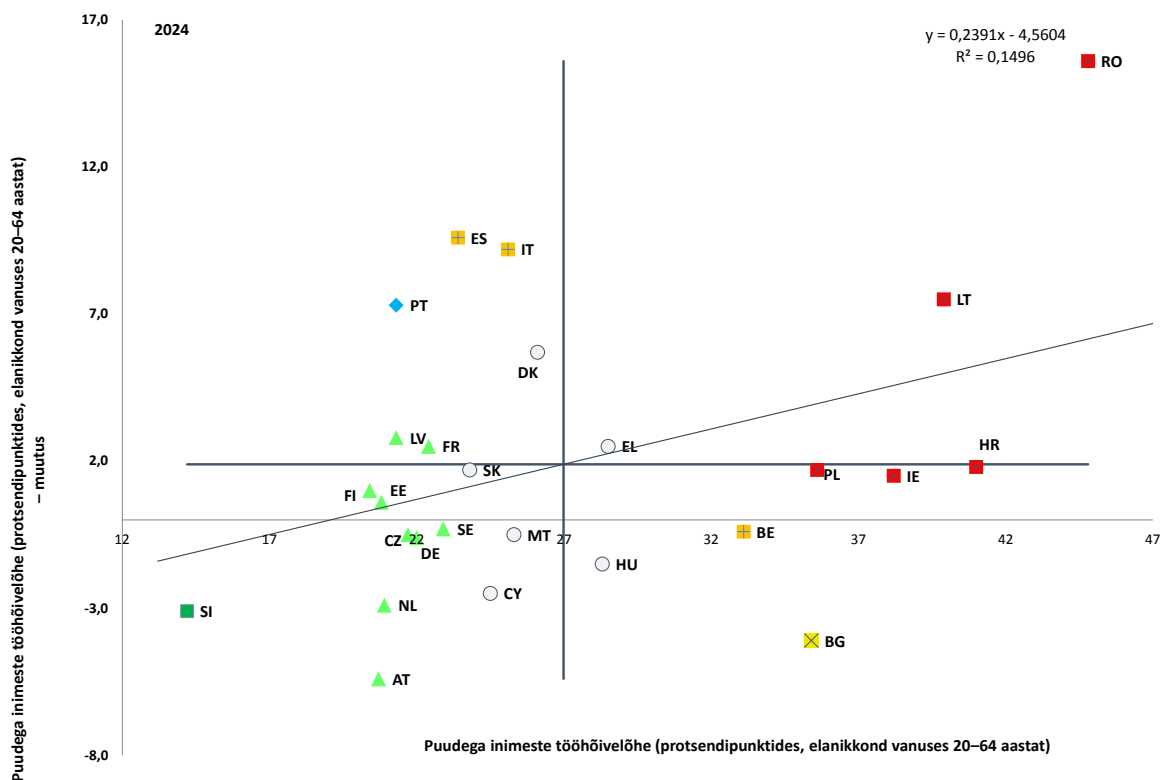
Allikas: Euroopa Komisjon, majandus- ja rahandusküsimuste peadirektoraat, [maksude ja hüvitiste andmebaas](#), mis põhineb OECD maksude ja hüvitiste mudelil (ajakohastatud mais 2025). Maksunduse ja tolliliidu peadirektoraadi arvutused.

¹⁷⁷ Fluchtmann, J., W. Adema ja M. Keese (eds.) (2024), [Gender equality and economic growth: Past progress and future potential](#), OECD sotsiaal-, tööhõive- ja rändealased töödokumendid, nr 304, OECD Publishing, Pariis.

Naisi mõjutab nn madala palga lõks suuremal määral, kuna järsk maksutõus ja hüvitiste vähendamine kahandavad suuresti lississetulekut, mida nad palga suurenedes saaksid. Enamikus liikmesriikides sõltub leibkonna teise palgasaja madala palga lõksu tase esmajoones riigi maksusüsteemist, ja seega ka töötatud tundide arvust. Joonisel 2.2.15 on näidatud, kui suur osa leibkonna teise palgasaja lississetulekust läheb maksudena kaduma, kui leibkonna sissetulek suureneb töötatud tundide arvu suurenemise tõttu ühelt kolmandikult kahele kolmandikule keskmisest palgast. Maksude tõttu saamata jäänud tulu võib olla märkimisväärne: ligikaudu kolmandik (36,6 %) lississetulekust ELis tuleb maksudena ära anda, kusjuures Leedus ületab maksudena kaotatav summa eluasemetoetuse tühistamise tõttu 105 %. Mõju võib olla märkimisväärne ka Luksemburgis, Belgias ja Portugalis (50 %), samas Küprosel on mõju väikseim (14,9 %). Lisaks maksusüsteemi ülesehitusele on oluline taskukohaste ja kvaliteetsete hooldusteenuste kättesaadavus ning hästi kavandatud töö- ja eraelu tasakaalustamise poliitika, mis julgustaksid leibkonna teist palgasajat oma tööaega pikendama.

Joonis 2.2.16. Puudega inimeste tööhõivelõhe on endiselt suur ja liikmesriikidevahelised erinevused on märkimisväärsed

Puudega inimeste ja puudeta inimeste tööhõivelõhe (20–64aastased), 2024. aasta tase ja muutus võrreldes eelneva aastaga (%), sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitaja)

Märkus. Telgede ristumispunkt on ELi kaalumata keskmine. Selgitus on esitatud lisan. Aegrea katkemine Taani, Itaalia ja Portugali puhul. Luksemburgi kohta andmed puuduvad.

Allikas: Eurostat [[tepsr_sp200](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

Puudega inimeste tööturule kaasamine on vähenenud, kusjuures on märke liikmesriikide vaheliste erinevuste suurenemisest. Puudega inimeste tööhõivelõhe¹⁷⁸ (st

¹⁷⁸ Praegu arvutatakse puudega inimeste tööhõivelõhe näitaja sissetulekuid ja elamistingimusi käsitleva ELi statistika alusel ning üleilmses tegevuspiirangute näitaja (GALI) esitatud puudestaatuse põhjal. Üksikasjalikum teave on esitatud 2. lisan.

puudega ja puudeta inimeste tööhõive määrade erinevus) suurenes 2024. aastal 2,6 protsendipunkti võrra 24,0 protsendipunktini¹⁷⁹ (21,4 protsendipunktilt 2023. aastal), pöörates tagasi alates 2020. aastast tehtud edusammud. 2024. aastal oli lõhe üle 20 protsendipunkti kõigis liikmesriikides peale ühe (Sloveenia). Leedus, Iirimaa, Poolas, Bulgaarias ja Belgias ületas see lõhe 30 protsendipunkti ning Rumeenias ja Horvaatias oli see üle 40 protsendipunkti. Puudega inimeste tööhõivelõhe vähenes 11 liikmesriigis, kusjuures Sloveenias, kes on kategoorias „väga tubli“, vähenes see näitaja 3,1 protsendipunkti võrra 14,2 %le. Teatavaid edusamme on teinud ka Austria ja Madalmaad, kes kuuluvad kategooriasse „keskmisest parem“ koos Tšehhi, Eesti, Saksamaa, Soome, Prantsusmaa ja Lätiga, kus selle näitaja tase on keskmisest madalam. Teisest küljest täheldati puudega inimeste tööhõivelõhe märkimisväärset kasvu Rumeenias (15,6 protsendipunkti) ja Leedus (7,5 protsendipunkti), mistõttu need riigid jäid kategooriasse „kriitiline olukord“, sama seis on Horvaatias, Iirimaa ja Poolas, kus puudega inimeste tööhõivelõhe ületas 35 protsendipunkti. Hispaanias ja Itaalias suurenes lõhe rohkem kui 9 protsendipunkti. Need riigid on kategoorias „tähelepanu vajav“, samuti kuulub sellesse kategooriasse Belgia, kus registreeritud lõhe on suur (33,1 protsendipunkti). Uusima sissetulekuid ja elamistingimusi käsitleva ELi statistika (EU-SILC) andmed näitavad, et puudega inimeste aktiivsuse määr on kogu ELis madal – 64 %, samas kui puudeta inimeste puhul on see 83 %. Kuues liikmesriigis (Bulgaaria, Horvaatia, Rumeenia, Belgia, Kreeka ja Luksemburg) oli puudega inimeste aktiivsuse määr vaid ligikaudu 50 %. Kokkuvõttes on puudega inimeste tööturul osalemise toetusüsteemi parandamiseks ELis veel arenguruumi. Selle tulemusena on ka tööealised puudega inimesed suure vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohus (33,6 % võrreldes 18,4 % puudeta inimestega).

Sotsiaalõiguste sammast käsitlev tekstikast nr 5. Rändajate integreerimine ELi tööturule

Rändajate tööturule integreerimine aitab kõrvaldada tööjõupuudust ja oskuste nappust ning tegeleda demograafiliste muutustega seotud laiemate probleemidega, samuti edendab see sotsiaalset ühtekuuluvust. Kuigi rändajad¹⁸⁰ moodustavad vaid 11,2 % ELi tööjõust, moodustasid nad aastatel 2023–2024 76 % liidu tööhõive kasvust. Aastatel 2019–2024 oli väljaspool ELi sündinud töötajate tööhõive suhteline kasv kõige suurem sektorites, kus oli suur tööjõupuudus. See hõlmas sektoreid, kus kõrget kvalifikatsiooni tavaliselt ei nõuta, nagu ehitus-, majutus- ja toitlustusteenused¹⁸¹. Samal ajal on rändajate tööjõus osalemise ja tööhõive määr võrreldes nende eakaaslastega, kes on asjaomasel riigis sündinud, endiselt madalam, hoolimata liidu ees seisvast tööjõupuudusest ja oskuste nappusest ning kokkuvõttes on ligikaudu 7,4 miljonit rändajat ELi tööjõuturul eemal¹⁸². See on tingitud mitmest tööturu ja sotsiaalse integratsiooniga seotud takistusest, mis sageli üksteist tugevdavad. Takistuseks tuleb pidada sisserändajate madalat haridustaset ja keeleoskust, diskrimineerimist, samuti

¹⁷⁹ Itaalia teatas aegrea katkemisest ja seal oli muutus 2024. aastal 15,9 protsendipunktilt 25,1 protsendipunktile. See moodustab umbes poole ELi tasandi muutusest.

¹⁸⁰ Poliitika ja statistika tavade kohaselt peetakse konkreetse riigi rändajateks kas 1) väljaspool konkreetset riiki sündinud rändajaid (välisriigis sündinud ja konkreetsetes riigis elavad isikud) või 2) teise riigi kodakondsusega isikuid (välismaalased/konkreetsetes riigis elavad kodanikud või kolmandate riikide kodanikud/konkreetsetes riigis elavad kodanikud). Rändajate tööturule integreerimise hindamine sünniriigi mõiste kaudu võimaldab kindlaks teha sünnikohaga seotud takistused ja puudused, näiteks keeleoskuse. Edaspidi kasutatakse sõna „rändajad“ samaväärsena sõnadega „väljaspool ELi sündinud inimesed“.

¹⁸¹ Vt [Euroopa majandusprognoos – sügis 2025](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025

¹⁸² Allikas: Eurostati eriväljavõte.

nende halba tervist ja töökoha kvaliteedi väljavaadete halba taset¹⁸³. Endiselt on rändajate integreerimisel peamiseks takistuseks kvalifikatsioonide tunnustamisega seotud probleemid. Parem rändajate tööturule integreerimise võib lisaks aidata vähendada soolist tööhõivelõhet, kõrvaldades hooldussektoris tööjõupuuduse. Integratsiooni ja kaasamise tegevuskava (2021–2027)¹⁸⁴ on ette nähtud ühine poliitikaraamistik, et toetada liikmesriike rändajate integreerimise riikliku poliitika väljatöötamisel.

Rändajate üldised tulemused tööturul on halvemad kui kohalike elanike omad ning isegi kõrge kvalifikatsiooniga inimestel on probleeme, mis tulenevad väljaspool ELi omandatud kvalifikatsioonide osalisest tunnustamisest või mittetunnustamisest. 2024. aastal oli rändajate (15–64aastased) tööjõus osalemise määr madalam (73,4 % vs. 75,4 %) konkreetses riigis sündinud inimeste puhul (64,8 % naiste ja 82,4 % meeste puhul). Nende tööhõive määr (20–64aastased) oli samuti madalam (8,9 protsendipunkti) kui konkreetses riigis sündinud inimestel (vastavalt 68,0 % ja 76,9 % ning 58,9 % naiste ja 77,5 % meeste puhul). Kui 12 liikmesriigis oli rändajate tööjõus osalemise määr konkreetses riigis sündinute omast kõrgem, siis ainult neljas liikmesriigis (Malta, Poola, Rumeenia ja Tšehhi) ületas nende tööhõive määr konkreetses riigis sündinute oma (vt joonis). Sagedamini töötavad need, kellel on kolmanda taseme haridus (mis puudutab ligikaudu 30 % rändajatest). Võrreldes oma eakaaslastega, kellel ei ole põhiharidust, nimetas 2021. aastal kuus korda rohkem kõrge kvalifikatsiooniga rändajaid (20–64aastased) konkreetse takistusena töö leidmisel probleeme kvalifikatsioonide tunnustamisega. Alahinnatud kvalifikatsioonid sunnivad sageli kõrgelt kvalifitseeritud rändajaid töötama madalamat kvalifikatsiooni nõudvatel töökohtadel¹⁸⁵. Kõigis liikmesriikides oli ülekvalifitseerituse määr rändajate hulgas kõrgem kui konkreetses riigis sündinud töötajate hulgas. ELi kui terviku puhul on see lõhe aja jooksul vaid veidi vähenenud¹⁸⁶ ja on endiselt suur. Rändajate ülekvalifitseerituse määr ulatus ligikaudu pooltest võõrtöötajatest Itaalias (51,5 %), Hispaanias (51,7 %), Kreekas (54,2 %), Tšehhis (46,9 %) ja Maltal (44,8 %) vaid 18,4 %ni Ungaris¹⁸⁷.

¹⁸³ Vt Euroopa Komisjon, [Employment and Social Developments in Europe 2025](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025.

¹⁸⁴ Vt [komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Integratsiooni ja kaasamise tegevuskava aastateks 2021–2027“](#).

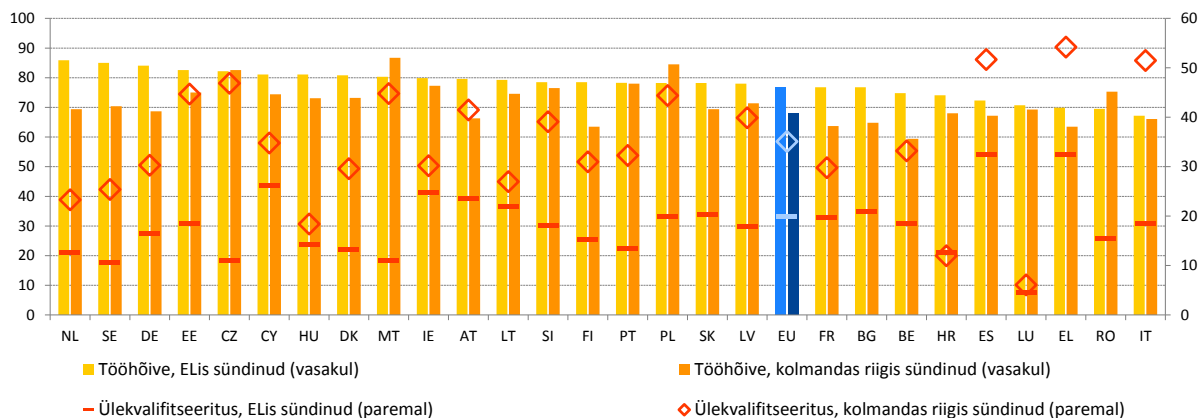
¹⁸⁵ Vt Euroopa Komisjon, [Employment and Social Developments in Europe 2023](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2023.

¹⁸⁶ Madalamat haridustaset nõudvatel kutsealadel töötavate kolmanda taseme haridusega rändajate osakaal vähenes 38,7 %lt 2014. aastal 34,9 %le 2023. aastal.

¹⁸⁷ Vt Euroopa Komisjoni aruanne [Employment and social developments in Europe – Quarterly review. January 2025](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025. Madalaim ülekvalifitseerituse määr on Horvaatias (12 %) ja Luksemburgis (6,1 %), kuigi need andmed on märgitud ebausaldusväärseteks.

Rändajate tööhõive määr ja üle kvalifitseerituse määr on peaaegu kõigis liikmesriikides madalam kui konkreetses riigis sündinud eakaaslastel

Tööhõive ja üle kvalifitseerituse määr (20–64aastased), 2024. aasta tase (%)

Märkus. Aegrea katkemine Bulgaaria puhul ja tööhõivemäär määratlus erineb Hispaania ja Prantsusmaa puhul. Üle kvalifitseerituse määra käsitlevad andmed puuduvad Bulgaaria, Rumeenia ja Slovakkia puhul.

Allikas: Eurostat [[lfsa_ergacob](#)] ja ELi tööjõu-uuring [[lfsa_eoqgac](#)].

Viimastel aastatel on mitu liikmesriiki toetanud terviklike poliitiliste lähenemisviisidega rändajate integreerimist tööturule. Saksamaa algatuses „My Turn“ (aastateks 2022–2029) on kokku viidud digioskuste koolitus, keelepraktika, töö- ja pereelu kokkusobitamise alane nõustamine, tööandjate võrgustike loomine ja vajaduspõhine abi lapsehoiule juurdepääsul. Rootsisis on alates 2024. aastast kasutatav töö lubade nelja kategooriasse jaotamise süsteem kiirendanud kolmandatest riikidest pärit kõrge kvalifikatsiooniga töötajate töö lubade menetlemist, sest taotlused liigitatakse esitaja kutseala, haridustaseme ja valitud tööstusharu alusel. Alates 2018. aastast on Hispaania programm „Dispositivo Ampara“ pakkunud rahvusvahelise kaitse taotlejatele esmast oskuste hindamist, eelkoolitust, milles on ühendatud lõimimine ja oskuste arendamine, samuti põhivajadusi, lapsehoiuteenuseid, transporti ja kvalifikatsioonide tunnustamist katvat rahalist tuge ning koolitusi. 2025. aasta mais võttis Sloveenia vastu tervishoiuvaldkonna kutsekvalifikatsioonide tunnustamise seaduse, millega hõlbustatakse teiste riikide tervishoiutöötajate Sloveeniasse sisenemist, kiirendatakse asjakohaseid menetlusi ja tagatakse tervishoiutöötajate piisavus. Ka Slovakkias võeti 2025. aastal vastu seadus, millega muudetakse haridust tõendavate dokumentide ja kutsekvalifikatsioonide tunnustamise menetlusi, digitaliseeritakse need, lühendades ooteaegu ja kaotades tasud.

Kolmandate riikide kodanikel on tööturul jätkuvalt probleeme. Kolmandate riikide kodanikud (20–64aastased), kes ei liigitu väljaspool ELi sündinud rändajaks, moodustasid 2024. aastal 6 % ELi tööjõust, samas moodustas nende panus aastatel 2023–2024 52,3 % tööjõus osalemise kasvust. Nende tööhõive määr, mis oli 2024. aastal 64,3 %, oli madalam kui väljaspool ELi sündinud isikute ja ELi kodanike tööhõive määrast (76,7 %)¹⁸⁸. Kolmandate riikide kodanike (15–74aastased) töötuse määr püsis 2024. aastal stabiilsena 12,5 % juures¹⁸⁹. Kuigi see määr on vähenenud 21,7 %lt 2014. aastal, on see endiselt peaaegu kaks ja pool korda suurem kui ELi kodanike puhul (5,4 %), kusjuures liikmesriikide vahel on märkimisväärsed erinevusi. Kolmandate riikide kodanikud töötavad sageli kutsealadel, kus valitseb tööjõu ülejääk või puudus, eelkõige madalama kvalifikatsiooniga kutsealadel. See võib olla tingitud väiksematest tõketest nendesse sektoritesse sisenemisel ja nende sektorite

¹⁸⁸ Eurostat [[lfsa_ergan](#)], ELi tööjõu-uuring.

¹⁸⁹ Eurostat [[lfsa_urgan](#)], ELi tööjõu-uuring.

sõltuvusest võõrtööjõust¹⁹⁰. Samuti viitab see sellele, et kolmandate riikide kodanikel on suurem oht kogeda madalamat töö kvaliteeti ja halvemaid töötingimusi. Madalamat haridustaset nõudval kutsealal töötavate kolmanda taseme haridusega kolmandate riikide kodanike (20–64aastased) osakaal vähenes 2024. aastal 39,6 %ni, kuid ülekvalifitseerituse määr on endiselt väga suur ja riigiti erinev¹⁹¹. See suundumus on nähtav ka Ukrainast põgenenud inimeste puhul, kelle hulgas on tööhõive määr muidu kõrgem¹⁹². Teatavatel rühmadel, nagu sisserännanud naised, rahvusvahelist kaitset taotlevad isikud ja perekonna taasühinemise kaudu saabuvad rändajad, on tavaliselt kehvemad tulemused tööturul. See rõhutab vajadust sihipärase toetuse järele, et kõrvaldada ainulaadsed tõkked, millega nad kokku puutuvad¹⁹³.

2.2.2. Liikmesriikide võetud meetmed

Liikmesriikide eesmärk on veelgi suurendada alushariduses ja lapsehoius osalemist, eelkõige parandada selle kättesaadavust ja kõrvaldada kvalifitseeritud töötajate nappus. Näiteks on **Iirimaa** käivitanud uue toetuskava „Equal Start“, millega nähakse ette üldised ja sihipäraseid meetmeid, et aidata ebasoodsas olukorras olevate perede lastel osaleda alushariduses ja lapsehoius ning kooliealiste laste hoius (nt lapsehoiuteenuste täiendav rahastamine, et suhelda lapsevanematega ja kaasata sotsiaalteenuste pakkujad, tasuta lõunakava jms). Võrdsete võimaluste edendamiseks annab **Küpros** ESF+ist rahastatavaid toetusi väikestele ja kaugetele avalikele lasteaedadele, et nad saaksid katta kehvema sotsiaal-majandusliku taustaga laste õppemaksud, õppekülastuste transpordikulud ja õppekavavälised tegevused. **Kreeka** on kehtestanud poliitikameetmed, et toetada ESF+ raames haavatavatest rühmadest pärit lapsi ja võimaldada neile juurdepääs päevasele alusharidusele ja lapsehoiule, lisaks osutatakse hariduslike erivajadustega õpilastele klassiruumis sihipäraseid tugiteenuseid. **Slovakkia** kaasrahastab lasteaedade arendamist ning töötajate suutlikkuse ja vanemlike oskuste suurendamist, eelkõige ebasoodsa sotsiaal-majandusliku taustaga vanemate puhul. Üldisemalt on mitu liikmesriiki teatanud kavast suurendada alushariduse ja lapsehoiu kohtade arvu, sealhulgas **Austria** (50 000 täiendavat kohta 2030. aastaks), **Belgia** (2025. aastal teatati investeeringust 10 000 täiendava koha loomiseks Flandrias ning 2026. aastaks taaste- ja vastupidavuskava toel 5200 täiendava koha loomiseks Valloonias ja Brüsselis), **Poola** (102 000 kohta 2029. aastaks ESF+ ning taaste- ja vastupidavusrahastu toel) ja **Portugal** (5000 uut kohta 2027. aastaks). Lisaks on mitu riiki võtnud meetmeid teenuste kvaliteedi parandamiseks, eelkõige tegeledes õpetajate nappusega, parandades õpetajakoolitust ja töötades välja pedagoogilised suunised. **Belgia** (Flandrias) edendatakse karjäärimuutusi alushariduse ja lapsehoiu kutsealadel tasustatud koolituskursuste ning praeguse lapsehoiu tugivõrgustiku hindamise ja reformimise kaudu. **Saksamaa** investeerib 2025. ja 2026. aastal 4 miljardit eurot, et parandada alushariduse ja lapsehoiu kvaliteeti, suurendada lasteaiakohtade ja kvalifitseeritud töötajate arvu, parandada laste ja töötajate suhtarvu ning edendada varajast keeleõpet. **Soomes** ja **Madalmaades** on kavandatud vastu võtta uued nõuded alushariduse ja lapsehoiu töötajate jaoks, samas **Belgia** (Flandria), **Taanis**, **Luksemburgis** ja **Poolas** on kohandatud laste ja töötajate suhtarvu. **Poola** rakendab

¹⁹⁰ Euroopa Tööjõuamet (2025), [EURES Report on labour shortages and surpluses 2024](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg.

¹⁹¹ Euroopa Komisjon, [Employment and social developments in Europe – Quarterly review. January 2025](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025.

¹⁹² Eurofound (2024b), [Social Impact of Migration: Addressing the challenges of receiving and integrating Ukrainian refugees](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus.

¹⁹³ SWD(2025) 162 final.

ka lapsehoiuteenuse osutajatele ning piirkondlikele ja kohalikele ametiasutustele suunatud riiklikku koolitusprogrammi (Support Academy), et toetada alushariduses ja lapsehoiuis uute pedagoogiliste kvaliteedistandardite kehtestamist alla kolmeaastastele lastele alates 2026. aasta jaanuarist.

Matemaatika, lugemise ja loodusteaduste põhioskuste ning digi- ja kodanikuoskuste valdkonnas on mitu ELi liikmesriiki viinud ellu reforme. ESF+ toetusel alustas **Rumeenia** hiljuti riikliku programmi rakendamist, et vähendada funktsionaalset kirjaoskamatus ja parandada põhioskusi. Programm hõlmab meetmeid alasoorituse põhjuste analüüsimiseks, funktsionaalse kirjaoskuse õppe- ja hindamisstandardite väljatöötamiseks, õpetajate koolitamiseks ja toetamiseks ning koolide pilootprojekte, et laiendada riikliku tasandi tegevust. **Itaalias** keskendub programm „Agenda Sud“ kirjaoskusele (itaalia keel emakeelena kõnelejatele ja võõrkeelena kõnelejatele), arvutamisoskusele ja inglise keele oskusele. **Poola** valmistab ette õppekavade reformi, mis on suunatud pädevuste, sealhulgas põhioskuste ja MATI-valdkonna oskuste suurendamisele ning millega alustatakse 2026. aasta septembrist koolieelse ja alghariduse tasemel. **Belgia** kogukonnad viivad ellu ulatuslikke õppekavade reforme, mille eesmärk on tugevdada põhioskusi ja millega koos võetakse järelevalvemeetmeid. Kuigi enamik riike järgib terviklikke strateegiaid, on mõnes riigis kasutusel sihipärased meetmed, mis keskenduvad ühele valdkonnale. Matemaatika valdkonnas on **Leedu** koostanud õpetamise ja õppimise parandamise kava. Kavas keskendutakse kehva õpitulemustega õpilaste toetamisele ja õpetajate pädevuste ajakohastamisele. **Tšehhis** katsetab kuni 100 kooli uusi algkooli õppekavasid, mis pakuvad suuremat paindlikkust ja rõhutavad selliseid elemente nagu matemaatiline mõtlemine ja projektipõhine õpe. Lugemis- ja keeleoskuse parandamiseks on **Austria** võtnud algkoolides kasutusele lugemise kvaliteedimärgi. **Iirimaa** uued MATI-valdkonna õppekavad sisaldavad ajakohastatud bioloogia, füüsika ja keemia spetsifikatsioone ning kliimahariduse ja kestliku arengu õppeaineid, mis on uued. Mitu algatust on suunatud arvuti- ja infopädevuse parandamisele. **Sloveenia** võtab alates 2028/2029. õppeaastast põhikooli seitsmendas klassis kasutusele uue informaatika ja digitehnoloogia õppeaine. **Poola** ja **Malta** on taaste- ja vastupidavusrahastu ning ESF+ toetuse kaudu suurendanud tahvel- ja sülearvutite hulka koolides ning **Lätis** toetatakse õpilasi digiseadmete, internetiühenduse ja kohandatud pedagoogilise toe pakkumisel. **Poola** on uue õppeainena keskhariduse tasemel sisse viinud kodanikuhariduse ja kõigile tasemetel tervisehariduse, pakkudes õpetajatele tuge ka asjakohaste õpetamisjuhendite ja koolituste kaudu.

Õpetajate elukutse tugevdamine, pannes rõhku atraktiivsusele ja kvaliteedile, on jätkuvalt peamine prioriteet õpilaste põhioskuste parandamisel. **Austrias** on õpetajakoolitust ühtlustatud ja see on tihedamalt seotud praktiliselt ettetulevate probleemidega. Samuti on kavandatud kahesuunaline õpe, mille käigus õpetajaks õppivad noored õpetavad ühe semestri jooksul valitud koolides. Mitmes riigis, näiteks **Bulgaarias**, **Leedus**, **Ungaris** ja **Sloveenias**, on tõstetud õpetajate palka. 2024. aastal hakkas **Ungari** rakendama ulatuslikku palgareformi, mida kaasrahastatakse ESF+st, et suurendada 2025. aasta jaanuariks õpetajate palka vähemalt 80 %ni muude kolmanda taseme hariduse omandanute keskmisest palgast. **Iirimaa** ja **Poola** pakuvad pärast üheaastast õpetamist uutele õpetajatele alalisi õpetajalepinguid, see lühendab nõutava praktilise kogemuse kestust. **Rootsi** käimasoleva õpetajaameti ja õpetajakarjääri reformi eesmärk on parandada õpetamise kvaliteeti ja õpetajaameti atraktiivsust. **Belgias** (Flandrias) ja **Madalmaades** toetatakse uue, ELi tehnilise toe instrumendist rahastatava projektiga reforme, et parandada õpetajate digihariduse kutsealase arengu asjakohasust ja tõhusust. Selleks et tagada MATI-valdkonnas kvaliteetne õpetamine, keskenduvad liikmesriigid ka õpetajate heale ettevalmistusele. **Saksamaa** on käivitanud mitu algatust (sh QuaMathi õpetajakoolitus), samal ajal kui **Eesti**

võimaldab omandada õpetajate akadeemia programmi kaudu mikro kvalifikatsioonitunnistusi, näiteks MATI-valdkonna õppeainetes, et õpetajad saaksid töötamise käigus oma kvalifikatsiooni tõsta.

Liikmesriigid jätkavad võitlust haridussüsteemist varakult lahkumise ja haridusliku ebavõrdsuse vastu, kasutades selleks tugevat ELi rahalist toetust. Hispaania taaste- ja vastupidavuskava raames on kavas orientatsiooni, edusammude ja haridusliku rikastamise programmi kaudu toetada vähemalt 2700 kooli Hispaanias, et vähendada kehvade tulemustega õpilaste koolist väljalangemist ja haridussüsteemist varakult lahkumist. Programm on suunatud suurte probleemidega koolidele, kus tavaklassides on haavatavatest oludest pärit õpilaste osakaal suur. **Luksemburgis** tõstetakse kohustuslikku kooliiga alates 2026. aasta septembrist 16 aastalt 18 aastale ning riiklik noorteteenistus teeb kindlaks koolist väljalangemise ohus olevad noored ja võtab nendega individuaalselt ühendust, et neid juhendada. **Slovakkia** kavandab koolist puudumise topeltpõhjendamise korda, et suurendada koolide vastutust.

Tehakse jõupingutusi, mille eesmärk on reageerida tehisintellekti laiale levikule ja selle kasvavale kasutamisele hariduses ja koolituses. Eesti kavatseb õppeprogrammidesse süstemaatiliselt integreerida tehisintellekti vahendite kasutamise ja koolituse haridusuuendusprogrammiga TI-Hüppe („AI Leap“), mis käivitati 2025. aasta septembris. TI-hüppe eesmärk on integreerida tehisintellekti vahendid ja oskused haridussüsteemi, pakkudes õpilastele ja õpetajatele juurdepääsu juhtivatele tehisintellekti rakendustele ja koolitusele. **Hispaania** on loonud uue tehisintellekti ja andmete kutsehariduse ja -õppe suuna ning integreerinud digimoodulid kõikidesse olemasolevatesse õppeprogrammidesse. **Soomes** juhendatakse tehisintellekti vastutustundlikul ja tõhusal integreerimisel õpikeskkonda tehisintellekti käsitlevatest soovitustest, milles on esitatud riiklikud õiguslikud kohustused ning üldised suunised haridusteenuse osutajatele ja töötajatele. Samuti on **Prantsusmaa** võtnud vastu õigus- ja eetilise raamistiku tehisintellekti kasutamiseks koolides ning võimaldab kasutada tehisintellekti vahendeid, mis aitavad kohendada põhioskuste õppimist alg- ja põhikoolis. Ka **Iirimaa** eesmärk on toetada õpetajaid ja säilitada õpilaste hindamise usaldusväärsus, andes suuniseid tehisintellekti kasutamise kohta õpetamisel ja õppimisel. Riik töötab välja strateegiaid ja vahendeid tehisintellekti rakendamiseks koolihariduses. **Horvaatias** töötatakse välja uut õppekava, milles keskendutakse tehisintellektile ja kujunemisjärgus digitehnoloogiatele, et parandada õpetajate ja õppijate digipädevust. Tehisintellekti õppekavadesse integreerimine ja sihipärane õpetajakoolitus on samuti osa **Malta** strateegiast, millega võetakse kasutusele IKT- ja tehisintellektivahendid kõigil koolitasanditel ning mille eesmärk on parandada digikirjaoskust ja tehisintellektipädevust.

Jätkunud on kutsehariduse ja -õppe süsteemide ajakohastamine, näiteks struktuurireformide, ajakohastatud taristu ja elukestva õppe võimaluste kaudu. Mitu riiki on kehtestanud riiklikud kutsehariduse ja -õppe strateegiad või neid ajakohastanud. **Küpros** töötas välja uue kutsehariduse ja -õppe strateegia ning käivitas suured taristuprojektid, mida rahastatakse taaste- ja vastupidavuskavast ning Õiglase Ülemineku Fondist, ning avas ESF-i rahastuse toel esimesed tehnikakeskkoolid, mille eesmärk on pakkuda paindlikumat viisi üld- ja kutsehariduse sidumiseks. Seadusandlike reformide laine toetab ka riiklike jõupingutusi kutsehariduse ja -õppe reageerimisvõime parandamiseks. **Hispaanias** kooskõlastati kutsehariduse ja -õppe õigusraamistikku, seades esiplaanile töökohal õppe ja praktika, ning võeti vastu mitu kuninglikku dekreeti, milles käsitleti õppekavade ülesehitust, haridussüsteemi osasid ja haldamist, samuti tiptaseme keskuste loomise toetamist ning koolituse rohe- ja digipööret. Selleks et viia koolituspakkumine paremini kooskõlla tööturu nõudlusega, on **Poola** käivitanud tööstuse oskuskeskused, mis ühendavad kutseharidus- ja -õppeasutusi, kõrgharidusasutusi, tööandjaid ja muid sidusrühmi.

Eesti jätkas kutseharidust ja -õpet ning täiskasvanuharidust käsitlevate õigusaktide reformimist, et edendada paindlikke õppimisvõimalusi ja toetada mikrokvalifikatsioonitunnistuste väljatöötamist.

Jätakuvalt on prioriteediks juurdepääsu laiendamine kvaliteetsele töökohapõhisele õppele. **Bulgaaria** duaalse kutsehariduse ja -õppe õigusraamistikku on ajakohastatud ning eraldatud on täiendavaid avaliku sektori vahendeid, et katta dualõppes osalevate õpilaste sotsiaal- ja tervishoiu maksed, tagades parema koostöö tööandjatega ja ulatuslikuma osalemise ettevõttesiseses koolituses. Mitmes liikmesriigis on seadnud esikohale täiskasvanud elanikkonna ja oskuste täiendamise võimalused. **Rootsi** on eraldanud täiendavalt 900 miljonit Rootsi krooni (ligikaudu 80 miljonit eurot), et laiendada täiskasvanute kutseharidust, luues selleks juurde aastaseid õppekohti valdkondades, kus oskusi napib. Selleks et rohkem õpipoisse saaks läbida oma praktika töökohtadel, kahekordistatakse ka töökohapõhise õppe juhendajate toetust 7000 Rootsi kroonini (ligikaudu 624 eurot) aastas. Tähtsal kohal on ka digipöörde ja kestlikkuse edendamine kutsehariduses ja -õppes. **Hispaania** investeringud hõlmavad üle 1200 klassiruumi muutmist rakenduslikeks tehnoloogiaruumideks, üle 25 000 30-tunnise koolitusmeetme kutsehariduse ja -õppe õpetajatele rohe- ja digioskuste valdkonnas ning kakskeelsete kutsehariduse ja -õppe koolitustsüklite laiendamist. Need meetmed on lõimitud taaste- ja vastupidavuskavasse ning peaksid suurendama nii õppijate kaasatust kui ka omandatavate oskuste vastavust tööturu vajadustele.

Liikmesriigid toetavad kõrgharidusasutuste jõupingutusi oma süsteemide ajakohastamisel, sidemete tugevdamisel tööturuga ja rahvusvahelistumise edendamisel. Kuigi kolmanda taseme haridusega inimeste arv on pidevalt suurenenud, keskendutakse üha enam kvaliteetse hariduse tagamisele ja selle vastavusse viimisele tööturu vajadustega, et tegeleda oskuste nappusega. ESF+ toetusel edendab **Bulgaaria** pädevuspõhist õpet ja oma kõrgharidusasutuste rahvusvahelistumist. **Küprose** riiklikus kõrghariduse parandamise ja ajakohastamise kavas keskendutakse kvaliteedi ja tipptaseme parandamisele, hariduse sidumisele tööturuga ja rahvusvahelistumise edendamisele. **Tšehhi** eesmärk on võtta uutes kutsekõrgkoolides kasutusele lühikese õppetsükliga kolmanda taseme hariduse programmid ning **Hispaania** on kehtestanud menetlused informaalsete ja mitteformaalse õppe valideerimiseks. Mõnes riigis on hiljuti koostatud rahvusvahelistumise strateegiad, et suurendada õpirännet ja rahvusvahelistumist kõrghariduses. **Austria** riiklik kõrghariduse õpirände ja rahvusvahelistumise strateegia 2020–2030 toetab kõigi kõrghariduses osalevate rühmade õpirännet, pöörates suuremat tähelepanu kvaliteetse akadeemilise õpirände edendamisele. **Saksamaa** loodab suurendada oma atraktiivsust rahvusvaheliste üliõpilaste jaoks, lihtsustades õiguslikke nõudeid (viisad, juurdepääsutingimused) ja hõlbustades juurdepääsu õppeprogrammidele varasemate oskuste ja diplomite tunnustamise, keelekursuste, eluaseme pakkumise ja nõustamise kaudu. **Poola** töötab Euroopa Sotsiaalfond+ toel välja oma esimest kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegiat, mis peaks valmima 2025. aasta lõpuks.

Liikmesriigid võtavad meetmeid, et suurendada täiskasvanuhariduses osalejate arvu ja parandada selle taset kooskõlas oskuste liidu algatusega. Mitu liikmesriiki proovib isiklike õppekontode kasutamist, et koolitusel saaks osaleda nõudluspõhiselt. **Slovakkias** jõustus 2025. aasta jaanuaris uus täiskasvanuhariduse seadus, mille eesmärk on tugevdada täiskasvanuhariduse süsteemi ja soodustada mitteformaalset haridust, eelkõige proovides kasutusele võtta isiklike õppekontosid. Kuigi isiklike õppekontode eesmärk on tagada üldine juurdepääs koolitusele, keskenduvad mõnes katseprojekti konkreetsetele õppijate rühmadele. Näiteks **Küprosel** antakse katseprojekti raames pikaajalistele töötutele ja madala kvalifikatsiooniga täiskasvanutele kolme aasta jooksul 2400 eurot, mida rahastatakse Euroopa

Sotsiaalfond+ vahenditest. Hästi toimiv täiskasvanuhariduse süsteem vajab jätkusuutlikku rahastamist. **Lätis** võeti ESF+ toel 2025. aasta juulis vastu oskuste fondide loomist käsitlevad õigusaktid, mis aitavad luua kestlikuma ja hästi rahastatud täiskasvanuhariduse süsteemi, millesse on kaasatud tööandjad. Selles katseprojektis, mis kestab 2029. aastani, on seatud eesmärgiks pakkuda 2029. aastaks koolitust rohkem kui 4700 inimesele. Selleks et viia oskused vastavusse tööturu vajadustega, on mitu riiki täiustanud oma oskuste strateegiaid ja oskuste prognoosimise süsteeme. **Hispaania** viib taaste- ja vastupidavuskava raames läbi kuni 2025. aasta lõpuni kestva uuringu, et teha selle käigus kindlaks oskuste vajadused peamistes sektorites ja koguda tõendeid koolitus- ja ümberõppevajaduste kohta. 2025. aasta juunis võttis **Luksemburg** kasutusele ennetava tööhõive ning ümberõppe ja oskuste täiendamise juhtimisprogrammi „Skills-Plang“. Liikmesriigid jätkavad meetmete võtmist, et rakendada Euroopa lähenemisviisi mikrokvalifikatsioonitunnistustele, edendades oskuste täiendamist ja ümberõpet ning muutes oskused kogu ELis nähtavaks ja kergesti võrreldavaks. 2025. aasta septembris võttis **Ungari** vastu uue õigusakti täiskasvanuhariduses mikrokvalifikatsioonitunnistuste andmisega lõppevate koolitusprogrammide kohta, mis võimaldab kasutada akrediteeritud kutsehariduse õpikuid ja lühendada täiskasvanute koolitusi. **Hispaania** on oma taaste- ja vastupidavuskava tegevustesse lisanud tegevuskava mikrokvalifikatsioonitunnistuste väljatöötamise raamistiku loomiseks. Selles tegeletakse ka mikrokvalifikatsioonitunnistustega, millega toetada tööturul nõutavate teadmiste ja -oskuste omandamist. Töökogemuse ja mitteformaalse õppimise kaudu omandatud pädevuste tunnustamine on jätkuvalt peamine prioriteet kõigis liikmesriikides. 2024. aasta juunis võeti **Horvaatias** vastu uus õigusakt, mille alusel saab tunnustada varasemat õpet, pöörates erilist tähelepanu madala kvalifikatsiooniga täiskasvanute ja töötajate vajadustele. Reformiga viiakse valideerimine paremini kooskõlla tööturu nõuetega ja toetatakse sertifitseeritud kvalifikatsioonide saamist. **Maltal** avaldati 2024. aasta septembris ajakohastatud riiklikud suunised, et vaadata läbi mitteformaalse ja informaalset õpet valideerimise raamistik, milles edendatakse sidusamat ja pakkujasõbralikumalt lähenemisviisi, mida toetab parem kvaliteedi tagamine ja sidusrühmade koordineerimine.

Käivitatud on algatused digioskuste tugevdamiseks koolides. Näiteks **Belgias** on Valloonia-Brüsseli föderatsiooni ja Valloonia piirkonna valitsused kiitnud heaks uue koostöölepingu digiõppe kohta kohustuslikus koolihariduses ja täiskasvanuhariduses. Sellega tagatakse, et kõik õpilased ja töötajad omandavad minimaalsed digioskused kooskõlas Euroopa digipädevuse raamistikuga. **Malta** on käivitanud digiõppe strateegia aastateks 2025–2030, mille eesmärk on anda õpilastele digioskused. **Soome** on taaste- ja vastupidavuskava raames käivitanud pidevõppe digitaliseerimisprogrammi, mis hõlmab teenuseid, millega toetatakse sujuvaid üleminekuid hariduse ja tööelu vahel. **Poola** jätkab Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest ning taaste- ja vastupidavusrahastust toetatava haridusalase digipöörde poliitika (2025–2035) raames koolide varustamist IKT-seadmetega, õpetajate koolitamist digioskuste valdkonnas ning IKT pedagoogiliste koordinaatorite võrgustiku väljatöötamist koolides (koolitatakse välja 25 000 õpetajat, kellest 2028. aastaks saavad digipöörde koordinaatorid). Mõnes riigis keskendutakse täiskasvanute ja kodanike oskuste täiendamisele. **Bulgaaria** on loonud 760 digiklubi, kus pakutakse täiskasvanutele tasuta juurdepääsu digioskuste koolituskursustele (projekti eelarve on 116 miljonit eurot, mis saadakse taaste- ja vastupidavusrahastust). **Hispaania** on oma taaste- ja vastupidavuskava raames käivitanud moodulkoolituse, mille eesmärk on töötajate ja töötute ümberõpe ja oskuste täiendamine. Mõned riigid on võtnud ka meetmeid kõrgema taseme digioskuste ja IT-spetsialistide toetamiseks. **Hispaania** on oma taaste- ja vastupidavuskava raames alustanud digioskuste erialakursuste pakkumisega, et koolitada vähemalt 250 tunnistel erikursustel välja rohkem kui 10 000 spetsialisti. **Malta** digitaalse innovatsiooni amet (MDIA) käivitas 2025. aastal uuesti Pathfinder'i digistipendiumikava, mille eesmärk on julgustada üliõpilasi spetsialiseeruma

magistri- ja doktoriõppe tasandil tehisintellektile ja muudele digivaldkondadele. **Rootsis** investeeritakse 2025. aastal 28 miljonit Rootsi krooni (ligikaudu 2,5 miljonit eurot), et võimaldada seitsmel kõrgharidusasutusel töötada eri sektorite spetsialistide jaoks välja tehisintellektile keskenduvad lühikesed oskuste arendamise kursused. Poola on seadnud 2026. aastaks eesmärgi pakkuda taaste- ja vastupidavusrahastu toel digioskuste valdkonna koolitust vähemalt 250 000 kodanikule, sealhulgas sotsiaalse tõrjutuse ohus olevatele kodanikele.

Kooskõlas kaksikülemineku tegevuskava ja nõukogu soovitusega õiglase kliimanetraalsusele ülemineku kohta laiendavad liikmesriigid koolitusalgatusi, mis on suunatud roheliste oskuste nõudlusega tegelemisele kõigis sektorites ja kutsealadel. 2024. aasta septembris käivitas **Kreeka** taaste- ja vastupidavusrahastu raames üle 600 koolitusprogrammi, millega aidatakse riiklikel tööturuasutustel pakkuda roheoskusi ja mis on suunatud 50 000 erasektori töötajale. Need programmid on avatud tööotsijatele, töötajatele ja ettevõtjatele ning hõlmavad selliseid teemasid nagu kestlik põllumajandus, keskkonnahoidlik tehnoloogia ja taastuvenergia. 2024.–2025. õppeaastal **Luksemburgis** käivitatud algatusega „Skillsbridges“, mis on osa riigi taaste- ja vastupidavuskavast, toetatakse oskuste täiendamist ja ümberõpet kooskõlas riikliku oskuste prognoosimise ja tööturu vajadustega, pöörates erilist tähelepanu koolitusele digi- ja rohepöördest mõjutatud sektorites, sealhulgas ehituses, transpordis ja tootmises. **Maltal** on kavas kaardistada koolitusvõimalused kestliku arengu ja roheliste töökohtade valdkonnas, et teha kindlaks suutlikkuse puudujäägid ja anda panus roheliste oskuste tegevuskavasse, mis on kooskõlas tööturu prognoosidega.

Liikmesriigid võtavad meetmeid noorte tööalase konkurentsivõime toetamiseks kooskõlas tugevdatud noortegarantiiga. **Malta** käivitas 2025. aasta veebruaris noortegarantii 3.0, mille ESF+st rahastatav eelarve kokku on 10 miljonit eurot. Eesmärk on tugevdada noorte aktiveerimise viise, pakkudes individuaalset tuge, sihipärast koolitust ja tööpraktikat. **Bulgaaria** võttis kasutusele ESF+ rahastatava meetme „Noorte praktika“, millega tõstetakse tööandjate majanduslikku huvi tähtajatute lepingute pakkumiseks pärast praktikat. 2024. aasta septembris kiitis **Portugal** ESF+ toetusel heaks INICIARi praktikaprogrammi. Sellest kaasrahastatakse 65 % praktikanditoetuse kuludest ja see kulude katmine võib ulatuda 80 %ni soolise alaesindatusega kutsealade puhul, puudega inimese puhul, samuti väikese rahvastikutihedusega sisemaal elavate isikute puhul ja juhul, kui praktikandiga sõlmitakse 20 tööpäeva jooksul pärast praktika lõppu alaline täistööajaga tööleping. **Portugal** rakendab ka ESF+ist rahastatavat meetet, millega antakse tööandjatele rahalist toetust kvalifitseeritud noorte värbamiseks ja tööle hoidmiseks, näiteks edendatakse töökvaliteedi tõstmist ja määratakse kindlaks kvalifikatsioonile vastavad töötasud. **Kreekas** on käimas ESF+ rahastatud meede, et valmistada ette 25 000 töötut noort (18–29aastased) tööturule integreerimist. **Hispaania** lisas oma taaste- ja vastupidavuskavasse kolm noorte tööhõivele suunatud programmi, milles keskendutakse kutsealase pädevuse saavutamisele koolituse ja tööhõive kaudu ja pööratakse erilist tähelepanu kliima- ja digioskustele. **Rootsis** rakendatakse NEET-noortele suunatud meetmeid kohalikul ja piirkondlikul tasandil, et hõlbustada noorte tööturule ja ühiskondlikku ellu naasmist, keskendudes ka vaimsele tervisele.

Käimas on töö suurema soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks tööhõives ja palgatasemetes. **Luksemburgis** võeti 2024. aastal vastu seadus, millega loodi soolise võrdõiguslikkuse vaatluskeskus ja soolise võrdõiguslikkuse kõrgem nõukogu. Vaatluskeskuse ülesanne on koguda andmeid, anda teavet ning jälgida ja analüüsida soolise võrdõiguslikkuse suundumusi, samas üheksaliikmeline nõukogu uurib kõiki soolise võrdõiguslikkusega seotud küsimusi ja annab nende kohta nõu. **Prantsusmaa** on võtnud naissoost juhatuseliikmete direktiivi ((EL) 2022/2381) üle Copé-Zimmermanni seadusega, mille eesmärk on parandada

soolist võrdõiguslikkust suurettevõtetes. **Soomes** pidasid valitsus ja kesksed tööturuorganisatsioonid läbirääkimisi ühiste võrdse tasustamise meetmete üle ajavahemikuks 2024–2027. Võrdse tasustamise kava eesmärk on vähendada soolist palgalõhet 2027. aastaks vähem kui 15 %ni. **Tšehhi, Soome, Poola ja Slovakkia** astusid kõik samme tasustamise läbipaistvuse direktiivi ülevõtmiseks, tugevdades meeste ja naiste võrdse või võrdväarse töö eest võrdse tasu maksmise põhimõtet. Samuti on liikmesriigid teinud täiendavaid jõupingutusi, et parandada lapsevanema kohustusi täitvate inimeste töö- ja eraelu tasakaalu. **Taanis** pikendati vanemate õigust saada vanemapuhkuse toetust ning rasedus- ja sünnitushüvitisi kokku kolmelt kuult 12 kuuni kummagi vanema puhul, kui tegemist on haiglaravile võetud vastsündinutega. **Belgias** saavad nüüd vanemapuhkust taotleda ka vanemad, kes on hooldusperena võtnud kanda pikaajalised kohustused lapse ees. On ka liikmesriike, kes pakuvad naistele töötamise korral suuremaid stiimuleid. **Itaalia** pakub osalist vabastust sotsiaalkindlustusmaksetest töötavatele või iseenda tööandjaks olevatele emadele, kellel on vähemalt kaks last. Hüvitis, mida o võimalik saada kuni kõige noorema lapse 10. eluaastani ja alates 2027. aastast kuni kõige noorema lapse 18. eluaastani kolme või enama lapse emadel, on ette nähtud üksnes neile, kelle maksustatav tulu on kuni 40 000 eurot aastas ja kes ei osale kindla maksumääraga süsteemis. Meetme iga-aastased kulud on piiratud 300 miljoni euroga. **Kreeka** riikliku tööturuasutuse programmiga edendatakse ettevõtlust, luues uusi väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtteid 5880 töötule vanuses 30–59 aastat, pöörates erilist tähelepanu töötutele naistele. Uutele ettevõtjatele/toetusesaajatele antava toetuse summa on 17 000 eurot.

Mitmes liikmesriigis tehakse jõupingutusi puuetega inimeste tööturule kaasamiseks. Mõnes riigis peetakse oluliseks avaliku sektori panust, et parandada võrdset juurdepääsu tööturule. Näiteks **Kreeka** subsideeritud tööhõive programmi raames makstakse kuni 75 % 1000 puudega töötule palgast ja maksudest, kui see isik asub tööle kohalikus omavalitsuses. Programm kestab 18 kuud ja selle eesmärk on integreerida programmis osalejad tööturule. **Hispaanias** aitavad avaliku halduse värbamismenetluste reformid kohandada neid menetlusi puuetega inimeste vajadustele. **Luksemburg** muudab puuetega inimeste põhikirja, ajakohastab määratlusi, laiendab õigusi ja täiustab toetusmehhanisme, et suurendada nende õiguslikku, sotsiaalset ja kutsealast kaasatust. **Rootsi** eesmärk on suurendada tööandjate teadlikkust puuetega inimestele tööhõive valdkonnas pakutavast toetusest ning on tellinud riiklikelt tööturuasutustelt teavitusalgatused.

2.3. Suunis 7. Tööturgude toimimise parandamine ja sotsiaaldialoogi tulemuslikumaks muutmine

Selles punktis vaadeldakse, kuidas on rakendatud tööhõivesuunist nr 7, mille kohaselt soovitatakse liikmesriikidel parandada tööturu toimimist ja muuta sotsiaaldialoog tulemuslikumaks. Suunis käsitleb muu hulgas paindlikkuse ja turvalisuse tasakaalustamist tööturupoliitikas, tööturu killustatuse vältimist, uute töömeetoditega kohanemist ning aktiivse tööturupoliitika tulemuslikkuse tagamist ja deklareerimata töö vastu võitlemist. Need eesmärgid on kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtetega 4 (tööhõive aktiivne toetamine), 5 (kindel ja paindlik tööhõive), 7 (teave töötingimuse kohta ja kaitse töölepingu ülesütlemise korral), 8 (sotsiaaldialoog ja töötajate kaasamine), 10 (tervislik, ohutu ja hästi kohandatud töökeskkond) ja 13 (töötushüvitised). Olemasolevatele riiklikele tavadele tuginedes käsitletakse ka sotsiaaldialoogi edendamist ja koostööd kodanikuühiskonna organisatsioonidega. Punktis 2.3.1 käsitletakse töökohtade kvaliteedi ja tööturu killustatusega seotud aspekte ning töö tulevikku, sealhulgas digipöördega kaasnevat muutust. Selles

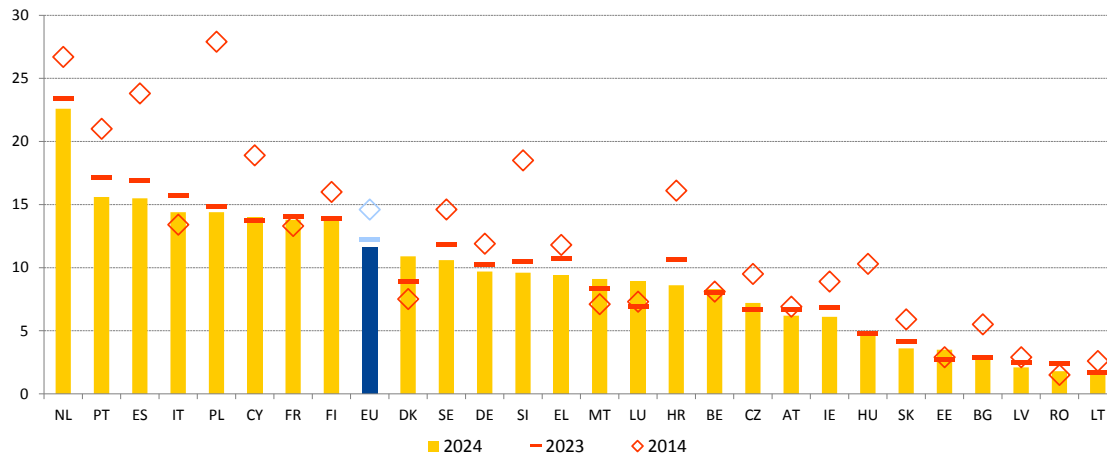
suunises analüüsitakse täiendavalt pikaajalist töötust ja aktiivset tööturupoliitikat. Lõpetuseks käsitletakse selles osas sotsiaalpartnerite rolli ja sotsiaaldialoogi tähtsust ning seda, kuidas konsulteeritakse kodanikuühiskonnaga poliitika kujundamisel ja rakendamisel. Punktis 2.3.2 antakse ülevaade liikmesriikide poliitikameetmetest nendes valdkondades.

2.3.1. Põhinäitajad

Paindlikud lepingutingimused võivad tööturu nõudmistele vastamisele kasuks tulla, kuid samas võivad need viia tööturu suurema killustatuseni ja halvendada töökohtade kvaliteeti. Ebatüüpilised töösuhted nagu ajutine ja osalise tööajaga töö, võivad pakkuda suuremat paindlikkust nii tööandjatele kui ka töötajatele ning olla paljudele hüppelauaks püsiva töö ja paremate töötingimuste leidmisel. Mõnel juhul võivad need aga piirata ülespoole liikumist, suurendada ebastabiilsust ja pakkuda halvemaid töötingimusi. Ebatüüpilisi töösuhteid seostatakse sageli väiksema sissetulekuga ning piiratud juurdepääsuga sotsiaalkaitsele, koolitusele ja esindatusele¹⁹⁴. Samuti võivad sedalaadi töösuhted vähendada teatavate sektorite ja kutsealade atraktiivsust ja süvendada tööjõupuudust kutsealadel, kus palk on madal ja töötingimused kehvad¹⁹⁵. Tööturu killustatus mõjutab rohkem noori, naisi, rändajaid, vanemaealisi töötajaid ja madala kvalifikatsiooniga töötajaid. Samas võib vähendada tööturu killustatust ja parandada töökohtade kvaliteeti aktiivne tööturupoliitika, millega soodustatakse üleminekut kvaliteetsematele töökohtadele ja luuakse tööandjatele stiimuleid võtta tööle täistööaja ja tähtjatu lepinguga töötajaid ning toetatakse piisavat juurdepääsu sotsiaalkaitsele ja õppimisvõimalustele.

Joonis 2.3.1. Viimase kümne aasta jooksul on ajutiste töötajate osakaal vähenenud, kuid liikmesriikide vahel on endiselt märkimisväärsed erinevusi

Ajutiste töötajate osakaal kõigi töötajate hulgas (20–64aastased, %, aastapõhised andmed)

Märkus. Hispaania ja Prantsusmaa puhul on 2023. ja 2024. aasta kohta kasutatud erinevat määratlust. Aegrea katkemine Taani puhul 2023. aastal ja Bulgaaria puhul 2024. aastal.

Allikas: Eurostat, [lfsi_pt_a], ELi tööjõu-uuring.

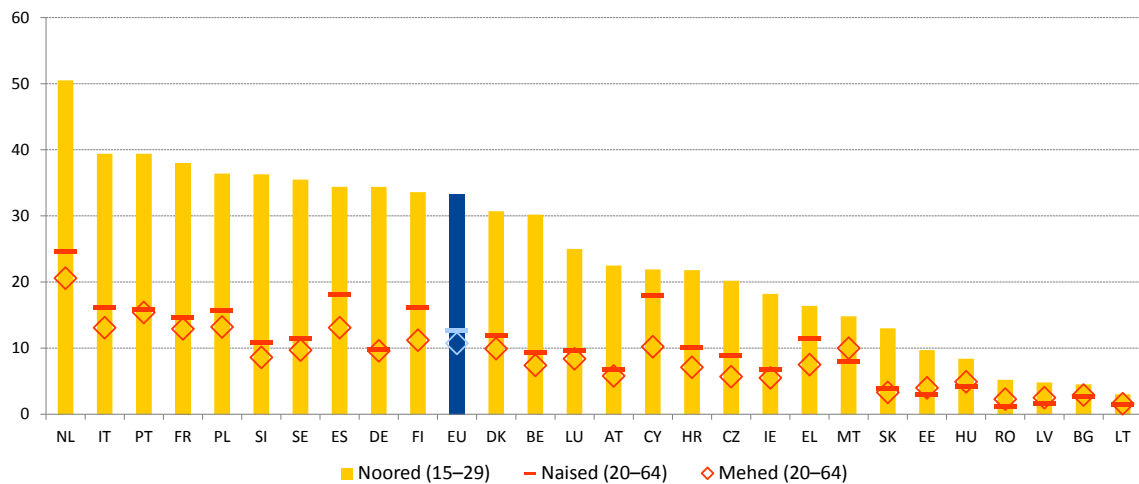
¹⁹⁴ Eurofound, [Labour market segmentation](#), European Industrial Relations Dictionary, 2019.

¹⁹⁵ Vt Euroopa Komisjon, [Employment and Social developments in Europe 2024](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2024, ja Eurofound, [Companies practices to tackle labour shortages](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2024.

Kõrge ja järjest kasvava tööhõivemäära taustal vähenes ajutiste töötajate osakaal ELis jätkuvalt, kuid erinevused liikmesriikide vahel on endiselt suured¹⁹⁶. Ajutiste töötajate osakaal kõigi töötajate (20–64aastased) hulgas jätkas langustrendi ja kahanes 2024. aastal 11,6 %ni. See on 0,6 protsendipunkti vähem kui eelmisel aastal ja 3 protsendipunkti vähem kui kümme aastat tagasi (vt joonis 2.3.1). Kuigi enamikus liikmesriikides oli areng sarnane, on erinevus suurima ja väikseima ajutise tööhõive osakaalu vahel endiselt märkimisväärne (21,1 protsendipunkti). Madalmaades (22,6 %) ning Portugalis, Hispaanias, Itaalias ja Poolas (üle 15 %) oli see osakaal 2024. aastal jätkuvalt ELi suurim, samal ajal kui Bulgaarias, Lätis, Rumeenias ja Leedus oli see alla 3 %.

Joonis 2.3.2. Tähtajalise töölepinguga noorte ja naiste osakaal on liikmesriigiti väga erinev

Ajutiste töötajate osakaal noorte (15–29aastased) ning naiste ja meeste (20–64aastased) hulgas (% , 2024)

Märkus. Hispaania ja Prantsusmaa puhul on määratlus erinev. Aegrea katkemine Bulgaaria puhul.
Allikas: Eurostat, [lfsi_pt_a], ELi tööjõu-uuring.

Tähtajalised töölepingud on noorte puhul peaaegu kolm korda tavalisemad ja naiste puhul levinumad kui meeste puhul, kusjuures liikmesriikide vahel on suured erinevused. 2024. aastal, pärast 1,0 protsendipunkti suurust vähenemist võrreldes 2023. aastaga, oli 33,3 %l noortest töötajatest (15–29aastased) ELis tähtajaline tööleping, samas kui kõigi 20–64aastaste töötajate seas oli see näitaja vaid 11,6 %. Madalaimad määrad (alla või ligikaudu 5 %) registreeriti Bulgaarias, Lätis, Leedus ja Rumeenias, samas kui ligikaudu 40 % või üle selle määrad iseloomustasid Madalmaid, Itaaliat ja Portugali (vt joonis 2.3.2). Enamikus liikmesriikides (20) töötasid naised tähtajaliste lepingutega sagedamini kui mehed, mistõttu oli selles valdkonnas sooline lõhe ELis 2024. aastal keskmiselt 1,9 protsendipunkti. Küprosel, Soomes ja Hispaanias oli see lõhe 5–7 protsendipunkti, samas kui Leedus, Saksamaal ja Bulgaarias oli see 0,1–0,3 protsendipunkti.

Sotsiaalõiguste sammast käsitlev tekstikast nr 6. Töökoha kvaliteedi mõõtmed ELi liikmesriikides

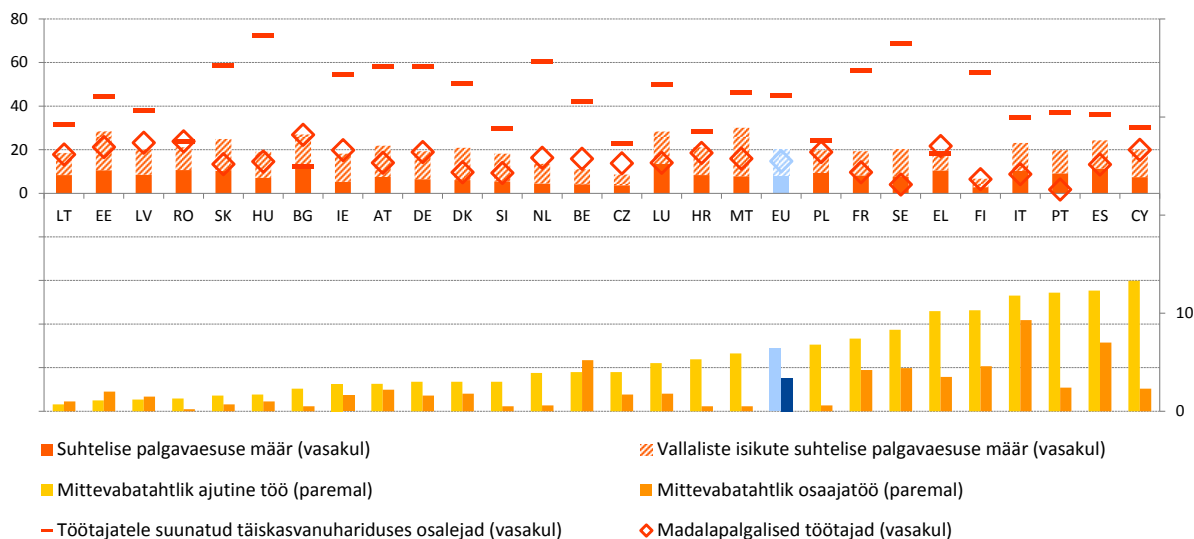
¹⁹⁶ Tähtajalise töölepinguga (sh ajutise töölepinguga) töötajad on ajaliselt piiratud töölepinguga töötajad, kelle põhitöö lõpeb kas pärast lepingus eelnevalt kindlaks määratud ajavahemikku või ajal, mis ei ole ette kindlaks määratud.

Töökohtade parem kvaliteet on esmatähtis konkurentsivõimelise sotsiaalse turumajanduse jaoks, kus tootlikkus on kõrge, innovatsioonisuutlikkus tugev, töötajad hea kvalifikatsiooniga ja sotsiaalne ühtekuuluvus suurem. Töökohtade kvaliteeti mõjutavad eri mõõtmed, sh ka tööturul aset leidvad struktuursed muutused. Need hõlmavad digi- ja rohepöoret, demograafilisi muutusi, töölepingute ja töövormide muutumist, töökultuuri arengut ning laiemaid sotsiaalseid väärtusi ja eesmäärke, näiteks mittediskrimineerimist ja võrdseid võimalusi. Nagu tööhõivekomitee aruteludel käsitletud ja tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogule¹⁹⁷ 2025. aasta juuni istungil esitatud arvamuses märgitud, hõlmab töökoha kvaliteet selliseid traditsioonilisi mõõtmeid nagu *piisav sissetulek ja õiglane palk, töökoha ja karjääri kindlus ning oskuste arendamine ja karjääri edenemine*. Need kõik on omavahel seotud elemendid, mis üheskoos aitavad luua üksikisikute võimestamise, tootlikkuse ja majanduskasvu positiivse mõjuringi. Samal ajal ja nagu tööhõivekomitee arvamuses on rõhutatud, võivad *tööohutus ja töötervishoid* kombineerituna *töökoha heaolutingimuste, optimaalse tööaja korralduse, tööaja eraelu tasakaalu ning töö autonoomsusega* panna aluse isiklikule ja kutsealasele arengule ning organisatsioonilisele edule. Töötaja poole pealt võib see tulemuseks anda näiteks suurema loovuse ja vastutuse, parema motivatsiooni ja tootlikkuse ning läbipõlemise juhtumite vähenemise. Samuti moodustavad olulise horisontaalse tugisüsteemi õiglase ja kaasava tööturu suunas liikumisel *kollektiivne huvid esindamine ja organiseerumine, sooline võrdõiguslikkus ja võrdsed võimalused ning jõupingutused, mida tehakse deklareerimata või aladeklareeritud töölt ametlikule tööle ülemineku edendamisel*. Ja veel, töökohtade kvaliteedi lahutamatuks osaks on ka erinevatele tööhõivevormide korral kättesaadava *sotsiaalkaitse* tase ja liik. Tulevase kvaliteetsete töökohtade tegevuskavaga, mis töötatakse välja koostöös ELi sotsiaalpartneritega, uuendatakse kohustust edendada konkurentsivõimelises ELis tulevikukindlaid kvaliteetseid töökohti. Tegevuskavas esitatakse terviklik strateegia selle kohta, kuidas kõrvaldada Euroopa tööturgudel esinevaid probleeme ja leida võimalusi töökohtade kvaliteedi tagamiseks ning aidata kaasa õiglasele rohe- ja digipöördele, muutuste prognoosimisele ja kiiremale sekkumisele restruktureerimise ohu korral. Tegevuskavas kirjeldatakse algatusi ja vahendeid, mille eesmärk on viia tööhõivepoliitika kooskõlla kiiresti areneva majanduse vajadustega, tuginedes samal ajal Euroopa sotsiaalse turumajanduse, sotsiaalse progressi ja täieliku tööhõive põhimõtetele. Tegevuskavas rõhutatakse ka peamisi kvaliteetseid töökohti soodustavaid tegureid ettevõtjasõbralikus keskkonnas ja kutsutakse üles olemasolevate sotsiaalsete õiguste jõustamisele, kvaliteetsete teenuste osutamisele kõigis piirkondades ja kõigile, piisavale rahastamisele ning sotsiaaldialogi ja kollektiivlääbirääkimiste tulemuste tugevdamisele.

¹⁹⁷ Vt [tööhõivekomitee arvamus töökohtade kvaliteediga seotud mõõtmete kohta](#), mis esitati tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogule 2025. aasta juunis.

Töökohtade kvaliteediga seotud tulemused erinevad nii liikmesriigiti kui ka eri mõõtmete lõikes

Suhtelise palgavaesuse määr (18–64aastased), 2024, % töötajatest ja % vallalistest töötajatest; täiskasvanute (25–64aastased) osalemine õppes (viimase 12 kuu jooksul), 2022, % töötajatest; mittevabatahtliku ajutise ja osalise tööajaga tööhõive määr (15–64aastased), 2024, % töötajatest, madalalpalgalised töötajad, 2022, % töötajatest.

Märkus. Mittevabatahtliku ajutise töö andmed Läti puhul kajastavad üksnes põhjuseid [JOB_TCTR] ja sama ka Slovakkia puhul [NF_PJOB]. Aegrea katkemine Bulgaaria puhul ning määratluste erinevus Hispaania ja Prantsusmaa puhul nii mittevabatahtliku ajutise kui ka osalise tööajaga töötamise puhul. Madala usaldusväärsusega andmed Eesti puhul [JOB_TCTR] ning Malta, Austria ja Sloveenia puhul [NF_PJOB]. Aegrea katkemine Horvaatia puhul ja esialgsed andmed Leedu puhul nii töötavate inimeste suhtelise palgavaesuse määra puhul. Aegrea katkemine Prantsusmaa, Itaalia ja Rumeenia täiskasvanuhariduses osalemise näitaja puhul.

Allikas: Eurostat [[tesem190](#)], [[lfsa_eetpgar](#)], [[tespm070](#)], [[ilc_iw02](#)], [[earn_ses_pub1s](#)], [eraldi väljavõte täiskasvanuhariduse uuringust, näitaja „viimase 12 kuu jooksul täiskasvanuhariduses osalemise määr, v.a juhendatud töökohasisene täiendkoolitus“](#).

Tulemused töökohta kvaliteedi eri mõõtmete lõikes on ELi liikmesriikides väga erinevad ning erinevusi on ka sama liikmesriigi eri mõõtmete lõikes. Näiteks Bulgaarias, kus mittevabatahtliku ajutiste¹⁹⁸ ja osalise tööajaga töötajate¹⁹⁹ osakaal on väike (vastavalt 2,3 % ja 0,5 % töötajatest vanuses 15–64), on suhtelise palgavaesuse määr üks kõrgemaid (12,1 %) ja surmaga lõppenud tööõnnetuste arv üks kõrgemaid (3,5 juhtumit 100 000 töötaja kohta). Soomes on mittevabatahtliku ajutiste töötajate (10,3 %) ja osalise tööajaga töötajate (4,6 %) osakaal suhteliselt suur. Samal ajal on suhtelise palgavaesuse määr suhteliselt madal (2,8 %), üle poole (55,5 %) töötajatest osaleb koolitustel ja ka surmaga lõppevaid tööõnnetusi on suhteliselt vähe (1 töötaja 100 000 töötaja kohta). Slovakkias on suhteliselt kõrge suhtelise palgavaesuse määr (10,3 %), kuid tulemused on head kõigis muudes eespool nimetatud mõõtmetes. On liikmesriike, nagu Itaalia ja Hispaania, kus on probleeme paljudes töökohta kvaliteedi mõõtmetes.

Liikmesriigid võtavad meetmeid, et parandada töökohtade kvaliteeti selle eri mõõtmetes. Näiteks Slovakkia viis miinimumpalga direktiivi ülevõtmise lõpule 2024. aasta

¹⁹⁸ Mittevabatahtlik ajutine töö jaguneb kategooriateks „ei ole leitud alalist töökohta“ [[lfsa_etgar](#)] või „töökoht oli saadaval ainult tähtajalise lepingu alusel“ [[lfsa_etgar](#)].

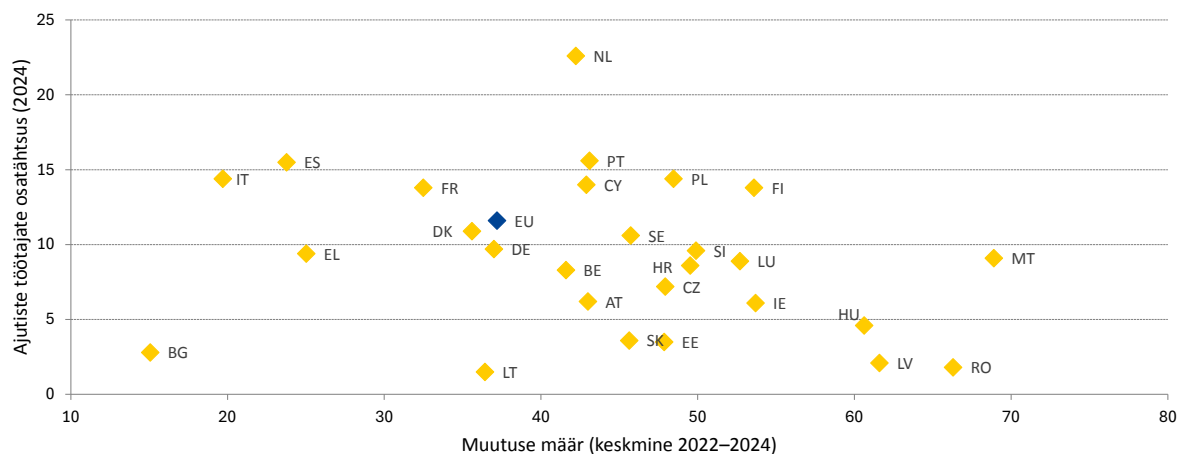
¹⁹⁹ Mittevabatahtlik osalise tööajaga töö on määratletud nii: „täistööajaga tööd ei leitud“ [[lfsa_eetpgar](#)].

novembris. See aitab tagada piisava sissetuleku isikutele, kes paiknevad tulujaotuse alumises otsas. Selleks on kehtestatud kriteeriumid seadusjärgse miinimumpalga piisavuse hindamiseks, suurendatud automaatse indekseerimismehhanismi indeks 60 %ni eelmise aasta keskmisest kuupalgast ning loodud miinimumpalga komisjon, milles osalevad sotsiaalpartnerid. Osana laiemast tööturureformist kehtestas **Sloveenia** 2025. aasta juunis rangemad nõuded ajutist tööjõudu vahendavatele asutustele ja suurendas selliste asutuste regulatiivset järelevalvet, et parandada ajutiste töötajate kaitset. 2024. aasta juunis võttis **Kreeka** katseprojekti raames kasutusele digitaalse töökaardi, mille eesmärk on täielikult kaitsta töötajate õigusi, tagades reaaltöötaja jälgimise ja töötajate tasustamise. Sellise kaardi eesmärk on võidelda deklareerimata ületunnitöö kuritahtliku poliitika ning ebaseaduslike muudatuste ja ületunnitöö vastu. **Itaalia** pikendas maksuvähendusi tähtajatu töölepinguga töötajate töölevõtmisel ja kehtestas aastatel 2025–2029 sotsiaalmaksuvabastused erasektori tööandjatele, kes võtavad teatavates sektorites tööle alalisi töötajaid. **Hispaania** esitas taaste- ja vastupidavusraha toel tegevuskava mikrovalifikatsioonitunnistuste väljatöötamise raamistiku loomiseks ning töötab selle nimel, et pakkuda mikrovalifikatsioonitunnistusi, mis hõlmavad paljusid erinevaid koolitusmeetmeid, millega jagatakse töötajatele tööturul nõutavaid teadmisi ja -oskusi. Samuti tõsteti 2025. aastal sotsiaalpartneritega peetud läbirääkimiste kaudu miinimumpalka 700 euro võrra aastas, millest sai kasu ligikaudu 2,4 miljonit töötajat. Tööohutuse ja tervishoiu tugevdamiseks võttis **Luksemburg** 2025. aasta märtsis vastu dekreedid, millega ajakohastatakse töökoha kaitset kantserogeensete, mutageensete ja reproduktiivtoksiliste ainete eest ning tugevdatakse tööandjate kohustusi seire, asendusuuringute ja hügieenikontrolli valdkonnas.

Mõnes liikmesriigis on tähtajaliste töölepingute osakaal suhteliselt suur ning tähtajatutele töökohtadele ülemineku määr madal. See võib osutada sellele, et tähtajaliste lepingute roll pikemaajalise tähtajatu töölepingu saamise hüppelauana võib olla probleemne. Suurima ajutiste töötajate osakaaluga riikidest registreeriti Itaalias ja Hispaanias alla või ligikaudu 20 %ne üleminekumäär (võrreldes ELi keskmisega, mis on 37,2 %), samas kui Madalmaades ja Portugalis ületas see üleminekumäär 40 % (vt joonis 2.3.3). Seevastu Ungaris, Lätis ja Rumeenias oli ajutiste töötajate osakaal alla 5 % ja Maltal alla 10 % ning tähtajatutele lepingutele ülemineku määr oli neis riikides väga kõrge, jäädes vahemikku 60–70 %. Viimane näide tõendab, et tähtajalisest töösuhtest tähtajatule töösuhtele üleminek on täiesti võimalik.

Joonis 2.3.3. Tähtajatutele lepingutele ülemineku määr ELis on liikmesriigiti väga erinev

Ajutiste töötajate osakaal kõigi töötajate seas (20–64aastased) 2024. aastal ja tähtajatule töölepingule ülemineku määr (15–64aastased) (aastate 2022, 2023 ja 2024 keskmine väärtus)

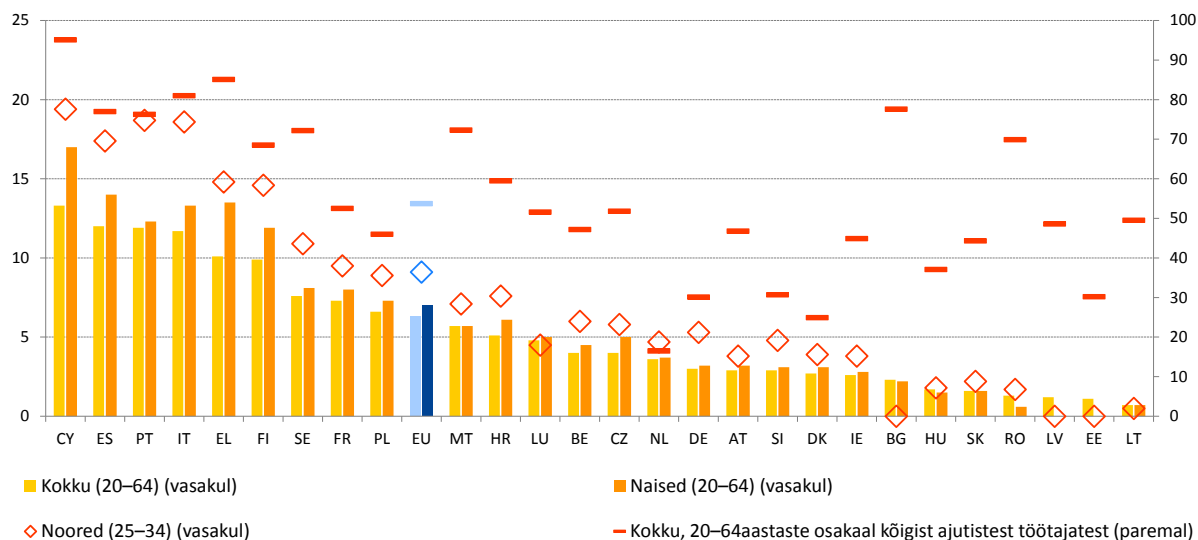
Märkus. Tähtajalistelt töölepingutelt tähtajatutele lepingutele ülemineku määra puhul on vaadeldud laiemas vanusevahemikus (15–64aastaste) töötajate kohorti. Saksamaa andmete puhul puudub 2022. aasta tööjõu ülemineku määr, Taani andmete puhul 2024. aasta oma ja Luksemburgi andmete puhul 2023. aasta oma. Prantsusmaa puhul esineb aegrea katkemine 2023. aastal. Leedu andmed 2024. aasta kohta on esialgsed. Ajutise tööhõive näitaja puhul on kasutatud 20–64aastaste kohorti kooskõlas sotsiaalvaldkonna tulemustabeli tööhõive põhinäitajaga ja sellekohast analüüsi selles punktis. Hispaania ja Prantsusmaa puhul on 2024. aastal kasutatud erinevat määratlust. Bulgaaria 2024. aasta andmete aegridades esineb katkemisi.

Allikas: Eurostat, [[lfsi_pt_a](#)], ELi tööjõu-uuring ning [[ilc_lvhl32](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

Mittevabatahtlik ajutine töö mõjutab märkimisväärselt osa tööjõust, kusjuures liikmesriikide vahel on märkimisväärsed erinevused ning rohkem mõjutatud on noored ja naised. Mittevabatahtlik ajutine töötamine viitab olukordadele, kus lepinguline kokkulepe ei kajasta töötajate paindlikkuse eelistusi. 2024. aastal töötas üks kahest ajutisest töötajast (20–64aastased) (53,7 %, ligikaudu 10,6 miljonit töötajat) mittevabatahtlikult tähtajalise töölepinguga, moodustades kokku 6,4 % kõigist töötajatest. Kõigi töötajate hulgas ulatus mittevabatahtliku tähtajalise lepinguga töötajate osakaal 10 %st või üle selle Küprosel, Hispaanias, Portugalis, Itaalias ja Kreekas ligikaudu 1 %ni Eestis ja Leedus (vt joonis 2.3.4). Peaaegu kõigil juhtudel oli naiste osakaal suurem kui meestel, välja arvatud Bulgaarias, Ungaris ja Leedus. Ajutiste töötajate hulgas jäi mittevabatahtlikult ajutiselt töötavate inimeste osakaal vahemikku 16–25 % Madalmaades ja Taanis kuni 95,1 % Küprosel. Kuigi nii Madalmaades kui ka Hispaanias on ajutise töö määr kõrge, on esimeses kõige väiksem selliste ajutiste töötajate osakaal, kes on sellises olukorras mittevabatahtlikult, kusjuures üleminekumäär oli seal keskmine, samas kui Hispaanias on neljast ajutisest töötajast kolm sellises töösuhtes mittevabatahtlikult ja üleminekumäär on nende hulgas suhteliselt madal. See rõhutab ajutise töö kahetist olemust, see on kas töötaja poolt valitud paindlik tööhõivevorm ja võimalus liikuda püsiva töösuhte suunas või siis näitab, et töötajate alternatiivsed võimalused on piiratud ja püsivale töökohale ülemineku määr oli madal.

Joonis 2.3.4. Mittevabatahtlik ajutine töö mõjutab iga teist ajutist töötajat, eelkõige naisi ja noori

Mittevabatahtliku tähtajalise lepinguga töötajate protsent töötajate koguarvust (20–64aastased) (%), 2024

Märkus. Hispaania ja Prantsusmaa puhul on määratlus erinev. Aegrea katkemine Bulgaaria puhul. Läti, Malta, Austria, Sloveenia, Eesti ja Slovakkia andmed on ebasaldusväärsed. Kogunäitaja ja kogunäitaja osakaal kõigist ajutistest töötajatest on Läti puhul olemas üksnes kategoorias „ainult tähtajalise töölepinguga töökoht oli vaba“ ja Slovakkia puhul ainult kategoorias „püsivat töökohta ei leitud“. Läti ja Eesti puhul puuduvad andmed naiste ja noorte kohta ning Slovakkia ja Rumeenia puhul on andmed olemas üksnes kategoorias „püsivat töökohta ei leitud“.

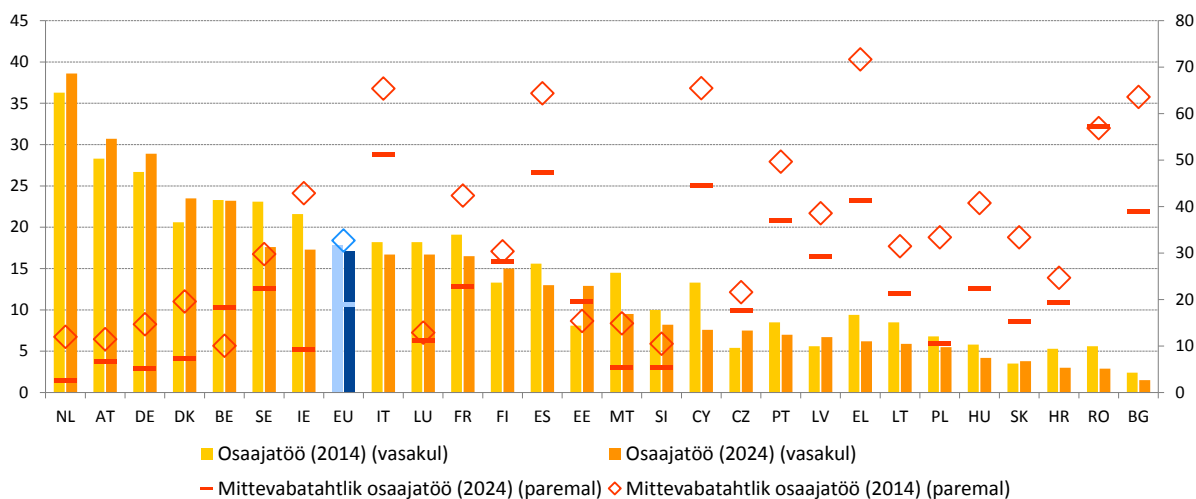
Allikas: Eurostat [[lfsa_etgar](#)], ELi tööjõu-uuring.

Osalise tööajaga töötamine on ELis viimase kümne aasta jooksul vähenenud ja selle mittevabatahtlik komponent on samuti vähenenud, kuid on mõnes liikmesriigis endiselt suur. Alates 2014. aastast on osalise tööajaga töötajate osakaal kogutööhõives (20–64aastased) vähenenud 0,7 protsendipunkti ja jõudnud 2024. aastal 17,1 %ni. Kolmes liikmesriigis (Madalmaad, Austria, Saksamaa) oli ligikaudu 30 % või üle selle kogutööhõivest osalise tööajaga töö, samas kui viis liikmesriiki (Ungari, Slovakkia, Horvaatia, Rumeenia, Bulgaaria) teatasid näitajatest, mis jäid alla 5 %. Naised moodustavad jätkuvalt suurima rühma osalise tööajaga töötajatest (vt punkt 2.2). Kuna tööhõive määr on viimase kümne aasta jooksul tõusnud ja tööturud on muutunud üha pingelisemaks, on mittevabatahtlik osalise tööajaga tööhõive pidevalt vähenenud ning tööandjatel on raskusi täistööajaga vabade töökohtade täitmisega²⁰⁰. Selle tulemusena oli 2024. aastal vaid 18,9 % kõigist osalise tööajaga töötajatest (15–64aastased) mittevabatahtlikult seda laadi töösuhtes (võrreldes 32,7 %ga kümme aastat varem). Ka selles osas on liikmesriikide vahel märkimisväärsed erinevusi. Kui Hispaanias, Itaalias ja Rumeenias on umbes iga teine osalise tööajaga töötaja seda laadi töösuhtes mittevabatahtlikult, siis Maltal, Sloveenias, Saksamaal ja Madalmaades on vaid ligikaudu 5 % või vähem osalise tööajaga töötajatest tahtmatult sellise korraldusega hõivatud.

²⁰⁰ OECD, [Employment Outlook 2025: Can We Get Through the Demographic Crunch?](#) OECD Publishing, Pariis.

Joonis 2.3.5. Osaajatöö osakaal on veidi vähenenud, kuid mittevabatahtlikkuse komponent osaajatöö puhul on liikmesriigiti endiselt väga erinev

Osaajatööd tegevate töötajate osakaal kõigi (20–64aastaste) töötajate seas ja mittevabatahtlikult osaajatööd tegevate töötajate osakaal kõigi osaajatöö tegijate (20–64aastaste) seas (%; aastapõhised andmed)

Märkus. Hispaania ja Prantsusmaa puhul on määratlus erinev. Osaajatöö andmete aegrea katkemine Bulgaaria puhul 2024. aastal. Mittevabatahtliku osalise tööajaga töötamise andmete aegrea katkemine Prantsusmaa puhul 2014. aastal ja Bulgaaria puhul 2021. aastal ning andmed on vähese usaldusväärsusega Malta, Horvaatia ja Sloveenia puhul 2024. aastal ning Madalmaade puhul 2014. aastal.

Allikas: Eurostat, [[lfsi_pt_a](#)] ja [[lfsa_eppgai](#)], ELi tööjõu-uuring.

Töötajateta iseenda tööandjate osakaal vähenes ELis veidi, kuid liikmesriikide vahel võib täheldada suuri erinevusi. Kuigi selline üksikettevõtjana tehtav töö võib viidata ka ettevõtlikkusele, võib seda lisaks käsitada fiktiivse iseenda tööandjana tegutsemise näitajana, mis varjab sõltuvaid töösuhteid²⁰¹. 2024. aastal oli 9,0 % kogu ELi tööhõivest (20–64aastased) seotud iseenda tööandjatega²⁰². Kuigi see näitaja oli 2023. aastaga võrreldes 0,1 protsendipunkti väiksem, hõlmas see 2024. aastal siiski 17,7 miljonit töötajat. Iseenda tööandjate osakaal kogutööhõives oli suurim Tšehhis, Itaalias ja Madalmaades (ligikaudu 13 %), samuti Poolas (14,1 %) ja Kreekas (19,1 %). Väikseimad näitajad (alla 5 %) olid Taanis, Saksamaal ja Luksemburgis. Üldiselt võib 15 % ELi iseenda tööandjatest pidada majanduslikult sõltuvaks,²⁰³ kusjuures suurim osakaal neist tegutseb põllumajanduses, finantsteenustes ning tervishoiu- ja muudes teenustes²⁰⁴. Neist umbes 40 % teatas, et neil on vähemalt mõningaid raskusi ots otsaga kokku tulemisel.

Palgavaesuse näitaja püsis ELis 2024. aastal muutumatuna, olles varem veidi vähenenud, kuid mõjutas siiski pea iga kaheteistkümnendat töötajat. Vaesuse ohus olevate 18–64aastaste töötajate osakaal vähenes liidus 2024. aastal 8,2 %le (2023. aastal

²⁰¹ Vt Euroopa Komisjon, „[Employment and Social Developments in Europe 2023](#)“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2023.

²⁰² Eurostat, [[lfsa_egaps](#)] ja [[lfsi_emp_a](#)], ELi tööjõu-uuring. Hispaania ja Prantsusmaa puhul on kasutatud erinevat määratlust (vt metaandmed).

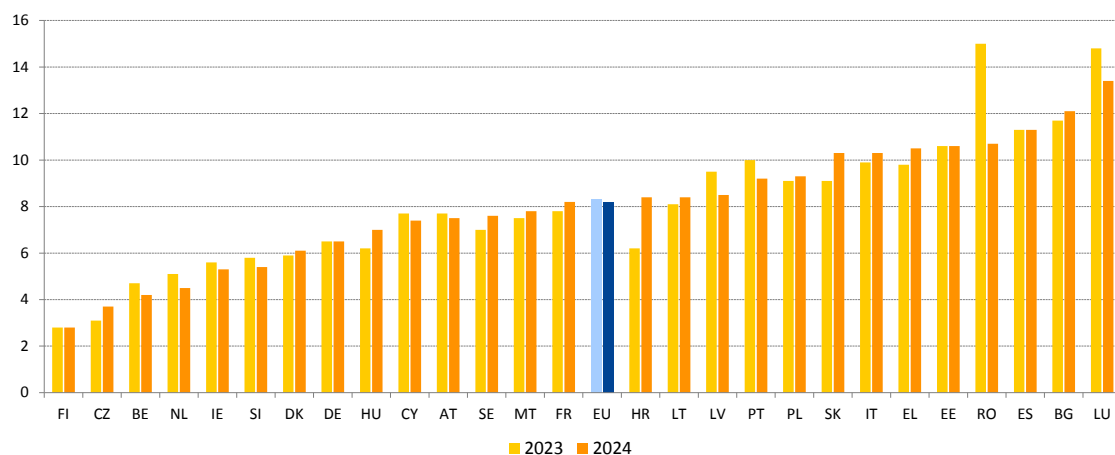
²⁰³ Majanduslikult sõltuvad iseenda tööandjad on määratletud kui need, kellel ei ole töötajaid ja kes on viimase 12 kuu jooksul töötanud ainult ühe kliendi või valitseva kliendi heaks, ning see klient otsustas nende tööaja üle.

²⁰⁴ Vt Eurofound, [Euroopa töötingimuste uuring 2024: esimesed tulemused](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2025.

8,3 %),²⁰⁵ mis on märkimisväärselt väiksem COVID-pandeemia eelsest tasemest (2019. aastal 9,1 % ja 2016. aastal 9,8 %). Ebatüüpilises töösuhtes olevaid töötajaid mõjutas palgavaesus rohkem, sest nende aastasissetulek ja tööga hõivatus tase on sageli väiksemad. Suure tööga hõivatuse tasemega leibkondade hulgas oli palgavaesuse määr 2024. aastal alla kolmandiku võrra madalam kui sama näitaja väiksema tööga hõivatuse tasemega leibkondade puhul²⁰⁶. Viimastel aastatel on aidanud väikese sissetulekuga leibkondade olukorda parandada madalapalgalistel töökohtadel töötavate leibkondade kiirem palgakasv, millele on kaasa aidanud ka suur miinimumpalga tõus alates 2022. aastast (vt punkt 2.1.1)²⁰⁷. 2024. aastal vähenes palgavaesus kõige rohkem Rumeenias (4,3 protsendipunkti võrra, langes 2024. aastal 10,7 %ni), kuigi see näitaja ületas siiski ELi keskmist (8,2 %). Ka Luksemburgis, Lätis ja Portugalis täheldati märkimisväärset palgavaesuse vähenemist (vastavalt 1,4 protsendipunkti, 1 protsendipunkti ja 0,8 protsendipunkti võrra), kuid need kõik olid endiselt ELi keskmise lähedal või ületasid seda (vastavalt 13,4 %, 8,5 % ja 9,2 %). Seevastu Slovakkias suurenes palgavaesus 1,2 protsendipunkti võrra. Luksemburgis, Bulgaarias ja Hispaanias registreeriti rekordkõrged palgavaesuse määrad (vastavalt 13,4 %, 12,1 % ja 11,3 %). Nagu varasematelgi aastatel, oli palgavaesuse määr kõrgem kolmandate riikide kodanike, madala haridustasemega töötajate, osalise tööajaga töötajate, ajutiste töötajate ja ülalpeetavate lastega leibkondade seas²⁰⁸. Palgavaesus oli naistega võrreldes suurem ka meestel.

Joonis 2.3.6. Palgavaesuse määr püsis ELis 2024. aastal üldjoontes muutumatuna, kusjuures liikmesriikide vahel esines märkimisväärsed erinevusi

Palgavaesuse määr (18–64aastased) (%), aastapõhised andmed)

Märkus. Aegrea katkemine 2023. aastal Saksamaa ja Horvaatia puhul. Aegrea katkemine 2024. aastal Horvaatia puhul. Esialgsed andmed 2024. aasta kohta Leedu puhul.

Allikas: Eurostat [[tespm070](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

Üha hoogustuv digipööre kujundab ümber Euroopa tööturget ning üks kümnest töötajast ELis kasutab tööl generatiivset tehisintellekti. Tehisintellekt ja algoritmiline juhtimine on loonud tohutu potentsiaali innovatsiooni edendamiseks, tootlikkuse

²⁰⁵ Eurostat [[ilc iw01](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC). Palgavaesuse määr viitab eelmise aasta sissetulekule.

²⁰⁶ Vt Eurostat [[ilc iw03](#)], ELi tööjõu-uuring.

²⁰⁷ Euroopa Komisjon, [Labour Market and Wage Developments in Europe. Annual review 2025](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025.

²⁰⁸ Vt Eurostat [[ilc iw15](#)], [[ilc iw04](#)], [[ilc iw07](#)], [[ilc iw05](#)], [[ilc iw02](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

suurendamiseks, näiteks automatiseerimise ja töötajate tööülesannete täitmise toetamise kaudu, ning tugevdavad Euroopa ülemaailmset konkurentsivõimet. Kui tehisintellekti ja algoritmiliste juhtimissüsteemide kasutamine töökohal on vastutustundlikult kavandatud ja rakendatud, võib see suurendada tõhusust, lihtsustada värbamist, vähendada kallutatust ja parandada töökohtade kvaliteeti (vt punkt 2.1.1). Neid võimalusi tuleb siiski õigesti kasutada, et vältida probleeme, mis on seotud suurenenud töökoormuse, pideva järelevalve, võimaliku kallutatuse ja töötajate andmekaitseriskidega. 2025. aasta Eurobaromeetri uuringu kohaselt leidis enamik eurooplastest, et tehisintellektil ja digitehnoloogial on üldjuhul positiivne mõju nende tööle ning meie majandusele, ühiskonnale ja elukvaliteedile²⁰⁹. Samal ajal usub 84 % vastanutest, et tehisintellekt vajab hoolikat juhtimist, eelkõige töökohal. 2024. aastal kasutas 12 % ELi töötajatest oma töös generatiivse tehisintellekti eri vorme, et lihtsustada keerukaid vaimseid ülesandeid või saada soovitusi selle kohta, kuidas nad peaksid töötama²¹⁰. Generatiivse tehisintellekti kasutamine oli eriti suur juhtide (23 %) ja spetsialistide (28 %) seas ning finantsteenuste osutamise valdkonnas (28 %). Generatiivse tehisintellekti kasutuselevõtt oli liikmesriigiti erinev. Belgias, Taanis, Madalmaades, Rootsis ja Luksemburgis kasutab selliseid vahendeid juba 20–25 % töötajatest, samas kui Itaalias, Kreekas, Rumeenias ja Portugalis teeb seda vaid 5 % või vähem. Samas muudavad digijälgimise kasutamine töökohal ja tööprotsesside algoritmipõhine juhtimine seda, kuidas tööd korraldatakse, koordineeritakse, jälgitakse ja juhitakse²¹¹. Digitaalne jälgimine on kõige levinum Kesk- ja Ida-Euroopa riikides, sealhulgas Sloveenias, Tšehhis, Poolas, Rumeenias, Bulgaarias, Lätis ning ka Maltal ja Küprosel. Lisaks kahele kõige levinumale tavale (töötaja jälgimine ja töökohale sisenemine/töökohalt lahkumine) kasutatakse nendes riikides sageli ka internetipõhist jälgimist, videovalvet, kõnede jälgimist ja sõiduki asukoha jälgimist. Üldiselt olid digitaalse jälgimise kasutamistihedus ja liigid liikmesriigiti siiski väga erinevad. Ka algoritmipõhise juhtimise osas näitavad uuringuandmed, et 24 % ELi töötajate tööaeg määratakse automaatselt. ELi tehisintellektimääruses on sätestatud tehisintellekti arendajatele ja juurutajatele selged riskipõhised normid tehisintellekti konkreetsete kasutusviiside kohta, tagades ohutuse, põhiõigused ja inimkeskse tehisintellekti, tugevdades samal ajal tehisintellekti kasutuselevõttu, sellekohaseid investeeringuid ja innovatsiooni kogu ELis²¹². Ka tehisintellekti kasutamise strateegias,²¹³ millega edendatakse tehisintellekti kasutuselevõttu kümnes ELi tööstusharus ja avalikus sektoris, tunnistatakse tehisintellekti vastutustundliku ja tulutoova kasutamise tähtsust töökohal.

Platvormitöö direktiiv hõlbustab platvormitöötajate tööalase staatuse õiget kindlakstegemist ning edendab algoritmilise juhtimise läbipaistvust, õiglust, inimjärelevalvet, ohutust ja vastutust. Eeldatakse, et 2025. aastal töötab 43 miljonit

²⁰⁹ Euroopa Komisjon, [Eurobaromeetri eriuuring nr 554 „Tehisintellekt ja töö tulevik“](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025.

²¹⁰ Vt Eurofound, [Euroopa töötajate uuring 2024: esimesed tulemused](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2025.

²¹¹ Gonzalez Vazquez, I., Fernandez Macias, E., Wright, S., ja Villani, D., [Digital Monitoring, Algorithmic Management and the Platformisation of Work in Europe](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2025. Digitaalne jälgimine on määratletud kui tegevus, mille käigus kogutakse digitaalsete seadmete abil andmeid tootmisprotsessi kohta, et jälgida töö eri aspekte ja töötajaid. Algoritmiline juhtimine on määratletud kui andmepõhiste tehnoloogiate, sealhulgas tehisintellekti kasutamine, et vähemalt osaliselt automatiseerida mõningaid tööjõu juhtimise ja koordineerimise aspekte, ning see käib käsikäes andmete kogumise ja töötajate jälgimisega.

²¹² [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrus \(EL\) 2024/1689, millega nähakse ette tehisintellekti käsitlevad ühtlustatud õigusnormid.](#)

²¹³ Euroopa Komisjoni [8. oktoobri 2025. aasta teatis „Tehisintellekti kasutamise strateegia“](#), COM(2025) 723.

töötajad Euroopa Liidus ühe või mitme digitaalse tööplatvormi kaudu²¹⁴. Platvormitöö võib pakkuda paindlikkust ja esmast või lississetulekut, parandada töö- ja eraelu tasakaalu ning vähendada takistusi, mis on noortel ja haavatavatel rühmadel, näiteks rändajatel ja puuetega inimestel tööturule sisenemisel. Platvormitööd seostatakse aga ka ebakindluse, madala sissetuleku ja piiratud juurdepääsuga sotsiaalkaitsele, samuti algoritmipõhise juhtimise läbipaistmatuses tulenevate probleemidega. Kuna suurem osa digiplatvormide kaudu tehtavast tööst tehakse veebi teel, on piiriüleseid töövooge raske jälgida ja paljudel juhtudel on need varjatud. Enamikku platvormide kaudu töötavatest inimestest ELis peetakse iseenda tööandjateks, kuigi hinnanguliselt ei ole see tegelikult nii kuni 5,5 miljoni inimese puhul. Ligikaudu 55 % platvormitöötajatest teenib miinimumpalgast vähem²¹⁵. Selleks et tagada platvormitöös inimväärset töötingimust, toetades samal ajal digitaalsete tööplatvormide kestlikku kasvu ELis, võeti 2024. aasta oktoobris vastu platvormitöö direktiiv²¹⁶. Direktiivis käsitletakse küsimusi, mis on seotud tööalase staatuse valesi liigitamise, algoritmilise juhtimise ja piiriülese töötamise läbipaistvusega, täiendades kehtivaid liidu õigusnorme²¹⁷. Liikmesriigid peavad need eeskirjad oma õigusesse üle võtma 2026. aasta detsembriks.

Digitaalse innovatsiooni kasutuselevõtt aitab luua tootlikumaid ja kvaliteetsemaid töökohti, kuid see võib kaasa tuua ka töö intensiivistumise ja muuta „ükskõik kus töötamise“ võimaluse tööandjapoolseks ootuseks, hägustades nii töö ja eraelu piire. Näiteks on digitehnoloogia võimaldanud kaugtöö osakaalu kasvu. Enne COVID-19 pandeemiat oli kaugtöö levimus üsna tagasihoidlik, 2019. aastal töötas kodus vähemalt osa ajast 11,3 % töötajatest. 2024. aastal tegi seda ligikaudu 20 % töötajatest. Eurofoundi 2025. aasta uuringu²¹⁸ kohaselt muutusid ka kaugtöö eelistused. 2024. aastal eelistas üle 50 % vastanutest töötada mitu korda nädalas kodus, samas kui 24 % väljendas soovi töötada üksnes kodus. Sellest eelistusest hoolimata kaugtöö võimalused vähenevad, kuna üksnes kaugtööd pakkuvate töökohtade osa vähenes 24 %lt 2022. aastal 14 %le 2024. aastal. Tööajakorraldust võivad mõjutada ka tehnoloogia areng ning sellega seotud kaug- ja hübriiditöö mudelid. Üldiselt on töögraafikud, mis erinevad tavapärasest täistööajaga tööajast ning võivad töökohtade kvaliteeti negatiivselt mõjutada, ELi lõikes veidi vähemaks jäänud. 2024. aastal tegi 6,6 % kõigist töötavatest inimestest oma põhitöökohal tavapärasest rohkem töötunde (2023. aastal 7,1 %). Ebatüüpiliste töötundide graafikuga töötavate inimeste osakaal on siiski endiselt suur, moodustades 33,6 % kogu tööhõivest ning see näitaja on 2021. aastast vähenenud vaid 0,3 protsendipunkti. Euroopa Komisjon, olles pidanud Euroopa sektoriüleste sotsiaalpartneritega tulemuseta lõppenud läbirääkimisi nende 2002. aasta kaugtöö raamkokkuleppe ajakohastamise üle ning pärast seda, kui Euroopa Parlament võttis 2021. aastal vastu resolutsiooni õiguse kohta mitte olla kättesaadav,²¹⁹ korraldas ametliku kaheetapilise konsultatsiooni sotsiaalpartneritega, kus oli arutlusel õigus mitte olla

²¹⁴ Euroopa Ülemkogu, [Platvormitööd käsitlevad ELi normid](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2025.

²¹⁵ Vt Euroopa Ülemkogu, [Ülevaade digiplatvormitöötajatest ELis – nõukogu](#).

²¹⁶ Vt Euroopa Ülemkogu, [Platvormitöötajad: nõukogu võttis vastu uued õigusnormid töötingimuste parandamiseks – nõukogu](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2024.

²¹⁷ Direktiiviga parandatakse platvormitöö korraldust ja jälgitavust, sealhulgas piiriülestes olukordades, kehtestades nõude, et platvormide haldajad deklareeriksid nende vahendusel tehtava töö riigis, kus seda tehakse, ja teeksid riiklikele ametiasutustele kättesaadavaks asjakohase teabe platvormi vahendusel töötavate inimeste ja nende töötingimuste kohta.

²¹⁸ Eurofound, [Quality of life in the EU in 2024: Results from the Living and Working in the EU e-survey](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2025.

²¹⁹ Euroopa Parlament, [Euroopa Parlamendi 21. jaanuari 2021. aasta resolutsioon soovitud komisjonile õiguse kohta mitte olla kättesaadav](#), 2021.

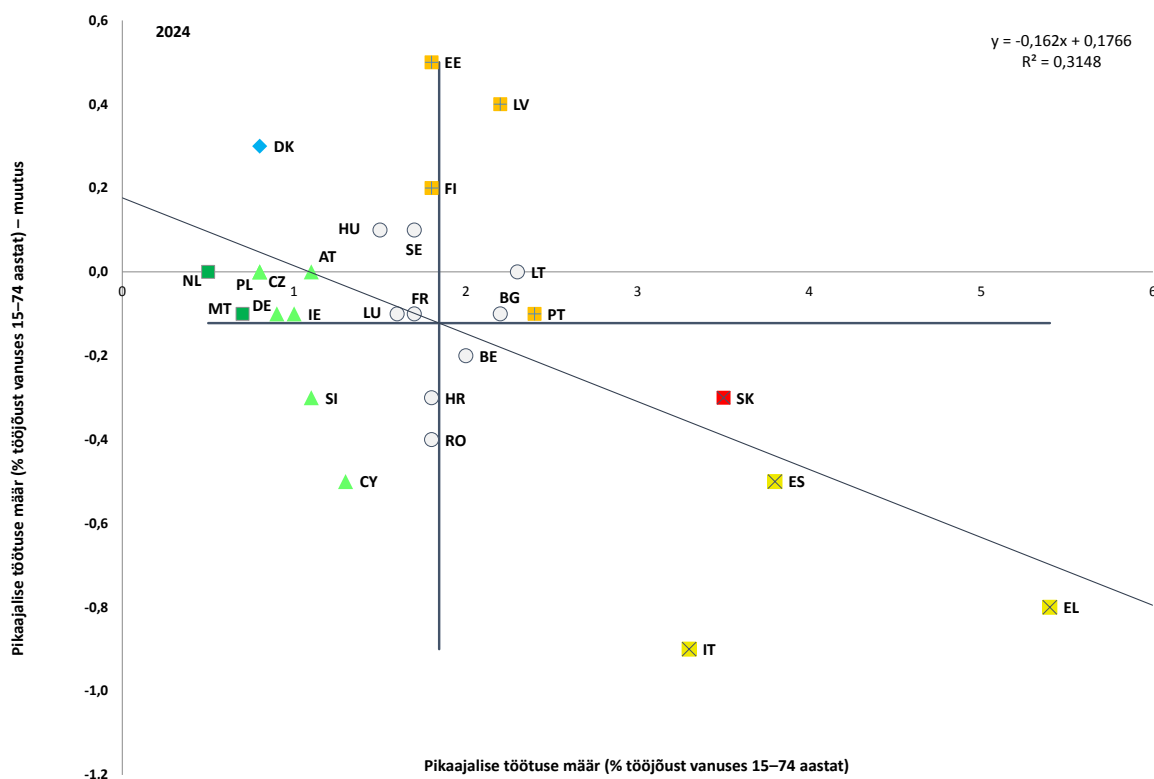
vormidelt (näiteks kus kodumajapidamistele osutatakse teenuseid ilma ametlikku arvet esitamata) keerukamatele vormidele nagu kolmandate riikide kodanike tehtav deklareerimata töö. Euroopa Tööjõuamet on deklareerimata tööga võitlemise platvormi kaudu hõlbustanud liikmesriikidevahelist teabevahetust nendes küsimustes. Deklareerimata töö vastu võitlemisel kasutatakse üha enam riskipõhist analüüsi, suurandmeid ja tehisintellekti. ILO tööinspeksioonide näitajad kajastavad märkimisväärseid erinevusi ELi riikide suutlikkuses ja ressurssides deklareerimata töö avastamisel ja selle vastu võitlemisel. ILO andmete kohaselt ulatus inspektorite arv 10 000 töötaja kohta 2023. aastal 0,23st Iirimaa 3,08ni Luksemburgis²²³. Tööinspeksioonidel on oluline roll ka töötajate tööohutuse ja tervishoiu tagamisel. 2022. aastal toimus ELis 3286 surmaga lõppenud tööõnnetust, mis on 103 surmajuhtumit vähem kui aasta varem ja mis tähendab 1,66 surmaga lõppenud õnnetust 100 000 töötaja kohta. Peaaegu veerand (22,9 %) kõigist surmaga lõppenud tööõnnetustest ELis toimus ehitussektoris, tuues esile, et selles sektoris on ses osas eriti palju probleeme.

Pikaajalise töötuse määr vähenes ELis kõige rohkem pikaajalise töötuse kõrgeima tasemega liikmesriikides ning absoluutarvudes täheldati mõningast ülespoole suunatud lähenemist. Pikaajalise töötuse määr vähenes ELis kolmandat aastat järjest ning oli 2024. aastal 1,9 %, mis on 0,2 protsendipunkti madalam kui 2023. aastal. Eelkõige vähenes see määr eriti kõrge pikaajalise töötuse tasemega liikmesriikides, kusjuures suurim paranemine toimus Itaalias, Kreekas ja Hispaanias, kelle olukord liigitati kategooriasse „kehv, kuid paranemas“ (vt joonis 2.3.8). See määr langes veidi ka Slovakkias (0,3 protsendipunkti), ent riik jäi kategooriasse „kriitilises olukorras“, sest seal oli üks kõrgematest ELi pikaajalise töötuse määradest (3,5 %). Olles 2024. aastal kogunud pikaajalise töötuse määra kasvu, on Eesti, Läti ja Soome nüüd kategoorias „tähelepanu vajav“, samuti on seda Portugal, kus see määr on suhteliselt kõrge (2,4 %) ja olukord on vaid veidi paranenud. Seevastu Malta ja Madalmaad, kus kõnealune määr oli väga madal, on kategoorias „väga tubli“. Enamikus liikmesriikides oli sooline lõhe pikaajalise töötuse määras 2024. aastal alla 0,5 protsendipunkti, samas kui Kreekas, Hispaanias ja Lätis oli see märkimisväärne.

²²³ Vt [ILO – Data explorer](#).

Joonis 2.3.8. Pikaajalise töötuse määr langes jätkuvalt valdavas osas liikmesriikidest, mis on märk üldisest ülespoole suunatud lähenemisest

Pikaajalise töötuse määr (15–74aastaste hulgas), 2024. aasta tase ja muutus võrreldes 2023. aastaga (%), sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitaja)

Märkus. Telgede ristumispunkt on ELi kaalumata keskmine. Selgitus on esitatud lisas. Hispaania ja Prantsusmaa puhul on määratlus erinev. Aegrea katkemine Bulgaaria puhul.

Allikas: Eurostat [[tesem130](#)], ELi tööjõu-uuring.

Pikaajalise töötuse määr on liikmesriigiti erinev, kuid veelgi enam erineb see piirkonniti, ning eriti kõrge on see äärepoolseimates piirkondades. Võrreldes pikaajalise töötuse üldise määraga (15–74aastased), mis on juba liikmesriigiti väga erinev, on piirkondlikul tasandil täheldatud oluliselt suuremaid erinevusi²²⁴. 2024. aastal registreeriti madalaimad pikaajalise töötuse määrad Madalmaade Utrecht ja Põhja-Brabanti piirkonnas ning Tšehhis Prahast ja Kesk-Böömimaal (0,4 % kõigis neljas piirkonnas), samas kui kõrgeimad määrad registreeriti Hispaania Ciudad de Melilla piirkonnas (16,3 %) ja Ciudad de Ceuta piirkonnas (15,8 %), samuti Prantsusmaa äärepoolseimas piirkonnas Guadeloupe’is (11,4 %). Mõnes liikmesriigis, näiteks Taanis ja Madalmaades, on piirkondlikud erinevused pikaajalise töötuse määrades tagasihoidlikud (vt 5. lisa joonis 7). Teisalt oli erinevus madalaima ja kõrgeima määraga piirkondade vahel kõige suurem Itaalias, Prantsusmaal ja Hispaanias (vastavalt 9,2 protsendipunkti, 10,6 protsendipunkti ja 14,8 protsendipunkti).

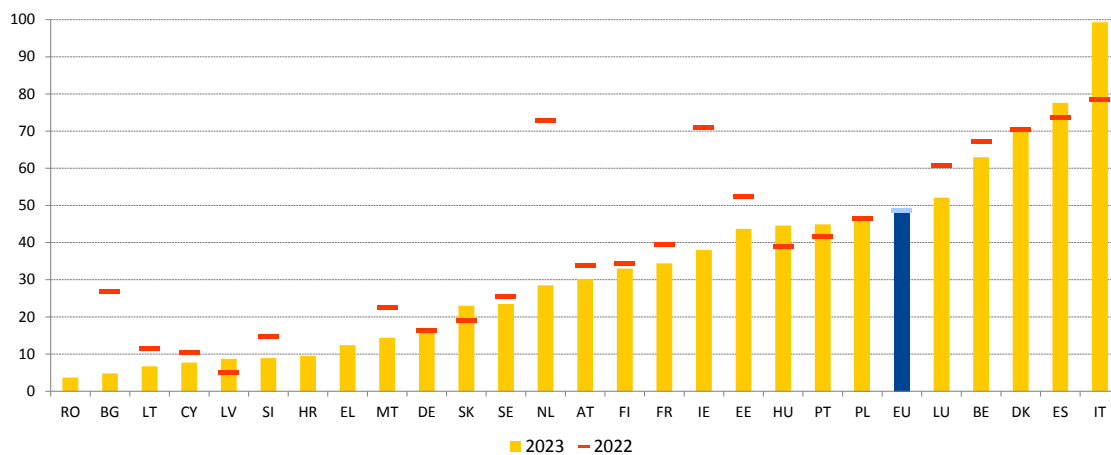
Aktiivses tööturupoliitikas osalemise määr on ELis jätkuvalt väga erinev. 2023. aastal oli nende tööd teha soovivate töötute osakaal, kes osalesid aktiivse tööturupoliitika meetmetes,

²²⁴ Andmed puuduvad Bremeni, Mecklenburg-Vorpommerni ja Saarimaa (Saksamaa), Korsika ja Mayotte’i (Prantsusmaa), Assooride ja Madeira autonoomsete piirkondade (Portugal) ning Ahvenamaa (Soome) kohta.

enamikus liikmesriikides laias laastus stabiilne. Samas võis liikmesriikides siiski ette tulla nii märkimisväärsed osalemise langust kui ka kasvu (vt joonis 2.3.9). Viimased andmed osutavad eriti madalale osalemismäärale (alla 10 %) Rumeenias, Bulgaarias, Leedus, Küprosel, Lätis, Horvaatias ja Sloveenias. Teisalt on Luksemburgis ja Belgias osalemismäär üle 50 % ning Taanis, Hispaanias ja Itaalias isegi märkimisväärselt kõrgem. Mõnes liikmesriigis võis täheldada märkimisväärsed langust. Sloveenias ja Maltal langes see määr ligikaudu kolmandiku võrra. Madalmaades vähenes osalemine rohkem kui poole võrra ja Bulgaarias osales vaid 4,8 % töötutest aktiivse tööturupoliitika meetmetes, seda võrreldes peaaegu 27 %ga eelmisel aastal.

Joonis 2.3.9. Aktiivses tööturupoliitikas osalemise määr on riigiti endiselt väga erinev.

Korrapärastes tööturupoliitika meetmetes (kategooriad 2–7) osalejad 100 töötada sooviva töötaja kohta

Märkus. Tšehhi kohta ei ole andmete aegread kättesaadavad. Viimased kättesaadavad andmed Rumeenia kohta 2020. aastast ja Horvaatia kohta 2021. aastast. Hinnangulised aegread Taani, Madalmaade ja Rootsi puhul. Kreeka ja Itaalia andmete usaldusväärsus on väike. Väga suured arvud või näitajad üle 100 võivad viidata sellele, et inimesed registreerivad end aktiivse tööturupoliitika andmete kogumisel rohkem kui üks kord. Allikas: tööturupoliitika andmebaas [[lmp_ind_actsup](#)].

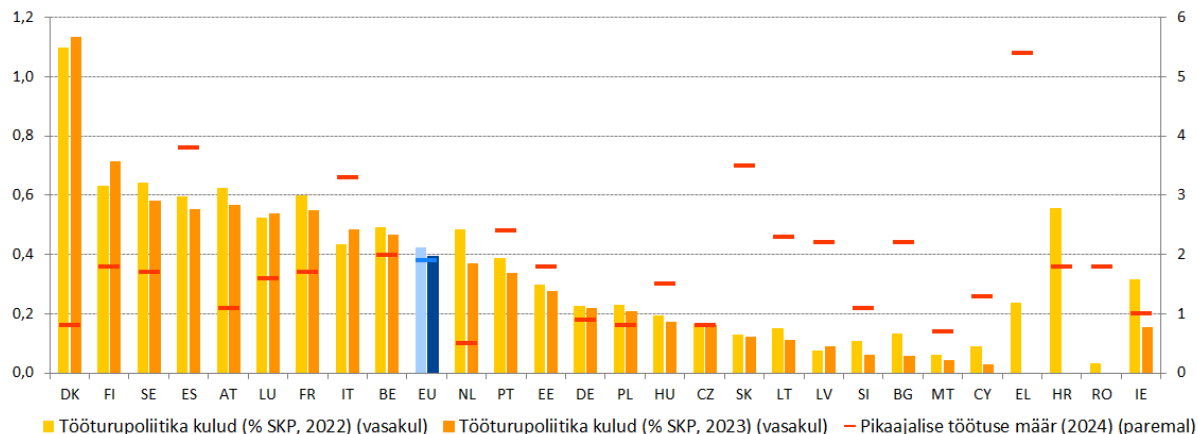
Seitse aastat pärast pikaajalist töötust käsitleva nõukogu soovitusel vastuvõtmist esineb ELis endiselt märkimisväärsed lünki selle rakendamisel. 2025. aasta teises kvartalis registreeriti ELis 4,2 miljonit pikaajalist töötut (15–74aastased, kes on olnud töötud 12 kuud või kauem), mis on rekordiliselt madal tase. Pikaajaliste töötute osakaal kogu tööhõives vähenes 48,6 %lt 2016. aastal 32,6 %le 2024. aastal. Märkimisväärne arv liikmesriike (10) ei ole siiski veel täitnud soovitusel esimest eesmärki (st sõlminud tööturule integreerimise lepingut või võtnud samaväärseid meetmeid) vähemalt 90 % pikaajalisi töötute osas, kes on olnud töötud vähemalt 18 kuud. Endiselt on viis liikmesriiki (Belgia, Hispaania, Küpros, Portugal ja Slovakkia), kus vähemalt kahel kolmandikul pikaajalistest töötutest puudub aktiivne tööturule integreerimise leping. Liikmesriikides, mille kohta on andmed kättesaadavad, asus 2023. aastal tööle vaid 41 % tööturule integreerimise lepingu sõlminutest²²⁵ (võrreldes 43,6 %ga 2022. aastal). Teisalt aga jätkas enamik (63 %) 2022. aastal edukalt tööturule sisenenutest töötamist 12 kuud hiljem, seega kasvas see näitaja 2021. aastaga võrreldes 2,3 protsendipunkti. Samal ajal vähenes nende tööturule integreerimise lepinguga tööturule integreeritud isikute osakaal, kes jäid töötuks, 15,7 %lt 2022. aastal 14,4 %le 2023. aastal. Lisaks näitavad andmed, et põhjaliku hindamise tulemusi sisaldavate

²²⁵ Allikas: Euroopa Komisjon, pikaajalise töötuse seire andmebaas. Tšehhi, Saksamaa, Eesti, Kreeka, Prantsusmaa, Ungari, Läti, Luksemburgi, Madalmaade, Rumeenia ja Soome kohta andmed puuduvad.

individuaalsete tegevuskavade edukuse määr on kõrgem kui tavapärase tööturule integreerimise lepingu ja eelkõige tavaliste individuaalsete tegevuskavade edukuse määr.

Joonis 2.3.10. Kulutused aktiivsele tööturupoliitikale on liikmesriigiti väga erinevad

Pikaajalise töötuse määr (% 15–74aastased), kulutused aktiivsetele tööturupoliitika sekkumistele (kategooriad 2–7, % SKPst)

Märkus. Viimased kättesaadavad andmed tööturupoliitika kulude kohta Rumeenia puhul 2020. aastast ning Horvaatia puhul 2021. aastast. Kreeka, Horvaatia ja Rumeenia puhul puuduvad andmed tööturupoliitika kulutuste kohta 2023. aastal ning 2022. aasta andmed Itaalia puhul kajastavad 2020. aasta andmeid. Saksamaa, Madalmaade ja Rootsi kohta hinnangulised andmed. Tööturupoliitika andmed ELi kohta on esialgsed. Tööturupoliitika andmete aegrea katkemine Soome puhul 2023. aastal. Pikaajalise töötuse määra määratlus on Hispaania ja Prantsusmaa puhul erinev ning aegrea katkemine Bulgaaria puhul 2024. aastal.
Allikas: Tööturupoliitika andmebaas [[lmp_expsumm](#)] ja Eurostat [[une_ltu_a](#)], ELi tööjõu-uuring.

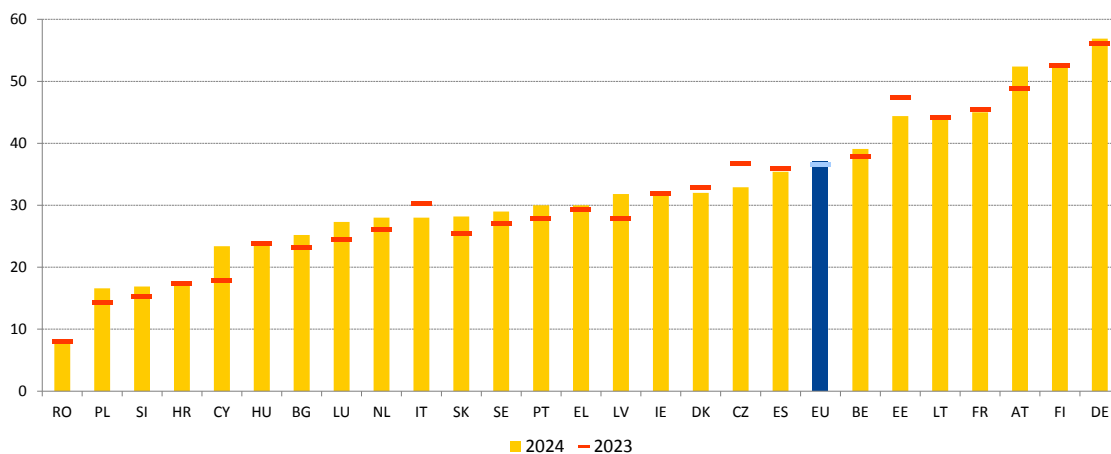
Heade tööturutulemuste saavutamiseks on oluline, et aktiivsed tööturumeetmed oleksid tulemuslikud, kuid kulutused nendele poliitikavaldkondadele on liikmesriigiti väga erinevad. Pikaajalise töötuse määr (15–74aastased) vähenes ELis rohkem kui poole võrra, 5,4 %lt tööjõust 2014. aastal 1,9 %le 2024. aastal, muu hulgas tänu liikmesriikide paremale suutlikkusele inimesi tõhusalt tööturule taasintegreerida. Aktiivse tööturupoliitika kulutustes esineb ELi riikides märkimisväärsed erinevusi (vt joonis 2.3.10). Liikmesriikidest, kes teatasid, et pikaajalise töötuse määr on ligikaudu ELi keskmine või sellest kõrgem, kulutasid kõik riigid peale Belgia, Itaalia ja Hispaania aktiivsetele tööturumeetmetele ELi keskmisest vähem. 2023. aastal oli kulutuste tase madalaim Sloveenias, Maltal ja Küprosel (kus pikaajalise töötuse määr oli alla ELi keskmise), aga ka Bulgaarias ja Lätis (kus pikaajalise töötuse määr oli üle ELi keskmise). Seevastu Taani (1,1 % SKPst) ning ka Soome, Rootsi, Hispaania ja Austria (ligikaudu 0,57 % SKPst või rohkem) olid riigid, kes kulutasid seda liiki meetmetele rohkem.

Pikaajalise töötuse määra vähenemise taustal ELis vähenes ka avalikes tööturuasutustes registreeritud pikaajaliste töötute tööotsijate osakaal. See osakaal vähenes 2023. aastal 37,3 %le, olles esimest korda pärast COVID-19 pandeemiat alla 40 %. Samal ajal on märkimisväärselt muutunud ka avalike tööturuasutuste kliendibaasi koosseis. Naiste osakaal suurenes 47,0 %lt 51,3 %le, mis oli tingitud nende suurenenud tööjõus osalemise määrast. Üle 55aastased tööotsijad moodustasid 2023. aastal avalike tööturuasutuste klientidest 22,6 % (2010. aastal 13,1 %), samal ajal kui alla 30aastaste tööotsijate osakaal vähenes 28,5 %lt 21,9 %le. See on osaliselt tingitud elanikkonna vananemisest ja kajastab üle 55aastaste tööjõus osalemise määra suurenemist. Kolmanda taseme haridusega klientide osakaal

suurenes 12,9 %lt 2010. aastal 19,9 %le 2023. aastal,²²⁶ seda põhjusel, et kolmanda taseme haridusega isikute osakaal liikmesriikides suurenes üldiselt.

Joonis 2.3.11. Lühiajaliste töötajate töötushüvitistega kaetuse määr oli 2024. aastal üldjoontes stabiilne, kusjuures liikmesriikide vahel esines erinevusi

Töötushüvitistega kaetuse määr lühiajaliste töötute hulgas (inimesed, kes on olnud töötud vähem kui 12 kuud, 15–64aastased, %)

Märkus. Malta kohta 2023. ja 2024. aasta andmed puuduvad. Hispaania ja Prantsusmaa puhul on määratlus erinev. Aegrea katkemine Bulgaaria puhul 2024. aastal ja Taani puhul 2023. aastal Luksemburgi 2023. aasta, Sloveenia 2023. ja 2024. aasta ning Horvaatia 2024. aasta andmed on vähese usaldusväärsusega.

Allikas: Eurostat, [[lfsa_ugadra](#)], ELi tööjõu-uuring.

Lühiajaliste töötajate töötushüvitistega kaetuse määr oli 2024. aastal ELis üldjoontes stabiilne, kuid liikmesriikide suundumustes esines erinevusi Töötushüvitist saavate lühiajaliste töötute (15–64aastased) osakaal oli ELis 2024. aastal 37,1 %, mis on võrreldes 2023. aastaga üldjoontes sama (36,6 %). Kõige märkimisväärsemat töötushüvitiste katvuse vähenemist täheldati Tšehhis, Eestis ja Itaalias (vt joonis 2.3.11). Seevastu Luksemburgis, Slovakkias, Austrias, Lätis ja Küprosel töötushüvitiste katvus suurenes. 2024. aastal oli töötushüvitistega kaetuse määr kõrgeim Saksamaal (56,9 %), Soomes (52,9 %) ja Austrias (52,4 %), neile järgnesid Prantsusmaa, Leedu ja Eesti, kus see näitaja oli ligikaudu 45 %. Madalaim töötushüvitistega kaetuse määr – alla 20 % – oli seevastu Rumeenias, Poolas, Sloveenias ja Horvaatias. Töötushüvitistega kaetud lühiajaliste töötute osakaal paistab olema positiivses korrelatsioonis suurema üleminekuga tööturule.

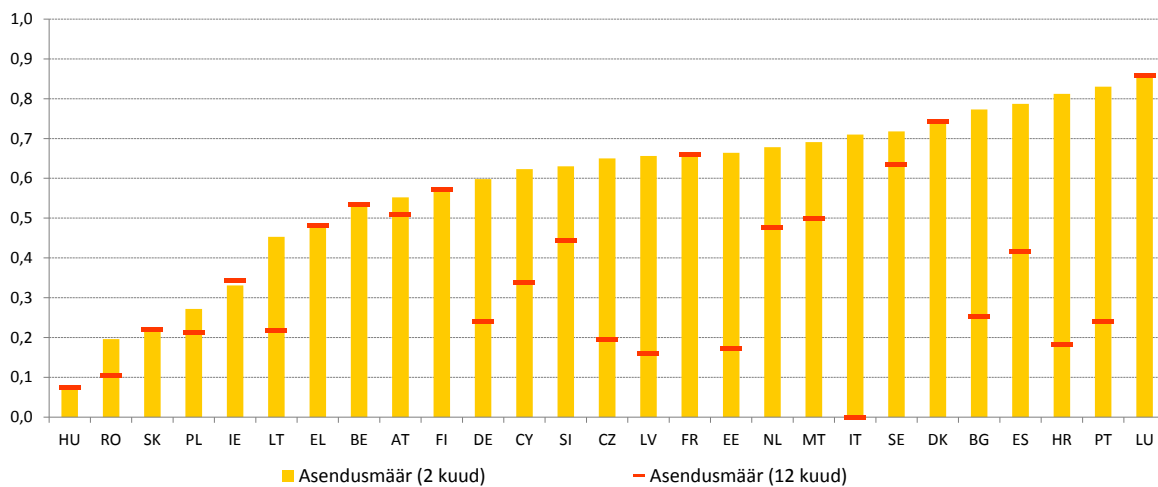
Töötushüvitiste saamise õiguse omandamise perioodi pikkus ja maksimumkestus jäid 2025. aastal üldjoontes samaks, kuid liikmesriikide vahel on märkimisväärseid erinevusi nii perioodi kestuses kui ka nende asendusmäärades. Töötushüvitise saamiseks nõutavate sissemaksete kestus on liikmesriigiti väga erinev, nagu on erinevad ka täpsed eeskirjad, mis reguleerivad nende õigust töötushüvitisele. Töötushüvitise saamiseks nõutavate sissemaksete perioodi pikkus ulatub 13 nädalast Itaalias, 39 nädalast Horvaatias ja Irimaal, 52 nädalast mitmes muus riigis, näiteks Belgias, Eestis ja Rumeenias, kuni 104 nädalani Slovakkias. Samuti on üheaastase tööstaažiga inimeste töötushüvitiste maksimaalne kestus jäänud üldjoontes samaks. Alates 2019. aastast on töötushüvitise maksmise maksimaalset kestust muutnud ainult kolm liikmesriiki. 2020. aastal lühendas Läti töötushüvitise maksmise kestust 39 nädalalt 35 nädalale. 2023. aastal lühendas Prantsusmaa töötushüvitise maksmise

²²⁶ Avalike tööturuasutuste võrdleva õppimise andmete kogumine, avalike tööturuasutuste võrgustiku aruanne avalike tööturuasutuste suutlikkuse kohta 2025. aastal (avaldatakse peatselt). EL 27 andmed on kohandatud.

kestust 104 nädalalt ligikaudu 78 nädalale (mõne erandiga, näiteks eakate töötajate puhul), võimalusega pikendada töötushüvitise maksmist 26 nädala võrra, kui majandustingimused halvenevad. Alates 2025. aastast on Slovakkia kehtestanud töötushüvitiste maksmise maksimaalseks kestuseks kuus kuud. Töötusperioodi pikkus on sageli tihedalt seotud ka asendussissetuleku suurusega. Üheaastase tööstaažiga töötutel on 17 liikmesriigis õigus saada töötushüvitisi maksimaalselt kuue kuu jooksul²²⁷. Lühikese tööstaažiga madalapalgaliste töötajate netoasendusmäärad on liikmesriigiti väga erinevad (vt joonis 2.3.12). Töötuse teise kuu netoasendusmäär jäi vahemikku 7,4 % varasemast (neto)sissetulekust Ungaris kuni 85,8 %ni Luksemburgis. 2024. aasta asendusmäärad Belgias, Taanis, Soomes, Prantsusmaal, Kreekas, Ungaris, Luksemburgis ja Slovakkias olid töötusperioodi 2. ja 12. kuul samad.

Joonis 2.3.12. Asendusmäärad on liikmesriigiti väga erinevad nii töötuse alg- kui ka hilisemas etapis

Töötushüvitiste netoasendusmäär töötusperioodi 2. ja 12. kuul, kui palk moodustab 67 % keskmisest palgast (2024)

Märkus. Näitaja on arvatud lühikese tööstaažiga (üks aasta) lasteta vallalise 20aastase isiku kohta. Hõlmatud on erinevad sissetulekukomponendid, töötushüvitised ja muud hüvitised (näiteks sotsiaalabi ja eluasemetoetused).

Allikas: Euroopa Komisjoni arvutused, mis tuginevad [OECD maksude ja hüvitiste mudelile](#).

ELi liikujad on üldiselt hästi integreerunud vastuvõtva riigi tööturule, kuid liikuvus näib vähenevat. 2024. aastal elas ligikaudu 14 miljonit igas vanuses ELi kodanikke liikmesriigis, mille kodakondsust neil ei olnud. See näitab, et viimase viie aasta jooksul on selle näitaja kasv olnud ligikaudu 1,5 %. ELi tööealisest elanikkonnast (20–64aastased) moodustasid ELi liikujad²²⁸ 3,8 %. Liikuvate töötajate välismaal viibimise keskmine kestus on viimase kümne aasta jooksul järjest pikenenud. Kestuse pikenedamine on seotud ELi liikujate eduka integreerimisega tööturule. 2023. aastal oli nende tööhõive määr 78 % võrreldes 76 %ga asjaomase riigi enda kodanike puhul. Nende hulgas oli 1,8 miljonit piiriülest töötajat, mis on 3 % rohkem kui 2022. aastal²²⁹.

Sotsiaaldialoog tagab ELi tööturgude ja majanduse võime kohaneda eesseisvate probleemide lahendamisega, kindlustades samal ajal majandusliku konkurentsivõime

²²⁷ Analüüsis käsitletakse töötushüvitisi, mida üldiselt makstakse inimestele, kes on end töötuna arvele võtnud pärast töötuks jäämist neist mitteolenevatel põhjustel; arvesse ei ole võetud ajutiste kavade hüvitisi.

²²⁸ ELi liikujad on ELi kodanikud, kes elavad muus ELi liikmesriigis kui nende kodakondsusriik.

²²⁹ Euroopa Komisjon, [Annual report on intra EU-labour mobility 2024](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025.

ja sotsiaalse õigluse. Sotsiaaldialoogi korraldus ja käik erinevad liikmesriigiti kollektiivsete töösuhete ja kollektiivläbirääkimiste rolli poolest töötingimuste kindlaksmääramisel, samuti organisatsioonide suutlikkuse ja liikmesuse poolest ning selle poolest, milliseid ametlikke struktuure kohaldatakse sotsiaalpartnerite kaasamiseks poliitika kujundamisse ja rakendamisse. Liikmesriikide kollektiivläbirääkimiste süsteemid erinevad veel oma tsentraliseerituse astme poolest. Paljudes liikmesriikides on sotsiaaldialoog ja kollektiivläbirääkimised siiski üha suurema surve all. Tööandjate esindatus organisatsioonides püsib küll suhteliselt stabiilne, kuigi mitmes ELi riigis on see langustrendis ning ametiühingute arv on kogu liidus üldjuhul kahanenud²³⁰. Lisaks on kollektiivläbirääkimiste katvus vähenenud 11 protsendipunkti ligikaudu 77 %lt 2005. aastal 66 %le 2024. aastal, kusjuures eriti suur langus on toimunud Kesk- ja Ida-Euroopas. Mitmes liikmesriigis on ruumi parandada sotsiaalpartnerite suutlikkust sotsiaaldialoogis osalemisel ja poliitika kujundamisele kaasa aitamisel.

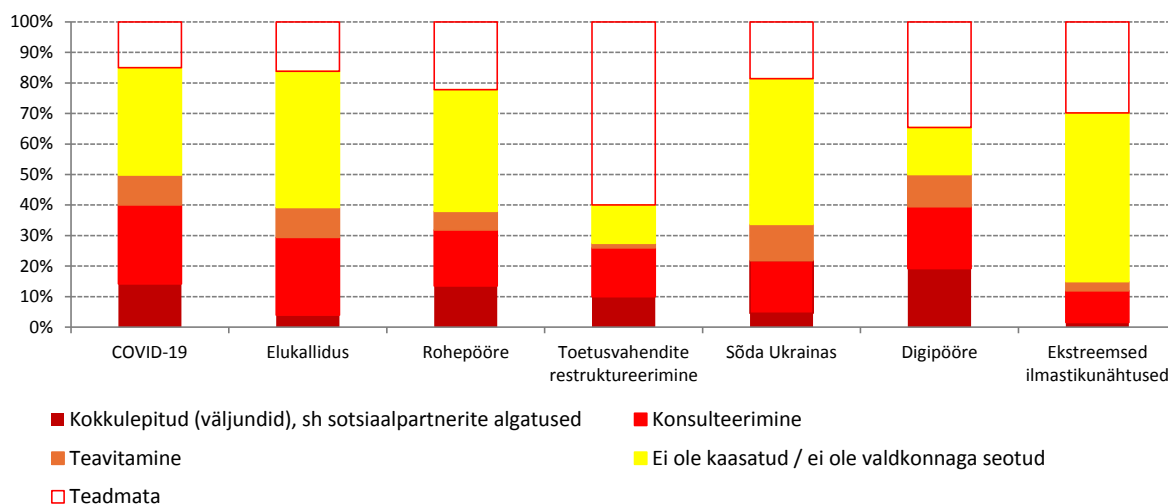
Sotsiaalpartnerite kaasamine on poliitikavaldkondade lõikes väga erinev. Eurofoundi andmebaasi PolicyWatch andmed heidavad valgust sotsiaalpartnerite kaasamisele poliitika kujundamisse ja toovad esile märkimisväärsed erinevused poliitikavaldkondade vahel (vt joonis 2.3.13). 2020. aasta aprillist kuni 2025. aasta maini teatati, et sotsiaalpartnerite kaasamise tase oli suurim COVID-19ga seotud poliitikameetmete ja digipöördega seotud meetmete puhul, vastavalt 40 % ja 39 %, see näitab, mis ulatuses jõuti sotsiaalpartneritega kokkuleppele või mil määral nendega konsulteeriti. Lisaks oli peaaegu ühe puhul kolmest rohepöörde (32 %) või kõrge elukallidusega (29 %) seotud meetmest kaasatud sotsiaalpartnerid. Neile järgnesid meetmed, mis olid seotud restruktureerimise toetusvahenditega (26 %) ja sõjaga Ukrainas (22 %). Kõige vähem kaasati sotsiaalpartnereid poliitikameetmete puhul, mis olid seotud äärmuslike ilmastikunähtustega (12 %). Lisaks näitavad Eurofoundi hiljutised järeldused,²³¹ et riikide tasandil on rahulolu sotsiaalpartnerite kaasamise osas Euroopa poolaasta meetmetesse ning taaste- ja vastupidavuskavade väljatöötamisse erinev. Kuigi mõnes tugeva sotsiaaldialoogi traditsiooniga riigis teatasid sotsiaalpartnerid mõõdukast rahulolust enda kaasamisega seoses, nähakse samas paljudel muudel juhtudel oma osalemist formaalsusena. Paljud sotsiaalpartnerid on esile tõstnud ebapiisavat konsultatsioonიაega ja ebapiisavat teavet.

²³⁰ Vt OECD/AIAS, [Database on Institutional Characteristics of Trade Unions, Wage Setting, State Intervention and Social Pacts \(ICTWSS\)](#).

²³¹ Eurofound, [National level social governance of the European Semester and the Recovery and Resilience Facility](#), sari „National social partners and policymaking“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2025.

Joonis 2.3.13. Sotsiaalpartnerite kaasamine on poliitikavaldkondade lõikes väga erinev

Sotsiaalpartnerite kaasamine riikliku poliitika kujundamisse poliitikavaldkondade kaupa (%)

Märkus. Diagramm sisaldab 3375 poliitikameedet (mõnda on arvestatud topelt, kui poliitika on seotud rohkem kui ühe valdkonnaga), mis koguti ajavahemikul 2020. aasta aprillist kuni 2025. aasta maini. Meetmed hõlmavad ainult õigusakte või muid õigusnorme ja kolmepoolseid kokkuleppeid. Sotsiaalpartnerite kaasamine on esitatud tööandjate ja ametiühingute keskmise kaasatusena igas kategoorias. Erinevused tööandjate ja ametiühingute kaasatuse määras on väikesed.

Allikas: Eurofound, andmebaas „EU PolicyWatch“.

Euroopa sotsiaalpartnerid ja komisjon leppisid kokku uuendatud kohustuses tugevdada sotsiaaldialoogi üleilmsete muutuste ajal. Aluslepingutes tunnistatakse täielikult sotsiaaldialoogi kesksel rollil ELi sotsiaalses turumajanduses, mis on sätestatud ka Euroopa sotsiaalõiguste sambas ja tööhõivesuunistes, austades samal ajal täielikult nende sõltumatust ja riiklike töösuhete mitmekesisust. Tuginedes Val Duchesse'i sotsiaalpartnerite 2024. aasta deklaratsioonile,²³² allkirjastasid komisjon ja Euroopa sektoriülesed sotsiaalpartnerid 2025. aasta märtsis Euroopa sotsiaaldialoogi pakti²³³. Pakti on välja toodud meetmed, mida komisjon ja sotsiaalpartnerid peavad võtma, et edendada sotsiaaldialoogi ja luua õiged tingimused sotsiaaldialoogi täieliku potentsiaali kasutamiseks kõigil tasanditel. Pakti eesmärk on pakkuda sotsiaaldialoogi raamistikku, et sotsiaaldialoog saaks olla edukas kõigil tasanditel, sealhulgas riiklikul ja Euroopa tasandil ning sektori- ja sektoriüleselt. Nõukogu soovitusel „Sotsiaaldialoogi tugevdamise kohta ELis“ antakse esmakordselt liikmesriikidele suuniseid selle kohta, kuidas kõige paremini edendada sotsiaaldialoogi ja tugevdada kollektiivlääbirääkimisi. Muu hulgas on komisjon teinud koostööd sotsiaalpartneritega kvaliteetsete töökohtade tegevuskava koostamisel ning võtnud kohustuse konsulteerida nendega ka poliitiliste algatuste osas, mis ei kuulu ELi toimimise lepingu artiklite 153 ja 154 kohaldamisalasse, kuid on nende jaoks eriti olulised.

Kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamine ja nendega konsulteerimine on poliitika kujundamisel ning kestlike ja kaasavate muutuste edendamisel keskse tähtsusega. ELi tasandil osalevad kodanikuühiskonna organisatsioonid aktiivselt poliitiliste prioriteetide ja ettepanekute üle peetavates aruteludes, sealhulgas Euroopa poolaasta raames, samuti osalevad nad olulisel määral poliitika rakendamises. Neil on oluline roll poliitikakujundajatele väärtuslike seisukohtade andmisel nii praeguste kui ka esilekerkivate

²³² [Kolmepoolne deklaratsioon tulemusliku Euroopa sotsiaaldialoogi pidamise kohta.](#)

²³³ [Euroopa sotsiaaldialoogi pakt.](#)

probleemide kohta, jagades teavet nii riiklikele kui ka ELi poliitikaalgatustele olulistes valdkondades ning hinnates poliitika tõhusust kohapeal.

Sotsiaalõiguste sammast käsitlev tekstikast nr 7. Hästi toimiv tööturg, oskused ja sotsiaalreformid ning investeeringud majanduskasvu, konkurentsivõime ja sotsiaalse ühtekuuluvuse edendamiseks

Tööhõive, oskused ja sotsiaalreformid ning investeeringud võivad olla kasulikud nii sotsiaalsest kui ka majanduslikust aspektist, kui need kavandatakse tulemuslikul ja tõhusal viisil, tuginedes kindlatele hindamismeetoditele. Hästi kavandatud reformid ja investeeringud tööturu, oskuste ja sotsiaalpoliitika valdkonnas edendavad ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist, aitavad rakendada Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtteid ning saavutada ELi 2030. aasta peamisi tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise eesmärgi. Nendega saab suurendada innovatsioonisuutlikkust, majanduskasvu ja konkurentsivõimet, avaldada mõju inimkapitalile ja tootlikkusele, sealhulgas tänu oskuslikuma tööjõu pakkumisele. Poliitikameetmete tulemuslikkuse ja tõhususe maksimeerimiseks on väga olulised kvaliteetsed mõjuhindangud ja hindamised, mida ideaaljuhul viiakse läbi enne poliitika rakendamist, selle ajal ja pärast seda. Tuginedes tööhõivekomitees ja sotsiaalkaitsekomitees ning sotsiaalsete investeeringute mitteametlikus töörühmas Hispaania ja Belgia eesistumise ajal tehtud tööle, kutsuti nõukogu 2024. aasta juuni järeldustes liikmesriike üles kaaluma oma poliitika hindamise suutlikkuse suurendamist ja Euroopa Komisjoni kutsuti üles liikmesriike toetama. Sedalaadi suutlikkus hõlmab sotsiaalsete investeeringute teadmuskeskuse loomist töö jätkamiseks, vastastikuse õppimise edendamist ning sotsiaal-majanduslike andmete kättesaadavuse ja ajastatuse parandamist²³⁴. Samal ajal kiitis nõukogu heaks ELi liikmesriikide vabatahtlikud juhtpõhimõtted tööturu, oskuste ja sotsiaalpoliitika valdkonna reformide ja investeeringute majandusliku mõju hindamiseks²³⁵.

Inimkapitali tugevamaks muutvad investeeringud ja reformid võivad tuua suurt majanduslikku kasu. Näiteks investeeringud kvaliteetsesse ja taskukohasesse alusharidusse ja lapsehoidu võivad tuua märkimisväärset majanduslikku kasu, luues tugeva aluse laste õppimisele ja võimaldades vanematel, eelkõige naistel, tööturul osaleda. Hiljutine uuring näitab, et ELi läbivaadatud Barcelona eesmärkide saavutamiseks lapsehoiuteenuste kättesaadavuse osas võib oluliselt suurendada emade tööhõivet. Riikides, kus lapsehoiuteenuste kasutamine on väike, on kasv hinnanguliselt kuni 48 %, ²³⁶ millel on positiivne mõju SKP kasvule²³⁷. On leitud, et investeeringud inimkapitali, sealhulgas oskuste täiendamisse ja ümberõppesse, suurendavad tootlikkust ja majanduskasvu. Seda silmas pidades esitab komisjon käesoleva Euroopa poolaasta sügispaketi raames oma soovitus võtta vastu nõukogu soovitus inimkapitali kohta Euroopa Liidus. Cedefopi mikromajandusliku analüüsi hinnangute kohaselt võib näiteks madala kvalifikatsiooniga täiskasvanute osakaalu vähendamine 23,5 %lt 7,4 %le kümne aasta jooksul (hinnanguline stsenaariumi järgi, kui poliitikat ei muudeta, oleks see näitaja 14,7 %) suurendada ELi aastast SKPd rohkem kui 200

²³⁴ [Nõukogu järeldused tööturu, oskuste ja sotsiaalpoliitika rolli kohta vastupanuvõimelises majanduses, juuni 2024.](#)

²³⁵ [ELi liikmesriikide vabatahtlikud juhtpõhimõtted tööturu, oskuste ja sotsiaalpoliitika valdkonna reformide ja investeeringute majandusliku mõju hindamiseks, juuni 2024.](#)

²³⁶ Nazareni, M., Caraiani, P., Janta, B., „ELi tööjõu pakkumise ja nõudluse mikrosimulatsiooni mudel (EUROLAB): ametliku lapsehoiuteenuse osakaalu suurendamise mõju emade tööjõupakkumisele“, JRC töödokument 2022.

²³⁷ Darvas, Z., Welslau, L., Zettelmeyer, J., [Incorporating the impact of social investment and reforms in the European Union's new fiscal framework](#), Bruegel Working paper, 2024.

miljardi euro võrra²³⁸. Samuti võib hästi struktureeritud ja tõhus aktiivne tööturupoliitika tuua nii majanduslikku kui ka sotsiaalset kasu ka pärast poliitiliste sekkumiste ajalist raamistikku. Näiteks peaksid ESF+ kaudu programmitöö perioodil 2021–2027 rahastatud aktiivse tööturupoliitika sekkumised parandama tööhõivetulemusi 20 aasta jooksul pärast algset investeeringut, saavutades haripunkti +0,11 % tööhõivega 2027. aastal²³⁹. Samal ajal võib hästi kavandatud sotsiaalpoliitika oluliselt toetada makromajanduslikku stabiliseerimist, leevendades märkimisväärselt sotsiaalseid riske ja tulevasi sotsiaalkulutusi, mis on seotud mitteaktiivsuse kuludega.

Mõned liikmesriigid viivad juba süstemaatiliselt läbi mõjuhinnanguid ja hindamisi, et kavandada tõhusaid ja tulemuslikke tööhõive-, oskuste ja sotsiaalvaldkonna reforme ja -investeeringuid, mis on kohandatud konkreetsetele poliitikameetmetele ja riigi oludele. Näiteks Taani sotsiaal-majanduslik investeerimismudel ehk *Socialøkonomisk Investeringsi model* pakub kulude-tulude analüüsi raamistikku, mis sisaldab tõhusate tavade andmebaasi. Selles arvutatakse ka sotsiaalpoliitika otsesed kulud ja võimalikud tulemused, tuginedes kasutajate valitud poliitikaalgatustele ja keskendudes demograafilisele olukorrale²⁴⁰. Lisaks on Taani riiklik tööhõivesüsteem pidevalt kogunud tõendeid aktiivse tööturupoliitika eri aspektide kohta, viies läbi mitmesuguseid randomiseeritud võrdlusuuringuid. Hispaania programmi „0–3 Families“ eesmärk on toetada alla 3aastaste lastega perekondi, eelkõige väikese sissetulekuga perekondi, koolitades lapsevanemaid ja andes neile teadmisi, kuidas parandada alusharidust. Programmi kvaliteedi ja tulemuslikkuse tagavad mõju hindamine ja pidev hindamine randomiseeritud võrdlusuuringute kaudu, mille käigus kogutakse andmeid osalemise ja tulemuste kohta, mis soodustavad programmi täiustamist. Seda toetavad hiljutised Hispaania õigusaktid, millega luuakse selge ja terviklik struktuur selle kohta, kuidas tuleks hindamisele läheneda kõigis valitsuse poliitikavaldkondades, et parandada vastutust ja läbipaistvust²⁴¹. 2019. aastal käivitas Saksamaa programmid „Osalemine tööturul“ ja „Pikaajaliste töötute integreerimine“, pakkudes palgatoetusi ja juhendamist tööandjatele, kes võtavad tööle pikaajalisi töötuid. Saksamaa tööhõiveuuringute instituudi 2024. aasta hinnangus, milles kombineeriti kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid meetodeid, leiti, et need algatused on sotsiaalse tõrjutuse vähendamisel ja tööhõive suurendamisel tõhusad, kuna 51 % osalejatest läheb 26 kuu pärast üle tavapärasele töökohale ja väga pikaajaliste töötute seas on samuti märke sarnastest suundumustest²⁴². Sloveenia hiljutiste töötajatele mõeldud koolitusprogrammidega tagatakse, et programmides osalejad saavad tõenäolisemalt tööd kui need, kellel on sarnased omadused, kuid kes ei osale programmides, ning samuti suurenesid programmides osalejate sissetulekud. Seda näitas Sloveenia tööhõivetalituse poolt koostöös Euroopa Komisjoni ja OECDga tehtud vastupidise stsenaariumi mõjuhinnang²⁴³.

²³⁸ Cedefop (2017), „Oskustesse investeerimine tasub end ära: Väheste oskustega täiskasvanute majanduslik ja sotsiaalne kulu ELis“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus.

²³⁹ Vt Euroopa Komisjon, [Employment and Social Developments in Europe 2024](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2024.

²⁴⁰ Kvist, J. (2018), „Inclusive growth and social investments over the life course“, väljaandes C. Deeming ja P. Smyth (Eds.), [Reframing global social policy: Social investment for sustainable and inclusive growth](#) (lk 213–228). Poliitikavaldkonna pressiteade.

²⁴¹ Gobierno de España (2022), [Ley 27/2022, de 20 de diciembre, de Institucionalización de la evaluación de políticas públicas en la Administración General del Estado](#) (20. detsembri 2022. aasta seadus 27/2022 avaliku poliitika hindamise institutsionaliseerimise kohta riigihalduses).

²⁴² [Subsidised jobs for the long-term unemployed: An evaluation of the German Participation Opportunities Act - IAB-Forum](#)

²⁴³ OECD/Euroopa Komisjon (2025), [Impact Evaluation of Wage Subsidies and Training for the Unemployed in Slovenia](#), Connecting People with Jobs, OECD Publishing, Pariis.

Samal ajal seisavad paljud liikmesriigid endiselt silmitsi takistustega poliitika korrapärase hindamise kultuuri institutsionaliseerimisel. Takistuseks võivad olla eelkõige ebapiisav haldus- ja/või analüüsisuutlikkus ning piiratud juurdepääs kvaliteetsetele ja ajakohastele andmetele.

2.3.2. Liikmesriikide võetud meetmed

Mõnes liikmesriigis on võetud meetmeid tööturu killustatuse edasiseks vähendamiseks ja ebatüüpiliste töölepingute kuritarvitamise vastu võitlemiseks. Malta võrdse töö eest võrdse tasu maksmise seaduses, mis jõustus 2025. aasta jaanuaris, nõutakse, et ajutistel renditöötajatel oleks sama palk ja samad töötingimused (nt palk, puhkus, ületunnitöö kord ja puhkeajad) kui neid palganud ettevõtjate töötajatel, kes täidavad samaväärseid ülesandeid. 2024. aasta juulis võttis **Luksemburg** üle ELi õigusaktid läbipaistvate ja prognoositavate töötingimuste kohta. See kohustab tööandjaid lisama töölepingutesse lepingu sõlmimisel või varsti pärast lepingu algust üksikasjalikku lisateavet. Tähtajaliste lepingute puhul peab katseaeg kestma vähemalt kaks nädalat. Töötajad, kes on pärast seda perioodi töötanud kuus kuud, võivad kord aastas taotleda oma tööalase staatuse muutmist – kas tähtajaliselt töösuhtelt alalisele töösuhtele üleminekut või osalise tööajaga töötamiselt täistööajaga töötamisele üleminekut. 2024. aasta detsembris pikendas **Itaalia** kehtivat maksimaalset maksusoodustust ettevõtjatele ja iseenda tööandjatele, kes võtavad 2025. ja 2026. aastal töötajaid tööle tähtajaliste lepingute alusel. Alates 2025. aasta juulist on **Ungari** piiranud hooajatööd põllumajanduses ja turismis ühe töötaja puhul 120 päevani aastas, olenemata tööandjate arvust, et vältida kuritarvitamist. Alates 2026. aasta jaanuarist võivad põllumajandussektori töötajad seda perioodi pikendada 90 päeva võrra, kui nende tööandja maksab pikendatud lepingu ajal 50 % kõrgemat kindlustusmakse määra. Maksuamet jälgib neid tööpäevi digitaalselt, et neid piiranguid jõustada.

Mitu liikmesriiki on võtnud meetmeid töötajate kaitse parandamiseks. 2025. aasta aprillis muutis **Hispaania** töötajate statuuti, et reguleerida lepingu lõpetamist püsiva töövõimetuse korral. Reformiga selgitatakse, et töölepingu võib lõpetada üksnes juhul, kui töötaja on tunnistanud püsivalt töövõimeks ja mõistlikke abinõusid ei ole võimalik võtta, sobivat ja vaba töökohta ei ole või kui töötaja lükkab nõuetekohaselt kavandatud üleviimise tagasi. Samuti muudetakse sellega kohustuslikuks töötajaga konsulteerimine enne mis tahes otsuse tegemist ning tugevdatakse tööandjate kohustust uurida võimalikke übermääramisi või kohandusi, mis võiksid töösuhte lõpetamist ära hoida. 2025. aasta märtsis võttis **Luksemburg** vastu oma tööseadustiku muudatuse, millega tõhustatakse töötajate kaitset, määrates kindlaks ületunnitasu, ületunnitööks nõusoleku andmise korra ja arvestuse pidamise eeskirjad. Põhjaliku ajakohastamisega tasakaalustatakse töötajatele suunatud tugevamad kaitsemeetmed töötingimuste, haiguspuhkuse ja koondamise valdkonnas ning ettevõtjatele suunatud selgemad ja lihtsamad nõuete täitmise kohustused. **Rumeenia** võttis 2025. aasta märtsis kasutusele uue veebipõhise töötajate registreerimise süsteemi (REGES-ONLINE). Süsteem võimaldab töötajatel kontrollida, kas tööandjatega läbiräägitud tingimused, nagu palk ja töögraafikud, on nende lepingutes õigesti kajastatud, ning saada teateid, kui midagi neist peaks muutuma.

Mitu liikmesriiki on teinud täiendavaid edusamme töötervishoiu ja tööohutuse raamistike tugevdamisel. 2024. aasta septembris võttis **Hispaania** vastu kuningliku dekreedid 893/2024, milles sätestatakse koduabiliste ja koduste hooldajate tervise- ja ohutuskaitse, viies nende õigused kooskõlla üldiste tööriskide ennetamist käsitlevate õigusaktidega. Sellega tagatakse juurdepääs riskihindamistele, teabele, koolitusele,

kaitsevahenditele ja terviseseirele ning kohustatakse tööandjaid viima läbi riskihindamisi, võtma ennetusmeetmeid ja tagama ohutud töötingimused. 2025. aasta märtsis kehtestas **Luksemburg** uued normid töötajate kaitse kohta kantserogeenide ja mutageenidega kokkupuutest tulenevate ohtude eest tööl. Sellega seotud suurhertsogi määrusega ajakohastatakse eeskirju, milles käsitletakse töökoha kaitset kantserogeenide, mutageenide ja reprodutiivtoksiliste ainete eest. 2025. aasta märtsis kehtestas **Taani** õigusaktid, mis võimaldavad Taani töökeskkonnaametil erandlikel asjaoludel nõuda, et ehitustöövõtjad peataksid oma tegevuse. Lisaks suurendatakse selle õigusaktiga trahve ettevõtjatele, kes on mõistetud süüdi tööohutuse ja töötervishoiu eeskirjade tõsistes rikkumistes. Alates 2026. aastast on **Itaalia** loonud 500 000 euro suuruse fondi aastas, et rahastada südameveresoonehaiguste ja onkoloogiliste haiguste söeluuringute ja ennetamise programme ning automaatsete ja poolautomaatsete defibrillaatorite pakkumist töökohtadel.

Mitu liikmesriiki on võtnud meetmeid, et veelgi selgitada uutmoodi töökorraldust, näiteks kaugtööd ja paindlikku töötamist käsitlevaid eeskirju. **Austria** uus kaugtööseadus (Telearbeitsgesetz), mis jõustus 2025. aasta jaanuaris, laiendab kaugtööd töötajate kodudest kaugemale, hõlmates perele kuuluvaid kõiki eluasemeid, koostööruume, internetikohvikuid ja puhkusekohti. Sellega säilitatakse maksusoodustused, nagu 300 euro suurune iga-aastane mahaarvamine ergonomilise mööbli ostudelt ja 3 euro suurune maksuvaba päevane hüvitis kaugtööpäevade puhul, kuid kohustatakse tööandjaid märkima need päevad sõnaselgelt palgatõenditele. 2025. aasta veebruaris kiitis **Prantsusmaa** heaks seaduse, millega rakendatakse Luksemburgiga sõlmitud maksulepingut, mille eesmärk on vältida kaugtööd tegevate piiriüleste töötajate topeltmaksustamist ja maksudest kõrvalehoidumist. Uus leping võimaldab Prantsusmaal elavatel ja Luksemburgis töötavatel piiriülestel töötajatel töötada kodus kuni 34 päeva aastas ilma Prantsusmaa tulumaksu maksmata. **Eestis** võimaldab 2025. aasta teisel poolel ajakohastatud töölepingu seadus paindlikumat tööajakorraldust, andes tööandjatele ja töötajatele suurema vabaduse määrata vastastikusel kokkuleppel kindlaks kaugtöö tegemise, paindliku tööaja kasutamise või töötamise muu ebatüüpilise töögraafiku alusel. 2024. aasta novembris kiitis **Prantsusmaa** heaks ajaliselt jagatava töö eksperimendi jätkamise järgmiseks neljaks aastaks. Õigusakti eesmärk on parandada ajaliselt jagatava töö tõhusust pikaajaliste töötute, miinimumpalga saajate ja puuetega inimeste jaoks. Sellega tahetakse parandada nende rühmade tööalast konkurentsivõimet, pakkudes neile alalisi osalise tööajaga töölepinguid.

Mõnes liikmesriigis on alustatud platvormitöö direktiivi ülevõtmist, kuna see jõustus 2024. aasta detsembris. 2025. aasta juunis võttis **Itaalia** vastu seaduse, milles kirjeldatakse ülevõtmiseks vajalikke samme. Need hõlmavad digitaalsete tööplatvormide määratluse ajakohastamist, töösuhete hindamise menetluste kehtestamist ja piirangute kehtestamist isikuandmete automatiseeritud töötlemisele. Samuti on nende eesmärk tugevdada sotsiaalkindlustuskaitset, nõuda läbipaistvaid andmehaldustavasid ning tõhustada tervishoiu- ja ohutusmeetmeid, sealhulgas ahistamis- ja vägivaldavastast poliitikat. **Belgias** jõustub 2026. aasta jaanuaris uus seadus, millega muudetakse tööõnnetuskindlustus iseenda tööandjana tegutsevatele platvormitöötajatele kohustuslikuks, et ühtlustada kõigi töötajate kaitset.

Paljud liikmesriigid võtavad meetmeid deklareerimata töö vastu võitlemiseks, sealhulgas kasutades ära digivahendeid, näiteks tehisintellekti. 2024. aasta novembris võttis **Taani** vastu seaduse, millega tugevdatakse illegaalse tööjõu kasutamise vastaseid õiguslikke tagatisi. **Belgias** on Flaami valitsus kehtestanud rangemad eeskirjad, et võidelda ELi lähetamiseeskirjade väärkasutamise vastu ja parandada järelevalvet riskisektorites. Nende eeskirjade kohaselt vastutavad kõik alltöövõtuhela osalised selle eest, kui alltöövõtja

võtab võõrtöötajaid tööle ebaseaduslikult. Selle reformiga nõutakse, et suure riskiga sektorite ettevõtjad kontrolliksid oma alltöövõtjate nõuetele vastavust. **Kreekas** võideldakse deklareerimata töö vastu digitaalse töökaardiga, jälgides tegelikku tööaega ja tagades nõuetekohase töötasu, võttes sihikule kuritahtliku ületunnitöö ja ebaseaduslikud töö muudatused. Projekt hõlmas 750 000 töötajat sellistes sektorites nagu pangandus ja jaekaubandus ning 2025. aasta juuniks on kavandatud selle laiendamine toidu- ja turismisektorile, hõlmates 1,5 miljonit töötajat. **Hispaanias** kasutavad ametiasutused tehisintellektil põhinevaid vahendeid deklareerimata töö vastu võitlemiseks ning on teinud head koostööd riikliku maksuameti, politsei ja rahvuskaardi ning sotsiaalkindlustusametiga. **Eesti** katsetab reaalamajanduse mudelit, mille eesmärk on automatiseerida ettevõtete aruandlus, vähendada halduskoormust ja suurendada tootlikkust ning liikuda mitteametlike majandustavade kasutamiselt ametlike majandustavade juurde, vähendades nii deklareerimata makseid.

Liikmesriigid jätkavad sihipäraste meetmete võtmist pikaajalise töötuse vastu võitlemiseks. **Sloveenias** vaatab töö-, perekonna-, sotsiaal- ja võrdsete võimaluste ministerium praegu läbi aktiivse tööturupoliitika rakendamise suuniseid aastateks 2021–2025, et ajakohastada neid aastateks 2026–2030 eesmärgiga vähendada pikaajalist töötust ning kiirendada vanemaealiste ja madala kvalifikatsiooniga inimeste aktiveerimist. 2025. aasta jaanuaris pikendati **Tšehhis** katseprojekti „Integration Job“, milles osaleb 240 inimest 2025. aastal ja 400 inimest 2026. aastal. Et vähendada pikaajalist töötust, on ebasoodsas olukorras olevate ja erivajadustega rühmade töölevõtmisel makstavad palgatoetused kombineeritud projektis isiklikku arengut toetavate integratsioonimeetmetega. **Austrias** jõustub 2026. aasta jaanuarist tööhõivepakett „Aktion 55 plus“, mis on suunatud vanemaealiste pikaajaliste töötute toetamiseks. Paketi 2025. aasta 50 miljoni euro suurust eelarvet suurendatakse 2027. aastaks 100 miljoni euroni.

Mõnes liikmesriigis võeti meetmeid, et suurendada tööl käimise motivatsiooni, toetada iseenda tööandjana tegutsemist, ettevõtlust ja sotsiaalsete ettevõtete loomist. **Itaalia** on aastateks 2025–2027 sisse viinud osalise vabastuse sotsiaalkindlustusmaksetest töötavatele või iseenda tööandjaks olevatele emadele, kellel on vähemalt kaks last (seda ei kohaldata koduabiliste puhul). Hüvitis kehtib kuni kõige noorema lapse 10aastaseks saamiseni ja alates 2027. aastast kuni 18aastaseks saamiseni juhul, kui emal on kolm või rohkem last. Hüvitiist saavad need, kelle maksustatav tulu on kuni 40 000 eurot aastas, ja selle aastane kulude ülemmäär on 300 miljonit eurot. **Poola** töötab praegu oma taaste- ja vastupidavuskava raames ja ESF+ toetusel välja sotsiaalmajanduse seaduse muudatust, et edendada sotsiaalmajandust ja sotsiaalset ettevõtlust. Selleks tuleks tugevdada õiguslikke ja rahalisi vahendeid, et arendada sotsiaalsete ettevõtete toimimist ning parandada valitsuse ja kohalike omavalitsuste tegevuse koordineerimist. Meetmega, mis kestab 2025. aastast 2028. aastani ja mida rahastatakse ESF+ist, toetatakse ettevõtlust **Bulgaaria** põhjaosas, pakkudes abi alates äriidee väljatöötamisest kuni selle rakendamiseni. Iseenda tööandjana tegutsemise ja ettevõtlusoskuste edendamise kaudu on meetme eesmärk luua uusi töökohti ning aidata seeläbi vältida vaesust ja sotsiaalset tõrjutust.

Paljud liikmesriigid peavad üha olulisemaks meetmeid, millega tugevdada aktiivse tööturupoliitika süsteemi. 2025. aasta mais kiitis **Belgia** Valloonia valitsus esimesel lugemisel heaks kaks seaduseelnõu avaliku tööturuasutuse „Forem“ rolli reformimiseks. „Forem“ hakkab nõudma veebipõhist CVd ja muudab töötajate profiilid tööandjatele nähtavaks, kui soovitava töökoha profiil on kindlaks määratud, aidates nii parandada töövahenduse kvaliteeti. Töötajad, välja arvatud mõned erandid (nt koolitusel olevad

tööotsijad), saavad individuaalset nõustamist iga nelja kuu järel, neile tehakse suunatud pakkumisi ja nad peavad iga kuu avaliku tööturuasutusega ühendust võtma. 2025. aasta aprillis muutis **Kreeka** oma tööhõiveandmete haldamise digiplatvormi. Uus ERGANI 2 süsteem ajakohastab oma eelkäijat, sealhulgas digiteerides täielikult tööhõivedeklaratsioonid, leevendades halduskoormust, ühtlustades tööandjate jaoks menetlusi, tõhustades tööturu seirevahendeid ning pakkudes usaldusväärsemat ja läbipaistvamat tööhõive- ja kindlustusregistrit. 2024. aasta detsembris laiendas **Hispaania** ühiste tööhõive aktiveerimise programmide raames antavaid hüvitisi, lisades teatavates piirkondades nende alla eluasemetoetused ja asjakohased tööandja sotsiaalkindlustusmaksed. Reformiga tugevdatakse ka aktiveerimispoliitikat, lisades ühisesse raamistikku ka noorte tööhõive kavad.

Paljud liikmesriigid viivad oma avalikes tööturuasutustes läbi suuri reforme, sealhulgas institutsioonilisi muudatusi, suurendades tõhusust ja teenuste digiteerimist. Rumeenia ajakohastab avalikke tööturuasutusi 183 miljoni euro suuruse ESF+ toetusprogrammi kaudu. Programmi eesmärk on suurendada avalike tööturuasutuste töötajate arvu 600 võrra, koolitada 1840 avaliku tööturuasutuse töötajat, pakkuda ajakohastatud teenuseid 275 000 inimesele ja 21 750 tööandjale. Samuti peaks programmi raames läbiviidav teavituskampaania parandama avalike tööturuasutuste nähtavust ning plaanitakse ka avalike tööturuasutuste ruumide uuendamist. Projekti kestus on 60 kuud, 2025. aasta jaanuarist kuni 2029. aasta detsembrini. **Soomes** anti vastutus avalike tööturuasutuste töö korraldamise eest 2025. aasta jaanuaris üle omavalitsustele, et suurendada võrdset juurdepääsu teenustele ja aidata kaasa tööotsijate kiirele töö leidmisele, parandades tööhõive- ja ettevõtlusteenuseid. Seoses selle üleminekuga loodi kohalike omavalitsuste jaoks rahastamismudel, mille toel töötatakse välja tööhõive edendamise meetmeid. Reformi otsese mõjuna tööhõivele saab hinnanguliselt kasu 7 000 – 10 000 inimest. 2024. aasta detsembris võttis **Küpros** taaste- ja vastupidavusrahastu ning ESF+ toel vastu oma avalike tööturuasutuste ulatusliku reformi. Käimasolev reform hõlmab tööministeeriumi värbamiskavade digitaliseerimise platvormide rakendamist, tulemusjuhtimissüsteemi väljatöötamist ning varajase hoiatamise ja jälgimise süsteemi loomist mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) jaoks. 2025. aasta jaanuaris võttis **Prantsusmaa** vastu dekreedid, et kohandada täieliku tööhõive seadust oma äärepoolseimate piirkondade vajadustega. Muudatustega kohandatakse seadust vastavalt äärepoolseimate piirkondade institutsioonilistele eripäradele ning need puudutavad juhtimist, lastehoiuküsimusi ning töötute ja tööhõiveasutuste vaheliste lepingute sõlmimise tähtsaja pikendamist.

Mitu liikmesriiki on viinud ellu reforme, et viia oma töötushüvitiste süsteem vastavusse tänase tööturu tingimustega. 2025. aasta jaanuaris loobus **Soome** tööturuhüvitiste lisasummade maksmisest ja töötuskindlustushüvitiste põhisummast võeti maha osa, mida maksti tööhõive edendamise meetmetes osalemise eest. 2025. aasta juunis muutis **Tšehhi** oma töötuskindlustushüvitiste süsteemi, et parandada tööotsijatele antavat rahalist toetust ja sotsiaalkaitset. Töötuse algetapis suureneb toetus kuni 80 %ni isiku varasemast töötasust. 2025. aasta juunis reformis **Eesti** oma töötuskaitse süsteemi, lihtsustades menetlusi ja lisades töötuskindlustushüvitise baasmäära mudeli, mis hakkab kehtima alates 2026. aasta jaanuarist. Reformiga asendatakse varasem kahetasandiline süsteem ühtse töötuskindlustusskeemiga. 2025. aasta juulis võttis **Belgia** vastu oma töötuskindlustushüvitiste süsteemi ulatusliku reformi, mis jõustub 2026. aasta jaanuaris. Hüvitiste saamise tingimusi on muudetud nii, et hüvitiste kogukestus piirdub kahe aastaga, välja arvatud mõned erandid. 2025. aasta oktoobris muutis **Leedu** oma töötuskindlustuse seadust, et suurendada minimaalset töötuskindlustushüvitist 241,5 eurolt 350 eurole 2025. aastal, pikendada pensionieale lähenevatele isikutele hüvitiste maksmise maksimaalset kestust nelja kuu võrra ning parandada hüvitiste üldist suunamist, eelkõige väikese sissetulekuga leibkondadele. 2025.

aasta oktoobris viis **Rootsi** ellu oma töötuskindlustussüsteemi reformi, et viia hüvitiste maksmine paremini kooskõlla taotleja tegeliku sissetuleku kaotusega.

Mitu liikmesriiki on rakendanud meetmeid, et luua soodne keskkond välismaiste talentide tulekuks ja leevendada pingelisi tööturutingimusi. 2025. aasta mais käivitas **Kreeka** ESF+ toetusel HELIOS+ kava, mille eesmärk on toetada kolmandate riikide kodanike integreerimist, luues tervikliku lähenemisviisi nende haridusele, tööturule ja kutseõppele juurdepääsu loomiseks. **Horvaatia** liberaliseeris 2025. aasta märtsis välismaalaste seaduse muudatustega kvalifitseeritud töötajate juurdepääsu (eelkõige IT-sektoris), tugevdas järelevalvet tööandjate üle ja tõhustas võõrtöötajate õiguste kaitset. Lisaks rakendas riik uusi meetmeid, et toetada Horvaatia väljarändajate tagasipöördumist ja taasintegreerimist. 2025. aastal reformis **Malta** oma tööjõurände poliitikat, keskendudes töötajate hoidmisele, nende õigustele ja tööturu vajadustele. Meetmed hõlmavad uusi toetuskõlblikkuse kriteeriume tööandjatele, töölevõtmist puudutavaid piiranguid ettevõtetele, kus töölepingu lõpetamise määr on kõrge (erandid mikroettevõtjatele), ning paremaid võimalusi kolmandate riikide kodanikele tööandjate vahetamiseks. Selleks et aidata leevendada tööjõupuudust ja meelitada ligi kõrge kvalifikatsiooniga võõrtöötajaid, on **Tšehhi** võtnud vastu valitsuse dekreeidi, millega antakse kümne kolmanda riigi kodanikele vaba juurdepääs tööturule. 2024. aasta oktoobris võttis **Saksamaa** vastu India oskustööjõu strateegia, mille eesmärk on luua Indiast pärit kvalifitseeritud töötajatele soodsad tingimused, parandades värbamise, viisade väljastamise, keelekursuste, välismaiste kutsekvalifikatsioonide tunnustamise ja integratsiooni raamtingimusi.

Mõnes liikmesriigis on võetud meetmeid sotsiaaldialoogi ja sotsiaalpartnerite rolli tugevdamiseks. 2025. aasta mais esitas **Rumeenia** tegevuskava eelnõu kollektiivläbirääkimiste edendamiseks aastatel 2025–2028, tähtsustades ametiühingute ja tööandjate organisatsioonide liikmesust, toetades teadlikku osalemist läbirääkimistel ning hõlbustades lepingute sõlmimist valdkondlikul ja riiklikul tasandil. Samuti soovitakse selle eelnõuga tugevdada sotsiaaldialoogi, kehtestada hoiatavad karistused nõuete täitmata jätmise eest ning suurendada institutsioonilist suutlikkust tehnilise abi, kontrollide ja tõhusama rakendamise kaudu. 2024. aasta oktoobris võttis **Ungari** valitsus vastu dekreeidi, millega kehtestatakse õigusraamistik erasektori alalise nõuandefoorumi jaoks. Selle eesmärk on tagada miinimumpalga kehtestamise mehhanismide loomine ja pidev toimimine. 2025. aasta mais muutis **Poola** tööandjate organisatsioonide esindavust käsitlevat õigusakti. Uue seadusega keelatakse organisatsioonide topeltliikmesus, et esindatust saaks täpselt kindlaks määrata ja et tööandjate organisatsioonide suhtes oleks võimalik kohaldada sama standardit nagu ametiühingute puhul.

2.4. Suunis 8. Kõigi jaoks võrdsete võimaluste edendamine, sotsiaalse kaasatuse toetamine ja vaesuse vastu võitlemine

Käesolevas punktis antakse ülevaade tööhõivepoliitika 8. suunise rakendamisest. Selles suunises soovitatakse liikmesriikidel edendada kõigi jaoks võrdseid võimalusi, toetada sotsiaalset kaasatust ja võidelda vaesusega kooskõlas sotsiaalõiguste samba põhimõtetega 2 (sooline võrddõiguslikkus), 3 (võrdsed võimalused), 11 (lapsehoid ja laste toetamine), 12 (sotsiaalkaitse), 14 (miinimumsissetulek), 15 (sissetulek vanas eas ja pensionid), 16 (tervishoid), 17 (puuetega inimeste kaasamine), 18 (pikaajaline hooldus), 19 (eluase ja abi kodututele) ja 20 (juurdepääs esmatähtsatele teenustele). Punktis 2.4.1 on esitatud põhinäitajate analüüs. Esiteks arutatakse vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse riske ning sissetulekute ebavõrdsust. Sellele järgneb miinimumsissetuleku ja üldisemalt

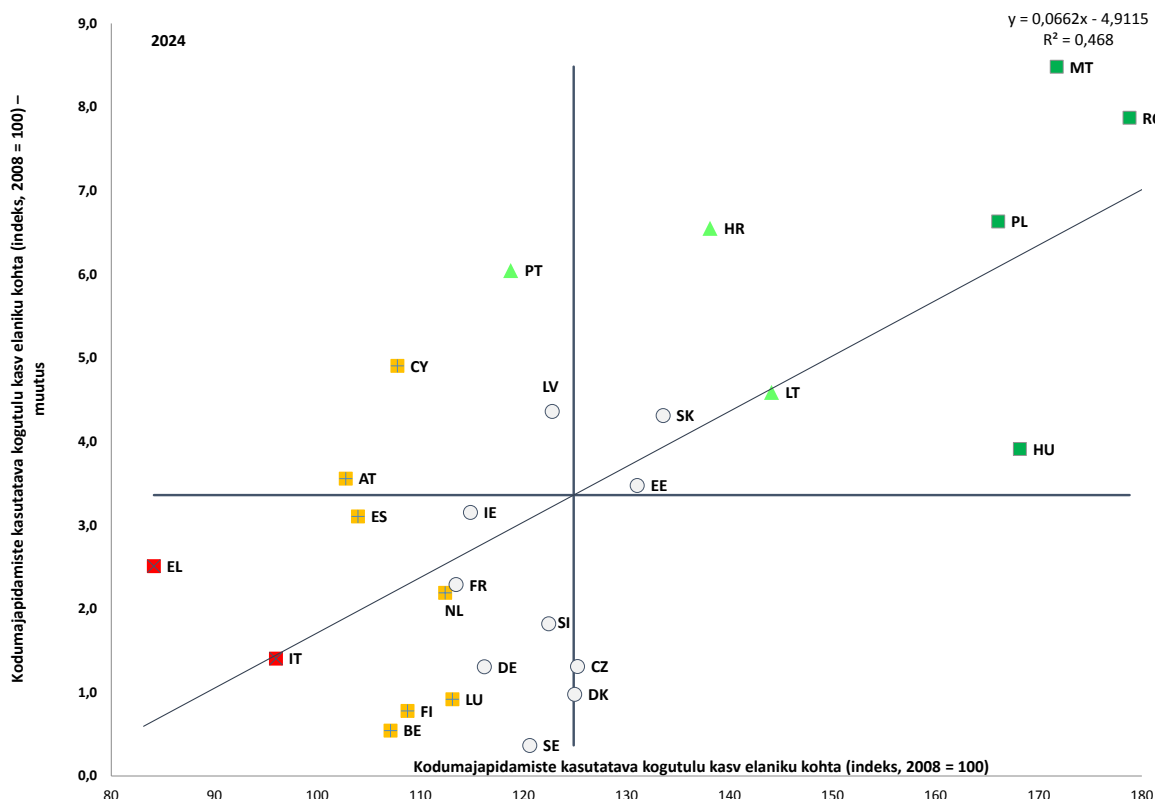
sotsiaalkaitstesüsteemide ning nende vaesust vähendava mõju analüüs. 8. suunise kontekstis analüüsitakse ka sotsiaaleluruumide pakkumist ja eluaseme taskukohasust. Punktis 2.4.2 antakse ülevaade liikmesriikides võetud meetmetest.

2.4.1. Põhinäitajad

Leibkonna kasutada oleva reaalse kogutulu kasvu indeks elaniku kohta EL 27s suurenes 2024. aastal märkimisväärselt. 2024. aastal oli see 141,3 (2008 = 100) ehk 2,5 protsendipunkti rohkem kui 2023. aastal. Suurimat leibkonna kasutada oleva reaalse kogutulu kasvu täheldati Maltal, Rumeenias ja Poolas ning mõnevõrra väiksem, kuid siiski märkimisväärne kasv registreeriti Horvaatias, Portugalis ja Küprosel (vt joonis 2.4.1). Malta, Rumeenia, Poola ja Ungari olid 2024. aastal kategoorias „väga tubli“, kuna nende näitajate tasemed olid kõrged (üle 160 % võrreldes 2008. aastaga) ja esimese kolme riigi puhul suurenes näitaja tublisti. Mitmes liikmesriigis, näiteks Rootsis, Taanis, Tšehhis ja Sloveenias, oli näitaja kasv väiksem ja mõnes neist jäi see keskmisele tasemele. Pidades silmas 2024. aasta tulemusi, leiti, et Kreeka ja Itaalia liigituvad kategooriasse „kriitiline olukord“, kuna nende näitajad, olles küll veidi paranenud, on jätkuvalt madalal tasemel. 2024. aastal anti olukorrale hinnang „tähelepanu vajav“ Belgia, Soome ja Luksemburgi puhul (kus tase oli ELi keskmise lähedal, kuid paranenud väga vähe) ning Küprose, Austria, Hispaania ja Madalmaade puhul (kus tasemed jäid allapoole ELi keskmist, kuigi näitajate paranemine oli keskmisel tasemel).

Joonis 2.4.1. Leibkonna kasutada oleva reaalse kogutulu kasv elaniku kohta 2024. aastal ELi arvestuses kasvas, kuid erinevused liikmesriigiti on suured.

Leibkonna kasutada oleva reaalse kogutulu kasvu indeks elaniku kohta, 2024. aasta tase ja muutus võrreldes eelneva aastaga (2008 = 100; sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitaja)

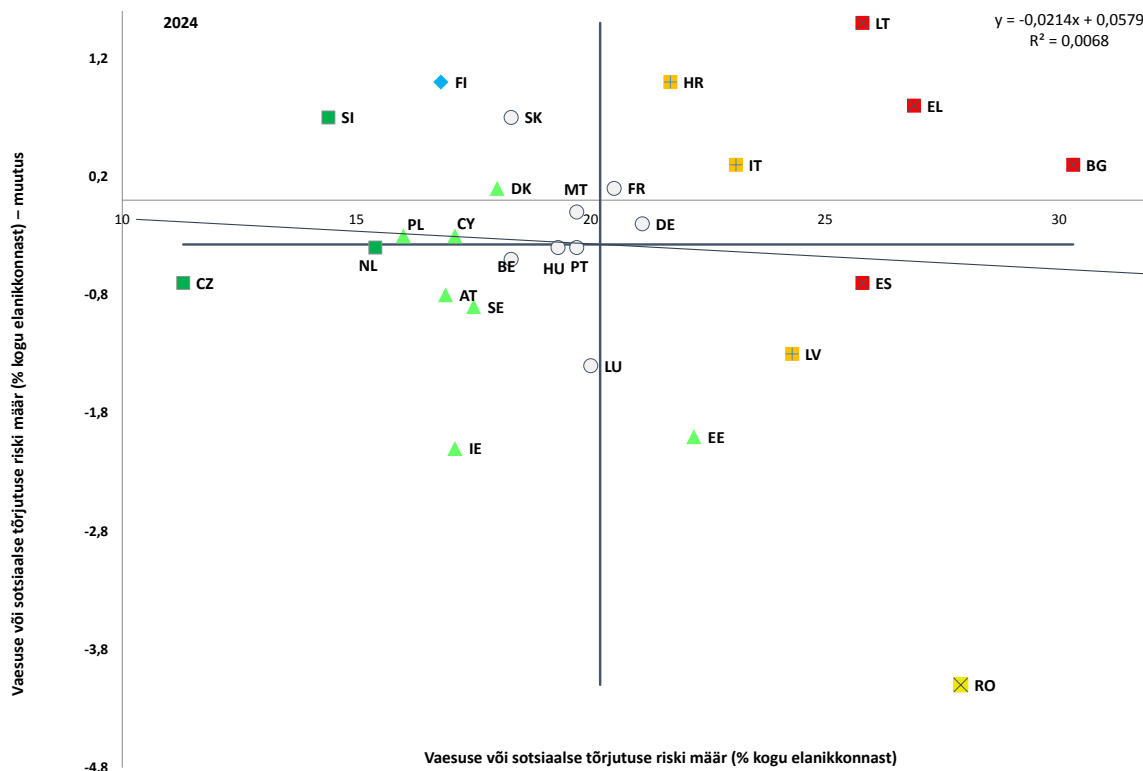
Märkus. Telgede ristumispunkt on ELi kaalumata keskmine. Selgitus on esitatud lisas. Bulgaaria andmed puuduvad.

Allikas: Eurostat [[tepsr_wc310](#)], Euroopa sektoriaalne arvepidamine.

ELis tehti 2024. aastal vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste osakaalu vähendamisel väga tagasihoidlikke edusamme ning konkreetsed märgid ülespoole suunatud lähenemisest puuduvad. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr langes 2023. aasta 21,3 %lt 21 %le, kusjuures meeste ja naiste puhul oli selle näitaja erinevus peaaegu 2 protsendipunkti (20 % vs. 21,9 %). 2024. aastal olid kategoorias „kriitiline olukord“ siiski Bulgaaria, Kreeka, Leedu ja Hispaania, kus suhteliselt kõrgel tasemel näitajad (vastavalt 30,3%, 26,9%, 25,8% ja 25,8 %) ei paranenud märkimisväärselt (Hispaania), suurenesid veidi (Bulgaaria ja Kreeka) või isegi märkimisväärselt (1,5 protsendipunkti Leedus) (vt joonis 2.4.2). Horvaatia, Itaalia ja Läti olid kategoorias „tähelepanu vajav“ kas näitaja suhteliselt kõrge taseme tõttu (Lätis 24,3 %) või selle tõusu tõttu (+1 ja +0,3 protsendipunkti vastavalt Horvaatias ja Itaalias). Samal ajal oli olukord Rumeenias „kehv, kuid paranemas“, seal registreeriti pärast näitaja suurimat langust (−4,1 protsendipunkti) siiski üks kõrgemaid näitajaid ELis (27,9 %), seega tehakse vaesuse vähendamiseks jätkuvaid jõupingutusi. Seevastu Tšehhi, Sloveenia ja Madalmaad olid kategoorias „väga tubli“ (vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr oli vastavalt 11,3 %, 14,4 % ja 15,4 %). Iirimaal ja Eestis täheldati suurt langust (vastavalt −2,1 protsendipunkti ja −2 protsendipunkti), seda hoolimata juba heast või keskmisest tasemest. Liikmesriikide vahel ei ole märke ülespoole suunatud lähenemisest.

Joonis 2.4.2. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr ELis 2024. aastal langes vaid veidi

Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riskiga inimeste osakaal, 2024. aasta tase ja muutus võrreldes eelneva aastaga (% , sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitaja)

Märkus. Telgede ristumispunkt on ELi kaalumata keskmine. Selgitus on esitatud lisas. Aegrea katkemine Horvaatia puhul ja Läti andmed on esialgsed.

Allikas: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse oht on ELis piirkonniti ning linna- ja maapiirkondade lõikes väga erinev, mis on kooskõlas liikmesriikides täheldatuga. 2024. aastal olid

erinevused ELi (NUTS 2) piirkondade lõikes suured, sealhulgas liikmesriikide sees, seda eelkõige Itaalias, Poolas, Ungaris ja Slovakkias (vt 5. lisa joonis 8). Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr ulatus 59,5 %st Guajaanas, 48,8 %st Calabrias ja 44,5 %st Ciudad de Melillas 8,8 %ni Jihozápadis, 8,6 %ni Bratislava ringkonnas ja 6,6 %ni Bolzano/Bozeni autonoomses piirkonnas. Äärepoolseimates piirkondades oli vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste osakaal üle ELi keskmise, ulatudes 59,5 %st Guajaanas 22,9 %ni Madeiral. Väikelinnades ja eeslinnades oli vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr ELis mõnevõrra madalam kui linnades ja maapiirkondades (vastavalt 20,3 %, 21,3 % ja 21,3 %). Erinevused liikmesriikide vahel olid aga märkimisväärsed. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr ulatus 27,8 %st Belgias 12,2 %ni Poolas linnade puhul, 32 %st Bulgaarias 11,7 %ni Tšehhis väikelinnade ja eeslinnade puhul ning 41,7 %st Rumeenias 8,6 %ni Maltal maapiirkondade puhul. Kui liidu lääneosas käib vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski suhteliselt kõrge määraga linnades kaasas selle näitaja suhteliselt madal määr maapiirkondades, on olukord pigem vastupidine mitmes Vahemere ja Balti riigis ning liidu idaosas.

Vaesusriski põhjuseid on mitu. Nende juured on võimaluste ebavõrdsuses, mis omakorda tuleneb territoriaalsetest ja piirkondlikest erinevustest²⁴⁴ või diskrimineerimisest²⁴⁵. Vaesusrisk on seotud ka erinevustega aktiivse tööturupoliitika ning sotsiaalkaitse- ja kaasamispoliitika tulemuslikkuses ja tõhususes. Lapsi mõjutab ebasoodsate asjaolude põlvkonniti edasikandumine²⁴⁶. Vaesusriski (suhtelise vaesuse) vastu võitlemisel ja selle ennetamisel on keskne roll aktiivse kaasamise poliitikal, maksu- ja hüvitissüsteemide ülesehitusel ja tõhususel ning juurdepääsul tugiteenustele (sealhulgas haridusele, tervishoiule, sotsiaal- ja esmatähtsatele teenustele). Selleks et aidata liikmesriikidel vaesuse vastu võidelda, on EL võtnud vastu mitmesuguseid algatusi, mis võivad nõuetekohase rakendamise korral aidata kaasa vaesuse vähendamisele²⁴⁷. Sellele tuginedes on tulevase ELi vaesusevastase strateegia eesmärk aidata inimestel saada juurdepääs hädavajalikule kaitsele ja vajalikele teenustele, tegeledes samal ajal vaesuse algpõhjustega. Üldeesmärk on aidata kaasa vaesuse kaotamisele ELis 2050. aastaks.

Eesmärged käsitlev tekstikast nr 3. Vaesuse vähendamise 2030. aasta eesmärgi täitmine

Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus oleva elanikkonna osakaal vähenes 2024. aastal veelgi, kuid edusammud ei ole piisavad, et saavutada ELi 2030. aastaks seatud peamist eesmärki. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riskiga inimeste arv vähenes 2024. aastal 1,1 miljoni võrra ja on 93,3 miljonit. Võttes arvesse aegridade katkemist Saksamaal ja Prantsusmaal, on vähenemine 2019. aastaga võrreldes 2,9 miljonit, mis tähendab, et 15miljonilise eesmärgi saavutamisest jääb puudu 12,1 miljonit. See tähendab, et 2030.

²⁴⁴ Vt Euroopa Komisjon, Durán Laguna et al., [Ninth report on economic, social and territorial cohesion](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2024.

²⁴⁵ 2024. aasta viimased andmed näitavad näiteks, et 70 % romadest oli vaesuse ohus ning aastatel 2016–2024 tehti edusamme. Vt Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, [Reports of Roma and Travellers in 13 European countries, 2024](#).

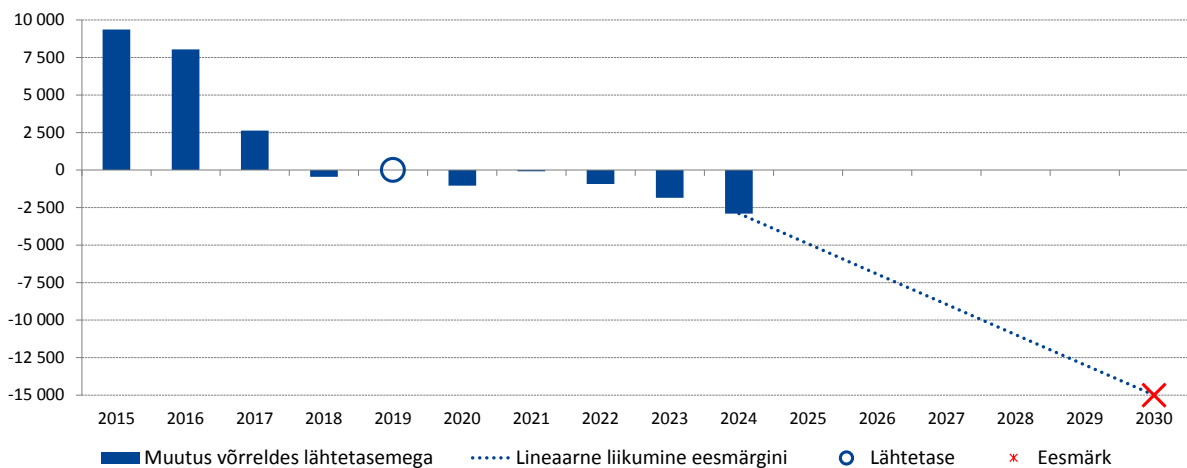
²⁴⁶ Vt UNICEF Innocenti „Global Office of Research and Foresight“, [Innocenti Report Card 18: Child poverty in the mid of wealth](#), UNICEF Innocenti, Firenze, detsember 2023.

²⁴⁷ Nende hulka kuuluvad [Euroopa lastegarantii](#) (nõukogu 14. juuni 2021. aasta soovitus (EL) 2021/1004), [direktiiv piisava miinimumpalga kohta](#) (direktiiv (EL) 2022/2041), [nõukogu soovitus sotsiaalkaitsele juurdepääsu kohta](#) (nõukogu 8. novembri 2019. aasta soovitus (2019/C 387/01), [nõukogu soovitus piisava miinimumsissetuleku kohta, mis tagab aktiivse kaasamise](#) (nõukogu 30. jaanuari 2023. aasta soovitus (EL) 2023/C 41/01), kodutuse vastu võitlemise Euroopa platvorm, 21. juuni 2021. aasta [Lissaboni deklaratsioon kodutuse vastu võitlemise Euroopa platvormi kohta](#) ja [komisjoni teatis liikmesriikide poliitikameetmete jaotusliku mõju parema hindamise kohta](#) (COM(2022) 494 final).

aastaks seatud eesmärgi saavutamiseks on vaja suhtelises vaesuses olevate inimeste arvu igal aastal keskmiselt vähendada rohkem kui 2 miljoni võrra (vt joonis allpool). Eesmärgi saavutamine nõuab seega jõupingutuste märkimisväärset suurendamist selle kümnendi allesjäänud aastate jooksul. Ka laste vaesus vähenes 2024. aastal ELis ning vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate laste (0–17aastased) arv vähenes ligikaudu 0,4 miljoni võrra. Sellest hoolimata on see arv endiselt 0,25 miljonit üle 2019. aasta lähtetaseme ja ületab 5,25 miljoni võrra laste vaesuse vähendamise riiklikke koondesmärkide.

Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste arv on viimastel aastatel vähenenud, kuid ELi 2030. aastaks seatud eesmärgi saavutamisel on neist edusammudest ei piisa

Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste arvu muutus EL 27s võrreldes vaatlusaastaga 2019 ja ELi 2030. aasta peamise eesmärgiga (kogu elanikkond, tuhandetes inimestes)

Märkus. Aegridasid on korrigeeritud aegridade katkestuste tõttu, mis on tingitud suurtest katkestustest Saksamaal 2020. aastal (kohandatud tagasiulatuvalt 2019. aastani) ja Prantsusmaal 2022. aastal (ELi koondandmetes kasutatakse Prantsusmaa andmete asemel pigem Prantsusmaa suurlinnade andmeid, et need oleksid kooskõlas Prantsusmaa 2019. aasta andmetega).

Allikas: Eurostat [[ilc_pecs01](#)] ja tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi arvutused.

Edusammud riiklike vaesuse vähendamise eesmärkide saavutamisel on liikmesriigiti endiselt ebahühtlased. 2024. aastal vähenes vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste arv ainult 14 liikmesriigis ning alates 2019. aastast on oma 2030. aasta eesmärkide saavutamisel teinud edusamme ainult 16 liikmesriiki (vt joonis allpool)²⁴⁸. Seitse neist (Rumeenia, Tšehhi, Läti, Madalmaad, Poola, Belgia ja Bulgaaria) on üldjoontes graafikus ning Rumeenia saavutas 2024. aastal selle näitaja puhul märkimisväärse vähenemise (739 tuhande võrra). Rootsi ja Iirimaa said esimesed kaks riiki, kes saavutasid oma eesmärgid juba 2024. aastal, samas kui suurim suhteline lõhe²⁴⁹ registreeriti taas kord Luksemburgis, Slovakkias, Sloveenias, Taanis, Soomes ja Prantsusmaal. 21 riigist, kes seadsid täiendavad eesmärgid laste vaesuse vähendamiseks,²⁵⁰ on 2024. aastal paranemist märgata 13 riigis ja

²⁴⁸ Teavet ELi ja riiklike vaesuse vähendamise eesmärkide jälgimise kohta ning selgituse aegrea katkemise ja sellega seotud andmete korrigeerimise kohta leiab ka [sotsiaalkaitsekomitee 2025. aasta aruandes](#).

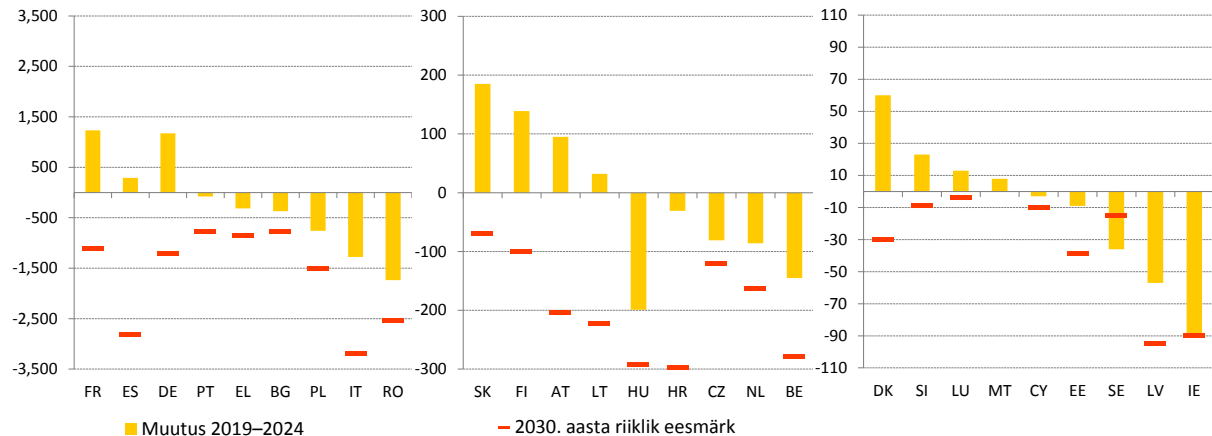
²⁴⁹ Riikidevahelise võrreldavuse puhul ei mõõdetata erinevusi mitte absoluutarvudes, vaid protsendina eesmärgi vähendamisest aastatel 2019–2030. Näiteks: $(10 \text{ [eesmärk]} - 4 \text{ [seni tehtud edusammud]}) / 10 \text{ [eesmärk]} = 60 \% \text{ [lõhe]}$.

²⁵⁰ Laste vaesuse vähendamise eesmärgi on seadnud Belgia, Bulgaaria, Tšehhi, Saksamaa, Eesti, Iirimaa, Kreeka, Hispaania, Prantsusmaa, Horvaatia, Küpros, Luksemburg, Malta, Austria, Poola, Portugal, Rumeenia, Sloveenia, Slovakkia, Soome ja Rootsi. Vt nende eesmärkide jälgimise kohta [sotsiaalkaitsekomitee 2025. aasta aruanne](#).

võrreldes alates 2019. aastaga on edusamme tehtud 11 riigis, seejuures on Iirimaa, Küpros ja Rootsi on oma sellekohased eesmärgid juba saavutanud. Teisest küljest ei ole Tšehhi, Saksamaa, Hispaania, Prantsusmaa, Luksemburg, Malta, Austria, Sloveenia, Slovakkia ja Soome 2019. aastaga võrreldes veel edusamme teinud.

Ainult umbes pooled liikmesriigid on alates 2019. aastast edusamme teinud ja ainult kolmandik riikidest on kas graafikus või oma eesmärgid ületanud

Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste arvu muutused aastatel 2019–2024 ja riiklikud 2030. aasta eesmärgid (kogu elanikkond, tuhandetes inimestes)

Märkus. Aegrea katkemine 2020. aastal Prantsusmaa, Iirimaa, Taani ja Luksemburgi puhul, 2021. aastal Luksemburgi puhul, 2022. aastal Prantsusmaa, 2023. aastal Soome ja Luksemburgi puhul ning 2024. aastal Horvaatia puhul. Leedu 2024. aasta andmed on esialgsed. Taani ja Saksamaa kasutavad oma riiklike vaesuse vähendamise eesmärkide väljendamiseks väga madala tööhõivega või töota leibkondades elavate inimeste arvu vähenemist, mis peaks kümne aasta jooksul viima vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste arvu vähenemiseni. Saksamaa kasutab oma riikliku eesmärgi väljendamisel võrdlusaastana 2020. aastat. Prantsusmaa kehtestas oma riikliku eesmärgi seoses Prantsuse emamaaga ja seire on kooskõlas selle geograafilise kohaldamisalaga. Ungari kasutab oma riikliku vaesuse vähendamise eesmärgi väljendamiseks lastega perede materiaalse ja sotsiaalse puuduse määra vähendamist, mis võib praeguste asjaolude korral väljenduda vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste arvu vähenemises. Malta väljendab oma riikliku vaesuse vähendamise eesmärgi vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määra vähendamise protsendipunktides (-3,1 pp).
Allikas: Eurostat [[ilc_pecs01](#)] ja 1. lisas esitatud 2030. aasta riiklike eesmärgi käsitlev tabel.

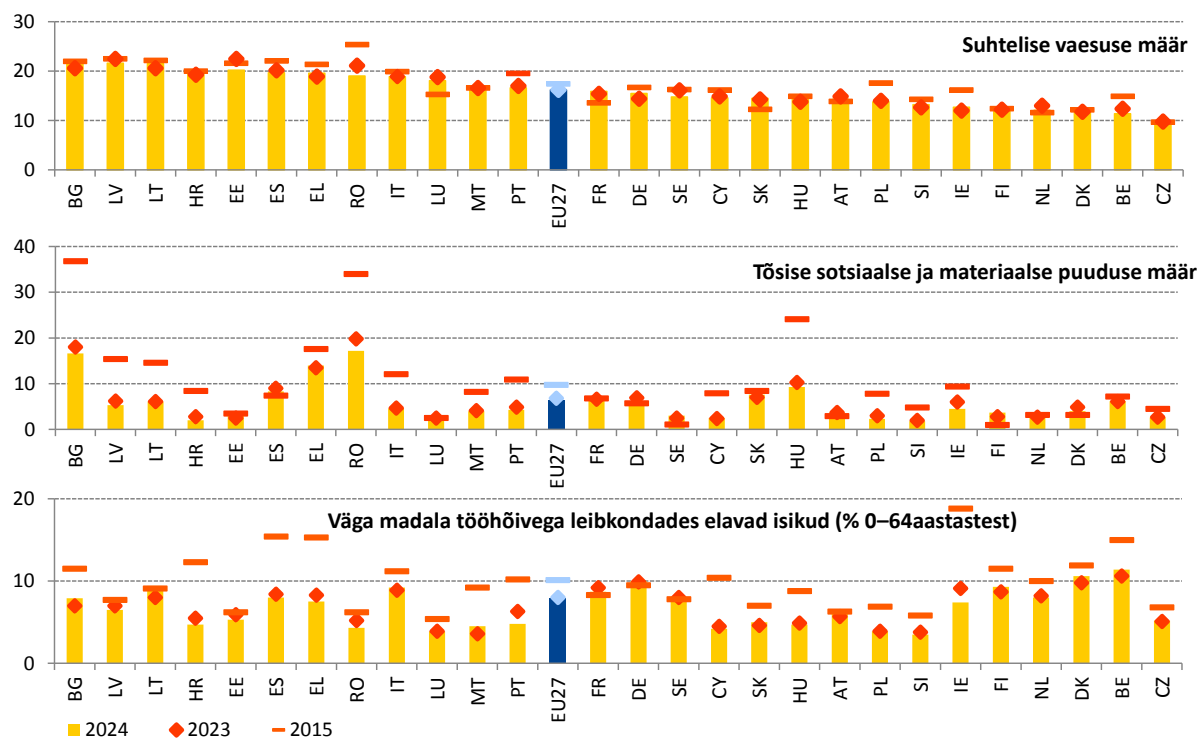
Suure materiaalse ja sotsiaalse puuduse näitaja vähenes veidi, samas püsis rahaline vaesus ja (peaaegu) töota leibkondades elavate inimeste osakaal ELis 2024. aastal muutumatuna. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määra väga tagasihoidlikku paranemist peegeldavad ka selle näitaja eri komponendid. Tšehhis ja Madalmaades olid suhtelise vaesuse määrad pärast vähenemist ühed madalaimad (2023. aasta sissetulekute taseme põhjal vastavalt 9,5 % ja 12,1 %) (vt joonise 2.4.3 ülemine diagramm). Seevastu Bulgaarias, Lätis ja Leedus olid suhtelise vaesuse määrad ühed kõrgeimad (vastavalt 21,7 %, 21,6 % ja 21,5 %), mõnes riigis need ka suurenesid. Rumeenias vähenes suhtelise vaesuse määr 2,1 protsendipunkti võrra, mis aitas vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määra vähenemisele oluliselt kaasa. Eurostati kiirhinnangud 2024. aasta sissetulekute kohta näitavad, et suhtelise vaesuse määrad püsivad eeldatavasti 2024. aastal ELis keskmiselt ja enamikus liikmesriikides muutumatuna, samal ajal kui Soomes, Portugalis, Kreekas ja Sloveenias need suurenevad ning Eestis vähenevad²⁵¹. Suure materiaalse ja sotsiaalse puuduse all kannatavate inimeste osakaal vähenes veidi kogu ELis (vt joonise 2.4.3 keskmine diagramm). (Peaaegu) töota

²⁵¹ Ainult oluline muutus. Vt Eurostat, [Flash estimates of income inequalities and poverty indicators for 2024 \(FE 2024\). Experimental results](#), 1. versioon – juuni 2025.

leibkondades elavate inimeste osakaal püsis 2024. aastal stabiilsena (2023. aasta aktiivsuse näitaja põhjal) (vt joonise 2.4.3 alumine diagramm).

Joonis 2.4.3. Suure materiaalse ja sotsiaalse puuduse näitaja vähenes veidi, samas püsis suhtelise vaesuse määr ja (peaaegu) tööta leibkondades elavate inimeste osakaal muutumatuna.

Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määra põhinäitaja komponendid (% 2015, 2023, 2024).

Märkus. Näitajad on järjestatud 2024. aasta vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määra alusel. Suhtelise vaesuse määra aegrea katkemine Horvaatia puhul. Leedu andmed on esialgsed.

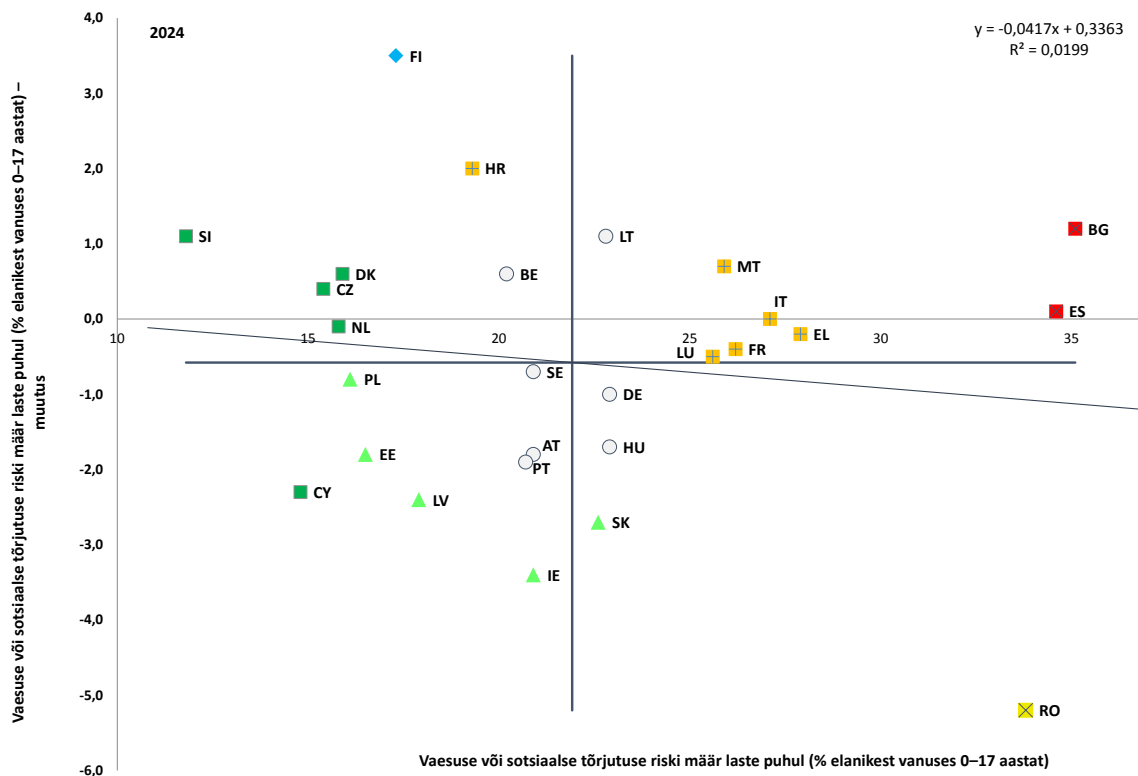
Allikas: Eurostat [[tessi010](#)], [[tepsr_lm420](#)], [[tepsr_lm430](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

Laste vaesus veidi vähenes, kuid on endiselt suurem kui elanikkonnal tervikuna, kusjuures konkreetseid märke ülespoole suunatud lähenemisest ei ole. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate laste arv vähenes 19,96 miljonilt 2023. aastal 19,52 miljonile 2024. aastal ning nende osakaalu ELi keskmise 24,9 %lt 24,2 %le. Kuigi 2024. aasta oli aasta, mil selle näitaja absoluutarvuline vähenemine registreeriti teist aastat järjest, on laste vaesuse juhtumite arv endiselt 3,2 protsendipunkti suurem kui see on kogu elanikkonna seas. Sloveenia, Küpros, Tšehhi ja Madalmaad kuuluvad kategooriasse „väga tubli“ ja nende vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate laste osakaalu näitaja on alla 16 % ning võrreldes 2023. aastaga on see suhteliselt vähe muutunud, välja arvatud Küprose puhul (–2,3 protsendipunkti) ja Sloveenia puhul (+1,1 protsendipunkti). Seevastu Bulgaaria ja Hispaania on liigitatud selle näitaja osas kategooriasse „kriitiline olukord“ ja nende riikide näitajad on vastavalt 35,1 % ja 34,6 %. Erinevalt Hispaanias suhteliselt muutumatutest määradest suurenes see näitaja Bulgaarias 1,2 protsendipunkti võrra. Kogu ELis registreeriti näitaja suurim kasv Horvaatias (+2 protsendipunkti) ja Soomes (+3,5 protsendipunkti), samas kui suurim vähenemine toimus Iirimaa (3,4 protsendipunkti), Rumeenias (5,2 protsendipunkti) ja Slovakkias (2,7 protsendipunkti). Nähtavaid märke ülespoole suunatud lähenemisest liikmesriikide vahel ei ole. Laste vaesusest ja sotsiaalsest tõrjutusest väljatoomine on ülimalt tähtis, et aidata neil ennast täielikult teostada ning lõpetada vaesuse edasikandumine ühelt

põlvkonnalt teisele. Siinjuures on väga oluline, et kõikides liikmesriikides rakendataks Euroopa lastegarantiid.

Joonis 2.4.4. Laste vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr ELis langes veidi

Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riskiga laste osakaal, 2024. aasta tase ja muutus võrreldes eelneva aastaga (%), sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitaja

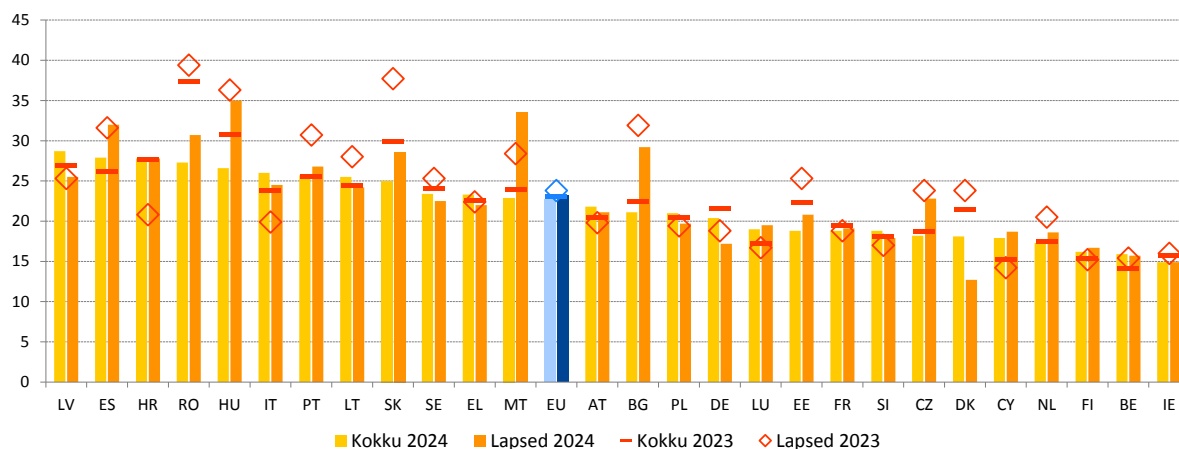
Märkus. Telgede ristumispunkt on ELi kaalumata keskmine. Selgitus on esitatud lisas. Aegrea katkemine Horvaatia puhul ja Leedu andmed on esialgsed.

Allikas: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

Laste vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määra komponendid püsisid ELis suures osas muutumatuna, vähenes üksnes suure materiaalse ja sotsiaalse puuduse näitaja. Suhtelise vaesuse määr langes veidi, ELis keskmiselt 19,5 %lt 2023. aastal 19,3 %le 2024. aastal. Suurim kasv (2 protsendipunkti) registreeriti Horvaatias, Leedus, Maltal ja Soomes ning suurim vähenemine (3 protsendipunkti) Portugalis, Rumeenias ja Slovakkias. Nagu ka 2023. aastal, olid suhtelise vaesuse määrad kõrgeimad Hispaanias (29,2 %), Bulgaarias (28,2 %) ja Rumeenias (26,2 %) ning madalaimad Taanis (10,1 %), Sloveenias (10,7 %) ja Soomes (11,6 %). Eurostati kiirhinnangute kohaselt väheneb laste rahaline vaesus ELis 2024. aastal keskmiselt 0,4 protsendipunkti võrra. Suure materiaalse ja sotsiaalse puuduse määr vähenes ELis 2024. aastal mõõdukalt, langes 2024. aastal 7,9 %ni (võrreldes 8,4 %ga 2023. aastal). Riigi tasandil ulatus see 1,2 %st Horvaatias 21,2 %ni Rumeenias. Madalmaades ja Soomes suurenes see 2 protsendipunkti ning vähenes samavõrra Saksamaal, Kreekas, Lätis, Leedus ja Ungaris. (Peaaegu) tööta leibkondades elavate laste osakaal püsis 2024. aastal ELis ja enamikus liikmesriikides stabiilselt 7,4 % juures (2023. aastal 7,5 %), välja arvatud Bulgaarias (+2,1 protsendipunkti), Soomes (+2,3 protsendipunkti) ja Portugalis (-2,6 protsendipunkti).

Joonis 2.4.5. Vaesuse sügavus ELis veidi vähenes, kuid oli laste puhul sageli suurem kui kogu elanikkonna puhul

Suhtelise vaesuse süvik (%), kogu elanikkond ja lapsed (0–17)

Märkus. Aegrea katkemine Horvaatia puhul ja Leedu 2024. aasta andmed on esialgsed.

Allikas: Eurostat [[ilc_li11](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

Vaesuse sügavus vähenes veidi kogu ELi elanikkonna puhul, kuid püsis kõrgena (peaaegu) töötaja leibkondades elavate inimeste ja laste puhul²⁵². Kogurahvastiku puhul vähenes see eelmise aastaga võrreldes 0,4 protsendipunkti võrra, jõudes 2024. aastal 22,7 %ni (2023. aasta sissetulekute põhjal) (vt joonis 2.4.5). Vaesuse sügavus oli suurim Lätis, Hispaanias ja Horvaatias, kus see suurenes vastavalt 1,8, 1,7 ja 0,2 protsendipunkti. Selle näitaja kasv oli suurim Küprosel (+2,7 protsendipunkti), Lätis ja Luksemburgis (mõlemas +1,8 protsendipunkti). ELi tasandil oli vaesuse sügavus (peaaegu) töötaja leibkondades elavate 18–64aastaste inimeste puhul märkimisväärselt suurem kui kogu elanikkonna puhul (2024. aastal 35,5 %)²⁵³. Laste puhul vähenes see näitaja 2024. aastal 23,2 %ni, mis on 0,6 protsendipunkti vähem kui 2023. aastal, kuid oli siiski suurem kui kogu elanikkonna puhul. Suurim kasv (üle 5 protsendipunkti) registreeriti Itaalias ja Maltal ning Horvaatias (pärast aegrea katkemist), samas kui suurim vähenemine (üle 9 protsendipunkti) registreeriti Taanis ja Slovakkias.

Puuetega inimesed on endiselt suuremas vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus kui ülejäänud elanikkond. 2024. aastal oli nende vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr ELis 28,7 % (kolme aasta jooksul muutusi ei toimunud), mis on 10,8 protsendipunkti kõrgem kui ülejäänud elanikkonna puhul. Raske puudega inimeste puhul on see näitaja 36,2 %, st veelgi kõrgem ja liigub tõusvas joones. Viies riigis ületas erinevus puueteta inimestega 2024. aastal 20 protsendipunkti²⁵⁴. Tööealised puuetega inimesed on teistest vanuserühmadest suuremas vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus (34,5 %) kui muud vanuserühmad, samuti on seda meestega võrreldes naised (27,8 % vs. 29,4 %). Puuetega inimeste toetamine kaasavale

²⁵² See näitaja, mida nimetatakse ka suhtelise vaesuse süvikuks, arvutatakse suhtelise vaesuse piiri tasemest väiksemat ekvivalentnetosissetulekut teenivate inimeste mediaan-ekvivalentnetosissetuleku ja suhtelise vaesuse piiri vahena, mida väljendatakse protsendina suhtelise vaesuse piirist. Kõnealuse piiri tasemeks on määratud summa, mis moodustab 60 % riigi (mitte kogu ELi) kõigi inimeste mediaan-ekvivalentnetosissetulekust.

²⁵³ Eurostat [[ilc_li12](#)]. (Peaaegu) töötaja leibkondades elavate inimeste vaesuse määra kohta vt joonis 2.4.11.

²⁵⁴ Suur erinevus registreeriti Leedus, Horvaatias, Lätis, Eestis ja Ungaris, kus see määr oli kõrge, nagu ka Bulgaarias ja Rumeenias.

haridusele, koolitusele ja tööhõivele juurdepääsul ning isikliku abi ja tugiteenuste pakkumine neile on olulised, et vähendada puuetega inimeste vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski lõhet.

Väljaspool ELi sündinud inimeste vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr oli hoolimata taaskordsest väikesest vähenemisest palju suurem kui ELis sündinute oma. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr väljaspool ELi sündinud inimeste puhul oli kõigis liikmesriikides kõrgem (keskmiselt üle kahe korra kõrgem) kui ELis sündinud inimeste puhul (38,2 % vs. 18 %). Erinevus oli suurim Rumeenias, Austrias, Hispaanias, Belgias ja Rootsis (kõigis üle 23 protsendipunkti)²⁵⁵. Need erinevused peegeldavad suures osas selle rühma ebasoodsat tööhõiveolukorda (vt sotsiaalõiguste sammast käsitlev tekstikast nr 5 punktis 2.2.1).

ELis ohustab vaesus või sotsiaalne tõrjutus jätkuvalt suuremal määral märkimisväärset hulka romasid. Viimaste uuringuandmete kohaselt oli uuringus osalevates riikides elavatest romadest 2024. aastal vaesusriskiga keskmiselt 70 %, ²⁵⁶ kusjuures aastatel 2016–2024 tehti edusamme. Roma lastest (alla 18aastased) elab vaesusriskiga leibkondades keskmiselt 77 %. Samuti oli romade hulgas rohkem suure materiaalse puuduse all kannatajaid (37 %) kui elanikkonnas üldiselt, eriti nooremates ja vanemates vanuserühmades. Romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitlevas ELi strateegilises 2020.–2030. aasta raamistikus kutsutakse liikmesriike üles vähendama romade ja muu elanikkonna vahelist vaesumäära erinevust (sealhulgas laste hulgas) vähemalt poole võrra ning tagama, et enamik romasid tuleb 2030. aastaks vaesusest välja²⁵⁷. Romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitleva nõukogu soovitusel võtsid liikmesriigid kohustuse tegeleda roma elanikkonna äärmiselt kõrge suhtelise vaesuse määra ning materiaalse ja sotsiaalse puudusega romade hulgas²⁵⁸. Romasid käsitlevate uuendatud riiklike strateegiliste raamistike hindamise tulemusena kutsutakse liikmesriike üles võtma meetmeid kindlaks tehtud probleemsetes valdkondades ning uuendama ja muutma oma raamistikke, sealhulgas seadma neis kõrgemaid eesmärgi²⁵⁹. Nõukogu järeldustes, mille eesmärk on tagada romadele võrdne juurdepääs asjakohasele ja segregatsioonita eluasemele ning tegeleda eraldatud asulate probleemiga,²⁶⁰ kutsutakse liikmesriike üles tegema kindlaks kõik selleks kättesaadavad rahalised vahendid ja neid kasutama.

²⁵⁵ Nagu nähtub Eurostati näitajast [[ilc_peps06n](#)], mille puhul võrreldakse ELi-välistes riikides sündinud isikuid andmeid esitavas riigis sündinud isikutega; 18aastased või vanemad isikud. Rumeenia andmete usaldusväärsus on väike.

²⁵⁶ Vt Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, [Reports of Roma and Travellers in 13 European countries, 2024](#). Vastav näitaja oli 80 % nii 2016. kui ka 2021. ja 2019. aastal, kusjuures hõlmatud olid eri riigid (vt aruande joonis 4 leheküljel 30). 2024. aastal osalesid uuringus järgmised riigid: Bulgaaria, Tšehhi, Kreeka, Hispaania, Prantsusmaa, Ungari, Iirimaa, Itaalia, Portugal, Rumeenia.

²⁵⁷ Vt [uus romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitlev ELi strateegiline raamistik \(täispakett\)](#).

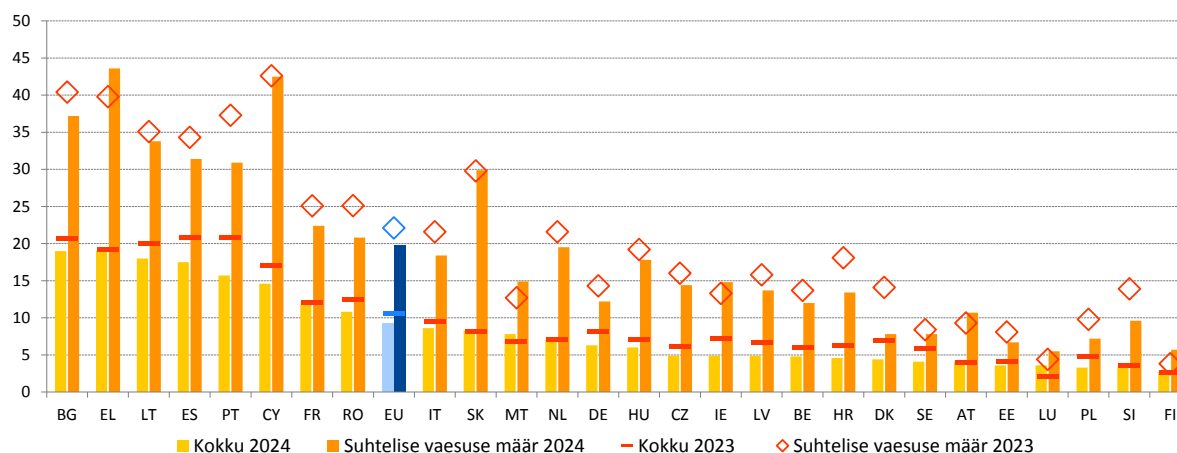
²⁵⁸ Vt [ELT C 93, 19.3.2021, lk 1–14](#).

²⁵⁹ Hinnangut vt [COM\(2023\) 7 final täispaketis](#).

²⁶⁰ [Nõukogu järeldused meetmete kohta romade võrdse juurdepääsu tagamiseks asjakohasele ja segregatsioonita eluasemele ning eraldatud asulate tegelemiseks](#).

Joonis 2.4.6. Suutmatust hoida kodu piisavalt soojana vähenes ELis 2024. aastal võrreldes eelmise aastaga, varieerudes liikmesriigiti märkimisväärselt

Inimesed, kes ei suuda oma kodu piisavalt soojana hoida; kogu elanikkonna hulgas ja vaesusriskiga elanikkonna hulgas; 2023 ja 2024 (%)

Märkus. Leedu kohta 2024. aastal esitatud esialgsed andmed ja Leedu 2023. aastal esitatud andmetes esineb aegrea katkemine.

Allikas: Eurostat [[ilc_mdcs01](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

Energiaostuvõimetuse põhinäitaja – suutmatust hoida kodu piisavalt soojana – vähenes ELis 2024. aastal esimest korda pärast 2021. aastat, kuid on vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riskiga inimeste puhul endiselt tunduvalt suurem. Nende inimeste osakaal, kes ei suuda oma kodu piisavalt soojana hoida, vähenes 2024. aastal liidus 9,2 %le võrreldes (10,6 %ga eelmisel aastal). 2024. aasta vähenemine on esimene pärast kaht järjestikust kasvuaastat. See kajastab gaasi ja elektri jaehindade langust ning ELi riikides rakendatud energiatõhususe meetmete ja mitmesuguste muude toetusmeetmete mõju. 2024. aasta tase on siiski tublisti kõrgem kui 2021. aasta näitajast, mis oli 6,9 %. Lisaks ohustab energiaostuvõimetust rohkem vanemaid inimesi, üksikvanemaid ja naisi. Erinevused liikmesriikide vahel vähenesid mõnevõrra ka 2024. aastal, kuid ulatuvad siiski 2,7 %st Soomes 19,0 %ni Bulgaarias. Siin analüüsitud energiaostuvõimetuse näitaja vähenes 2024. aastal enamikus liikmesriikides ning kõige rohkem Portugalis (5,1 protsendipunkti), Hispaanias (3,3 protsendipunkti), Taanis ja Küprosel (mõlemas 2,5 protsendipunkti). Väikest energiaostuvõimetuse näitaja kasvu täheldati seevastu Luksemburgis (+1,5 protsendipunkti), Maltal (+1,0 protsendipunkti), Slovakkias (+0,2 protsendipunkti), Austrias ja Soomes (+0,1 protsendipunkti), samal ajal kui Madalmaades püsis olukord muutumatuna. Vaesusriskiga inimeste puhul on energiaostuvõimetust palju suurem: ELis ei suuda keskmiselt 19,7 % neist hoida oma kodu piisavalt soojana, samas kui ülejäänud elanikkonna puhul on see näitaja 7,1 %. Vaesuse ohus olevate inimeste energiaostuvõimetuse määr on kõrgeim Kreekas (43,6 %) ja madalaim Luksemburgis (5,5 %). Kui võtta arvesse veel üht energiaostuvõimetuse näitajat – kodumajapidamiste kommunaalteenuste arвете võlgnevusi –, näitavad andmed, et võlgnevuste tase on alates 2022. aastast püsinud samal tasemel²⁶¹. Kuna globaalne temperatuur tõuseb jätkuvalt, on üha rohkematel inimestel Euroopas raske hoida oma kodu piisavalt jahedana. 2023. aastal väitis 26 % ELi leibkondadest, et nad ei suuda oma kodu suvel mõnusalt jahedana hoida. See näitaja tõuseb madalaima sissetulekuga rühmas

²⁶¹ Eurostati näitaja [[ilc_mdcs07](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

peaaegu 35 %ni ja esialgsed tulemused näitavad, et need, keda juba talvel mõjutab energiaostuvõimetuse, on tõenäoliselt raskustes ka suvel²⁶².

Transpordivaesuse tase oli liikmesriigiti väga erinev. Transpordivaesuse all peetakse silmas kolme mõõdet – taskukohasust, juurdepääsetavust ja kättesaadavust²⁶³ – ning neid kõiki ühendavat adekvaatse korralduse mõõdet. Eratranspordi taskukohasus (mõõdetuna nende inimeste osakaaluna, kes ei saa endale isiklikku autot lubada) püsis ELis stabiilsena (2023. ja 2024. aastal 5,6 %), olles langenud aastatel 2015–2021 järjepidevalt 7,9 %lt 5,7 %le²⁶⁴. See näitaja on liikmesriigiti väga erinev, ulatudes 1,8 %st Maltal 15,6 %ni Rumeenias. Ühistranspordi kättesaadavus on endiselt probleem, eelkõige maapiirkondades. Selles mõttes on ELis endiselt peamiseks liikumisvahendiks autod, mille arvele jäi 2023. aastal 83,1 % reisijaveo kilomeetritest²⁶⁵.

²⁶² Tuginedes Teadusuuringute Ühiskeskuse tulevasele aruandele: Koukoufikis, G. jt, „*Addressing Residential Cooling Demand and Summer Energy Poverty in the EU – Towards a Cooler Future*“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, JRC143288. Suvise energiaostuvõimetuse hindamise näitaja ELis on tuletatud 2023. aastal kogutud sissetulekuid ja elamistingimusi käsitleva ELi statistika lisaküsimustiku põhjal. Seal on näitaja koodiga HC070 „leibkonna suutmatust hoida oma eluaset suvel mugavalt jahedana ebapiisavate jahutussüsteemide või puuduliku soojusisolatsiooni tõttu“.

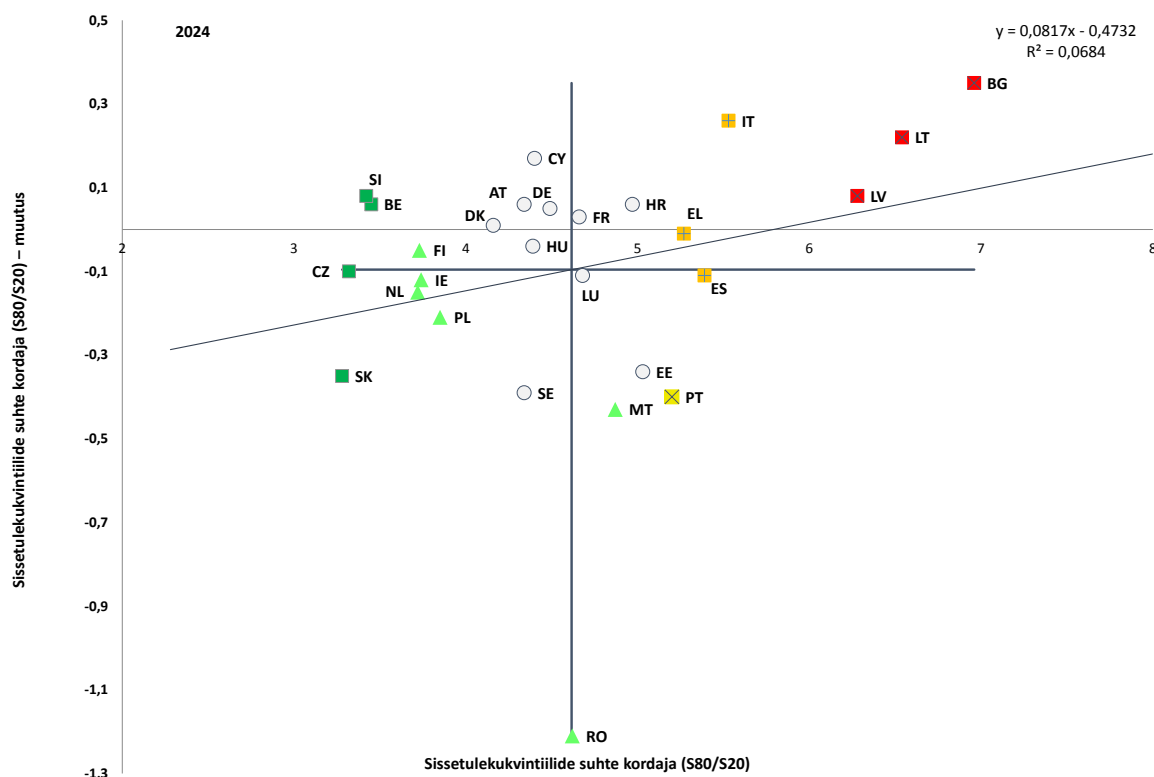
²⁶³ Transpordivaesus on kliimameetmete sotsiaalfondi määruses määratletud kui üksikisikute ja leibkondade võimetus või raskus kanda era- või ühistranspordikuluid või nende puudulik või piiratud juurdepääs transpordile, mis on vajalik juurdepääsuks olulistele sotsiaalmajanduslikele teenustele ja tegevustele, võttes arvesse riiklikku ja ruumilist konteksti, vt [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. mai 2023. aasta määrus \(EL\) 2023/955, millega luuakse kliimameetmete sotsiaalfond](#). Selle mitmemõõtmelise olemuse ja piiratud andmete tõttu ei ole võimalik tuvastada ühte kindlat suundumust kõigis mõõtetes ning praegu töötatakse ELi tasandil välja näitajaid kõigi kolme mõõtte jaoks. Vt [Transpordivaesus: määratlused, näitajad, tegurid ja leevendusstrateegiad, lõpparuanne Euroopa Komisjon, november 2024](#).

²⁶⁴ Eurostati näitaja [[ile_mdou05](#)]. See on ainus transpordivaesuse näitaja, mida ELi tasandil igal aastal ajakohastatakse.

²⁶⁵ Vt Eurostati näitaja [[tran_hv_psmo05](#)].

Joonis 2.4.7. ELi sissetulekute ebavõrdsuse keskmine näitaja vähenes 2024. aastal vähehaaval, samas suurenesid veidi liikmesriikide olukorra erinevused

Sissetulekukvintiliide suhte kordaja (S80/S20), 2024. aasta tase ja muutus eelneva aastaga võrreldes (sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitaja)

Märkus. Telgede ristumispunkt on ELi kaalumata keskmine. Selgitus on esitatud lisas. Aegrea katkemine Horvaatia puhul, Leedu andmed on esialgsed.

Allikas: Eurostat [[tessi180](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

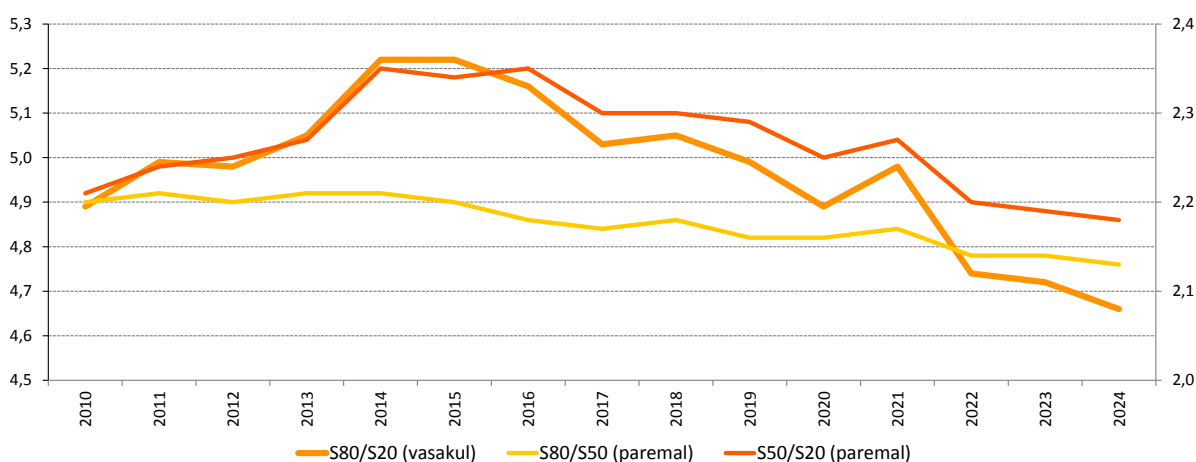
ELi sissetulekute ebavõrdsuse keskmine näitaja vähenes 2024. aastal vähehaaval, samas oli märke erinevuste suurenemisest, millele andsid tõuke kõrge ebavõrdsuse tasemega liikmesriigid. Sissetulekute ebavõrdsus, mida mõõdetakse sissetulekukvintiliide suhte kordajaga (S80/S20), vähenes ELis veidi – 4,72lt 2023. aastal 4,66le 2024. aastal (vastavalt 2022. ja 2023. aasta sissetulekute võrdluse põhjal). Erinevused liikmesriikide vahel on siiski suured. Hinnangu „kriitilises olukorras“ said Bulgaaria, Leedu ja Läti, kus sissetulekute ebavõrdsuse näitajad on liidu suurimate seas ning suurenesid 2024. aastal (vt joonis 2.4.7). Kolmele riigile, keda iseloomustab suhteliselt suur sissetulekute ebavõrdsuse tase (pärast suurenemist Itaalias ning vähenemist Kreekas ja Hispaanias), anti hinnang „tähelepanu vajav“. Sissetulekute ebavõrdsuse vähenemine oli suurim Rumeenias (–1,2), langes tasemele, mis on nüüd kooskõlas ELi keskmisega. 2024. aastal olid kategoorias „väga tubli“ Belgia, Sloveenia, Tšehhi ja Slovakkia. Üldiselt on ELis täheldatud erinevaid suundumusi. Ühest küljest on mõnes suure ebavõrdsuse tasemega liikmesriigis olukord veelgi halvenenud. Teisest küljest registreeriti mõnes madala ebavõrdsuse tasemega liikmesriigis edasine vähenemine. See osutab erinevuste suurenemisele liikmesriikide vahel. Sissetulekute ebavõrdsus näitab ebahütlust ka ELi piirkondade vahel. Ebahütlus on suhteliselt märgatav ka sellistes riikides nagu Itaalia, Rumeenia, Ungari ja Belgia (vt 5. lisa joonis 4). Eurostati

kiirhinnangute kohaselt peaks sissetulekute ebavõrdsus 2024. sissetulekuaastal olema kõigis riikides stabiilne²⁶⁶.

Pikemas perspektiivis on sissetulekute ebavõrdsus viimase kümne aasta jooksul vähenenud, kuigi esineb kõikumisi. W-kujulise majanduslanguse tingimustes 2010ndatel aastatel suurenes sissetulekute ebavõrdsus ELis (mõõdetuna sissetulekukvintilide suhte kordaja S80/S20 abil) järsult ja langes seejärel tagasi majandus- ja finantskriisieelsele tasemele, kusjuures viimastel aastatel on see veelgi vähenenud (vt joonis 2.4.8). Sissetulekute ebavõrdsus tulujaotuse alumises osas (mõõdetuna S50/S20 abil) langes 2024. aastaks üldjoontes tagasi kriisieelsele tasemele, samal ajal kui tulujaotuse ülemises osas (st S80/S50) jäi see varasemast tasemest pisut allapoole. See näitab kiirete ja tõhusate poliitikameetmete mõju ELis viimastel aastatel, eriti kui võrrelda omavahel ebavõrdsuse taseme üldist stabiilsust pärast COVID-19 pandeemiat ja elukalliduse tõusu aastatel 2020–2023 ning selle näitaja järsku tõusu 2010. aastate alguses. Reformide ja investeeringute mõju tulujaotusele²⁶⁷ on eriti oluline tegur kaalumaks nende mõju sissetulekute ebavõrdsusele ja saamaks nende põhjal eelteavet poliitika kujundamiseks.

Joonis 2.4.8. Sissetulekute ebavõrdsus on viimase viieteistkümne aasta jooksul olnud kõikum, kuid enamikus liikmesriikides alates 2015. aastast vähenenud

Sissetulekukvintilide suhte kordajad S80/S20, S80/S50 ja S50/S20 (2010–2024, sissetulekud aastatel 2009–2023)

Märkus. Sissetulekukvintilide suhte kordaja S80/S20 andmed aastate 2014–2018 kohta on hinnangulised.

Allikas: Eurostat [[tessi180](#)], [[ilc_di11d](#)], [[ilc_di11e](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

Sotsiaalkaitsehüvitiste kulude reaalkaart suurenes 2024. aastal kõigis liikmesriikides, kuid riigiti ja majandusharude lõikes on erinevused endiselt suured. Nende kulude osakaal SKPst ELis suurenes 26,7 %lt 2023. aastal 27,3 %le 2024. aastal, jäi aga tublisti alla COVID-19 kriisi ajal saavutatud ligikaudu 30 %-tiptasemest²⁶⁸. Viimase kümne aasta jooksul täheldatud lähenemine liikmesriikide vahel aeglustus mõnevõrra, kuna peaaegu

²⁶⁶ Vt Eurostat, [Flash estimates of income inequalities and poverty indicators for 2024 \(FE 2024\)](#), [Experimental results](#), 1. versioon – juuni 2025.

²⁶⁷ Vt [komisjoni teatis liikmesriikide poliitikameetmete jaotusliku mõju parema hindamise kohta](#) (COM(2022) 494 final).

²⁶⁸ Eurostat, sotsiaalkaitsehüvitiste kulud ([spr_exp_func](#), väljavõte 28.10.2025). 2024. aasta andmed kajastavad hinnanguid kõikide liikmesriikide lõikes. Eesti andmed on esialgsed.

kõigis liikmesriikides suurenes nende kulude osakaal SKPs vaid mõõdukalt²⁶⁹. Selle tulemusena jäid erinevused liikmesriikide vahel suureks, kuues riigis oli see näitaja üle 28 % ja kuues alla 18 %²⁷⁰. Sotsiaalkaitsehüvitiste kulud suurenesid ELis 2024. aastal nominaalväärtuses 6,9 % ja reaalkulude väärtuses 3,8 %, mis on viimase kümne aasta suurim kasv (välja arvatud 2020. aasta kasv, mil COVID-19 kriis nõudis ulatuslikku toetust). Reaalkulude väärtuse muutus oli positiivne kõigis liikmesriikides, jäädes 10 % kasvu (neljas liikmesriigis) ja 1 % kasvu (kolmes liikmesriigis) vahemikku²⁷¹. ELi tasandil toimus 2024. aastal kulude reaalkulude väärtuse kasv peaaegu kõigi sotsiaalkaitse valdkondade puhul ning see kõige märgatavam töötushüvitiste (+6,4 %) ja pere-/lapsehüvitiste (+4,6 %) puhul, millele järgnesid haigus- ja tervishoiuhüvitised (+4,1 %) ning vanadus- ja toitjakaotushüvitised (+4,0 %). Sotsiaalse tõrjutusega seotud toetused olid ainus valdkond, mille puhul täheldati kulude reaalkulude väärtuse vähenemist (−7,3 %).

Kulutused vanadus- ja toitjakaotushüvitistele moodustavad endiselt peaaegu poole kõigist ELi sotsiaalkaitsehüvitiste kuludest. Nende osakaal oli 47,0 %, järgnesid tervishoid ja haigushüvitised (29,7 %), pere- ja lapsetoetused (8,7 %), puudetoetused (7,0 %), töötushüvitised (4,0 %) ja eluasemetoetused (1,4 %), mille osakaalud püsisid eelmise aastaga võrreldes stabiilsena. Sotsiaalse tõrjutuse hüvitistega seotud kulude osakaal vähenes 2023. aasta 2,5 %lt 2,2 %le 2024. aastal.

Kuigi olukord on viimastel aastatel paranenud, ei ole miinimumsissetulekutoetus inimeste vaesusest väljatoomiseks peaaegu üheski liikmesriigis üldjuhul piisav. Miinimumsissetuleku tagamise kavad on viimaseks abinõuks sotsiaalses turvavõrgus²⁷². Ühe täiskasvanuga leibkonna puhul oli toetuse tase kõige heldem Madalmaades, kus see on peaaegu jõudnud suhtelise vaesuse piirini (60 % leibkonna mediaanekvivalentnetosissetulekust). See oli madalaim Itaalias, Ungaris ja Rumeenias, kus see on ligikaudu 10 % mediaansissetulekust või alla selle (vt joonis 2.4.9)²⁷³. Võrreldes 2023. aastaga on miinimumsissetulekutoetuse piisavus paranenud Portugalis (+18 protsendipunkti), Bulgaarias (+10 protsendipunkti), Rumeenias (+4 protsendipunkti) ja Slovakkias (+2 protsendipunkti), samas kui teistes riikides on see vähenenud. Kahest täiskasvanust ja kahest lapsest koosnevate leibkondade puhul on selle toetuse piisavus sarnane või pigem suurem kui ühe täiskasvanuga leibkonna puhul, peamiselt peretoetuste suurema mahu tõttu. Siiski on seda tüüpi leibkondadele antava toetuse tase piisav nende vaesusest välja aitamiseks ainult Leedus²⁷⁴. Lisaks on netosissetulek, mida teenib täistööajaga miinimumpalga eest (või vastava madala palga eest riikides, kus seadusjärgne miinimumpalk puudub) töötav isik, kõigis liikmesriikides süstemaatiliselt suurem kui mitte töötava isiku sotsiaalabi kaudu saadud sissetulekutoetus.

²⁶⁹ Aastatel 2023–2024 vähenes sotsiaalkaitsehüvitiste kulude osakaal SKPst ainult Taanis ja Kreekas, samas kui Rootsis oli see stabiilne ja suurenes kõigis ülejäänud 24 liikmesriigis.

²⁷⁰ Need riigid on vastavalt Soome, Prantsusmaa, Austria, Saksamaa, Belgia ja Itaalia ning Eesti, Rumeenia, Leedu, Ungari, Malta ja Iirimaa

²⁷¹ Need riigid on vastavalt Eesti, Horvaatia, Poola ja Slovakkia ning Ungari, Kreeka ja Rootsi.

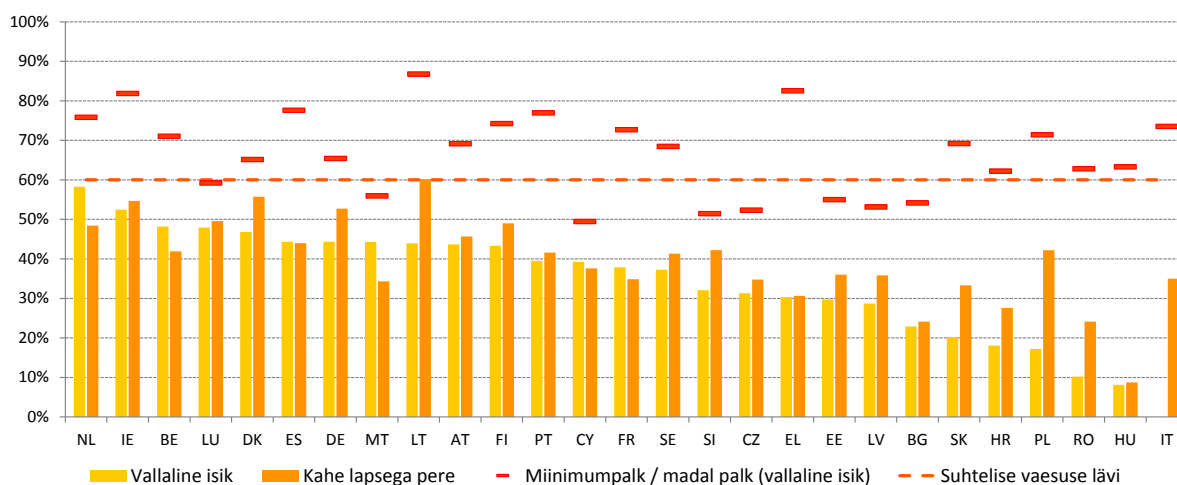
²⁷² [Nõukogu soovitus piisava miinimumsissetuleku kohta, mis tagab aktiivse kaasamise \(2023/C 41/01\)](#).

²⁷³ Toetuse piisavust saab hinnata, võrreldes suhtelise vaesuse piiriga selliste leibkondade kasutada olevat sissetulekut, kes sõltuvad üksnes miinimumsissetulekust (ja kellel puudub töötulu). Lisaks miinimumsissetulekutoetustele võib leibkondadel olla õigus saada eluaseme- ja peretoetusi.

²⁷⁴ Võrreldes 2023. aastaga täheldati kahest täiskasvanust ja kahest alla 14aastasest lapsest koosnevate leibkondade puhul piisavuse paranemist Slovakkias (+6 pp), Bulgaarias (+6 pp), Portugalis (+4 pp), Rumeenias (+2 pp), Madalmaades (+1 pp) ja Poolas (+1 pp), samas kui teistes riikides miinimumsissetulekutoetuste piisavus vähenes.

Joonis 2.4.9. Miinimumsissetulekut saavate töötute leibkondade jaoks on sissetulekutoetuse piisavus endiselt suhteliselt vähene

Sotsiaalabi saavate leibkondade (üheliikmeline ja kahest kahe alla 14aastase lapsega täiskasvanust koosnev) ekvivalentnetosissetulek protsendina mediaanekvivalentnetosissetulekust, 2024 (%)

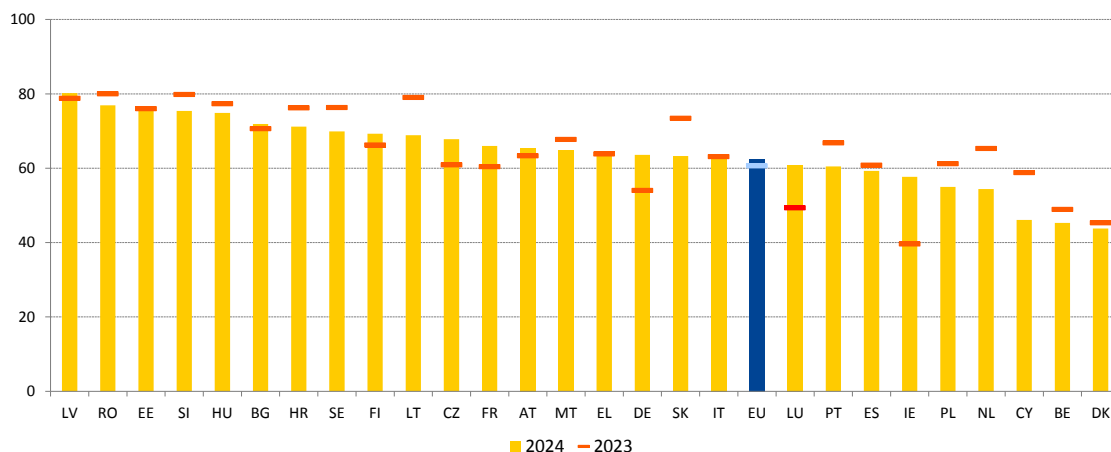

Märkus: leibkonna täiskasvanud liikmed ei tööta ega saa töötushüvitist. Netosissetulek, sealhulgas sotsiaalabi, pere- ja eluasemetoetused pärast maksude ja sotsiaalkindlustusmaksude mahaarvamist. Sellise üksikisiku netosissetulek, kes töötab täistööajaga ning saab seadusjärgset miinimumpalka (või 50 % keskmisest palgast riikides, kus seadusjärgne miinimumpalk puudub: Taani, Itaalia, Austria, Soome ja Rootsi).

Allikas: arvutused põhinevad [OECD maksusoodustuste mudeli](#) versiooni 2.6.3 ja Eurostati [[ilc_di03](#)] sissetulekuid ja elamistingimusi käsitleva ELi statistika (EU-SILC) tulemustel.

Joonis 2.4.10. Vaesusrisk on (peaaegu) tööta leibkondade hulgas endiselt kõrge

(Peaaegu) tööta leibkondades elavate inimeste suhtelise vaesuse määr (%)

Märkus. Aegrea katkemine Horvaatia andmete puhul 2023. ja 2024. aastal. Leedu 2024. aasta andmed on esialgsed. (Peaaegu) töötud [väga madala tööhõivega] leibkonnad on leibkonnad, kus selle tööealised liikmed töötasid eelneval aastal 20 % või vähem kogu potentsiaalsest tööajast.

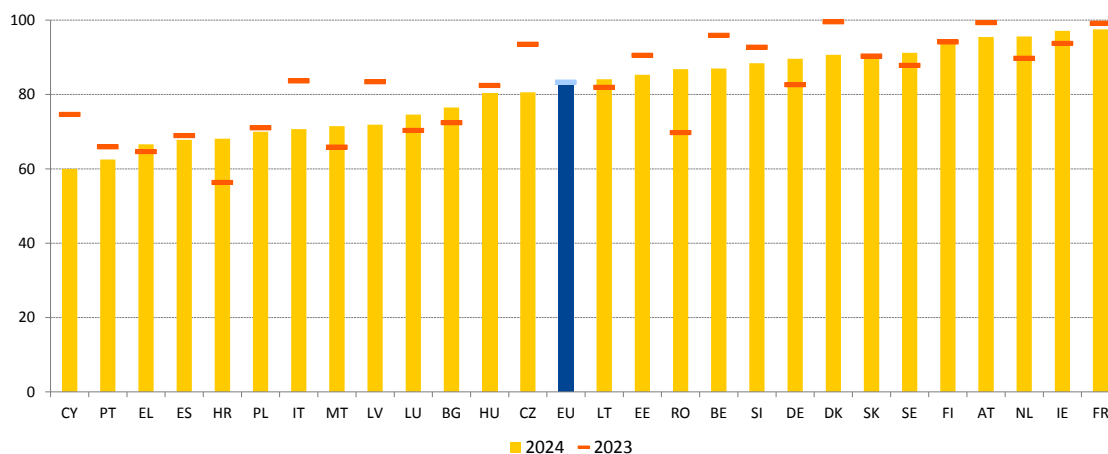
Allikas: Eurostat [[ilc_li06](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

Peamine suhtelise vaesuse põhjustaja oli jätkuvalt töötus, kuna ELis keskmiselt ei jõua sotsiaaltoetused kõigi abivajavate leibkondadeni. 2024. aastal elas suhtelises vaesuses 62,4 % (peaaegu) tööta leibkondades elavatest inimestest (st neist, kes töötasid 20 % või vähem oma potentsiaalsest tööajast) (vt joonis 2.4.10). See osakaal eelneva aastaga võrreldes suurenes 1,8 protsendipunkti ning liikmesriikide vahel on endiselt olulisi erinevusi. (Peaaegu) tööta leibkondade suhtelise vaesuse määr ulatus 80,2 %st Lätis (+1,4 protsendipunkti võrreldes 2023. aastaga) 43,8 %ni Taanis (-1,5 protsendipunkti võrreldes 2023. aastaga). Samal ajal oli sotsiaaltoetusi saavate ja (peaaegu) tööta leibkondades elavate inimeste osakaal suhtelises

vaesuses elavate inimeste hulgas ELis 2024. aastal 83,1 %, võrreldes 83,3 %ga aasta varem (vt joonis 2.4.11)²⁷⁵. Liikmesriikide vahel on selles osas olulisi erinevusi – see osakaal ulatub (peaaegu) 100 %ni Iirimaal ja Prantsusmaal ning on Küprosel alla 60 %.

Joonis 2.4.11. Nende suhtelises vaesuses olevate inimeste osakaal, kes elavad (peaaegu) töötava leibkonnades ja saavad sotsiaaltoetusi, on liikmesriigiti väga erinev

Toetuse saajate määr 18–64aastaste vaesusriskiga isikute ja (peaaegu) töötava leibkonnades elavate inimeste seas (%)

Märkus. Leedu 2024. aasta andmed on esialgsed.

Allikas: Eurostat [[ilc li70](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

Sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele kahanes ELis 2024. aastal veidi, ent mõnes liikmesriigis oli see kahanemine tähelepanuväärne. See mõju kahanes liidus 34,2 %le (0,5 protsendipunkti võrra), mis on kooskõlas sotsiaalsiiretele tehtavate tegelike kulutuste vähenemisega 2023. aastal. See kahanemine oli suuresti tingitud näitaja suurest langusest Saksamaal, Iirimaal, Leedus ja Prantsusmaal (vt joonis 2.4.12)²⁷⁶. 2024. aastal (2023. aasta sissetulekute põhjal) registreeriti „kriitiline olukord“ Kreekas, Lätis, Horvaatias ja Portugalis, kus sotsiaalsiirete mõju vaesuse vähendamisele oli väga väike (16,6 % – 22,4 %). Kategorias „tähelepanu vajav“ olid seitse liikmesriiki. Nende hulgas registreeriti mõju vähenemine Saksamaal, Leedus, Ungaris ja Luksemburgis, samal ajal kui Hispaania ja Malta olukord paranes, kuid nagu ka Bulgaaria puhul (kuid välja arvatud Saksamaa puhul) oli sotsiaalsiirete tulemuslikkus suhteliselt väike. Seevastu Belgia, Taani ja Soome olid kategorias „väga tubli“ (neis riikides oli sotsiaalsiirete vaesust vähendav mõju üle 45 %). Erinevused sotsiaalsiirete mõjus vaesuse vähendamisele olid suured ka piirkonniti, sealhulgas riikide sees, eelkõige Belgias, Saksamaal, Rootsis, Itaalias, Ungaris, Slovakkias ja Poolas (vt 5. lisa joonis 9), samuti äärepoolseimates piirkondades. ELis keskmiselt oli sotsiaalsiirete mõju vaesuse vähendamisele naiste puhul mõnevõrra väiksem kui meeste puhul (33,7 % vs. 34,6 %). Sotsiaalsiirete mõju laste suhtelisele vaesusele püsis ELis 2024. aastal üldjoontes muutumatuna (2023. aastal 41,4 % vs. 2024. aastal 41,9 %). See vähenes 15 liikmesriigis (kuni 11,1 protsendipunkti Leedus, 5,5 protsendipunkti Saksamaal ja 4,8 protsendipunkti Luksemburgis) ning suurenes ülejäänud liikmesriikides (12,3 protsendipunkti Ungaris, 8,7 protsendipunkti Poolas ja 7,7 protsendipunkti Eestis)²⁷⁷.

²⁷⁵ See hõlmab mis tahes liiki sotsiaaltoetusi, mitte ainult miinimumsissetuleku kavasid.

²⁷⁶ Näitaja on endiselt kõrgemal tasemel kui enne COVID-19 pandeemiat.

²⁷⁷ See põhineb sotsiaalkaitsekomitee näitajate allrühma loodud dokumendil [Benchmarking framework on childcare and support to children](#). Näitaja saab arvutada, võttes aluseks laste suhtelise vaesuse määra pärast ja

Joonis 2.4.12. Sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele kahanes mõnes liikmesriigis tähelepanuväärset

Sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele, 2024. aasta tase ja muutus võrreldes eelneva aastaga (% , sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitaja)

Märkus. Telgede ristumispunkt on ELi kaalumata keskmine. Selgitus on esitatud lisas. Aegrea katkemine Horvaatia puhul. Leedu andmed on esialgsed.

Allikas: Eurostat [[tespm050](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

Ebatüüpilises töösuhtes olevate inimeste sotsiaalne olukord on teiste töötajate omast endiselt kehvem, kuid enamikul juhtudel vähendavad sotsiaalkaitseüsteemi pakutavad hüvitised nende vaesusriski. Sotsiaalsiirete mõju vaesuse vähendamisele oli 2024. aastal (2023. aasta sissetulekute põhjal) ELis ebatüüpilises töösuhtes olevate töötajate puhul märkimisväärselt suurem kui keskmise töötaja puhul (11,8%)²⁷⁸. Tähtajalise lepinguga töötajate puhul oli see näitaja 22,8 % ja osalise tööajaga töötajate puhul 22,9 %. Iseenda tööandjate puhul oli see mõju 26,6 %. Samas oli enamikus liikmesriikides nende rahaline vaesus isegi suurem. ELis tervikuna oli suhtelise vaesuse määr ajutiste töötajate puhul 13,4 % ja tähtajatu lepinguga töötajate puhul 5,2 %. Osalise tööajaga töötajate puhul oli see määr 13,8 % (täistööajaga töötajate puhul 7,1 %) ja iseenda tööandjate puhul 20,9 % (kõigi töötajate puhul 6,3%)²⁷⁹. Tähtajalise lepinguga töötajate rahaline vaesus oli kaheksas liikmesriigis²⁸⁰ üle 15 % ja kolmes liikmesriigis (Bulgaaria, Taani ja Küpros) isegi üle 25 %.

enne siirdeid (v.a pensionid). Käesolevas analüüsis ei võeta arvesse mitterahalisi sotsiaalsiirdeid, sealhulgas tasuta alusharidust ja lapsehoidu, haridust ja tervishoidu.

²⁷⁸ Eurostati eraldi väljavõtte sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlevast ELi statistikast, mis põhineb sotsiaalkaitsele juurdepääsu järelevalveraamistiku piisavuse põhinäitajate laiemal jaotusel. Vt Töötajate ja iseenda tööandjate juurdepääs sotsiaalkaitsele. Seireraamistiku ajakohastamine – 2025 (avaldatakse peatselt).

²⁷⁹ Iseenda tööandjate materiaalse ja sotsiaalse puuduse määr on töötajate omast siiski madalam (2024. aastal ELis vastavalt 6,9 % ja 8,1 %).

²⁸⁰ Need riigid on Bulgaaria, Taani, Küpros, Rootsi, Ungari, Itaalia, Malta ja Austria.

Iseenda tööandjate hulgas oli 2024. aastal suhtelise vaesuse määr viie protsendipunkti võrra ELi keskmisest kõrgem kuues liikmesriigis²⁸¹, kusjuures Poolas ja Eestis küündis see määr 30 %ni ning Rumeenias lausa 52,3 %ni. Ebatüüpilises töösuhtes olevate inimeste sotsiaalse ja materiaalse puuduse määr oli samuti kõrgem (ELi tasandil 2024. aastal ajutiste töötajate puhul 13,8 % võrreldes 7,6 %ga alaliste töötajate puhul ning 11,1 % osalise tööajaga töötajate puhul võrreldes 7,4 %ga täistööajaga töötajate puhul).

Rahaliste sotsiaaltoetustega kaetuse määr varieerub liikmesriikide, töötajate eri kategooriate ja ka tööalase staatuse lõikes suuresti. Suhtelise vaesuse ohus olevate tööealiste inimeste (16–64aastased) osakaal enne sotsiaalsiirdeid ja pärast rahaliste sotsiaaltoetuste²⁸² saamist ELis 2024. aastal (2023. aasta sissetulekute põhjal) oli pärast viimastel aastatel toimunud vähenemist COVIDi-eelse taseme lähedal. See oli suurem tähtajalise lepinguga töötajate (38,3 %) kui tähtajatu lepinguga töötajate (23,3 %) ning osalise tööajaga töötajate (30,1 %) kui täistööajaga töötajate puhul (23,7 %). Need mustrid on samad enamikus liikmesriikides. Viies liikmesriigis (Küpros, Sloveenia, Rootsi, Portugal ja Ungari) said tähtajalise lepinguga töötajad hüvitisi siiski väiksema tõenäosusega kui tähtajatu lepinguga töötajad. Seitsmes liikmesriigis (Sloveenia, Läti, Leedu, Itaalia, Portugal, Luksemburg ja Bulgaaria) said osalise tööajaga töötajad hüvitisi väiksema tõenäosusega kui täistööajaga töötajad. 2024. aastal sai tööil käivatest ja (enne sotsiaalsiirdeid) suhtelise vaesuse ohus olevatest inimestest 10 % rahalist sotsiaaltoetust kolmes riigis (Kreeka, Poola ja Rumeenia). Kõige väiksema tõenäosusega said rahalist sotsiaaltoetust (enne sotsiaalsiirdeid) suhtelise vaesuse ohus olevad iseenda tööandjad, nende sotsiaalkaitsega kaetus oli ELis 2024. aastal 11,5 %. 2024. aastal jäi see osakaal alla 5 % seitsmes liikmesriigis²⁸³. 2024. aastal sai ELis keskmiselt sotsiaaltoetusi vaid veidi üle poole (52,8 %) suhtelise vaesuse ohus olevatest töötutest. Viies liikmesriigis (Belgia, Taani, Soome, Saksamaa ja Austria) oli sotsiaalkaitsega kaetuse määr üle 80 %, samas kui neljas liikmesriigis (Poola, Kreeka, Slovakkia ja Madalmaad) oli see määr palju madalam, ligikaudu 12–13 %. Viimase kahe aasta jooksul on töötute suhtelise vaesuse määr suurenenud peaaegu 3 protsendipunkti, 46,1 %lt 2022. aastal 48,9 %le 2024. aastal.

Üldiselt on piisava sotsiaalkaitse kättesaadavus liikmesriigiti endiselt erinev, vaatamata viimastel aastatel tehtud mõningatele edusammudele²⁸⁴. Mis puudutab ametlikku sotsiaalkaitsega kaetust,²⁸⁵ siis 2025. aasta kevadel esines 18 liikmesriigis²⁸⁶ selle puudumist vähemalt ühes ebatüüpilises töösuhtes olevate töötajate rühmas ja vähemalt ühes sotsiaalkaitse valdkonnas. Sotsiaalkaitsega kaetuse puudumine mõjutab kõige rohkem

²⁸¹ Need riigid on Rumeenia, Poola, Portugal, Läti, Eesti ja Hispaania. Vt Eurostat [[ilc_li04](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika.

²⁸² Eurostati eraldi väljavõte, mis käsitleb sotsiaalkaitse kättesaadavuse järelevalveraamistiku toetusesaajate määra näitajat „tegelik kättesaadavus“: sotsiaalkaitse kättesaadavus töötajate ja iseenda tööandjate puhul. Järelevalveraamistiku ajakohastamine – 2025 (avaldatakse peatselt). Sihtrühma kuuluvad need inimesed, kes on enne sotsiaalsiirdeid vaesuse ohus. Näitaja puhul on rahaliste sotsiaaltoetustena arvesse võetud toetusi, mida saadakse üksikisiku tasandil, v.a pensionid.

²⁸³ Need riigid on Portugal, Sloveenia, Poola, Madalmaad, Tšehhi, Rumeenia ja Kreeka.

²⁸⁴ Vt komisjoni aruanne nõukogu soovitusel (milles käsitletakse töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate juurdepääsu sotsiaalkaitsele) rakendamise kohta (COM(2023) 43 final) ja 2020. aastal heaks kiidetud järelevalveraamistik ning selle peatselt avaldatav ajakohastatud versioon (2025).

²⁸⁵ Teatava rühma ametlik kaetus sotsiaalkaitsega tähendab, et teatava sotsiaalkaitsevaldkonna (nt vanaduse, haiguse, töötuse, emadusega seotud kaitse) kehtivate õigusaktide või kollektiivlepingute kohaselt on asjaomasesse rühma kuuluvatel isikutel õigus asjaomase sotsiaalkaitsevaldkonna sotsiaalkaitsekava kohasele kaitsele.

²⁸⁶ Austria, Bulgaaria, Tšehhi, Saksamaa, Kreeka, Hispaania, Prantsusmaa, Horvaatia, Ungari, Itaalia, Läti, Madalmaad, Poola, Portugal, Rumeenia, Rootsi, Sloveenia, Slovakkia.

järgmisi sotsiaalkaitse valdkondi: töötus (17 liikmesriiki), millele järgnesid tervisekindlustus (13 liikmesriiki) ning rasedus- ja sünnitus-/isadushüvitistega kaetus (13 liikmesriiki). Sotsiaalkaitsega katvuse puudumisest mõjutatud rühmade hulka kuuluvad praktikandid ja internid, ebatüüpiliste töölepingute, näiteks tsiviilõigusliku lepingu või lühiajalise ajutise lepingu (nt päeva kaupa töötajad) alusel töötavad töötajad, töötajad, kelle sissetulek on katvuse tagamiseks nõutavast sissetulekukünnisest madalam, hooajatöötajad ja koduabilised. Lisaks oli 11 liikmesriigis²⁸⁷ vähemalt ühe ebatüüpilises töösuhtes olevate töötajate rühma jaoks vähemalt ühe sotsiaalkaitsevaldkonna sotsiaalkaitse kasutamine vabatahtlik. Mis puudutab iseenda töötajaid, siis nende puhul oli ametlik kaetus sotsiaalkaitsega ebapiisav ühes või enamas sotsiaalkaitse valdkonnas 19 liikmesriigis,²⁸⁸ seejuures oli kõige sagedamini puudujääke töötushüvitiste (19 liikmesriigis) ning tööõnnetus- ja kutsehaigushüvitiste valdkonnas (14 liikmesriigis). Enamikul juhtudel mõjutasid need lüngad kõiki iseenda töötajana tegutsevaid isikuid, samas kui ligikaudu kolmandikus liikmesriikidest olid need eriomased teatavatele rühmadele, nagu põllumajandustootjad, käsitöölised või vabakutselised töötajad. Lisaks oli 15 liikmesriigis iseenda töötajate kindlustuskate vabatahtlik, enamasti haigus- ning rasedus- ja sünnitushüvitistega kaetuse osas, millele järgnesid tööõnnetuste ja kutsehaigustega seotud hüvitised. Olemasolevad riiklikud hinnangud osutavad sellele, et iseenda töötajad kasutavad vabatahtlikke kavasisid väga erineval määral.

Eluasemehindade kasv on viimasel kümnendil ületanud sissetulekute kasvu, seades eluasemete taskukohasuse surve alla. Eluasemehindade tõus ei ole iseenesest murettekitav, kui see on kooskõlas kodumajapidamiste finantssuutlikkusega enda eluasemekulusid tasuda. Kuid viimase kümne aasta jooksul on eluasemehinnad ELis kasvanud keskmiselt ligikaudu 10 % kiiremini kui sissetulekud, mis vähendab eluasemete taskukohasuse näitajat, samas on liikmesriikide vahel suured erinevused²⁸⁹. Eluasemehindade ja sissetulekute suhe suurenes 2014.–2024. aastal Portugalis, Madalmaades, Ungaris, Luksemburgis, Iirimaa, Tšehhis ja Austrias 20 % või rohkem. Kuna selle perioodi lõpus tõusid ka intressimäärad, on eluaseme taskukohasus enamikus riikides veelgi vähenenud nende jaoks, kes peavad eluaseme ostmiseks laenu võtma. Paljudes liikmesriikides ei paku väikesed ja ebatõhusad üüriturud ostmisele elujõulist alternatiivi, sest paljudes pealinnades on üürikulud kõrged ja sotsiaalkorterite üürimise võimalused on viimastel aastakümnetel vähenenud. Kuigi olemasolevate lepingute alusel makstavad üürid on kasvanud märkimisväärselt aeglasemalt kui eluasemehinnad, on uute üürilepingute alusel makstavad üürid hüppeliselt kasvanud. Olukord on sissetulekurühmade ja vanuserühmade lõikes erinev, kusjuures kõige rohkem mõjutab see väiksema sissetulekuga isikuid ja noori. Kokkuvõttes oli ELi tasandil kõigi eluasemekulude osakaal leibkonna netosissetulekus keskmiselt 19,2 %, kuid vaesusriskiga inimeste puhul oli see 36,9 %²⁹⁰. Noored seevastu seisavad esimest korda üürilepingut sõlmides suurema tõenäosusega silmitsi suurte üürikuludega, ehkki nad teenivad vähem ja neil on raskem laenu saada.

Liiga suurte eluasemekuludega inimeste osakaal vähenes ELis 2024. aastal mõnevõrra, kuid jäi vaesuses elavate inimeste puhul märkimisväärselt suuremaks ja oli

²⁸⁷ Austria, Tšehhi, Saksamaa, Taani, Ungari, Luksemburg, Madalmaad, Poola, Rumeenia, Sloveenia, Slovakkia.

²⁸⁸ Austria, Belgia, Bulgaaria, Küpros, Tšehhi, Saksamaa, Eesti, Kreeka, Prantsusmaa, Iirimaa, Itaalia, Leedu, Läti, Madalmaad, Poola, Portugal, Rumeenia, Sloveenia, Slovakkia.

²⁸⁹ Vt Cousin G., Frayne C., Dias Martins V. ja B. Vasicek (2025), *Housing in the European Union: Market Developments, Underlying Drivers, and Policies*, European Economy Discussion Paper, nr 228, oktoober 2025.

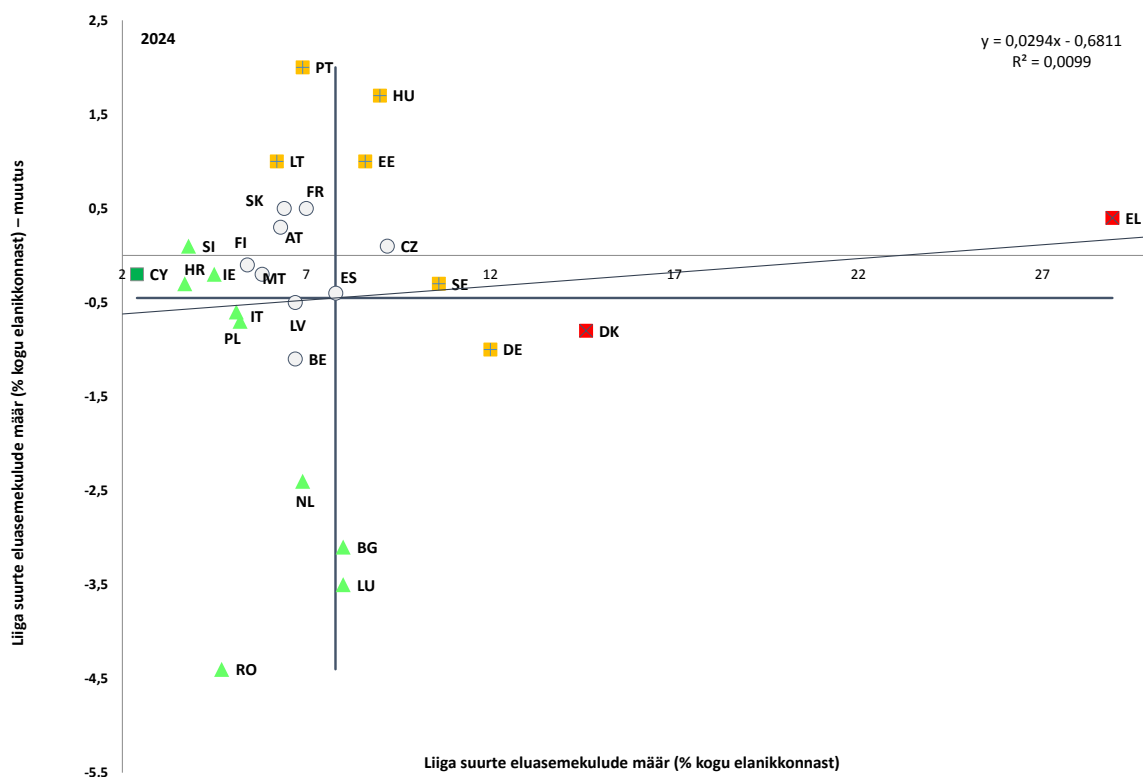
²⁹⁰ Eurostati näitaja [[ilc_mdcd01](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU SILC).

liikmesriigiti väga erinev. 2024. aastal vähenes liiga suurte eluasemekuludega ELi elanikkonna osakaal 8,2 %le (võrreldes 8,8 %ga 2023. aastal), kuid erinevused olid märkimisväärsed (vt joonis 2.4.13)²⁹¹. Liiga suurte eluasemekulude määr oli ELis kõrgeim Kreekas (28,9 % pärast 0,4 protsendipunkti suurst kasvut), kus olukord hinnati „kriitiliseks“, nagu ka Taanis (pärast 0,8 protsendipunkti suurst langust 14,6 %). Kuus liikmesriiki on kategoorias „tähelepanu vajav“ taseme tõttu, mis on pärast vähenemist endiselt suhteliselt kõrge (Saksamaa ja Rootsi) või kuna nende näitaja aastane kasv on olnud kõige suurem, isegi kui tase on olnud madalam (Portugal, Ungari, Eesti ja Leedu). Seevastu Küpros oli kategoorias „väga tubli“ (2,4 %). Horvaatia (3,7 %) ja Sloveenia (3,8 %) olid kategoorias „keskmisest parem“ ning nendega koos ka mõned teised riigid (Rumeenia, Luksemburg, Bulgaaria ja Madalmaad), kus aastane langus oli suur. Liiga suurte eluasemekulude määr suhtelise vaesuse ohus olevate inimeste puhul vähenes 2024. aastal 2,1 protsendipunkti, mis on rohkem kui kogu elanikkonna puhul. See näitaja jäi siiski märkimisväärselt kõrgemaks (31,1 %), samas kui ülejäänud elanikkonna puhul oli see 3,8 %. Ka puuetega inimeste eluasemekulud on ebaproportsionaalselt suured võrreldes inimestega, kellel ei ole puuet (10,4 % vs. 7,8 %). Vaesusriskiga elanikkonna liiga suurte eluasemekulude määr oli 2024. aastal kõrgeim Kreekas (88,9 %, kasv 2,6 protsendipunkti) ja Taanis (65,6 %, vähenemine 6,7 protsendipunkti), samas kui madalaim määr registreeriti Küprosel (9,2 %), Rumeenias (16,3 %) ja Horvaatias (16,8 %). 2024. aastal elas 9,8 % ELi linnade elanikkonnast liiga suurte eluasemekuludega leibkonnas, samas kui maapiirkondades oli see näitaja 6,3 %. Liiga suured eluasemekulud olid linnades suuremad kui maapiirkondades kõigis liikmesriikides, välja arvatud Rumeenias, Bulgaarias, Leedus ja Horvaatias. Kokkuvõttes puudutasid liiga suured eluasemekulud erasektori üürituru üürnikke rohkem (19,2 %) kui neid üürnikke, kes tasusid madalamat üürihinda või üürisid elamispinda tasuta (10 %). See näitaja on 5 % omanike puhul, kellel on hüpoteek või laen veel tasumata.

²⁹¹ Näitaja määratlus on esitatud 2. lisas.

Joonis 2.4.13. Liiga suurte eluasemekuludega silmitsi seisva elanikkonna osakaal on liikmesriigiti väga erinev

Liiga suurte eluasemekuludega leibkondades elavate inimeste osakaal, 2024. aasta tase ja muutus võrreldes eelneva aastaga (% , sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitaja)

Märkus. Telgede ristumispunkt on ELi kaalumata keskmine. Selgitus on esitatud lisas. Leedu andmed on esialgsed.

Allikas: Eurostat [[tespm140](#)], sisetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

Ülerahvastatus ja ebapiisavad elamistingimused mõjutavad endiselt märkimisväärselt osa ELi leibkondadest ning sotsiaaleluruumide pakkumises on liikmesriigiti täheldatud suuri erinevusi. 2024. aastal elas 16,9 % ELi inimestest ülerahvastatud leibkondades, st et olukord võrreldes 2023. aastaga on laias laastus sama²⁹². Ülerahvastatuse määr oli üle 30 % Rumeenias (40,7 %), Lätis (39,3 %), Bulgaarias (33,8 %), Poolas (33,7 %) ja Horvaatias (31,7 %). Kõige madalam ülerahvastatuse määr (alla 6 %) oli seevastu Küprosel (2,4 %), Maltal (4,4 %), Madalmaades (4,6 %) ja Iirimaal (5 %). Lisaks elas 2023. aastal 15,6 % ELi elanikkonnast halvades tingimustes (selliselt on määratletud kodud, millel on lekkiv katus, niisked seinad, põrandad või vundamendid või mädanuvad aknaraamid või põrandad)²⁹³. Sotsiaaleluruume kõigis ELi liikmesriikides ei pakuta. Lisaks on määratlused ja sotsiaaleluruumide pakkujad ning kõlblikkus- ja jaotusmehhanismid erinevad (kõige levinum kriteerium on siiski sisetulekupõhine künnis). Andmed sotsiaaleluruumide arvu kohta osutavad suurtele erinevustele liikmesriikide vahel. Paljudes liikmesriikides on viimase kümne aasta jooksul näha ka mõningat vähenemist (vt joonis 2.4.14). Sotsiaaleluruumide pakkumisel on sageli probleemiks suurenenud ehituskulud ja maahinnad ning rahastamine²⁹⁴. Hooldusasutustes elavate puuetega täiskasvanute arv ELis tervikuna suurenes jätkuvalt ning

²⁹² Eurostati näitaja [[ilc_lvho05a](#)], sisetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU SILC).

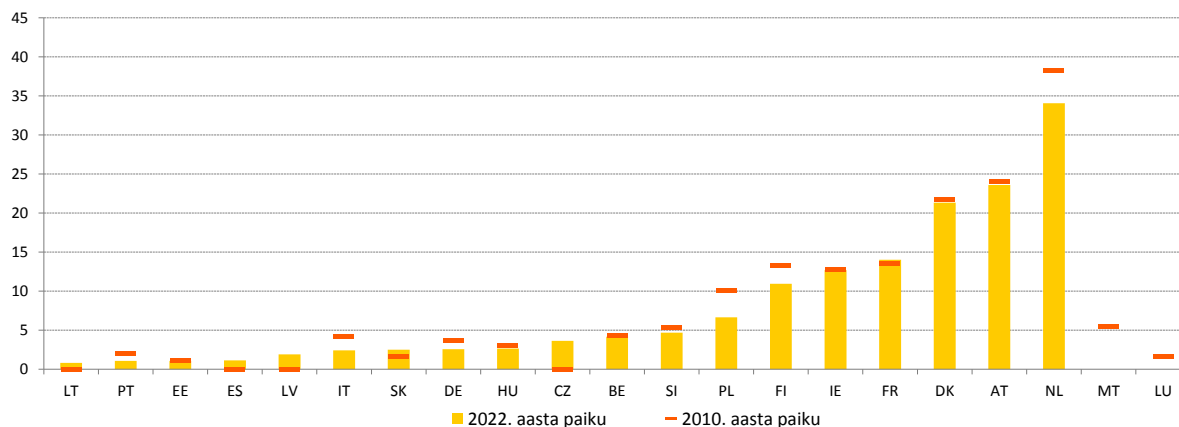
²⁹³ Eurostati näitaja [[ilc_mdho01](#)], sisetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU SILC).

²⁹⁴ Vt OECD, [Social housing: A Key Part of Past and Future Housing Policy](#), OECD Publishing, 2020, Pariis.

muu hulgas takistab deinstitutionaliseerimise protsessi kättesaadavate eluasemelahenduste puudumine.

Joonis 2.4.14. Sotsiaaleluruumide osakaal kogu elamufondis on liikmesriigiti väga erinev

Sotsiaaleluruumid, % kõigist eluasemetest valitud aastatel (2010, 2022)

Märkus. „2022. aasta paiku“ osutab aastatele 2016–2022 ja „2010. aasta paiku“ osutab aastatele 2010–2013.

Allikas: OECD (2024), OECD taskukohaste eluasemete andmebaas – näitaja PH4.2. Sotsiaaleluruumide arv.

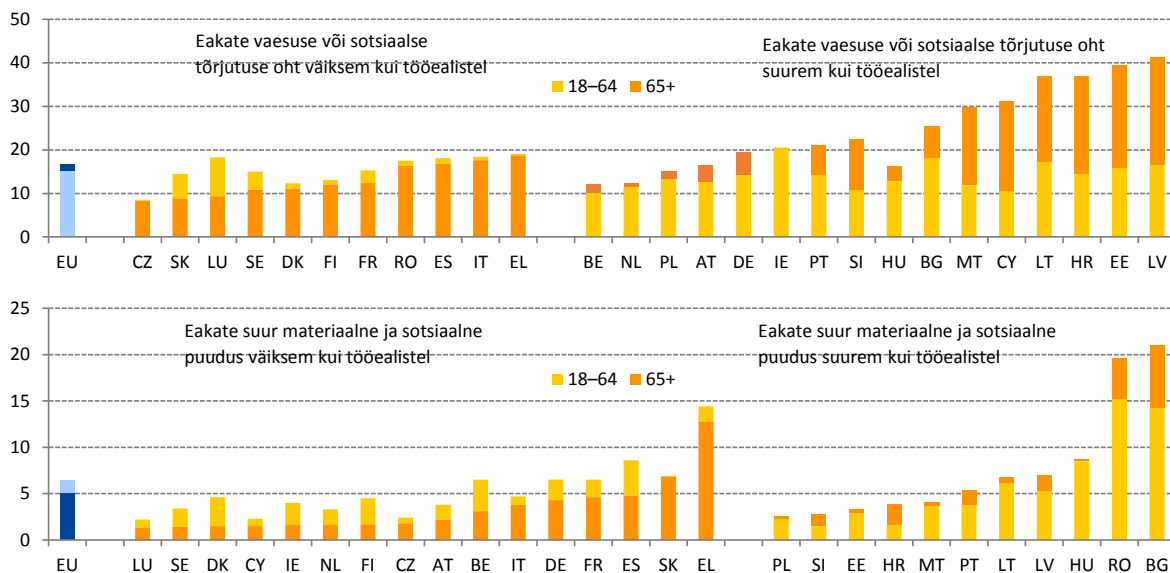
Kodutus on kasvav sotsiaalne probleem kõigis liikmesriikides. Kuigi määratluste ja andmekogumismeetodite erinevused takistavad kodutuse riikidevahelist võrdlemist ja kvantifitseerimist ELi tasandil, on kasvusuundumus märgatav enamikus liikmesriikides, isegi nendes, kus viimastel aastatel on olnud langussuundumus. 2024. aastal registreeriti Soomes esimest korda kümne aasta jooksul 3806 kodutut, mis on 11 % rohkem kui aasta varem. Samamoodi oli Taanis 2024. aastal 5989 kodutut, mis on 3 % rohkem kui 2022. aastal ja 20 % rohkem kui 2009. aastal²⁹⁵.

Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate eakate (65aastased ja vanemad) osakaal ELi tasandil 2024. aastal vähenes jätkuvalt. Vähenemine 19,2 %le võrreldes 19,7 %ga 2023. aastal oli peamiselt tingitud naiste vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määra langusest (see jäi siiski oluliselt kõrgemaks kui meeste puhul, vastavalt 21,5 % ja 16,3 %). Olukord oli liikmesriigiti väga erinev, eakate vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr ulatus 9,5 %st Tšehhis 42,9 %ni Lätis. Samal ajal püsis 2024. aastal sissetulekute ebavõrdsus (mõõdetuna sissetulekukvintiliide suhte kordajaga S80/S20) üle 65aastaste vanuserühmas samal tasemel (4,11), samas kui tööelise elanikkonna hulgas täheldati vähenemist. See oli siiski väiksem kui kogurahvastikul (4,66), peegeldades ka pensioni- ja maksusüsteemide ümberjaotavat mõju.

²⁹⁵ Vt Fondation pour le Logement des Défavorisés – FEANTSA: [Tenth overview of housing exclusion in Europe – 2025](#), 2025.

Joonis 2.4.15. Eakate (65+) suhtelise vaesuse määr on tööealise elanikkonnaga võrreldes kõrgem, kuid suure materiaalse ja sotsiaalse puuduse määr on nende hulgas üldiselt madalam

Suhtelise vaesuse määr (ülemine diagramm) ning suure materiaalse ja sotsiaalse puuduse määr (alumine diagramm) vanuserühmade kaupa (% , 2024)

Märkus. Tulbad on üksteise peal, st vasakul on 18–64aastaste tulp kõrgem ja täiesti nähtava üle 65aastaste tulba taustal osaliselt nähtav; paremal on üle 65aastaste tulp kõrgem ja täiesti nähtava 18–64aastaste taustal osaliselt nähtav.

Allikas: Eurostat [[ilc_li02](#)] ja [[ilc_md5d11](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika.

Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate eakate osakaalu vähenemine ELis tuleneb nii nende rahalise vaesuse kui ka suure materiaalse või sotsiaalse puuduse määra vähenemisest. Suhtelise vaesuse määr üle 65aastaste hulgas langes 17,3 %lt 2022. aastal 16,6 %le 2024. aastal (2023. aasta sissetulekute põhjal). Sellest hoolimata oli üle 65aastaste suhtelise vaesuse määr ELis keskmiselt veidi kõrgem kui neist nooremate vanuserühmade puhul. Olukord oli liikmesriigiti erinev, suhtelise vaesuse määr jäi vahemikku 8,3–41,4 % (vt joonis 2.4.15). Kui mitmes riigis oli üle 65aastaste rahaline vaesus väiksem kui see oli tööealise elanikkonna hulgas, siis teistes riikides oli vaesusrisk vanemas eas kuni kaks korda suurem. Eakate suure materiaalse ja sotsiaalse puuduse määr langes 2024. aastal ELis 5,1 %le, olles varasemalt 2020. aastast saadik püsinud ligikaudu 5,5 % juures. See määr ulatus liikmesriikide lõikes umbes 1 %st kuni üle 20 %ni. Erinevalt suhtelise vaesuse määrast oli eakate suure materiaalse ja sotsiaalse puuduse määr ELis ja enamikus liikmesriikides keskmiselt veidi madalam (6,4 %) kui tööealise elanikkonna puhul.

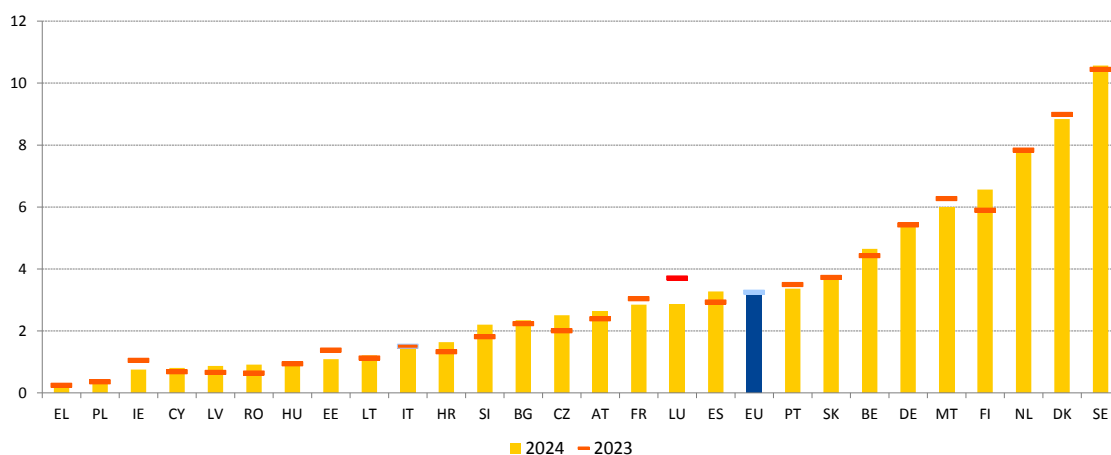
Pensionitulu asendusmäär koondnäitaja jäi ELi tasandil 2024. aastal muutumatuks. See näitaja, millega võrreldakse 65–74aastaste pensionihüvitisi 50–59aastaste töötuluga, oli 2024. aastal ELis 0,6 (võrreldes 0,59ga 2023. aastal ja 0,58ga sellele eelnevatel aastatel). See määr ulatus 0,35st Horvaatias 0,84ni Kreekas. Naiste puhul oli see suhtarv veidi väiksem kui meestel, ELis vastavalt 0,58 ja 0,62. See tähendab, et naiste puhul, kelle töötasu on tööle asumisest saadik keskmiselt väiksem, on sissetulekuga seonduv olukord pensionile jäädes meestega võrreldes veelgi kehvem.

Elanikkonna vananemise tõttu suurenevad eeldatavasti struktuursed probleemid pikaajalise hoolduse kättesaadavuse, taskukohasuse ja kvaliteedi osas. Potentsiaalselt pikaajalist hooldust vajavate inimeste arv kasvab prognoosi kohaselt ELis 2022. aastal registreeritud 31,2 miljonilt 33,2 miljonini 2030. aastal ja seejärel 37,8 miljonini

2050. aastal²⁹⁶. Piiratud juurdepääs ametlikele hooldusteenustele toob kaasa rahuldamata vajadused või liigse koormuse mitteametlikele hooldajatele, kes on enamasti naised. 2019. aastal kinnitas ELis 46,6 % üle 65aastastest, kellel on suuri raskusi isikliku hoolduse või majapidamistöödega, et nende abivajadus ei ole rahuldatud. Madalaimasse sissetulekukvintiili kuuluvate inimeste puhul (51,2 %) oli see oluliselt märgatavam kui kõrgeimasse sissetulekukvintiili kuuluvate inimeste puhul (39,9 %)²⁹⁷. Pikaajalise hoolduse puhul on juba näha taskukohasuse ja kättesaadavuse puudumist, mis muu hulgas on tingitud tööjõupuudusest, ning sellest tulenevalt tuleb suurendada pikaajalise hoolduse pakkumist, seda eriti just demograafilise arengu prognooside valguses.

Joonis 2.4.16. Pikaajalise hoolduse sektoris töötavate inimeste osakaal 100 üle 65aastase inimese kohta on kogu ELis veidi suurenenud, kusjuures liikmesriikide vahel on suuri erinevusi

Pikaajalise hoolduse sektoris töötavad inimesed 100 üle 65aastase inimese kohta, 2024

Märkus. Pikaajalise hoolduse sektoris töötavad inimesed määratakse kindlaks sektori (NACE) koodide 87.1, 87.3, 88.1 ja ametite (ISCO) koodide 2221, 2264, 2266, 2634, 2635, 3221, 3255, 5321, 5322 alusel.

Allikas: tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi arvutused Eurostati eriväljavõtte põhjal, ELi tööjõu-uuring 2024.

Hoolimata sellest, et pikaajalise hoolduse sektoris oleks võimalik töökohti juurde luua, süvendab tööjõu ja oskuste nappus (muu hulgas sektori vähese atraktiivsuse tõttu) juurdepääsuga seotud probleeme ja mõjutab negatiivselt osutatavate teenuste kvaliteeti. 2024. aastal töötas ELis pikaajalise hoolduse sektoris 3,2 miljonit töötajat, enamik neist olid isiklikud hooldajad (65 %) ja õed (29 %), mis moodustab ligikaudu 1,6 % kogu tööjõust²⁹⁸. Naised moodustavad 87 % pikaajalise hoolduse sektori tööjõust ning neil on ka rohkem mitteametliku hoolduse kohustusi. Sellel sektoril on suur töökohtade loomise potentsiaal ning tervisega seotud ametite (nt tervishoiutöötajad, hooldustöötajad) osakaal demograafiliste suundumuste kontekstis ilmselt suureneb²⁹⁹. ELis oli 2024. aastal pikaajalise hoolduse sektoris keskmiselt 3,3 töötajat 100 üle 65aastase inimese kohta, mis näitab 2023. aastaga

²⁹⁶ Vastavalt lähtestsenaariumi prognoosidele. Vt Euroopa Komisjoni [2024 ageing report – Economic & budgetary projections for the EU Member States \(2022-2070\)](#) (2024. aruanne rahvastiku vananemise kohta – majandus- ja eelarveprognoosid ELi liikmesriikidele (2022–2070), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2024.

²⁹⁷ Eurostati näitaja [\[hlth_ehis_tadlh\]](#) ja [\[hlth_ehis_tadlhi\]](#). EHISE 3. laine, 2019.

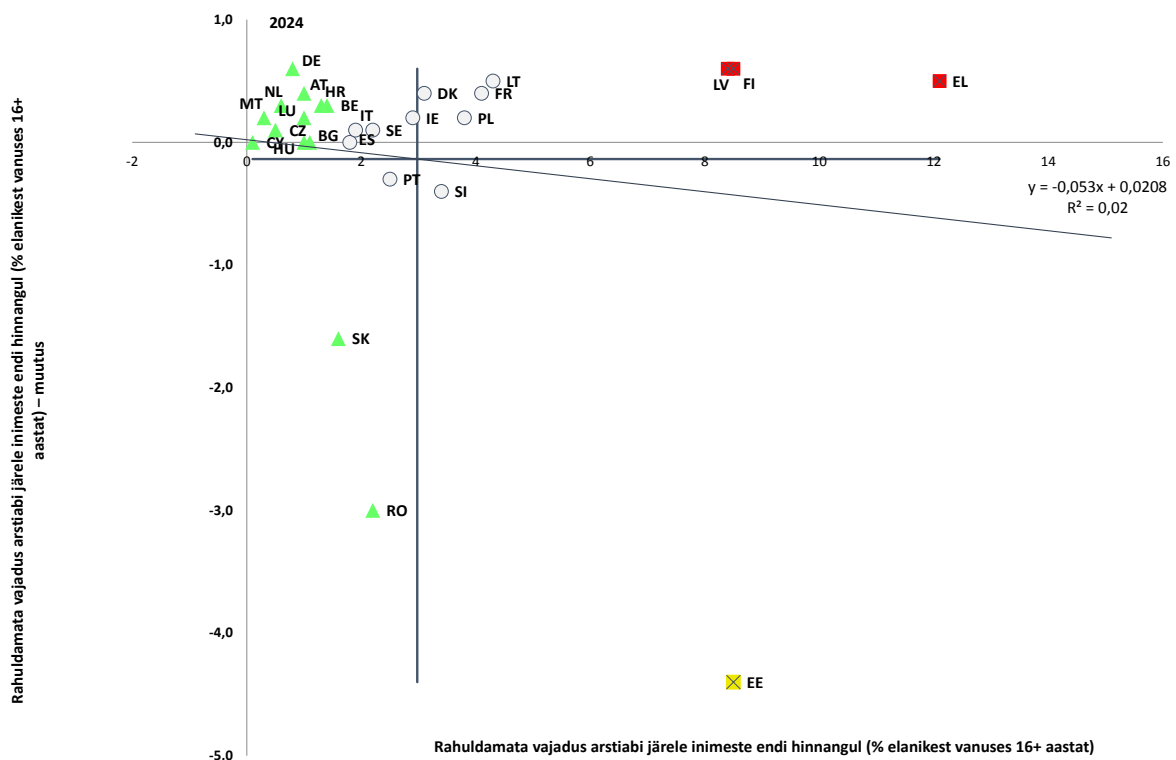
²⁹⁸ Allikas: Euroopa Komisjoni tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi arvutused Eurostati eriväljavõtte põhjal, ELi tööjõu-uuring 2024. Pikaajalise hoolduse sektor võib siiski olla suurem, arvestades deklareerimata töö esinemise suurt hulka.

²⁹⁹ Vt [Cedefopi oskuste prognoos 2035: kaksiküleminek ja demograafilised probleemid suurendavad nõudlust kõrgetasemeliste oskuste järele](#).

võrreldes väga väikest paranemist. Liikmesriikide vahel oli siiski suuri erinevusi – see arv ulatub 0,3st Kreekas 10,4ni Rootsis (vt joonis 2.4.16). Oskuste nappus ja tööjõupuudus on tingitud ka sektori vähesest atraktiivsusest, kuna töötingimused, sealhulgas tervist ja ohutust puudutavad töötingimused, on rasked ning palgad on suhteliselt madalad. Pikaajalise hoolduse sektoris on töötajate palk ligikaudu 89 % keskmisest brutotunnipalgast ning Bulgaarias, Itaalias ja Eestis ligikaudu 65 %³⁰⁰. Samuti on teatatud ebapiisavatest karjäärivõimalustest ja juurdepääsust oskuste täiendamise võimalustele. Koduhooldajatel ja peredes elavatel hooldajatel, kes on sageli liikuvad ELi või kolmandate riikide töötajad, võivad selles sektoris olla eriti rasked töötingimused, sealhulgas sotsiaalkaitsele juurdepääsu osas.

Joonis 2.4.17. Rahuldamata arstiabivajaduste esinemine oli ELi tasandil laias laastus stabiilne ja suurenes veidi enamikus liikmesriikides, vähenedes suurel määral vaid üksikutes riikides

Rahuldamata vajadus arstiabi järele inimeste enda hinnangul, 2024. aasta tase ja muutus eelmise aastaga võrreldes (% , sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitaja)

Märkus. Rahuldamata arstiabivajadus inimeste enda hinnangul on saadud rahalisi põhjuseid, pikka ootejärjekorda ja vahemaid arvesse võttes. Telgede ristumispunkt on ELi kaalumata keskmine. Selgitus on esitatud lisas. Leedu andmed on esialgsed.

Allikas: Eurostat [[tespm110](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

Rahuldamata arstiabivajadusest teatanud inimeste osakaal püsis ELis 2024. aastal keskmiselt muutumatuna. See osakaal oli ELis 2,5 %, mis on vaid 0,1 protsendipunkti suurem kui 2023. aastal. Kõrgeimate näitajatega (üle 8 %) ja seega kategooriasse „kriitiline olukord“ liigitatud liikmesriigid olid Kreeka, Soome ja Läti, kus see näitaja tegi läbi tagasihoidliku kasvu (0,6 protsendipunkti), püsid esimese aasta taseme lähedal ja oli

³⁰⁰ Euroopa Komisjoni tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi arvutused Eurostati eriväljavõtte põhjal, ELi tööjõu-uuring 2022.

sellel poolel ELi suurimate hulgas (vt joonis 2.4.17). Samal ajal vähenes see näitaja kõige rohkem Eestis, Rumeenias ja Slovakkias. Hoolimata selle aasta märkimisväärsest paranemisest oli rahuldamata ravivajaduste osakaal Eestis endiselt suur („kehv, kuid paranemas“), samas kui Rumeenia ja Slovakkia olukord liigitati kategooriasse „keskmisest parem“. Väikseimad näitajad registreeriti Küprosel, Maltal, Tšehhis, Madalmaades, Saksamaal, Austrias, Luksemburgis ja Ungaris, kus need kõik jäid alla 1 %, kusjuures mõne riigi näitajad siiski veidi kasvasid. Samuti täheldati piirkondlikke erinevusi rahuldamata arstiabivajadustes, kusjuures suurimad erinevused esinesid Itaalias ja Rumeenias (vt 5. lisa joonis 10). Rahuldamata arstiabivajadustest teatamine oli keskmiselt sagedasem ka maapiirkondades kui linnades või eeslinnades (vastavalt 2,8 % ja 2,1 % ELis), kusjuures liikmesriikide vahel olid suured erinevused. Rahuldamata arstiabivajadustest teatamine paistab olema ligikaudu 60 % suurem elanikkonna vaeseimas viiendikus, eriti mõnes riigis (nt 4,9 % vs. 2,2 % Rumeenias, 4,8 % vs. 2,5 % Portugalis, 4 % vs. 2,2 % Rootsis ja 14,4 % vs. 8,4 % Lätis).

2.4.2. Liikmesriikide võetud meetmed

Mitu liikmesriiki on viinud ellu reforme, et parandada kooskõlas nõukogu 2023. aasta soovitusega oma miinimumsissetuleku tagamise kavade piisavust³⁰¹. Piisavuse parandamiseks võttis **Hispaania** 2025. aasta jaanuaris vastu kuningliku dekreediga, millega suurendati miinimumsissetuleku toetust 9 %. **Horvaatia** muutis sotsiaalhoolekande seadust, et suurendada lastega leibkondade puhul põhisummat vähemalt 25 %. Miinimumsissetuleku kasvas muu hulgas ka **Lätis, Leedus ja Luksemburgis**. Piisavuse parandamiseks töötatakse mõnes liikmesriigis, näiteks **Eestis**, välja miinimumsissetulekutoetuste taseme kindlaksmääramise meetodika, samas Lätis suurendati garanteeritud miinimumsissetuleku künnise kontrollväärtust 20 %lt 22 %le mediaansissetuleku tasemest.

Miinimumsissetuleku tagamise kavade katvuse parandamiseks võttis mitu liikmesriiki meetmeid miinimumsissetuleku maksmise tingimuste lihtsustamiseks ja haldustakistuste vähendamiseks. **Eestis** on ette nähtud sotsiaalhoolekande seaduse muudatused, et lihtsustada taotlusprotsessi, hankides andmeid riiklikest registritest ja kohaldades kogu riigis standardset lähenemisviisi. **Luksemburgis** on 2025. aasta lõpuks vastu võetavas uues riiklikus vaesusevastases kavas muu hulgas välja kuulutatud sotsiaaltoetuste ja nendega seotud päringute ühtse kontaktpunkti loomine, et parandada sotsiaaltoetuste kasutuselevõttu. **Rumeenia** käivitas 2024. aasta jaanuaris kaasava miinimumsissetuleku programmi, et suurendada toetustega kaetust ja parandada toetuse piisavust ning tagada samal ajal toetusesaajate jaoks tööturuasutuste pakutavate teenuste kättesaadavus. **Horvaatia** võttis 2025. aasta märtsis vastu mitu muudatust, et parandada sotsiaaltoetuste katvust, piisavust ja suunatust, pöörates erilist tähelepanu püsiva vaesuse all kannatavatele inimestele.

Kooskõlas aktiivse kaasamise lähenemisviisiga tehakse jõupingutusi tööturule integreerimise hõlbustamiseks, sealhulgas miinimumsissetuleku saajate jaoks. **Portugal** võimaldab uus tööstiiimulite kava kombineerida töötulu ja sotsiaaltoetust. Veel mitu liikmesriiki on teinud jõupingutusi miinimumsissetuleku saajate aktiveerimismeetmete parandamiseks. **Rumeenias** rakendati taaste- ja vastupidavuskava raames uus kaasava miinimumsissetuleku programm, milles on sätestatud, et 2025. aasta teise kvartali lõpuks osaleb vähemalt 60 % toetusesaajatest vähemalt ühes aktiivse tööturu meetmes.

³⁰¹ Vt [nõukogu 30. jaanuari 2023. aasta soovitus piisava miinimumsissetuleku kohta, mis tagab aktiivse kaasamise](#).

Liikmesriigid on jätkanud algatuste rakendamist, et parandada juurdepääsu sotsiaalteenustele ning energia- ja transporditeenuste taskukohasust, eelkõige haavatavate rühmade jaoks. Hispaania on eraldanud 198,7 miljonit eurot, et tõhustada piirkondlikke ja kohalikke teenuseid, millest saavad kasu abi vajavad lapsed ja pered. **Rumeenias** käivitati 2000 maapiirkonna omavalitsuses integreeritud kogukonnateenuste programm, mis hõlmab integratsioonimeeskondade loomist ja sotsiaalteenuste valdkonna töötajate koolitamist, eesmärgiga pakkuda ESF+ toetusel terviklikke teenuseid vähemalt 450 000 haavatavale inimesele. **Luksemburg** on suurendanud oma toetust väikese sissetulekuga leibkondadele, kolmekordistades 2025. aastal energiatoetust ja laiendades (osaliselt) toetuskõlblikkust neile, kes teenivad kuni 30 % üle sissetulekukünnise. **Madalmaades** võeti 2025. aastal kasutusele 60 miljoni euro suuruse eelarvega ajutine abikava, et aidata väikese sissetulekuga leibkondadel oma energiaarvete maksmisega toime tulla. **Portugal** on laiendanud juurdepääsu ühistranspordile, pakkudes tasuta sõidukaarte kõigile alla 23aastastele, olenemata sellest, kas nad on asunud õppima mõnes haridusasutuses.

Aastatel 2024–2025 oli mõne liikmesriigi võetud meetmete eesmärk parandada kooskõlas nõukogu 2019. aasta soovitusega³⁰² töötajate ja iseenda tööandjate juurdepääsu sotsiaalkaitsele, eelkõige töötushüvitistele. Prantsusmaa parandas katkendliku tööstaažiga töötajate, eelkõige hooajatöötajate ja endiste vangide juurdepääsu, samal ajal kui **Itaalia** leevendas nõudeid, mida kohaldatakse hüvitistele juurdepääsul neile, kes töötavad kunsti valdkonnas ja kelle tööstaaž võib olla katkendlik. **Eesti** 2026. aastal jõustuv reform hüvitiste baasmäära kehtestamiseks peaks parandama ebatüüpilises töösuhtes olevate isikute või projektipõhiselt töötavate isikute juurdepääsu, lühendades töötushüvitisele kvalifitseerumise perioodi kaheksale töökuule kolme aasta jooksul. **Poola** valmistab ette õigusakti, millega toetatakse elukutseliste kunstnike kaasamist sotsiaalkindlustussüsteemi (ja mis hakkab kehtima alates 2026. aasta keskpaigast), ning 2025. aastal läbiviidud reformiga kaotati riigis põhitoetuse vähendamine (20 % võrra) töötajate puhul, kelle töötuskindlustuse sissemaksete periood on lühem kui viis aastat.

Liikmesriigid keskendusid sotsiaalkaitsega kaetuse parandamisele iseenda tööandjate ja ebatüüpilisi tööhõivevorme kasutavate töötajate puhul. Alates 2025. aastast laiendas Küpros neile vanemapuhkuse õigusi ning õnnetuste ja kutsehaigustega seotud hüvitisi. **Malta** laiendas tasustatud isapuhkuse iseenda tööandjana tegutsevatele isadele. **Belgias** peavad digiplatvormid alates 2026. aastast kindlustama nende juures iseenda tööandjana töötavad isikud tööõnnetuste vastu. **Horvaatia** on parandanud või kavatses parandada iseenda tööandjate puhul kehtivaid kavu haigushüvitiste osas ning **Itaalia** nii haigushüvitiste kui ka vanemapuhkuse osas. **Madalmaad** valmistavad ette uut seadust, millega kehtestatakse kõigile iseenda tööandjatele kohustuslik esmane invaliidsuskindlustus. Alates 2025. aastast muudetakse **Tšehhis** töölepingute läbivaatamise käigus kindlustuskünniseid ning laiendatakse nende kaetust haigus-, pensioni- ja mõningate puhkuseõiguste osas, samas kui **Bulgaaria** pikendas tööõnnetustest või haigustest tingitud ajutise töövõimetuse korral hüvitise maksmise perioode lühiajaliste põllumajandustöötajate jaoks. **Hispaania** taastas „alaliste hooajatöötajate“ hüvitiste puhul kordaja, et kohandada hüvitiste arvutamist ning parandada selliste töötajate juurdepääsu töövõimetus- ja vanaduspensionidele, ning kohandas tootmistsükli põhiselt sõlmitud tähtajalisi lepinguid põllumajandus- ja põllumajandusliku toidutööstuse sektorile. **Horvaatia** laiendas rasedus- ja sünnitus-, vanema- ja isadushüvitisi,

³⁰² Vt [nõukogu 8. novembri 2019. aasta soovitus, milles käsitletakse töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate juurdepääsu sotsiaalkaitsele](#).

tõstes hüvitiste taset, leevendades nõudeid ning laiendades hüvitistega kaetust iseenda tööandjatele, osalise tööajaga töötajatele ja teistele tõrjutud töötajatele.

Mitu liikmesriiki jätkas sotsiaalkaitsekavade läbipaistvuse parandamist ja lihtsustamist, sealhulgas digivahendite kasutuselevõtu kaudu. Näiteks käivitas **Hispaania** 2024. aasta septembris uue mobiilirakenduse, et anda ajakohast teavet, ning avas 2025. aasta jaanuaris uue veebisaidi, mille kaudu on loodud telemaatiline juurdepääs pensione ja hüvitisi puudutavatele menetlustele, teabele ja teenustele. **Slovakkia** suurendas 2024. aasta keskel veelgi oma veebiteenuste läbipaistvust ning võimaldab kindlustatud isikul kasutada e-kontot selleks, et sisestada reaalsajas andmeid haigus- ning rasedus- ja sünnitushüvitiste kohta (lisaks pensionide ja sissemaksete andmetele). **Tšehhi** võttis 2025. aasta keskel vastu ka lihtsustamismeetmed, millega ühtlustati pensioni maksmise menetlusi välismaal elavatele pensionisaajatele. **Saksamaa** arendas aastatel 2024–2025 taaste- ja vastupidavusrahastu toel edasi oma digitaalset pensioniregistrit (Digitale Rentenübersicht), laiendades teenuseosutajate ühendusi ja parandades veebipõhist juurdepääsu kogu pensioneid käsitlevale teabele.

Mitme reformi eesmärk oli leevendada lapsevanemate finantskoormust ja aidata rahaliste hüvitiste abil kõrvaldada laste vaesust. ESF+ toetusel töötab **Bulgaaria** välja äärmises vaesuses elavate laste kaardistamise süsteemi. Mitmes teises riigis suurendati lapsetoetusi (nt **Küpros**, **Malta**) või lapsehooldustoetusi (nt **Läti** suurendas puudega lapse toetust). 2024. aastal käivitati **Hispaanias** ESF+ist rahastatav programm, mille käigus jagatakse laetavaid kaarte ja kuponge ning mida rakendab Hispaania Punane Rist, et toetada ülalpeetavate lastega perekondi, kelle sissetulek jääb allapoole vaesuspiiri. **Iirimaa** võttis kasutusele vastsündinutoetuse, mille raames makstakse 1. jaanuaril 2025 või pärast seda sündinud laste vanematele lisaks esimese kuu lapsetoetusele ühekordselt toetust 280 eurot. 2024. aastal suurendas **Malta** oma sünnipreemiat esimese lapse puhul 500 euronit ja leibkonna iga järgmise lapse puhul 1000 euronit. Lisaks sünnitoetustele on **Prantsusmaal** tehtud veel parandusi seaduseelnõus, mille eesmärk on laiendada peretoetusi vanematele alates nende esimese lapse sünnist varasema teise lapse sünni asemel, toetades seeläbi ühe lapsega perekondi, kes seisavad silmitsi suure vaesusriskiga. **Iirimaa** laiendas ka oma töötavate perede toetusega kaetust ning alandas madalapalgaliste lastega töötajate majandusliku olukorra hindamise alusel kindlaksmääratud sissetulekupiiri. **Soome** on teinud ettepaneku reformida lastetoetuste seadust, et suurendada selle osakaalu lastega abikõlblike leibkondade sissetulekuallikana.

Kooskõlas Euroopa lastegarantiiga on ellu viidud mitmeid reforme, et parandada laste juurdepääsu peamistele kaupadele ja teenustele. Näiteks **Portugal** rakendab programmi, mille raames pakutakse 5 000 lapsele tasuta koolieelset haridust, keskendudes piirkondadele, kus avaliku sektori ja solidaarsusvõrgustiku võimalused on piiratud. Algatus hõlmab lepingute sõlmimist lapsehoiuteenust osutavate eraõiguslike asutuste, kooperatiivide ja sotsiaalharidusasutustega, et avada 200 uut koolieelset haridusasutust, kusjuures aastatel 2025–2028 tehakse märkimisväärseid investeringuid. **Küpros** käivitas taaste- ja vastupidavusrahastu toel reformi, et laiendada tasuta kohustuslikku koolieelset haridust kõigile üle 4aastastele lastele. **Läti** suurendas puudega laste lapsehoiutoetust 313 eurolt 413 eurole kuus, et anda peredele täiendavat rahalist toetust hooldusega seotud kulude katmiseks. **Poolas** võeti vastu lastehoiuasutuste kvaliteedistandardid. Lisaks alusharidusele ja lapsehoiule võttis **Küpros** ESF+ kaasrahastatud algatuse raames kasutusele haavatavatele õpilastele hommikusöögi pakkumise riiklikes koolides. **Rumeenias** käivitas valitsus ESF+ toel programmi „Tervislik söök“, mille raames pakutakse haavatavates koolides õppijatele iga päev sooja toitu või antakse toidupakk, aidates kaasa nende heaolule. Samuti luuakse sellega 150 päevahoiukeskusest koosnev võrgustik, et vältida laste eraldamist oma

perekonnast, pakkudes taaste- ja vastupidavusrahastu toel sihtotstarbelisi tegevusi nii lastele kui ka vanematele.

Liikmesriigid on võtnud meetmeid, et parandada puuetega inimeste tööhõivevõimalusi ja teenuste kättesaadavust. **Bulgaaria** suurendas aktiivsete tööturupoliitika meetmete rahastamist, sealhulgas subsideeritud töö- ja koolitusvõimaluste pakkumist puuetega inimestele. **Kreeka** edendab puuetega inimeste värbamist kohalike omavalitsuste asutustesse. **Rumeenia** töötas välja maapiirkondade omavalitsuste osutatavad kogukonnapõhised integreeritud teenused, et parandada juurdepääsu tervishoiu-, haridus- ja sotsiaalteenustele. Sarnase eesmärgiga võttis **Hispaania** vastu meetmed, et parandada juurdepääsu peamistele tugiteenustele, nagu isiklik abistamine, koduhooldus ja kaughooldus. Mõned liikmesriigid jätkasid investeerimist puuetega inimeste hooldusasutuste teenustesse, et suurendada nende suutlikkust (näiteks **Malta** ja **Hispaania**), või parandada nende kvaliteeti (**Rumeenia**). **Hispaania** ja **Eesti** võtavad meetmeid tugitehnoloogiate, sealhulgas digilahenduste kättesaadavuse parandamiseks.

Mitu liikmesriiki on kodutuse vastu võitlemiseks välja töötanud ja vastu võtnud integreeritud pikaajalised riiklikud strateegiad. **Saksamaa** käivitas 2024. aasta aprillis esimest korda kodutuse vastu võitlemise riikliku tegevuskava, milles esitatakse riiklikud suunised föderaalvalitsuse, liidumaade ja omavalitsuste koordineeritud tegevuseks. **Portugal** ajakohastas oma mitmeaastast kodutute integreerimise strateegiat, kuhu on sisse viidud hoiatussüsteem riskiolukordade jaoks, juhtumihaldurite personaalsed sekkumised kohalikul tasandil ning põhimõtte „kõigepealt eluase“ rakendamise võimalused ja jagatud korterite arvu suurendamine. **Sloveenia** kavatses esimest korda vastu võtta kodutuse ennetamise ja kaotamise strateegia, esitades kodutuse määratluse ning keskendudes piisavale, stabiilsele, kättesaadavale ja turvalisele majutusele kõigi jaoks.

Pensionid ja aktiivsena vananemine on liikmesriikide reformikavades jätkuvalt tähtsal kohal, kusjuures enamiku meetmete eesmärk on toetada pikemat tööiga ja lükata pensionile jäämine edasi. **Iirimaal** võimaldab 2025. aasta tööhõiveseadus inimestel pensioniikka jõudes töötamist jätkata, välja arvatud juhul, kui tööandja nõuab töötaja pensionile jäämist ja suudab esitada selle kohta õiguspärased ja proportsionaalsed põhjendused. **Maltal** saavad need, kes on pensionile jäämiseks kogunud piisavalt sotsiaalkindlustusmaksid, suuremat pensionilisa iga täiendava aasta eest, mil nad jäävad tööle kuni 65aastaseks saamiseni. **Belgias** saavad iseenda tööandjad alates 2025. aasta oktoobrist koguda täiendavaid pensioniõigusi, kui nad jätkavad töötamist ja teevad sotsiaalkindlustusmaksid ka pärast pensioniikka jõudmist. **Luksemburg** omalt poolt võrdsustab töötajate ja iseenda tööandjate sotsiaalkindlustusmaksete kogumise eeskirjad, kui nad kombineerivad ennetähtaegsed vanadus- või töövõimetuspensionid kutsetegevusega. **Leedus** võeti kasutusele täiendavad stiimulid vanemaealiste ja puuetega inimeste töötamiseks, laiendades sotsiaalabi alla kuuluvate vanadus- ja invaliidsuspensionide maksmist nendesse rühmadesse kuuluvatele töötajatele. **Itaalia** kehtestas stiimulid neile, kes vastavad teatavate ennetähtaegselt pensionile jäämise kavade kõlblikkusnõuetele ja jätkavad siiski töötamist. **Tšehhis** ja **Taanis** tõsteti seadusjärgset pensioniiga. **Kreekas** esitati põhjalik aktiivsena vananemise ja demograafilise arengu tegevuskava, **Bulgaaria** jätkas oma aktiivsena vananemise strateegia rakendamist ja **Küpros** töötas selle strateegia esmakordselt välja. **Tšehhis** laiendati riskantsetel kutsealadel töötavate inimeste ennetähtaegselt pensionile jäämist ning **Madalmaade** ennetähtaegselt pensionile jäämise kava (mis sisaldas füüsiliselt nõudlike töökohtade töötajate jaoks maksuvabastusi) puhul parandati sihtrühmadele suunatud ja kava pikendati 2029. aastani.

Mitu riiki on võtnud meetmeid pensionide piisavuse parandamiseks ja madalate pensionidega inimeste toetamiseks. **Maltal** võeti selleks meetmeid, sealhulgas suurendati 2025. aastal veidi kõiki vanaduspensione, järk-järgult suurendati lesepensione ning 75–79aastastele eakatele määrati kõrgem toetuse määr, samuti suurendati üle 61aastaste pensionäride maksuvabastusi. Kohandusi tehti ka elukalliduse preemias. **Itaalias** otsustati 2025. ja 2026. aastaks ajutiselt suurendada miinimumpensione ning kehtestada ebasoodsas olukorras olevatele pensionäridele sotsiaaltoetused, samas **Portugal** kehtestas väikese pensioniga pensionäridele erakorralise pensionilisa. **Lätis** suurendati minimaalset vanaduspensionit ja järk-järgult taaskehtestatakse riiklik vanadus- ja töövõimetuspension. **Leedu** indekseeris kõik vanadus-, invaliidsus- ja toitjakaotuspensionid, samal ajal kui **Rumeenia** peatas 2025. aastal hiljuti kasutusele võetud sotsiaaltoetuste indekseerimise mehhanismi miinimum- ja väikese pensioni saajate jaoks ning annab selle asemel ühekordset rahalist abi. **Taani** suurendas lisapensioneid kasutades selleks lennureisijatasu laekumisi. Paljud liikmesriigid võtsid meetmeid, et tugevdada invaliidsushüvitiste taset ja piisavust (**Eesti, Prantsusmaa, Küpros, Rumeenia, Hispaania, Sloveenia**) ja hooldajate rahalist toetust (**Malta, Slovakkia, Rumeenia**).

Mõnes liikmesriigis võeti meetmeid, et toetada pensionide piisavust, aidates samal ajal kaasa pensionide jätkusuutlikkuse tagamisele, sealhulgas mitmesambaliste pensionisüsteemide arendamise kaudu. **Itaalias** saavad üksikisikud nüüd vabatahtlikult maksta lisaks standardmäärale täiendavat pensionimakse määrat. **Lätis** kanti riiklikult rahastatavate pensionimaksete määrade 1 % teise samba riiklikust pensionifondist üle jooksvalt finantseeritava pensioniskeemi esimesse pensionisambasse. **Iirimaa** võttis kasutusele automaatse liitumise pensionisäästude süsteemiga, mis käivitatakse 1. jaanuaril 2026. **Malta** teatas sarnastest automaatse liitumise meetmetest, pikendas sissemakseperioodi ning tegi pensionisissetuleku mitmekesistamise edendamiseks haridusalgatusi ja tugevdas maksusoodustusi, et soodustada kolmanda samba pensioniskeemide kasutuselevõttu. **Horvaatias** viiakse ellu ulatuslikke pensionireforme, et tagada nii pensionide piisavus kui ka jätkusuutlikkus, samal ajal kui **Bulgaarias** on käimas pensionisüsteemi läbivaatamine ja **Maltal** on kavas seda teha.

Liikmesriigid on võtnud meetmeid, et tugevdada tervishoiuteenustega kaetust ning parandada võrdset juurdepääsu neile ja nende kvaliteeti. **Bulgaaria** riikliku tervisekassa 2025. aasta eelarvet suurendati 16 %, sealhulgas meetmete jaoks, millega laiendatakse vähi sõeluuringute katvust ja toetatakse apteekide alateenindatud piirkondades. **Taani** rakendab 2025. aastal 20 aasta suurima reformi, et lühendada ooteaegu, laiendada patsientide valikuvõimalusi ja parandada raviteenuste kättesaadavust. Alates 2025. aasta jaanuarist suurendati **Eestis** raviteenuste kasutamisel patsiendi omaosalust, et suurendada rahastamist, samal ajal koondati alates 2024. aasta detsembrist taaste- ja vastupidavuskava raames haiglaid, et parandada raviteenuste tõhusust ja vähendada rahuldamatat arstiabivajadusi. **Saksamaa** algatas 2024. aasta novembris reformi haiglasektori ümberkorraldamiseks ja võttis kasutusele uue hüvitamissüsteemi, et vähendada tarbetuid meditsiiniprotseduure. Alates 2025. aasta jaanuarist laiendas **Läti** hüvitatavate ravimite loetelu, suurendas ravimite riiklikku hüvitamise taset, kehtestas ravimitootjatele hinnalaed ja piiras esmaste retseptide puhul kaasmakseid. **Poola** taaste- ja vastupidavuskava raames toetatakse riiklikku kardioloogiavõrgustikku, mis loodi 2025. aasta juunis vastu võetud seadusega ja millega parandatakse kardioloogilist ravi kogu riigis.

On astutud samme, et tugevdada esmatasandi tervishoidu, tõhustada teenuste integreerimist ja edendada digitaliseerimist, sealhulgas andmevahetuse toetamist. 2025. aasta alguses korraldas **Iirimaa** Sláintecare'i reformi raames ümber oma tervishoiusüsteemi ja asutas kuus uut tervishoiupiirkonda, et edendada integreeritud raviteenuste pakkumist,

detsentraliseerida otsuste tegemist ja pakkuda teenuste planeerimisel rahvastikupõhist lähenemisviisi. Alates 2025. aastast on **Luksemburg** teinud tööd selle nimel, et luua diabeedi ja morbiidse rasvumise integreeritud ravivõrgustikud, mis koondavad esmatasandi ja eriarstiabi osutajaid. 2024. aasta septembris teatas **Portugal**, et luuakse uued nn C-mudeli pereterviseüksused, mida haldavad erasektori tervishoiuteenuste osutajad, kuid mis on integreeritud riiklike tervishoiuteenuste võrku, et laiendada juurdepääsu esmatasandi tervishoiuteenustele. 2024. aasta septembris kiitis **Sloveenia** heaks esmatasandi tervishoiu strateegia aastateks 2024–2031. Taaste- ja vastupidavuskava raames on **Kreeka** 2024. aasta novembris reformitud seaduse eesmärk tugevdada esmatasandi arstiabi, laiendada arstide õigust hakata üldarstiks ja soodustada spetsialiseerumist üld-, pere- või sisemeditsiinile. **Horvaatia** viib oma taaste- ja vastupidavuskava raames läbi digitervise reformi ning ühendab riikliku IT-platvormi kaudu onkoloogiaasutused. **Ungari** 2025. aasta taaste- ja vastupidavuskavas keskendutakse tervishoiu digiteerimise edendamisele ja esmatasandi tervishoiu tugevdamisele, sealhulgas perearstikogukondade arendamisele ja krooniliste haiguste paremale ohjamisele. 2024. aasta novembris avaldas **Rumeenia** oma taaste- ja vastupidavuskavas võetud kohustusena riikliku digitervishoiu strateegia aastateks 2024–2030. Selle strateegia eesmärk on parandada digijuhtimist, oskusi, taristut ja innovatsiooni tervishoiu digitaliseerimisel.

Liikmesriigid võtsid ka meetmeid tervishoiutöötajate puuduse vähendamiseks ja töötajate töö hoidmiseks. Taaste- ja vastupidavusrahastu toel võttis **Austria** 2024. aasta lõpuks tööle 150 kogukonnaõde. 2025. aasta juunis laiendas **Prantsusmaa** õdede tööülesandeid, lubades neil läbi viia hüvitatud ennetuskonsultatsioone. **Läti** kiitis oma taaste- ja vastupidavuskava raames heaks tervishoiutöötajate strateegia aastateks 2025–2029, milles keskendutakse parematele töötingimustele ja uutele tööülesannetele. **Malta** töötas oma taaste- ja vastupidavuskava raames välja tervishoiutöötajate vajaduse planeerimise vahendi, et toetada inimressursse, eelarvestamist ja värbamist.

Rahvatervise parandamise meetmed on keskendunud ka ennetamisele ja terviseedendusele, sealhulgas vaimse tervise hoidmisele ja südame-veresoonkonna haiguste ennetamisele. 2024. aasta detsembris võttis **Tšehhi** kasutusele riikliku südame-veresoonkonna tegevuskava aastateks 2025–2035, käivitades uued sõeluuringu- ja ennetusprogrammid, mille kulud katab täies ulatuses kindlustus. **Soome** edendab taaste- ja vastupidavusrahastu toel ennetus- ja varajase avastamise meetmeid piirkondlike integreeritud mitut sektorit hõlmavate teenusemodelite kaudu, mis sisaldavad 22 heaoluteenust, ja mis on suunatud maakondadele. **Slovakkia** taaste- ja vastupidavuskavaga edendatakse vaimse tervise süsteemset parandamist, sealhulgas töötajate koolitamist.

Liikmesriigid on võtnud mitmesuguseid meetmeid, et kohendada ja parandada pikaajalise hoolduse süsteeme vastavalt demograafilistele muutustele ja ühiskondlikele vajadustele. Mõned neist jõupingutustest on suunatud pikaajalise hoolduse teenuste piisavuse ja kättesaadavuse parandamisele integratsiooni tugevdamise, uute hooldusmodelite kasutuselevõtu ning infotehnoloogia kasutamise kaudu. Flandria (**Belgia**) on algatanud nelja-aastase projekti „ToekomstZorg“, et arendada sektoritevahelist pikaajalist hooldust. Taaste- ja vastupidavusrahastu toel ajakohastab ja laiendab **Bulgaaria** oma sotsiaalteenuseid ning kavatseb 2026. aasta juuniks renoveerida hooldusasutusi (ja rajada uusi hooldusasutusi), et need vastaksid sotsiaalteenuste kvaliteedistandarditele (mis on sätestatud 2022. aasta määruses sotsiaalteenuste kvaliteedistandardite kohta). **Taani** pikaajalise hoolduse sektori reformi (2025. aasta juuli) eesmärk on suurendada toetust iseseisvale elule ennetusmeetmete ja individuaalsetel vajadustel põhinevate teenuste kaudu. **Kreeka** pikaajalise hoolduse strateegia (juuli 2024) eesmärk on luua tõhus sotsiaalkaitsesüsteem pikaajalise hoolduse jaoks, määratledes strateegilised eesmärgid ja kehtestades tervikliku juhtimiskava. **Hispaania**

muudab oma taaste- ja vastupidavuskava raames oma hooldusmudelit, rõhutades deinstitutionaliseerimist ja kogukonnapõhist hooldust, mida toetavad investeeringud kaughooldusteenustesse ja hooldusasutustesse. **Horvaatia** teeb koostööd taaste- ja vastupidavusrahastu ning ESF+ toetusega integreeritud pikaajalise hoolduse süsteemi loomiseks ning kavatseb ehitada nullenergiakeskused, et tagada eakate integreeritud hooldus, laiendades samal ajal ka kodu- ja kogukonnapõhiseid hooldusteenuseid. **Leedu** töötab välja uue pikaajalise hoolduse mudeli, mille eesmärk on tõhustada kodu- ja kogukonnapõhist pikaajalist hooldust. **Ungari** on loonud uue partnerlusfoorumi, et jälgida oma pikaajalise hoolduse strateegia rakendamist. **Poola** vaatab läbi oma õigusraamistikku, et määratleda pikaajaline hooldus ja mitteametlik hooldus, võtta kasutusele eakate vautšer, et suurendada rahastamist, ning määratleda pikaajalise hoolduse kvaliteedi tagamise süsteem. **Austria** ajakohastab hooldusreformi meetmeid, et leevendada omastehooldajate olukorda ning parandada tööjõu pakkumist ja tõhusust. **Portugal** on muutnud mitteametlike hooldajate statuuti, hõlbustades taotlusprotsesse ja laiendades hooldajate kättesaadavust pereliikmete hulka mittekuuluvatele isikute puhul. **Sloveenias** on alates 2024. aasta juulist võetud ajutiste meetmete eesmärk parandada hooldusteenusi osutava personali olukorda ja töötingimusi. **Slovakkia** sotsiaalteenuste seaduse muudatusega standarditakse hooldajate toetusi, aidates märkimisväärselt raske puudega inimesi. **Soome** on vähendanud oma töötajate ja patsientide suhet eakate hoolduses, et tagada pikaajalise hoolduse paindlikkus ja kestlikkus kasvava nõudluse, kulururve ja püsiva tööjõupuuduse tingimustes. Mõned liikmesriigid jätkasid investeerimist puuetega inimeste ja eakate hooldusasutuste suutlikkuse suurendamisse (nt **Malta, Hispaania**) või kvaliteedi parandamisse (nt **Rumeenia**).

3. PEATÜKK. SOTSIAALSE LÄHENEMISE RAAMISTIKU ESIMESE ETAPI ANALÜÜS

Esimese etapi riigipõhises analüüsis vaadeldakse tööturgu, oskusi ja sotsiaalarengut igas liikmesriigis, et teha kindlaks ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavad võimalikud riskid, mida tuleb teises etapis lähemalt analüüsida. Riigipõhine analüüs põhineb sotsiaalse lähenemise raamistiku põhimõtetest ja on kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 148. See vastab ka määruse (EL) 2024/1263 artikli 3 lõike 3 punktile b majanduspoliitika koordineerimise ja eelarve mitmepoolse järelevalve kohta. Selles punktis osutatakse, et komisjoni poolt tööhõivesuuniste rakendamise üle tehtav aastapõhine järelevalve Euroopa poolaasta raames hõlmab Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete ja selle peamiste eesmärkide rakendamisel tehtud edusamme sotsiaalvaldkonna tulemustabeli ja sotsiaalset lähenemist ohustavate riskide kindlakstegemise raamistiku põhjal³⁰³. Raamistiku esimese etapi analüüs põhineb sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitajatel ja selles tehakse kindlaks ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavad võimalikud riskid (vt lisateavet käesoleva punkti lõpus olevast metoodikast käsitlevas tekstikastis ning 6. ja 2. lisa). Selleks et teha kindlaks ülespoole suunatud sotsiaalse lähenemisega seotud tegelike probleemide olemasolu ja neid põhjustavad peamised tegurid, järgneb 2026. aasta kevadel teise etapi analüüs. Viimane tugineb suuremale hulgal kvantitatiivsetele ja kvalitatiivsetele tõenditele ning annab ülevaate meetmetest, mida liikmesriigid on probleemide lahendamiseks võtnud või kavandanud. Järgnevalt esitatakse punktis 3.1 sotsiaalse lähenemise raamistikul põhineva esimese etapi analüüsi peamised horisontaalsed järeldused. Riikide analüüs on esitatud punktis 3.2 ning selles on välja toodud, millised riigid vajavad täiendavat analüüsi teises etapis.

3.1 Peamised horisontaalsed järeldused

2024. aasta tööhõive määrades on registreeritud ülespoole suunatud lähenemine ja ELi töötuse määr langes tagasihoidliku majanduskasvu taustal kõigi aegade madalaimale tasemele, millega kaasnes vaesusrisi mõningane vähenemine; mõned ülespoole suunatud lähenemise riskid on siiski kindlaks tehtud tööturu, oskuste ja sotsiaalvaldkonnas³⁰⁴. Ühises tööhõivearuandes kasutatava nn valgusfoorimetoodika kohaldamine sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitajate suhtes aitab teha kindlaks Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamise seisukohast eriti asjakohased probleemid (vt vastavalt 6. ja 2. lisa). Sotsiaalvaldkonna tulemustabeli näitajatest saadud märguannete riigipõhine koondamine võimaldab üldiselt hinnata ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske, millega EL ja liikmesriigid kokku puutuvad. Alljärgnevalt on esitatud kokkuvõtte peamistest horisontaalsetest järeldustest (vt ka tabel 3.1.1 ja joonis 3.1.1).

³⁰³ Lisaks on määruse (EL) 2024/1263 põhjenduses 8 selgitatud: „Osana Euroopa poolaasta raames tehtavast põhjalikust tööhõive ja sotsiaalarengu analüüsist hindab komisjon ülespoole suunatud sotsiaalse lähenemise riske liikmesriikides ning jälgib sotsiaalnäitajate tulemustabelist ja sotsiaalse lähenemise raamistiku põhimõtetest lähtuvalt Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete elluviimisel tehtud edusamme.“

³⁰⁴ EL püsib graafikus, et saavutada oma tööhõive määra eesmärk 78 % 2030. aastaks, kusjuures eesmärgist on puudu ainult 2,2 protsendipunkti. Siiski on vaja teha täiendavaid jõupingutusi, et saavutada ELi 2030. aasta eesmärgid täiskasvanuhariduse ja vaesuse vähendamise valdkonnas. Täiskasvanuhariduses osalemise määr oli 2022. aastal vaid 39,5 % (eesmärk oli 60 %), samas kui vaesuse vähendamiseks tehtud jõupingutused olid 2024. aastaks toonud kaasa üksnes 2,9miljonilise vähenemise (eesmärk oli vähendada vaesust 15 miljoni inimese puhul).

- **Kuigi tööhõive ja pikaajalise töötuse määrade puhul jätkus ülespoole suunatud lähenemine, jäid noorte ja puuetega inimeste tööturutulemused samaks või halvenesid veidi.** Tööhõive määr tõusis peaaegu kõigis (21) liikmesriikides, kuigi olukord paranes eelmiste aastatega võrreldes aeglasemalt. Kasv oli suurem madalama tööhõivemääraga riikides, mis osutab ülespoole suunatud lähenemisele. Samal ajal olid tulemused töötuse määra näitajate osas erinevad. ELi määr oli 2024. aastal kõigi aegade madalaimal tasemel, kuid see näitaja oli liikmesriigiti mõnevõrra erinev, kajastades suhteliselt suurt arvu (kaheksa) olukordi, mida liigitatakse kategooriasse „kriitilises olukorras“ ja „tähelepanu vajav“. Samal ajal püsivad paljudes liikmesriikides märkimisväärsed piirkondlikud ja territoriaalsed erinevused. Pikaajalise töötuse määra areng oli üldiselt positiivsem ning selle näitaja puhul registreeriti ELis 2024. aastal ülespoole suunatud lähenemine. Enamik liikmesriike suutis naiste tööturule integreerimisel teha mõningaid edusamme, kuid lähenemise märke oli vähe ja kokku kaheksa liikmesriiki liigitati selle näitaja järgi endiselt kategooriasse „tähelepanu vajav“ või „kriitiline olukord“. Noorte puhul on edasimineku peaaegu seiskunud, see tähendab, et mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) määr paranes 2024. aastal vaid marginaalselt ning konkreetseid märke ülespoole suunatud lähenemisest ei ole. Ja lõpetuseks, puuetega inimeste tööhõivelõhe suurenes ELi tasandil märkimisväärselt ning liikmesriikide vahel olid erinevused suured ja suurenesid veelgi, kusjuures kaheksa riiki liigitati kategooriasse „tähelepanu vajav“ või „kriitiline olukord“.
- **Hariduse ja oskuste valdkonna aeglane ja ebaühtlane areng piirab inimkapitali arendamise võimalusi ning ohustab konkurentsivõimet ja sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust, kui just märkimisväärselt ei suurendata poliitilisi jõupingutusi.** Täiskasvanuhariduses osalemine (mõõdetuna täiskasvanuhariduse uuringuga) suurenes ELis aastatel 2016–2022 mõnevõrra, kuid liikmesriikide tulemused erinesid, sest kõige suurem edasimineku registreeriti paremate tulemustega liikmesriikides. ELi tööjõu-uuringu andmed näitavad täiskasvanuhariduses osalemise üldist suurenemist ka aastatel 2022–2024³⁰⁵. Sama kehtib aastatel 2021–2023 vähemalt põhiliste digioskustega täiskasvanute osakaalu kohta. Nende kahe näitaja puhul on kategoorias „tähelepanu vajav“ või „kriitiline olukord“ suhteliselt suur arv liikmesriike (vastavalt üheksa ja kümme). See toob esile märkimisväärsed probleemid seoses rohe- ja digipöördega ning vajaduse tugevdada ELi konkurentsivõimet. Samal ajal täheldati ELis 2024. aastal haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkunud noorte (ELET-noored) osakaalu ning alushariduses ja lapsehoius (ECEC) osalemise määra mõningast paranemist. Nende kahe näitaja keskmised varjavad siiski väga suuri erinevusi liikmesriikide vahel, kusjuures 2024. aastal oli rohkem liikmesriike kategoorias „kriitiline olukord“ ja „tähelepanu vajav“ (mõlemal juhul üheksa asemel kümme) ning ülespoole suunatud lähenemise märke ei ole. Samuti tekitab kogu ELis tõsiseid probleeme põhioskuste madal ja langev tase. Kõik see näitab, et selles poliitikavaldkonnas tuleb kooskõlas oskuste liidu algatusega teha märkimisväärsed poliitilisi jõupingutusi.
- **Kuigi vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohu ja sissetulekute ebavõrdsuse näitajad ELi tasandil üldiselt paranesid, püsivad erinevused ja peaaegu kõigi sotsiaalvaldkonna näitajate puhul liikmesriikide vahel ülespoole suunatud lähenemist ei toimunud.** Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate laste osakaal

³⁰⁵ Vt Eurostat [[trng_lfs_17](#)], ELi tööjõu-uuring.

kogurahvastikus vähenes ELis 2024. aastal veidi. Sellest hoolimata olid tulemused liikmesriigiti väga erinevad ning konkreetseid märke lähenemisest ei olnud. 2024. aastal suurenes nende riikide arv, kus suhtelises vaesuses laste olukord liigitati kategooriasse „tähelepanu vajav“ või „kriitiline olukord“, kaheksani. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määra erinevused on osaliselt seotud märkimisväärsete erinevustega sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõjus vaesuse vähendamisele. See näitaja ELis 2024. aastal veidi halvenes ning sellega seoses liigitati kõige rohkem liikmesriike (11) kategooriasse „kriitiline olukord“ ja „tähelepanu vajav“, seega puudus selge ülespoole suunatud lähenemine. Sissetulekute ebavõrdsus (möödetuna S80/S20 näitaja ehk sissetulekukvintiliide suhte kordaja) paranes ja 2024. aastal liigitati kategooriasse „kriitiline olukord“ ja „tähelepanu vajav“ märkimisväärselt vähem liikmesriike. Sellele vaatamata halvenes suurima ebavõrdsuse tasemega riikide olukord veelgi, samal ajal kui heade tulemustega riikide olukord paranes, seega erinevused suurenesid. Täheledatakse ka märkimisväärsed piirkondlikke erinevusi, sealhulgas vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse kõrget määra ELi äärepoolseimates piirkondades. Leibkonna kasutada olev reaalne kogutulu elaniku kohta suurenes 2024. aastal märkimisväärselt. Kuigi olukord paranes kõigis liikmesriikides, registreeriti suurim kasv nende hulgas, kelle tulemused olid juba niigi head, suurendades seeläbi erinevusi, ja üheksa liikmesriiki jäid endiselt kategooriasse „kriitiline olukord“ või „tähelepanu vajav“. Inimeste endi hinnangul põhineva rahuldamata arstiabivajaduse osas teatati olukorra mõningasest halvenemisest ning üldine lähenemine selle näitaja puhul oli 2024. aastal väga väike. Seevastu liiga suurte eluasemekulude määra puhul võis täheldada teatavat ülespoole suunatud lähenemist ning see näitaja paranes peaaegu kahes kolmandikus liikmesriikidest.

Esimese etapi riigipõhise analüüsi käigus tehti kindlaks üheksa liikmesriiki, kelle olukorda on vaja teises etapis põhjalikumalt analüüsida, võttes arvesse probleeme, millele osutavad sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitajad, mis annavad märku ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavatest võimalikest riskidest. Neid riske hinnatakse sotsiaalse lähenemise raamistiku metoodika alusel, milles võetakse arvesse sotsiaalvaldkonna tulemustabeli iga põhinäitaja taset ja iga-aastast muutust ELi keskmisega võrreldes, nagu on kirjeldatud asjaomastes tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee põhisoovitustes ja nende aluseks olevas töörühma aruandes (vt tekstikast käesoleva punkti lõpus). Kõnealused liikmesriigid on Bulgaaria, Kreeka, Hispaania, Itaalia, Leedu, Luksemburg, Rumeenia, Läti ja Soome. Neist seitse esimest liikmesriiki läbisid teise etapi analüüsi ka eelmisel aastal (kuigi mõnes liikmesriigis täheldati olukorra paranemist, nagu on kirjeldatud käesolevas peatükis), kuid Läti ja Soome kaasatakse sel aastal esimest korda³⁰⁶ ning Horvaatia, Eesti ja Ungari, kes läbisid eelmisel aastal teise etapi analüüsi, jäävad käesoleval aastal sellest välja³⁰⁷. Eespool nimetatud üheksa riigi puhul tehti kindlaks

³⁰⁶ Läti puhul on see tingitud NEET-noorte osakaalu ning töötuse ja pikaajalise töötuse määra suurenemisest. Samuti on see seotud sotsiaalsiirete (v.a pensionid) väikese ja väheneva mõjuga vaesuse vähendamisele ning alla kolmeaastaste laste ametlikus lapsehoius osalemise järsu vähenemisega. Soome puhul on teise etapi analüüsi põhjused peamiselt seotud töötuse ja pikaajalise töötuse määra suhtelise halvenemisega.

³⁰⁷ Eestit, Ungarit ja Horvaatiat, kes olid samuti eelmisel aastal analüüsi teises etapis, käesoleval aastal ei käsitleta. Eesti jääb sellest rühmast välja, kuna riigis on paranenud järgmised näitajad: sissetulekute ebavõrdsus, leibkonna kasutada olev sissetulek, vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste määr, sotsiaalsiirete mõju vaesuse vähendamisele ja rahuldamata vajadus arstiabi järele. Ungari puhul ei tehta teise etapi analüüsi, sest viimased andmed näitavad, et paranenud on järgmised näitajad: haridussüsteemist varakult lahkunud noorte osakaal, vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste määr (üldiselt ja laste puhul), puudega inimeste tööhõivelõhe ja pikaajalise töötuse määr. Horvaatia puhul on 2024. aastal tegemist kõigi

ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavad võimalikud riskid seoses probleemse olukorraga paljudes poliitikavaldkondades, kusjuures Läti, Leedu, Luksemburgi ja Soome puhul mängis olulist rolli ka aja jooksul toimunud olukorra halvenemine mõnes poliitikavaldkonnas. Näitajad, mis osutavad ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavatele võimalikele riskidele enamikus eespool nimetatud riikides, hõlmavad sissetulekute ebavõrdsust, üldist vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määra ja sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele, millele järgnevad madala haridustasemega noorte (ehk varakult haridussüsteemist lahkunud noorte) ja mittetöötavate ja mitteõppivate noorte osakaal, tööhõive määr, leibkonna kasutada oleva reaalse kogutulu kasv elaniku kohta, vähemalt põhiliste digioskustega elanikkonna osakaal ja vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr laste puhul. Nimetatud üheksa liikmesriigi olukorda analüüsivad komisjoni talitused 2026. aasta kevadel põhjalikumalt teises etapis.

sissetulekuid ja elamistingimusi käsitleval ELi statistikal põhinevate sotsiaalsete näitajate aegriidade katkemisega, mis ei võimalda muutusi sisuliselt tõlgendada. Eelkõige puudutab struktuurne katkestus vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste (üldiselt ja laste puhul) olukorda, mis jäi kategooriasse „tähelepanu vajav“.

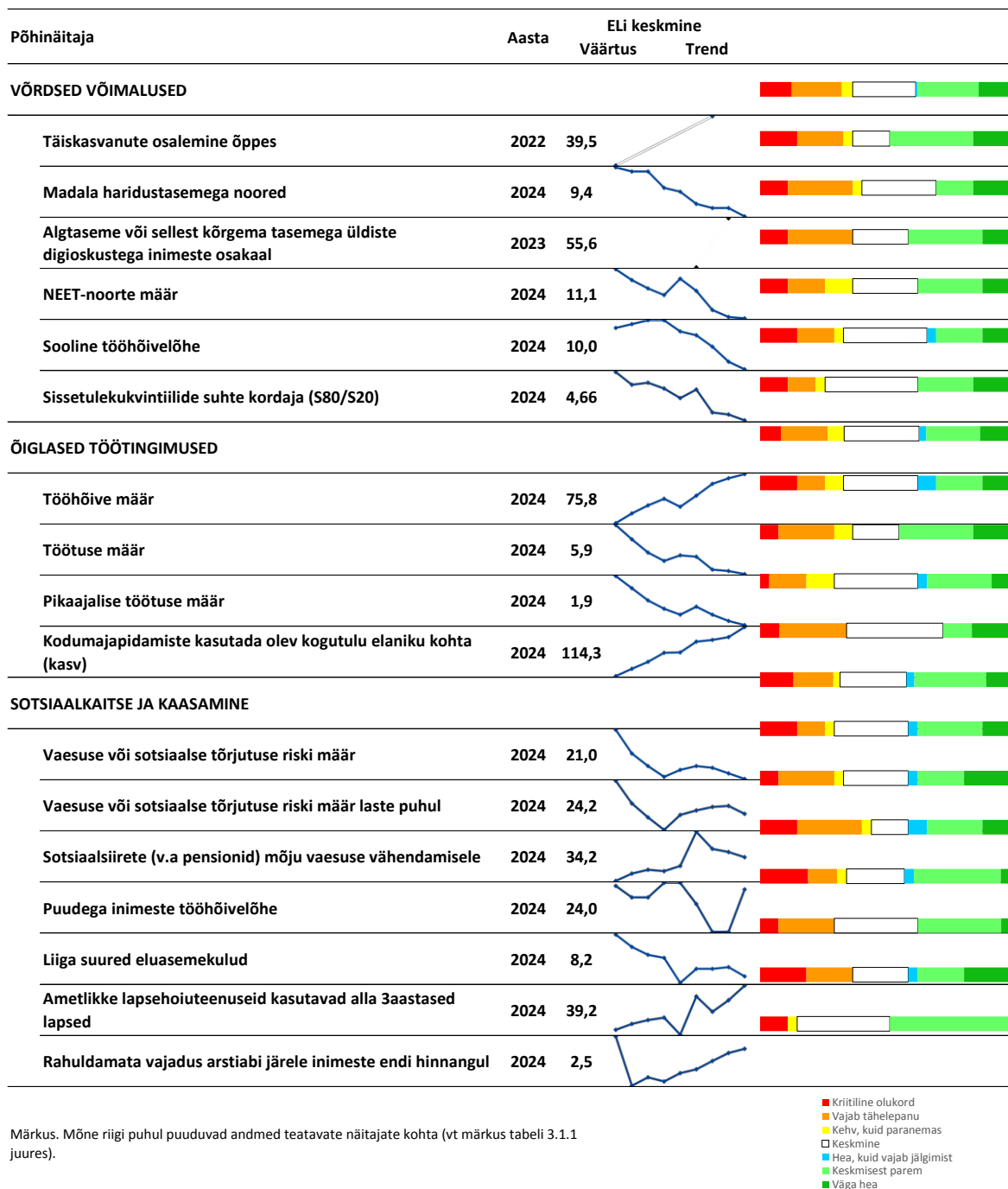
Tabel 3.1.1. Sotsiaalvaldkonna tulemustabel: ülevaade probleemidest liikmesriikide lõikes põhinäitajate kaupa

		Väga tubli	Keskmisest parem	Hea, kuid vajab jälgimist	Keskmine	Kehv, kuid paranemas	Tähelepanu vajav	Kriitiline olukord	
Võrdsed võimalused	Täiskasvanute osalemine õppes (viimase 12 kuu jooksul, v.a juhendatud töökohapõhine õpe, % elanikest vanuses 25–64 aastat)	2022	DE, HU, NL, SE	AT, DK, EE, FI, FR, IE, LU, MT, SK		BE, ES, LV, PT	RO	CY, HR, IT, LT, SI	BG, CZ, EL, PL
	Madala haridustasemega noored (% elanikest vanuses 18–24 aastat)	2024	EL, HR, IE, PL	BG, CZ, PT, SI		AT, BE, FI, FR, LV, MT, NL, SE	HU	CY, DK, EE, IT, LT, LU, SK	DE, ES, RO
	Algtaseme või sellest kõrgema tasemega üldiste digioskustega inimeste osakaal (% elanikest vanuses 16–74 aastat)	2023	FI, IE, NL	AT, BE, CZ, DK, EE, ES, HU, SE		DE, EL, FR, LT, MT, PT		CY, HR, IT, LU, LV, SI, SK	BG, PL, RO
	NEET-noorte osakaal (% kõigist elanikest vanuses 15–29 aastat)	2024	MT, NL, SE	CZ, DE, DK, HR, IE, PT, SI		AT, BE, ES, FI, HU, PL, SK	BG, CY, EL	EE, FR, LU, LV	IT, LT, RO
	Sooline tööhõivelõhe (protsendipunktides)	2024	EE, LT, LV	HR, HU, LU, PT, SE	FI	AT, BE, BG, DE, ES, FR, IE, NL, SI	CZ	CY, DK, PL, SK	EL, IT, MT, RO
	Sissetulekukvintilide suhte kordaja (S80/S20)	2024	BE, CZ, SI, SK	FI, IE, MT, NL, PL, RO		AT, CY, DE, DK, EE, FR, HR, HU, LU, SE	PT	EL, ES, IT	BG, LT, LV
Õiglased tööttingimused	Tööhõive määr (% elanikest vanuses 20–64 aastat)	2024	CZ, MT, NL	CY, DE, DK, HU, IE	EE, SE	AT, BG, LT, LV, PL, PT, SI, SK	EL, HR	FI, FR, LU	BE, ES, IT, RO
	Töötuse määr (% tööjõust vanuses 15–74 aastat)	2024	CZ, DE, MT, PL	BG, CY, HR, HU, IE, IT, NL, SI		AT, BE, PT, RO, SK	EL, ES	DK, EE, FR, LT, LU, LV	FI, SE
	Pikaajalise töötuse määr (% tööjõust vanuses 15–74 aastat)	2024	MT, NL	AT, CY, CZ, DE, IE, PL, SI	DK	BE, BG, FR, HR, HU, LT, LU, RO, SE	EL, ES, IT	EE, FI, LV, PT	SK
	Leibkonna kasutada oleva reaalse kogutulu kasv elaniku kohta (indeks, 2008 = 100)	2024	HU, MT, PL, RO	HR, LT, PT		CZ, DE, DK, EE, FR, IE, LV, SE, SI, SK		AT, BE, CY, ES, FI, LU, NL	EL, IT
Sotsiaalkaitse ja kaasamine	Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr (% kogu elanikkonnast)	2024	CZ, NL, SI	AT, CY, DK, EE, IE, PL, SE	FI	BE, DE, FR, HU, LU, MT, PT, SK	RO	HR, IT, LV	BG, EL, ES, LT
	Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr laste puhul (% elanikest vanuses 0–17 aastat)	2024	CY, CZ, DK, NL, SI	EE, IE, LV, PL, SK	FI	AT, BE, DE, HU, LT, PT, SE	RO	EL, FR, HR, IT, LU, MT	BG, ES
	Sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele (suhtelise vaesuse määra vähenemise %)	2024	BE, DK, FI	AT, CZ, EE, NL, PL, SE	FR, IE	CY, IT, SI, SK	RO	BG, DE, ES, HU, LT, LU, MT	EL, HR, LV, PL
	Puudega inimeste tööhõivelõhe (protsendipunktides)	2024	SI	AT, CZ, DE, EE, FI, FR, LV, NL, SE	PT	CY, DK, EL, HU, MT, SK	BG	BE, ES, IT	HR, IE, LT, PL, RO
	Liiga suurte eluasemekulude määr (% kogu elanikkonnast)	2024	CY	BG, HR, IE, IT, LU, NL, PL, RO, SI		AT, BE, CZ, ES, FI, FR, LV, MT, SK		DE, EE, HU, LT, PT, SE	DK, EL
	Ametlikku lapsehoius osalevad alla 3aastased lapsed (% alla 3aastastest elanikest)	2024	FR, NL, PT, SE, SI	BE, ES, FI, LT, LU	DK	AT, CY, EE, EL, HR, IT		BG, DE, IE, LV, MT	CZ, HU, PL, RO, SK
	Rahuldamata vajadus arstiabi järele inimeste endi hinnangul (% elanikest vanuses 16+ aastat)	2024		AT, BE, BG, CY, CZ, DE, HR, HU, LU, MT, NL, RO, SK		DK, ES, FR, IE, IT, LT, PL, PT, SE, SI	EE		EL, FI, LV

Märkus. Ajakohastatud 30. oktoobril 2025. Täiskasvanuhariduses osalemise näitaja eelviimane väärtus on 2016. aasta kohta ja liigitus põhineb selle väärtuse muutumisel kuni 2022. aastani. Kuna vähemalt põhiliste üldiste digioskustega inimeste osakaalu näitaja jaoks kogutakse andmeid üle aasta, põhineb liigitus selle muutumisel aastatel 2021–2023. Bulgaaria kohta ei ole kättesaadavad leibkonna kasutada oleva kogutulu kasvu andmed inimese kohta. Puuetega inimeste tööhõivelõhe andmed Luksemburgi kohta puuduvad. Katkestused aegridades ja muud märked on esitatud 3. ja 4. lisas.

Joonis 3.1.1. Ülevaade tööhõive-, oskuste ja sotsiaalvaldkonna suundumustest ja probleemidest sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitajate kaupa

ELi keskmised näitajad, suundumused ja ühise tööhõivearuande konkreetse liigitusega liikmesriikide jaotus kõikide hulgas iga põhinäitaja puhul, samuti koondatuna sotsiaalõiguste samba kolme peatüki kaupa

Tekstikast 3.1.1. Sotsiaalsed lähenemist käsitleva esimese etapi riigipõhises analüüsis ülespoole suunatud lähenemist ohustavate võimalike riskide kindlakstegemisel kasutatud meetodika

Analüüsis tuginetakse olemasolevatele vahenditele, mis on koostöös liikmesriikidega viimastel aastatel välja töötatud ning mis põhinevad eeskätt sotsiaalvaldkonna tulemustabelil ja ühise tööhõivearuande nn (valgusfoori)meetodikal³⁰⁸. Riigipõhise analüüsi esimene etapp tehakse sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitajate tervikliku kogumi põhjal. Iga näitajat vaadeldakse ühise tööhõivearuande meetodika alusel, mis määrab kindlaks liikmesriigi suhtelise olukorra; seda olukorda väljendatakse standardhälbena nii näitaja väärtuse absoluutse taseme kui ka eelneva aastaga võrreldes toimunud muutuse keskmisest (tehnilised üksikasjad on esitatud 4. lisas). Tulemused esitatakse kokkuvõtlikult ühes seitsmest iga näitaja võimalikust kategooriast asjaomase riigi puhul („väga tubli“, „keskmisest parem“, „hea, kuid vajab jälgimist“, „keskmine“, „kehv, kuid paranemas“, „tähelepanu vajav“ ja „kriitiline olukord“). See on vastavuses värviskaalaga rohelisest punaseni.

Kõiki sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitajaid hinnatakse, et teha kindlaks, kas need võivad põhjustada võimalikke riske ülespoole suunatud sotsiaalsele lähenemisele ja kas on vaja täiendavat teise etapi analüüsi. Liigitus „kriitiline olukord“ osutab liikmesriikidele, kelle konkreetse näitaja tulemus on ELi keskmisest palju parem ja kus olukord on eelneva aastaga võrreldes halvenenud või ei ole piisavalt paranenud. Olukord märgitakse „tähelepanu vajavaks“ kahel juhul: a) kui liikmesriigi konkreetse näitaja tulemus on ELi keskmisest halvem ja kui olukord riigis halveneb või ei parane piisavalt kiiresti või b) kui taseme poolest vastab tulemus ELi keskmisele, kuid olukord halveneb ELi keskmisest palju kiiremini. Täiendavat analüüsi teises etapis peetakse põhjendatuks liikmesriikide puhul, kelle olukord seoses kuue või enama sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitajaga on viimases ühises tööhõivearuandes märgitud punaseks („kriitiline olukord“) või oranžiks („tähelepanu vajav“). Veel üks põhjus järeldada, et olukord nõuab täiendavat analüüsimist, on see, kui punase või oranžina märgitud näitaja (mida on selgitatud eespool) ühise tööhõivearuande kohane liigitus halveneb kahel korral *järjest*. Selle näiteks on olukord, kus ühise tööhõivearuande 2025. aasta väljaandes on liigitus „keskmine“ muutunud liigituseks „kehv, kuid paranemas“, millele järgneb täiendav halvenemine „kriitiliseks olukorraks“ 2026. aasta väljaandes. See loetakse täiendavaks märkeks, mida minimaalse kuue märke künnise arvutamisel arvesse võetakse. Näiteks kui 2026. aasta ühises tööhõivearuandes on riigi kohta sotsiaalvaldkonna tulemustabelis punaseks või oranžiks märgitud viis põhinäitajat ja üks neist viiest näitajast on halvenenud kaks korda järjest – 2025. ja 2026. aasta ühises tööhõivearuandes, siis arvestatakse, et riigil on 2026. aasta aruandes kokku kuus märget (viis punast/oranži märguannet 2026. aasta aruandes + 1 neist näitajatest, mis on halvenenud kaks korda järjest). Seetõttu tuleb seda riiki ka teises etapis täiendavalt analüüsida. Künnise puhul arvestatavate märgete koguarvu hindamisel võetakse arvesse võimalikke katkestusi aegridades ning andmete kvaliteedi ja tõlgendamisega seotud probleeme.

³⁰⁸ Vt [tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee põhisõnumid](#), mis tuginevad [tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee tööühma aruandele Euroopa poolaasta raames sotsiaalse lähenemise raamistiku kehtestamise kohta](#).

Sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitajad on saadud ja nende hindamine on tehtud viimaste tähtajaks esitatud andmete põhjal³⁰⁹. Kui teatava riigi kohta puuduvad asjaomased andmed ühise tööhõivearuande kohase liigituse hindamiseks, kasutatakse puuduva teabe asendamiseks ühise tööhõivearuande eelmise väljaande vastavat liigitust (kui see on kättesaadav). Kui näitaja väärtused puuduvad ühise tööhõivearuande viimases ja eelmises väljaandes, siis ühise tööhõivearuande kohast liigitust teise etapi analüüsi tingivas indikatiivses kuue märke künnises arvesse ei võeta.

³⁰⁹ 2026. aasta ühise tööhõivearuande andmete esitamise tähtaeg oli 29. oktoober 2025. Kasutatud andmed ja nendega seotud statistilised märged, näiteks aegrea katkestused, on esitatud aruande 3. lisa. Aegrea katkestused on välja toodud ka riike käsitlevas osas, kui need osutavad ühise tööhõivearuande kategooriatele, mida võetakse arvesse teise etapi analüüsi künnise arvutamisel.

3.2 Riigipõhine esimese etapi analüüs

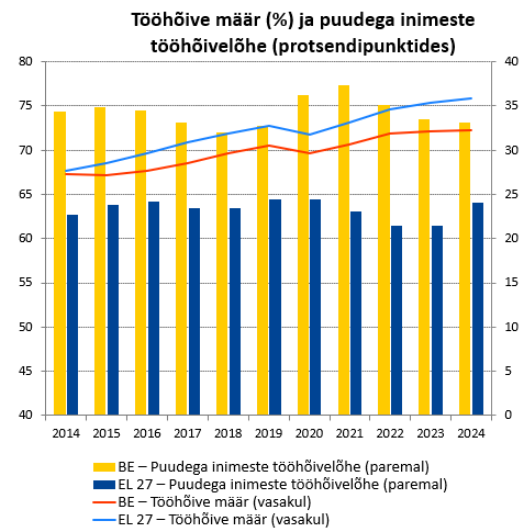
Belgia

2024. aastal püsisid tööhõive määraga seotud probleemid, samal ajal oli kõrge ka töøjõupuuduse näitaja. Tänu SKP 1,1 %sele reaalkasvule suurenes tööhõive määr 2024. aastal veidi (0,2 protsendipunkti), jõudes 72,3 %ni, mis on alla ELi keskmise (75,8 %), ja riik liigitati taas kategooriasse „kriitiline olukord“. See on suuresti tingitud sellest, et Belgia tööjõu tööturul osalemise määr (70,8 %) on ELi keskmisest (75,3 %) madalam. Püsinud on ka suured piirkondlikud erinevused. Lisaks oli tööhõive määra näitaja veelgi halvem rühmades nagu madala haridustasemega inimesed (20–64aastased, 47,5 %), isikud, kes on sündinud väljaspool ELi (20–64aastased, 59,4 %) ja vanemaealised (55–64aastased, 59,4 %). Puudega inimeste tööhõivelõhe, mis oli 33,1 protsendipunkti, oli jätkuvalt tublisti üle ELi keskmise (24,0 protsendipunkti) ja riigi näitaja on nüüd kategoorias „tähelepanu vajav“.

Soolise tööhõivelõhe alusel liigitati Belgia seevastu kategooriasse „keskmine“, nagu ka töötuse ja pikaajalise töötuse määra puhul (vastavad näitajad olid 5,7 % ja 2,0 %). Leibkonna kasutada oleva reaalse kogutulu kasvu indeks elaniku kohta (2008 = 100) paranes 2024. aastal (107,1ni 2023. aasta 106,5lt), kuid ei ole endiselt jõudnud ELi keskmisele tasemele ja on endiselt kategoorias „tähelepanu vajav“.

Belgia tulemused hariduse ja oskuste valdkonnas on üldjuhul keskmised. Pärast 2016. aastast alates täheldatud langust on õppes osalevate täiskasvanute osakaalu näitaja (34,9 %) 2022. aastal kategoorias „keskmine“ (ELis 39,5 %). Mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) ning madala haridustasemega ehk haridussüsteemist varakult lahkunud noorte (15–29aastased) osakaal suurenes. Ehkki piirkonniti esineb mõningaid erinevusi, jäävad need näitajad 9,9 % ja 7,0 % juures siiski tublisti alla ELi keskmise (11,1 % ja 9,4 %). Vähemalt põhiliste digioskustega elanikkonna osakaalu (2023. aastal 59,4 %) poolest on Belgias kategoorias „keskmisest parem“. Ametlikku lapsehoiuteenust kasutavate laste osakaal oli 2024. aastal 52,3 % (kuid vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate laste puhul oli see märkimisväärselt madalam (20,1 %)), ent langes 3,9 protsendipunkti võrreldes 2023. aastaga.

Sotsiaalpoliitika meetmed aitasid leevendada vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse riski ning sissetulekute ebavõrdsust. Belgia on liigitatud kategooriasse „väga tubli“ seoses sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõjuga vaesuse vähendamisele (53,1 % vs. 34,2 % ELis) ja sissetulekute ebavõrdsusele, mida mõõdetakse sissetulekukvintiilide suhte kordaja alusel (3,45 % vs. 4,66 % ELis). Nii vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste üldine (18,3 %) kui ka laste osakaal (20,2 %) olid 2024. aastal kategoorias „keskmine“, kuigi laste osakaal suurenes esimest korda pärast 2017. aastat (0,6 protsendipunkti võrra). Rahuldamata vajadus arstiabi järele inimeste endi hinnangul oli 2024. aastal 1,4 %, mis jääb kategooriasse „keskmisest parem“, samas kui liiga suurte eluasemekulude määr (6,7 %) on liigitatud kategooriasse „keskmine“ (ELi tasandil 8,2 %).

Märkus. Tööhõive määra aegrea katkemine Belgia puhul 2017. aastal.

Allikas: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], ELi tööjõu-uuring [[tepsr_sp200](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika.

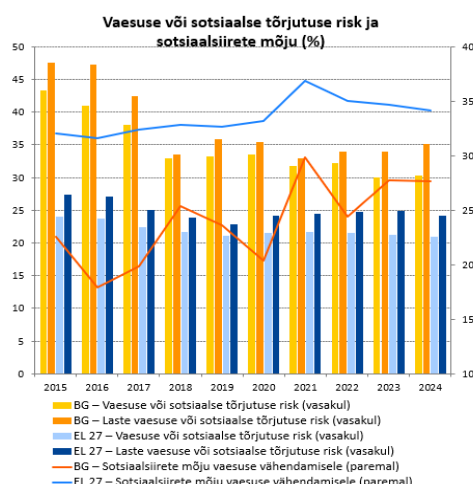
Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „kriitiline olukord“ või „tähelepanu vajav“ on antud kolme näitaja puhul, **ei paista ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske Belgia puhul esinevat ning seega ei ole vaja teha riigi kohta täiendavat analüüsi teises analüüsietapis** (vt tekstikast 3.1.1).

Bulgaaria

Bulgaaria seisab silmitsi märkimisväärsete probleemidega sotsiaalvaldkonnas. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste osakaal on liigitatud kategooriasse „kriitiline olukord“ ja on üks ELi kõrgemaid (30,3 % vs. 21,0 % 2024. aastal), kusjuures see on pärast eelmise aasta märkimisväärset vähenemist suurenenud (siis oli olukord „kehv, kuid paranemas“). Seda eelkõige laste puhul, kus vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohu määr kerkis 2024. aastal 35,1 %ni, mis on palju kõrgem kui ELi keskmine (24,2 %), ning selle näitaja poolest on riik samuti liigitatud kategooriasse „kriitiline olukord“. Puuetega inimesed (43,8 %), eakad (36,6 %), maapiirkondades elavad inimesed (40,8 %) ja romad olid jätkuvalt suuremas vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus kui teised³¹⁰. Üldiselt vähendasid sotsiaalsiirded (v.a pensionid) Bulgaarias vaesust endiselt vähesel määral (27,7 % vs. 34,2 % ELis) ning riik on liigitatud kategooriasse „tähelepanu vajav“ (eelmisel aastal oli riik kategoorias „kehv, kuid paranemas“). Lisaks on sissetulekute ebavõrdsus, mida mõõdetakse sissetulekukvintilide suhte kordaja abil, üks ELi suurimaid (6,96 vs. 4,66) ning tegi eelmise aastaga võrreldes läbi ühe suurimatest kasvudest, seega on riik liigitatud selle näitaja poolest samuti kategooriasse „kriitiline olukord“.

Riik seisab silmitsi oskuste arendamisega seotud probleemidega. Kuigi alla kolmeaastaste laste osalemine alushariduses ja lapsehoius suurenes eelmise aastaga võrreldes 3,8 protsendipunkti, jäi see näitaja 2024. aastal tublisti alla ELi keskmise (21,2 % vs. 39,2 %) ja riik liigitub kategooriasse „tähelepanu vajav“. See tekitab probleeme õppimisväljavaadetele, sealhulgas hilisemas elus. Enam kui pooltel 15aastastel õpilastel puuduvad põhioskused (2022. aasta PISA uuringu kohaselt puuduvad matemaatikas põhioskused 53,6 %). Täiskasvanute osalemine õppes vähenes 2016. aastast alates ja oli 2022. aastal 9,5 % (ELis 39,5 %), mis on üks madalamaid näitajaid ELis ning riik liigitatakse kategooriasse „kriitiline olukord“. Sama kehtib ka vähemalt põhiliste digioskustega täiskasvanute osakaalu kohta, mis oli 2023. aastal 35,5 % võrreldes 55,6 %ga ELis, kuigi see on alates 2021. aastast suurenenud. Oskuste arendamise parandamine võib suurendada tootlikkust ning toetada rohe- ja digipöoret.

Tööturg toimis üldiselt jätkuvalt hästi, kuigi mõnel haavataval rühmal on veel arenguruumi. Tööhõive määr, mida toetas 2024. aastal jõuline majanduskasv, jõudis rekordiliselt kõrgele tasemele – 76,8 %, mis on üle ELi keskmise (75,8 %), samal ajal kui töötuse määr jätkas langustrendi, langes 4,2 %le (ELis 5,9 %). Pikaajalise töötuse olukord paranes vaid veidi, vähenedes 2023. ja 2024. aasta vahemikus 0,1 protsendipunkti võrra 2,2 %le, mis on üle ELi keskmise (1,9 %). Nende noorte osakaal, kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel (NEET-noored), järgis nagu mujalgi ELis vähenemissuundumust ja näitaja on

Märkus. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste aegrea katkemine 2016. aastal Bulgaaria puhul ning selle mõju 2016. ja 2022. aastal.

Allikas: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], [[tespm050](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

³¹⁰ Vt Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, [Reports of Roma and Travellers in 13 European countries, 2024](#).

nüüd kategoorias „kehv, kuid paranemas“, olles 2024. aastal 12,7 % (1,6 protsendipunkti üle ELi keskmise). Ja ehkki puudega inimeste tööhõivelohe vähenes 35,4 protsendipunktini ja on nüüd kategoorias „kehv, kuid paranemas“ (eelmisel aastal kategoorias „kriitiline olukord“), on see näitaja siiski tublisti üle ELi keskmise (24,0 protsendipunkti).

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et seitsme näitaja osas on riik saanud hinnangu „kriitiline olukord“ või „tähelepanu vajav“, **tehti järeldus, et Bulgaaria puhul esineb ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske, mistõttu on vaja riigi olukorda täiendavalt analüüsida teises analüüsietapis** (vt tekstikast 3.1.1).

Tšehhi

Üldised positiivsed tulemused tööturul käivad käsikäes probleemidega teatavate elanikkonnarühmade puhul. 2024. aastal oli Tšehhi majanduskasvu taastumise taustal asjakohaste näitajate poolest taas ELi parimate hulgas ehk liigitatud kategooriasse „väga tubli“, kusjuures tööhõive määr suurenes pidevalt ja oli kõrge (82,3 %) ning töötuse määr oli madal ja stabiilne (2,6 %).

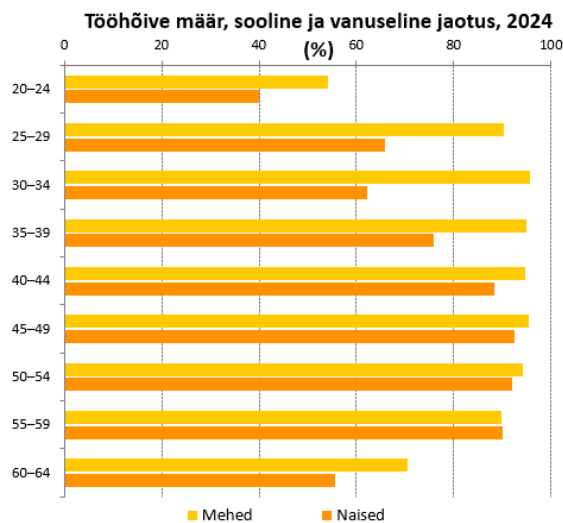
Pikaajalise töötuse määr oli 2024. aastal 0,8 %, mis on kategoorias „keskmisest parem“. Nii oli see ka mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (15–29aastased) osakaalu puhul, mis vähenes 2024. aastal märkimisväärselt (1,5 protsendipunkti võrra) 8,6 %le. Puudega inimeste tööhõivelõhe vähenes 21,7 protsendipunkti, mis on väiksem kui ELi keskmine (24,0 protsendipunkti). 2024. aastal vähenes ka sooline tööhõivelõhe (1,3 protsendipunkti), jõudes 12,6 protsendipunkti, kuid see näitaja on siiski üle ELi keskmise (10,0 protsendipunkti), ja seega on olukord liigitatud kategooriasse „kehv, kuid paranemas“.

Seevastu alla kolmeaastaste laste ametlikus lapsehoius osalemise määr jäi kategooriasse „kriitiline olukord“, olles 2024. aastal vaid 7,3 %, mis on märkimisväärselt alla ELi keskmise (39,2 %). See tuleneb alusharidus- ja lapsehoiuteenuste pakkumise ebapiisavast suutlikkusest ning võib mõjutada laste pikaajalisi õpiväljavaateid ja naiste osalemist tööturul. Kokkuvõttes võib alaesindatud rühmade, näiteks naiste, ümberasustatud Ukraina kodanike ja romade suurem osalemine tööturul aidata leevendada tööjõupuudust ja oskuste nappust.

Tšehhi tulemused oskuste valdkonnas on head, kuid täiskasvanute osalemisel õppes on veel mahajäämust. Madala haridustasemega noorte osakaal vähenes 2024. aastal 5,4 %le (ELis 9,4 %) ning sellega seoses on olukord nüüd „keskmisest parem“. Sama seis oli vähemalt põhiliste digioskustega täiskasvanute osakaalu näitaja puhul (2023. aastal 69,1 % vs. 55,6 % ELis). Täiskasvanute osalemine õppes on aga liigitatud kategooriasse „kriitiline olukord“, kuna 2022. aastal oli selle näitaja väärtus vaid 21,2 %, samas kui ELi keskmine oli 39,5 %.

Riigi sotsiaalsed tulemused olid head. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riskiga inimeste osakaal oli 2024. aastal kogu elanikkonna hulgas 11,3 % ja laste hulgas 15,4 % (ELi keskmised on vastavalt 21,0 % ja 24,2 %), mis asetab riigi kategooriasse „väga tubli“. Leibkonna kasutada oleva reaalse kogutulu indeks elaniku kohta (2008 = 100) paranes 2024. aastal veidi, olles 125,2, võrreldes 123,6ga 2023. aastal (ELis 114,3), ja riik on kategoorias „keskmine“. Liiga suurte eluasemekulude näitaja (9,2 %) oli 2024. aastal samuti kategoorias „keskmine“. Peale selle, inimeste endi hinnangul põhineva rahuldamata arstiabivajaduse näitaja poolest on Tšehhi olukord endiselt kategoorias „keskmisest parem“.

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „kriitiline olukord“ on antud kahe näitaja puhul, **ei paista ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske Tšehhi puhul esinevat ning seega ei ole vaja teha riigi kohta täiendavat analüüsi teises analüüsietapis** (vt tekstikast 3.1.1).

Allikas: Eurostat [[lfsa_ergan](#)], ELi tööjõu-uuring.

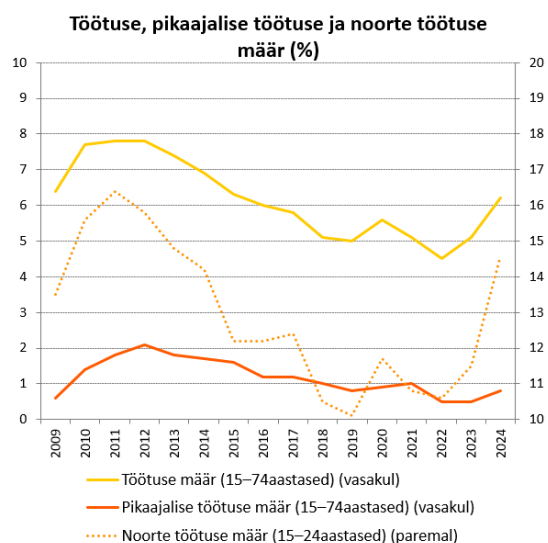
Taani

Tööhõive olukord on enamjaolt hea, kuid töötusega seotud probleemid on suurenenud.

Hoogne tööhõive kasv jätkus ja tööhõive määr kerkis 2024. aastal 80,2 %ni (+0,4 protsendipunkti võrreldes 2023. aastaga), kajastades ka tugevat majanduskasvu (3,5 %) ja kasvavat tööjõu pakkumist Samal ajal suurenes töötuse määr märgatavalt (1,1 protsendipunkti) 6,2 %ni, mis on kümne aasta jooksul esimest korda üle ELi keskmise (5,9 %) ja liigitatud kategooriasse „tähelepanu vajav“. Töötuse määra pikaajaline komponent, mis on endiselt üks madalamaid ELis (2024. aastal 0,8 %), suurenes (0,5 %lt eelmisel aastal) ja on nüüd kategoorias „hea, kuid vajab jälgimist“. Kuigi surve tööturule näib vähenevat, seisab riik jätkuvalt silmitsi tööjõupuudusega, eelkõige IKT-, tervishoiu- ja ehitussektoris, ning piirkondlikud erinevused püsivad³¹¹. Mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) (15–29aastased) olukord oli 2024. aastal endiselt kategoorias „keskmisest parem“, olles vähenenud 0,6 protsendipunkti tasemele 8,0 %, kuid noorte (15–24aastased) töötuse määr tõusis järsult 11,5 %lt 2023. aastal 14,6 %le 2024. aastal. Samal ajal suurenes sooline tööhõivelõhe teist aastat järjest, samal ajal kui ELi tasandil see vähenes. Tasemel 6,5 protsendipunkti on see siiski väiksem kui ELi keskmine (10,0 protsendipunkti), kuid liigitatud kategooriasse „tähelepanu vajav“. Puudega inimeste tööhõivelõhe suurenes 5,7 protsendipunkti, jäädes ELi keskmise lähedale, mis samuti suurenes (2,6 protsendipunkti)³¹².

Taani tulemused oskuste valdkonnas on üldiselt head, kuid noored on endiselt haavatavad. Täiskasvanute osalemine õppes (2022. aastal 47,1 % vs. 39,5 % ELis) ja vähemalt põhiliste digioskustega täiskasvanute osakaal (69,6 % 2023. aastal vs. 55,6 % ELis) on mõlemad heal tasemel. Samal ajal oli 2024. aastal madala haridustasemega noorte osakaal endiselt 10,4 % (ELis 9,4 %) ja see näitaja on kategoorias „tähelepanu vajav“, mis on probleem ka oskustööjõu nappuse valguses. Kuigi Taanis on ametlike lapsehoiuteenuseid kasutavate alla kolmeaastaste laste osakaal üks ELi suurimaid (62,9 %), on see näitaja pärast 7,0 protsendipunkti suurst langust nüüd kategoorias „hea, kuid vajab jälgimist“.

Sotsiaalvaldkonna tulemused on üldiselt väga head, kuid eluasemekulud on haavatavate rühmade jaoks jätkuvalt liiga suured. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohu määr on üldiselt kategoorias „keskmisest parem“ ja Taani on kategoorias „väga tubli“ sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju poolest vaesuse vähendamisele ja laste vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohu määrale. Liiga suurte eluasemekuludega leibkondade osakaal (14,6 % vs. 8,2 % ELis) on üks ELi suurimaid ja selle näitajaga on Taani kategoorias „kriitiline olukord“. Olukord peegeldab taskukohaste eluasemete piiratud pakkumist suuremates linnades, kus see näitaja oli 22,7 % (maapiirkondades 8,6 %).

Märkus. Aegridade katkemised 2016., 2017. ja 2023. aastal.

Allikas: Eurostat [[une rt a](#)], [[une ltu a](#)], ELi tööjõu-uuring.

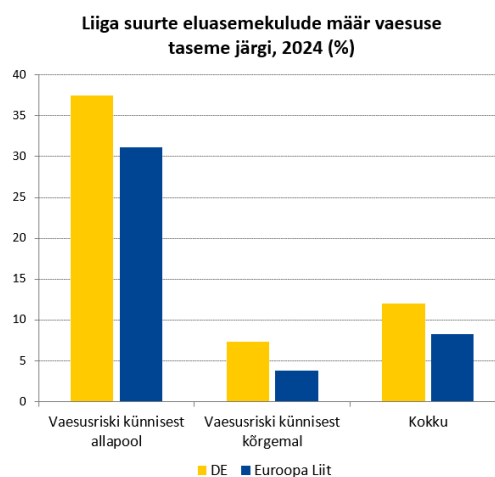
³¹¹ [Taani tööturu- ja värbamisamet \(märts 2025\), „Recruitment Survey Report“.](#)

³¹² Aegrea katkemine 2024. aastal.

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „kriitiline olukord“ või „tähelepanu vajav“ on antud nelja näitaja puhul, **ei paista ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske Taani puhul esinevat ning seega ei ole vaja teha riigi kohta täiendavat analüüsi teises analüüsietapis** (vt tekstikast 3.1.1).

Saksamaa

Sotsiaalsiirete mõju vaesuse vähendamisele on vähenenud ja eluaseme taskukohasus on hoolimata olukorra paranemisest endiselt probleem. Sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele vähenes järsult (41,7 %lt 2023. aastal 35,7 %le 2024. aastal). Kuigi see näitaja on endiselt üle ELi keskmise (34,2 %), on see areng kategoorias „tähelepanu vajav“. 2024. aastal oli vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste osakaal 21,1 %, mis on veidi vähem kui 2023. aastal (21,3 %) (ELis 21,0 %). Samuti langes vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate laste osakaal. Saksamaa tulemused jäävad mõlema näitaja puhul kategooriasse „keskmine“. 2024. aastal moodustasid eluasemekulud hoolimata ühe protsendipunkti vähenemisest eelmise aastaga võrreldes 12,0 % elanikkonna jaoks (ELis 8,2 %) üle 40 % nende kogutulust, mis tähendab, et olukord on liigitatud kategooriasse „tähelepanu vajav“. Osa inimeste, näiteks eakate (üle 65aastased) ja madalaimasse sissetulekukvintiili kuuluvate inimeste jaoks oli mõju eriti suur, kusjuures nende jaoks oli eluasemekulude osakaal kogutulust vastavalt 15,3 % ja 33,3 % (ELis vastavalt 8,8 % ja 27,8 %).

Allikas: Eurostat [[tessi163](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

Hariduse ja oskuste valdkonnas on Saksamaal täiskasvanuhariduse valdkonnas head tulemused, samas madala haridustasemega noorte olukord on endiselt keeruline. Madala haridustasemega noorte osakaal oli üks suuremaid (2024. aastal 12,9 %) ³¹³ (ELis 9,4 %) ja Saksamaa on liigitatud selle näitaja poolest kategooriasse „kriitiline olukord“. See valdkond nõuab tähelepanu ka seoses noorte põhioskuste halvenemisega alates 2012. aastast (PISA 2022). Teisest küljest oli vähemalt põhiliste digioskustega täiskasvanud elanikkonna osakaal 2023. aastal kategoorias „keskmine“ (52,2 %), kusjuures elanikkonnarühmade vahel esines märkimisväärsed erinevusi. Täiskasvanute osalemine õppes oli suur (2022. aastal 53,7 %) ja selle näitaja poolest on Saksamaa liigitatud ELi lõikes kategooriasse „väga tubli“.

Tööturg on üldiselt kindel, kuid esineb tööjõupuudust ja naised ei ole piisavalt tööturule integreeritud. Hoolimata majanduslangusest suurenes tööhõive määr 2024. aastal veelgi ja kerkis 81,3 %ni (kategooria „keskmisest parem“), samal ajal kui töötuse määr ja pikaajalise töötuse määr püsisid tööjõupuuduse tingimustes väga madalal tasemel (vastavalt 3,4 % ja 0,9 %). Mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) osakaalu poolest oli Saksamaa tulemused kategoorias „keskmisest parem“ (8,7 % vs. 11,1 % ELis). Sooline tööhõivelõhe jäi 2024. aastal kategooriasse „keskmine“, olles ligikaudu 7,1 protsendipunkti, samas sooline tööhõivelõhe osajatöö puhul laienes ja jõudis tasemeni, mis on üks ELi suuremaid (37,2 protsendipunkti vs. 20,1 protsendipunkti). See on tingitud ka maksusüsteemi ülesehitusest, mis pakub vähe stiimuleid töötundide arvu suurendamiseks, eelkõige madalapalgaliste ja leibkonna teise palga saajate puhul. Ametlikus lapsehoius osalevate alla kolmeaastaste laste osakaal oli tublisti alla ELi keskmise (2024. aastal 25,1 % võrreldes

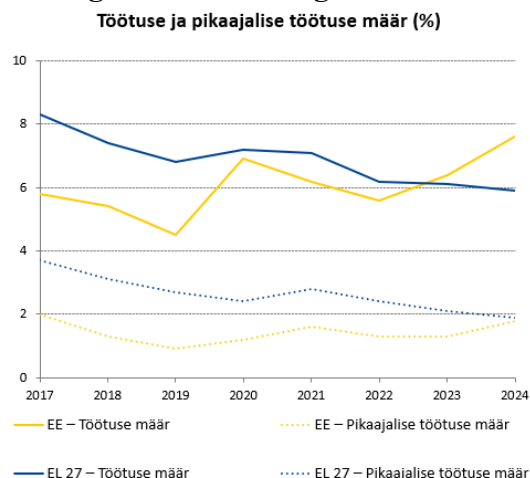
³¹³ Aegrea katkemine 2024. aastal.

39,2 %ga ELis) ja liigitati kategooriasse „tähelepanu vajav“. See võib takistada ka hoolduskohustustega inimeste tööhõivet.

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „kriitiline olukord“ või „tähelepanu vajav“ on antud nelja näitaja puhul, **ei paista ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske Saksamaa puhul esinevat ning seega ei ole vaja teha riigi kohta täiendavat analüüsi teises analüüsietapis** (vt tekstikast 3.1.1).

Eesti

2024. aastal Eesti majandus seiskus, mõjutades negatiivselt tööturгу. Töötuse määr suurenes taas 1,2 protsendipunkti, jõudes 2024. aastal 7,6 %ni, samas kui ELis keskmiselt see vähenes (5,9 % samal aastal). Seetõttu jääb see näitaja kategooriasse „tähelepanu vajav“. Lisaks oli töötuse määr noorte (15–24aastased) seas märkimisväärselt kõrgem (19,1 % vs. 14,9 % ELis) ja riigi kirdeosas peaaegu kaks korda kõrgem kui muudes piirkondades (13,5 % vs. 6,2 % – 7,5 %). Pikaajaline töötus suurenes ka 1,3 %lt 2023. aastal 1,8 %le 2024. aastal, samas kui ELi tasandil vähenes see 2,1 %lt 1,9 %le, ning olukord on nüüd liigitatud kategooriasse „tähelepanu vajav“. Tööhõive määr langes veidi 82,1 %lt 81,8 %le, kuid jäi tublisti üle ELi keskmise (75,8 %) ning on nüüd kategoorias „hea, kuid vajab jälgimist“. Samas on Eestis sooline tööhõivelõhe üks väiksemaid ELis ning selle näitaja poolest on riik püsinud kolm viimast aastat kategoorias „väga tubli“. Leibkonna kasutada oleva reaalse kogutulu indeks elaniku kohta (2008 = 100) oli 2024. aastal 131,0 ja see näitaja on kategoorias „keskmine“.

Allikas: Eurostat [[une rt a](#)], [[une ltu a](#)], ELi tööjõu-uuring.

Hariduse ja oskuste valdkonnas on riigi tulemused täiskasvanuhariduse ja digioskuste valdkonnas jätkuvalt head, samal ajal kui muudes valdkondades on olukord halvenenud. Täiskasvanute osalemine õppes oli endiselt suur ja vähemalt põhiliste digioskustega täiskasvanute osakaal suur, kusjuures mõlemad näitajad on endiselt kategoorias „keskmisest parem“. Sellest hoolimata suurenes madala haridustasemega noorte osakaal 2024. aastal 1,3 protsendipunkti võrra, jõudes hoolimata eelmise aasta positiivsest arengust tasemele 11,0 %, mis on kõrgeim tase alates 2019. aastast, ja on nüüd liigitatud kategooriasse „tähelepanu vajav“. Samuti suurenes märgatavalt mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) osakaal (1,4 protsendipunkti) ja oli tasemel 11,0 % (ELis 11,1 %), mis tähendab, et olukord on nüüd liigitatud kategooriasse „tähelepanu vajav“.

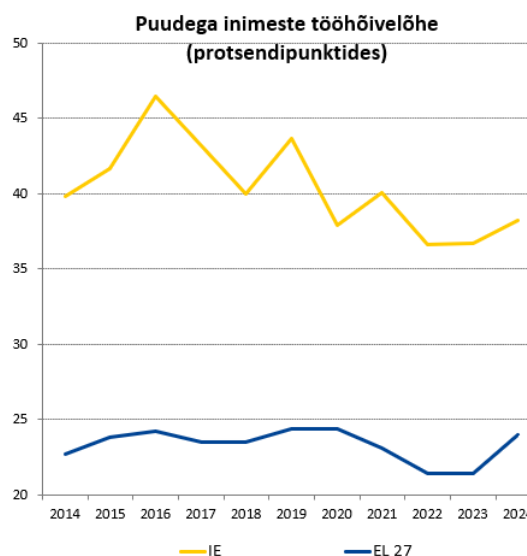
Sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse valdkonnas on Eesti tulemused veidi paranenud. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste osakaal vähenes 2024. aastal 2,0 protsendipunkti võrra tasemele 22,2 %, samal ajal kui sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele suurenes 27,7 %lt 2023. aastal 31,5 %le 2024. aastal. Mõlemad näitajad osutavad olukorra paranemisele ja on nüüd kategoorias „keskmisest parem“ (eelmisel aastal olid need näitajad kategoorias „tähelepanu vajav“). Sissetulekute ebavõrdsus, mida mõõdetakse sissetulekukvintilide suhte kordaja abil, langes 2021. aasta tasemele ning see näitaja on nüüd 5,03 (ELis 4,66). Edusammudest hoolimata oli vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate üle 65aastaste inimeste osakaal endiselt üle ELi keskmise (40,0 % vs. ELis 19,2 %). Nende inimeste osakaal, kes teatasid rahuldamata vajadusest arstiabi järele, langes 2024. aastal 4,4 protsendipunkti ja oli tasemel 8,5 %, kuid selle näitaja tase on siiski oluliselt kõrgem kui ELis keskmiselt (2,5 %). Seega liikus näitaja eelmise aasta kategooriast „kriitiline olukord“ kategooriasse „kehv, kuid paranemas“. Negatiivse poole pealt on liiga suurte eluasemekulude määr alates 2021. aastast peaaegu kahekordistunud, ulatudes 8,6 %ni, ja see näitaja on seetõttu taas kategoorias „tähelepanu vajav“.

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „tähelepanu vajav“ on antud viie näitaja puhul, **ei paista ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske Eesti puhul esinevat ning seega ei ole vaja teha riigi kohta täiendavat analüüsi teises analüüsietapis** (vt punktis 3.1 esitatud tekstikast).

Iirimaa

Tööhõive kasv 2024. aastal jätkus, kuid ebasoodsas olukorras olevad rühmad seisid endiselt silmitsi probleemidega.

Tööhõive määr, mis oli 79,8 %, jõudis taas kord rekordiliselt kõrgele tasemele, peamiselt tänu netosisserände mõjule, mis tõi kaasa suurema tööhõive, ning arvestades, et majandus kasvas taas kindlatel alustel. Sellele aitas kaasa ka suurem tööjõus osalemine, eelkõige naiste puhul, kelle roll oli tuntav ka soolise tööhõivelõhe vähenemisel 9,3 protsendipunktini (kategooria „keskmine“). Siiski jäävad paljud naised hoolduskohustuste tõttu tööturult välja. Puudega inimeste tööhõivelõhe oli endiselt üks suurimaid ELis (38,2 protsendipunkti vs. 24,0 protsendipunkti ELis) ja liigitati kategooriasse „kriitiline olukord“, kuna see suurenes 2024. aastal 1,5 protsendipunkti võrra. Seega võib alaesindatud rühmade, näiteks puudega inimeste, üksikvanemate, madala kvalifikatsiooniga inimeste, romade ja rändajate vähemuste tööalase konkurentsivõime suurendamine aidata neil rühmadel tööturule siseneda ning praeguse ja edasise tööjõupuuduse ja oskuste nappusega toime tulla.

Märkus. Aegrea katkemine Iirimaa puhul 2019. aastal.

Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse määr vähenes, kuigi mõned rühmad seisavad silmitsi suurema ohuga. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse oht üldiselt ja laste puhul vähenes märkimisväärselt (vastavalt 2,1 protsendipunkti ja 3,4 protsendipunkti) ning on nüüd kategoorias „keskmisest parem“. Samas olid ebasoodsas olukorras olevad rühmad, sh üksikvanemad, rändajad ja puudega inimesed, märgatavalt suuremas ohus. Sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele vähenes 2024. aastal märkimisväärselt (7,0 protsendipunkti), kuid oli taseme 50,8 % poolest tublisti üle ELi keskmise 34,2 % ja on nüüd liigitatud kategooriasse „hea, kuid vajab jälgimist“. Alla kolmeaastaste laste osalemine ametlikus lapsehoiuses suurenes 2024. aastal 24,4 %ni. Siiski jäi see näitaja kategooriasse „tähelepanu vajav“, kuna on endiselt tublisti alla ELi keskmise (39,2 %). Hoolimata märkimisväärtest investeeringutest ja olukorra paranemisest on ikka veel nii rahalisi kui ka mitterahalisi takistusi ning piirkondlikud erinevused on suured. Liiga suurte eluasemekulude määra poolest on Iirimaa tulemused keskmisest paremad. Samas eluaseme taskukohasus on vähenenud, kuna pakkumise kasv on jätkuvalt palju väiksem kui nõudluse kasv. Sotsiaaleluruumide ootejärjekorrad on pikad ja kodutuse määr kasvab kiiresti, kusjuures 2025. aasta esimeses ja teises kvartalis suurenes kodutuse määr kõige järsemalt laste ja üksikvanemaga perede seas³¹⁴.

Iirimaa tulemused hariduse ja oskuste valdkonnas on head. Madala haridustasemega noorte osakaal (2024. aastal 2,8 %) oli üks madalamaid ja tegi läbi ühe suurimast langusest ELis, mis tähendab, et Iirimaa on selle näitaja poolest liigitatud kategooriasse „väga tubli“. 2022. aasta PISA uuringu kohaselt on 15aastased Iirimaa kodanikud ELis ühed parimad põhioskuste (lugemine, matemaatika ja loodusteadused) poolest. Iirimaa täiskasvanute

³¹⁴ Vt [Election 2024 Spotlight - Housing](#) ja [Homeless Quarterly Progress Report Q2 2025](#).

tulemused põhiliste digioskuste valdkonnas olid 2023. aastal samuti head. Samuti osalesid täiskasvanud 2022. aastal ELi keskmisega võrreldes suurema tõenäosusega õppes (48,3 % vs. 39,5 % ELis).

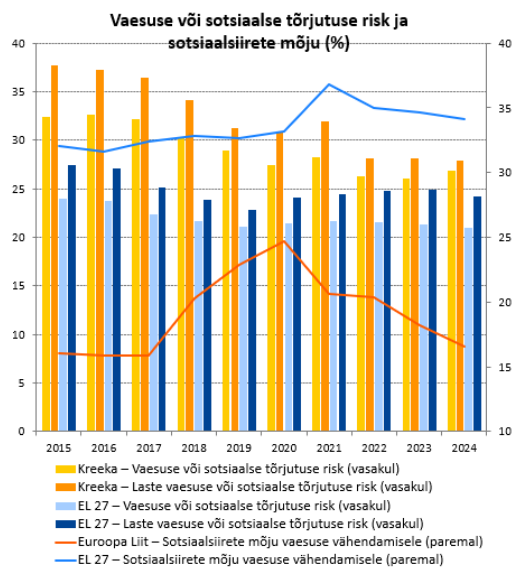
Eelkirjeldatud esimese analüüsetapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „kriitiline olukord“ või „tähelepanu vajav“ on antud kahe näitaja puhul, **ei paista ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske Iirimaa puhul esinevat ning seega ei ole vaja teha riigi kohta täiendavat analüüsi teises analüüsetapis** (vt tekstikast 3.1.1).

Kreeka

Kreekas on jätkuvalt palju probleeme sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatusega. Sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele kahanes 2024. aastal 1,6 protsendipunkti võrra 16,6 %ni, mis on märgatavalt alla ELi keskmise taseme (34,2 %). Samal ajal suurenes vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste osakaal 26,9 %ni, mis on üle ELi keskmise (21,0 %), kusjuures see suurenemine tegi lõpu kümne aasta pikkusele vähenemisele. Mõlema näitaja poolest jääb riik kategooriasse „kriitiline olukord“. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohu määr laste puhul oli samuti kõrge (27,9% vs. ELis 24,2 %) ja see näitaja on endiselt kategoorias „tähelepanu vajav“. Nii liiga suurte eluasemekuludega leibkondade osakaal (2024. aastal 28,9 %, mis võrreldes ELi keskmise 8,2 %ga on üks suurimaid ELis) kui ka rahuldamata vajadus arstiabi järele inimeste endi hinnangul (12,1 % vs. 2,5 % ELis) on kasvanud ja riik liigitatakse kategooriasse „kriitiline olukord“. Ebavõrdsus, mida mõõdetakse sissetulekukvintilide suhte kordaja abil, püsis 2024. aastal 5,27 juures, mis on üle ELi keskmise (4,66) ja riigi näitaja kuulub endiselt kategooriasse „tähelepanu vajav“.

Kreeka tööturu olukord on paranemas, kuid probleeme on jätkuvalt, eriti naiste ja noortega seondult. 2024. aastal suurenes tööhõive määr jätkuva jõulise majanduskasvu tingimustes 1,9 protsendipunkti võrra. Kuid isegi pärast seda märkimisväärset kasvu töötas Kreekas ainult 69,3 % tööealisest elanikkonnast (20–64aastased) (ELis oli see näitaja 75,8 %), mis tähendab, et riigi olukord on liigitatud kategooriasse „kehv, kuid paranemas“. Sama kehtis ka mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) osakaalu kohta, mis vähenes 2024. aastal 1,7 protsendipunkti võrra (14,2 %ni), kuid oli endiselt ELi keskmisest (11,1 %) märgatavalt suurem. Samal ajal oli naiste tööhõive määr 2024. aastal 59,9 % (pärast 2,3 protsendipunkti suurust kasvu) endiselt üks madalamaid ELis ning sooline tööhõivelõhe oli üks suurimaid ELis (18,8 protsendipunkti vs. ELis keskmiselt 10 protsendipunkti) ja ka nende näitajate poolest liigitati riik kategooriasse „kriitiline olukord“. Lisaks oli leibkonna kasutada oleva reaalse kogutulu indeks (2008=100) elaniku kohta 2024. aastal 84,1, olles hoolimata 2 protsendipunkti paranemisest 2023. aastaga võrreldes endiselt üks madalamaid (ELi keskmine 114,3) ning see näitaja paigutub kategooriasse „kriitiline olukord“. Positiivse poole pealt märgitakse, et puudega inimeste tööhõivelõhe näitaja jäi Kreeka puhul endiselt kategooriasse „keskmine“.

Oskuste arendamisel ei ole edu märgata, mis pärsib inimeste tööalast konkurentsivõimet ja riigi üldist konkurentsivõimet. Viimase 12 kuu jooksul õppes osalenud täiskasvanute osakaal, mis oli 2022. aastal 15,1 %, oli üks ELi madalamaid ja liigitatakse kategooriasse „kriitiline olukord“. Samal ajal olid 2023. aastal 52,4 %l täiskasvanutest (ELis 55,6 %) vähemalt põhilised digioskused (s.o kategooria „keskmine“). Kehvade õpitulemuste määr 15aastaste põhisõkuste puhul oli üks ELi kõrgemaid ja tegi läbi ühe järsematest langustest. Teisest küljest vähenes madala haridustasemega noorte osakaal

Märkus. Mõju puudutavate andmete aegrea katkemine 2022. aastal Kreeka puhul.

Allikas: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], [[tespm050](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

2024 aastal 0,7 protsendipunkti võrra, olles tasemel 3,0 % (ELis 9,4 %), mis tähendab, et selles valdkonnas liigitatakse Kreeka taaskord kategooriasse „väga tubli“.

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et üheksa näitaja osas on riik saanud hinnangu „kriitiline olukord“ või „tähelepanu vajav“, **tehti järeldus, et Kreeka puhul esineb ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske, mistõttu on vaja riigi olukorda täiendavalt analüüsida teises analüüsietapis** (vt tekstikast 3.1.1).

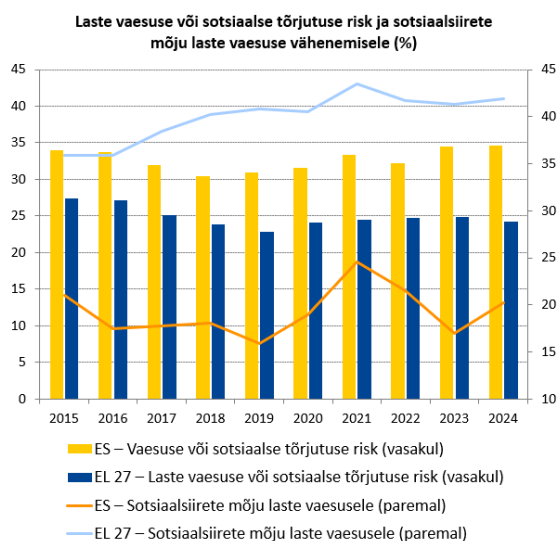
Hispaania

Hispaania puhul esineb probleeme sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse valdkonnas.

2024. aastal vähenes vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste osakaal 25,8 %ni, samal ajal kui laste puhul see osakaal veidi suurenes ning ulatus 34,6 %ni. Mõlemad näitajad olid tublisti üle ELi keskmise (21,0 % ja 24,2 %) ja osutavad endiselt sellele, et riik tuleb liigitada kategooriasse „kriitiline olukord“. Sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele paranes ühe protsendipunkti ulatuses (2024. aastal 23,9 %), kuid jäi endiselt alla ELi keskmise (34,2 %), mistõttu liigitatakse olukord kategooriasse „tähelepanu vajav“. See on osaliselt tingitud sotsiaalkindlustuse katvuse puudujääkidest, sealhulgas miinimumsissetuleku kava ja lapsetoetuse puhul. Eelkõige laste puhul vähendasid sotsiaalsiirded vaesusrisiki ainult 20,2 %, mis on tublisti alla ELi keskmise (41,9 %). Sissetulekute ebavõrdsus, mida mõõdetakse sissetulekukvintilide suhte kordaja abil, vähenes veidi, kuid on endiselt suur (5,39 vs. ELis 4,66) ja jääb kategooriasse „tähelepanu vajav“. Leibkonna kasutada oleva reaalse kogutulu indeks elaniku kohta (2008 = 100) oli 2024. aastal samuti kategoorias „tähelepanu vajav“, kuna see näitaja oli pärast suurenemist endiselt madal. Neid probleeme süvendavad piirkondlikud erinevused ja suur palgavaesus.

Tööturu olukord paranes veelgi, kuid probleemid püsivad. Tööhõive määr suurenes 2024. aastal veelgi (0,9 protsendipunkti võrra), ulatudes 71,4 %ni (ELis 75,8 %) ning seda suundumust toetasid jõuline majanduskasv ja tööhõive suurenemine tervishoiu- ja haridus-, majutus-, IKT- ja oskuste sektoris. Kuna erinevus ELi keskmisest on suur, on see näitaja siiski liigitatud kategooriasse „kriitiline olukord“. Samal ajal on töötuse määr (11,4 % vs. ELi keskmine 5,9 %) ja selle pikaajaline komponent (3,8 % vs. 1,9 % ELis) kategoorias „kehv, kuid paranemas“, kuna hoolimata suurest langusest on need näitajad endiselt kõrged (vastavalt 0,8 ja 0,5 protsendipunkti). Mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) osakaal püsis suur (12,0 % 2024. aastal vs. ELis 11,1 %), kuid on nüüd tänu olukorra pidevale paranemisele liigitatud kategooriasse „keskmine“. Ka puudega inimeste tööhõivelõhe on liigitatud kategooriasse „tähelepanu vajav“, kuna see suurenes 2024. aastal järsult (13,8 protsendipunkti võrra) 23,4 protsendipunktini.

Hispaanias on jätkuvalt probleeme noorte haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumisega, kuid digioskuste valdkonnas on riigi tulemused head. Madala haridustasemega noorte osakaal vähenes 2024. aastal 13,0 %le (ELi näitaja on 9,4 %), kuid on endiselt suur ja selle näitaja poolest paigutub riik kategooriasse „kriitiline olukord“. See määr on eriti kõrge meeste puhul (15,8 % vs. 10,0 % naiste puhul) ja väljaspool riiki sündinud inimeste puhul (25,5 % vs. 10,3 %), samuti Hispaania lõuna- ja idaosas. Üldiselt liigitati täiskasvanute osalemine õppes 2022. aastal kategooriasse „keskmine“ (34,1 % vs. 39,5 % ELis). Kehvade põhioskuste osakaal oli alla ELi keskmise, olles piirkonniti väga erinev. Hispaania tulemused on kategoorias „keskmisest parem“ digioskuste ja alushariduse

Märkus. Sotsiaalsiirete mõju laste vaesuse vähendamisele arvutatakse toetuse ülekandmisele eelneva ja järgneva suhtelise vaesuse määra alusel. Suhtelise vaesuse määra andmete aegrea katkemine Hispaania puhul 2022. aastal.

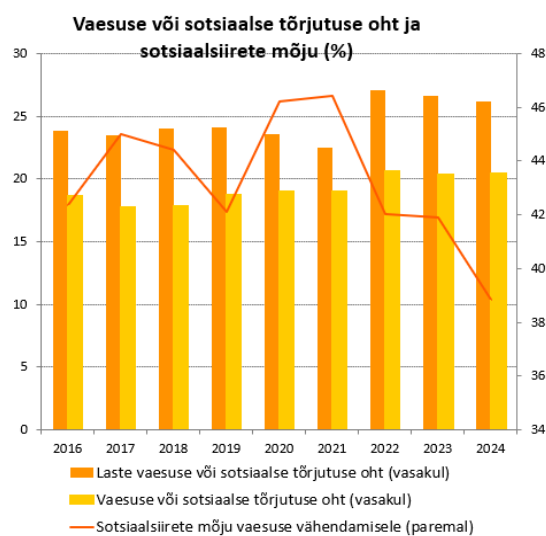
Allikas: Eurostat [[ilc li10](#)], [[ilc li02](#)], [[ilc peps01n](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

valdkonnas, kus ametlikes lapsehoiuasutustes käivate alla kolmeaastaste laste osakaal on suhteliselt suur.

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et kaheksa näitaja osas on riik saanud hinnangu „kriitiline olukord“ või „tähelepanu vajav“, **tehti järeldus, et Hispaania puhul esineb ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske, mistõttu on vaja riigi olukorda täiendavalt analüüsida teises analüüsietapis** (vt tekstikast 3.1.1).

Prantsusmaa

Vaesurisk püsib. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus oleva elanikkonna osakaal oli 2024. aastal üldjoontes stabiilne (20,5 % võrreldes 2023. aasta 20,4 %ga) ja liigitati kategooriasse „keskmine“. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohu määr laste puhul oli siiski üle ELi keskmise (2024. aastal 26,2 % vs. 24,2 %), mistõttu jäi see näitaja kategooriasse „tähelepanu vajav“. Sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele on alates 2021. aastast vähenenud kiiremini kui ELis, vähenedes 2023. aastaga võrreldes 3 protsendipunkti (ELis 0,5 protsendipunkti). Seetõttu on see näitaja nüüd liigitatud kategooriasse „hea, kuid vajab jälgimist“, hoolimata asjaolust, et see on endiselt üle ELi keskmise (38,9 % vs. 34,2 %). Ebavõrdsus, mida mõõdetakse sissetulekukvintilide suhte kordaja abil, jäi kategooriasse „keskmine“, olles alates 2018. aastast suurenenud. Prantsusmaa äärepoolseimate piirkondade tulemused on kõigis sotsiaalkaitse ja kaasamise valdkondades märkimisväärselt kehvemad kui Prantsusmaa emamaa tulemused.

Märkus. AeGRIDade katkemised 2020. ja 2022. aastal.

Allikas: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], [[tespm050](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

Tööturg toimis 2024. aastal suhteliselt hästi, kuid probleeme oli ka. 2024. aastal, mil SKP reaalkasv oli 1,2 %, tõusis tööhõive määr 75,1 %le (ELis 75,8 %), samal ajal kui töötuse määr oli endiselt üle ELi keskmise, st 7,4 % (ELis 5,9 %), kusjuures äärepoolseimate piirkondade olukord oli märkimisväärselt halvem. Mõlemad näitajad on endiselt kategoorias „tähelepanu vajav“³¹⁵. Noorte töötuse määr suurenes (1,5 protsendipunkti 18,7 %le) ning mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) osakaal kerkis 12,5 %le (ELis 11,1 %) ja on nüüd samuti kategoorias „tähelepanu vajav“. Kuigi pikaajaline töötuse näitaja jäi üldjuhul kategooriasse „keskmine“, seisid mõned haavatavad rühmad, eelkõige vanemaealised töötajad, väljaspool ELi sündinud ja madala haridustasemega inimesed, jätkuvalt silmitsi suuremate takistustega tööturule integreerimisel. Sooline tööhõivelõhe suurenes 2024. aastal (0,4 protsendipunkti võrra 5,9 protsendipunkti) ja on nüüd kategoorias „keskmine“. Puudega inimeste tööhõivelõhe on alates 2020. aastast vähenenud, kuid 2024. aastal suurenes see pisut (22,4 protsendipunkti vs. ELis 24,0 protsendipunkti), kuid liigitatakse endiselt kategooriasse „keskmisest parem“.

Prantsusmaa tulemused oskuste arendamisel on üldiselt suhteliselt head. Vähemalt põhiliste digioskustega täiskasvanute (2023. aastal 59,7 %) ning madala haridustasemega noorte (2024. aastal 7,7 %) osakaal on kategoorias „keskmine“. Täiskasvanute osalemine õppes on kategoorias „keskmisest parem“ (2022. aastal 49,2 %). Prantsusmaa tulemused ametlikus lapsehoius osalevate alla kolmeaastaste laste osakaalu poolest (59,3 %) on kategoorias „väga tubli“, kuna see näitaja on kaugelt üle ELi keskmise (39,2 %), kuid lapsehoius osalemise lõhe vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate laste ja teiste laste vahel oli 2024. aastal 41,5 protsendipunkti (ELis 20,3 protsendipunkti). Lisaks iseloomustab

³¹⁵ Prantsusmaa tööturunäitajate määratlus erineb 2021. aastast tavapäraest näitajatest (vt [Eurostat](#)).

riigi haridussüsteemi ka kehvade õpitulemustega õpilaste suur osakaal ja ebavõrdsus. Oskustöoliste nappus püsib ja võib mõjutada konkurentsivõimet.

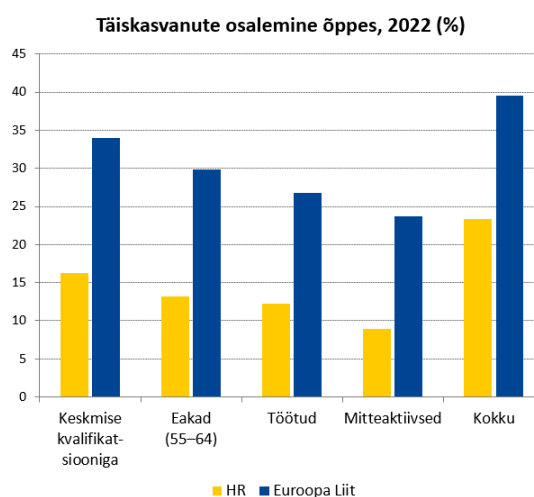
Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „tähelepanu vajav“ on antud nelja näitaja osas, **ei paista ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske Prantsusmaa puhul esinevat ning seega ei ole vaja teha riigi kohta täiendavat analüüsi teises analüüsietapis** (vt tekstikast 3.1.1).

Horvaatia

Horvaatias esineb mõningaid probleeme sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse valdkonnas. Sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele oli hoolimata hiljutisest paranemisest (20,35 %lt 2022. aastal) 2024. aastal endiselt üks väiksemaid ELis (21,6 % vs. 34,2 %), mille tulemusena liigitati riik kolmandat aastat järjest kategooriasse „kriitiline olukord“. Samal ajal oli vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr 2024. aastal 1,0 protsendipunkti võrra kõrgem ja on seetõttu liigitatud nüüd kategooriasse „tähelepanu vajav“ (21,7 % vs. 21,0 % ELis), kuigi 2024. aasta andmete struktuurse katkemise tõttu tuleb muutuse tõlgendamisel olla ettevaatlik. Samamoodi, kuid sama reservatsiooniga, oli vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse oht laste puhul 2024. aastal 2,0 protsendipunkti kõrgem ja seega kategoorias „tähelepanu vajav“, kuigi näitaja on endiselt alla ELi keskmise (19,3 % vs. 24,2 %). Ebavõrdsus, mida mõõdetakse sissetulekukvintilide suhte kordaja abil, suurenes jätkuvalt, kuid aeglasemas tempos, ning on liigitatud kategooriasse „keskmine“. Liiga suurte eluasemekulude määr ja rahuldamata vajadus arstiabi järele inimeste enda hinnangul on näitajad, mis liigitati kategooriasse „keskmisest parem“.

Riigil on arenguruumi elukestva õppe valdkonnas. Ametlikus lapsehoius osalevate alla kolmeaastaste laste osakaal suurenes 2024. aastal veelgi ja oli 30,2 % (2023. aastal 29,6 %). Kuigi madala haridustasemega noorte osakaalu poolest oli riik endiselt kategoorias „väga tubli“, oli kehvade õpitulemustega noorte osakaal hariduses märkimisväärne ja eriti suur matemaatikas. 2022. aastal osales õppes ainult 23,3 % Horvaatia täiskasvanutest (ELis 39,5 %), mis 2016. aastaga (26,9 %) võrreldes näitab langustrendi. Selle näitaja poolest liigitub riik kategooriasse „tähelepanu vajav“. Kuigi vähemalt põhiliste digioskustega täiskasvanute osakaal oli 2023. aastal 59,0 % (ELis 55,6 %), on see näitaja nüüd kategoorias „tähelepanu vajav“, sest alates 2021. aastast on olukord märkimisväärselt halvenenud (−4,4 protsendipunkti).

Tööturu näitajad on paranemas, kuid puudega inimesed seisavad jätkuvalt silmitsi probleemidega. Tööhõive määr on alates 2021. aastast suurenenud, kuid jäi 2024. aastal ELi keskmisest madalamaks (73,6 % vs. 75,8 %) ja riigi olukord liigitati kategooriasse „kehv, kuid paranemas“ (varasematel aastatel liigitati see kategooriasse „kriitiline olukord“). Samal ajal vähenesid töötuse ja pikaajalise töötuse määrad suhteliselt tugeva majanduskasvu toel veelgi, langesid vastavalt 5,0 %le ja 1,8 %le. Kuigi nii sooline tööhõivelõhe kui ka mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) osakaal olid 2024. aastal kategoorias „keskmisest parem“, seisid puuetega inimesed jätkuvalt silmitsi oluliste takistustega. Puudega inimeste tööhõivelõhe (41,0 protsendipunkti vs. 24,0 protsendipunkti ELis), mis suurenes veelgi, osutab sellele, et riik tuleb liigitada kategooriasse „kriitiline olukord“. Leibkonna kasutada oleva reaalse kogutulu indeks elaniku kohta (2008 = 100) oli 2024. aastal 138,1 ja see näitaja on kategoorias „keskmisest parem“.

Märkus. Töötute ja tööturult kõrvale jäänud isikute andmed Horvaatia puhul on vähe usaldusväärsed.

Allikas: Eurostat, [spetsiaalne väljavõte täiskasvanuhariduse uuringust](#).

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „kriitiline olukord“ või „tähelepanu vajav“ on antud kuue näitaja puhul, millest kolme puhul võib esineda statistilisi vigu,³¹⁶ **ei paista ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske Horvaatia puhul esinevat ning seega ei ole vaja teha riigi kohta täiendavat analüüsi teises analüüsietapis** (vt tekstikast 3.1.1).

³¹⁶ Kõigi selle valdkonna näitajate aegridade katkemine 2024. aastal sissetulekuid ja elamistingimusi käsitleva ELi statistika põhjal ei võimalda muudatusi tõlgendada. Eelkõige kehtib see vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste ja laste näitajate puhul, mis liigitati kategooriasse „tähelepanu vajav“, kuna andmete aegrea struktuursed katkestused ei võimalda õiget majanduslikku tõlgendust.

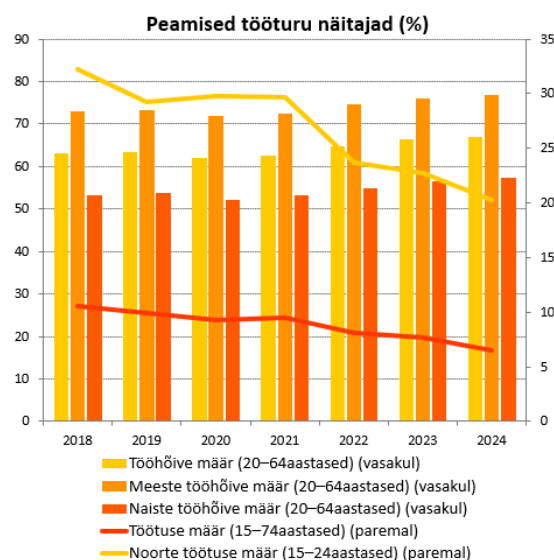
Itaalia

Hoolimata olukorra veel mõningasest paranemisest seisab Itaalia tööturg silmitsi oluliste probleemidega. Tööhõive määr tõusis 2024. aastal veelgi, jõudes 67,1 %ni. See on aga endiselt üks madalamaid ELis ning on liigitatud kategooriasse „kriitiline olukord“. Tööhõive kasvas märkimisväärselt nii Lõuna-Itaalias kui ka saartel, kuid erinevus riigi loodeosaga võrreldes on endiselt suur (üle 21 protsendipunkti). Riigi sooline tööhõivelõhe on endiselt üks suurimaid ja seda ajal, mil olukord ELi tasandil paraneb (19,4 protsendipunkti võrreldes 10,0 protsendipunktiga ELis), ning riik on selle näitaja poolest liigitatud kategooriasse „kriitiline olukord“. Samuti on puuetega inimeste tööhõivelõhe (25,1 protsendipunkti) üle ELi keskmise (24 protsendipunkti) ja seega liigitatud kategooriasse „tähelepanu vajav“³¹⁷.

Positiivne on see, et töötuse määr langes 6,5 %le (ELis 5,9 %), samas kui SKP reaalkasv oli 0,7 %, mis on üks suurimaid ja nüüd kategoorias „keskmisest parem“ (eelmisel aastal oli see näitaja kategoorias „tähelepanu vajav“). Samuti langes pikaajalise töötuse määr 3,3 %le ja on nüüd kategoorias „kehv, kuid paranemas“ (eelmisel aastal oli see näitaja kategoorias „kriitiline olukord“). Ja lõpuks, leibkonna kasutada oleva reaalse kogutulu indeks elaniku kohta (2008 = 100) on endiselt kategoorias „kriitiline olukord“ (2024. aastal 96,0 võrreldes 114,3ga ELis), mis on tingitud struktuurselt madalatest palkadest ning seotud ka madala tootlikkuse ja madala tööhõivega.

Oskuste arendamise valdkonnas on jätkuvalt probleeme. Hoolimata sellest, et NEET-noorte osakaal on 2023. aastaga võrreldes vähenenud 0,9 protsendipunkti, on see näitaja endiselt üks ELi kõrgemaid (15,2 %) ja liigitatud kategooriasse „kriitiline olukord“. Kuigi madala haridustasemega noorte osakaal vähenes veelgi, on see endiselt suur ja olukord on nüüd liigitatud kategooriasse „tähelepanu vajav“. Lisaks on kehvade põhioskustega õpilaste osakaal suur (matemaatikas 29,3 %, PISA 2022). Nii õppimises osalevate täiskasvanute osakaal (2022. aastal 29,0 %) kui ka vähemalt põhiliste digioskustega täiskasvanute osakaal (2023. aastal 45,8 %) on väike ja liigitub kategooriasse „tähelepanu vajav“.

Pärast 2021. aastal alanud langustrendi vaesusrisk 2024. aastal suurenes. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste osakaal suurenes 23,1 %ni kogu elanikkonnast (22,8 %lt 2023. aastal) ja püsis laste puhul 27,1 % juures (ELis vastavalt 21 % ja 24,2 %). Mõlemad olukorrad on liigitatud kategooriasse „tähelepanu vajav“, mis on tingitud peaaegu tööta leibkondade osakaalu suurenemisest, samas on sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele liigitatud kategooriasse „keskmine“. Sissetulekute ebavõrdsus, mida mõõdetakse sissetulekukvintilide suhte kordaja abil, suurenes samuti (5,53 vs. ELis 4,66) ja see näitaja on nüüd liigitatud kategooriasse „tähelepanu vajav“. Positiivne on see, et ametlikus lapsehoiuses osalevate alla kolmeaastaste laste arv suurenes 4,9 protsendipunkti

Märkus. 2018. aasta andmete aegrea katkemine.
Allikas: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], ELi tööjõu-uuring.

³¹⁷ 2024. aasta andmetes on siiski tegemist aegrea katkemisega.

võrra 39,4 %ni (ELis 39,2 %). Samuti on väike nii nende inimeste osakaal, kes teatavad rahuldamata vajadusest arstiabi järele, kui ka nende osakaal, kelle eluasemekulud on liiga suured.

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et 11 näitaja osas on riik saanud hinnangu „kriitiline olukord“ või „tähelepanu vajav“, **tehti järeldus, et Itaalia puhul esineb ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske, mistõttu on vaja riigi olukorda täiendavalt analüüsida teises analüüsietapis** (vt tekstikast 3.1.1).

Küpros

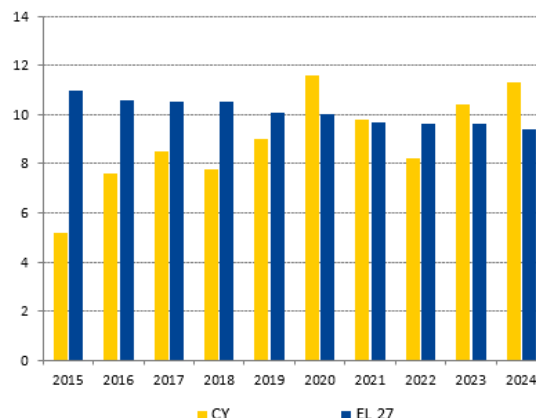
Oskuste arendamine on halvenenud ja jätkuvalt probleemne.

Madala haridustasemega noorte osakaal suurenes veelgi (10,4 %lt 2023. aastal 11,3 %le 2024. aastal) ning see näitaja on endistviisi kategoorias „tähelepanu vajav“. Enam kui pooltel 15aastastel puuduvad põhioskused (53,2 % matemaatikas, PISA 2022), kusjuures tegemist on ühega suurimatest langustest ELis alates 2018. aastast. Digioskuste tase on eriti madal, 2023. aastal omas vähemalt põhilisi digioskusi ainult 49,5 % täiskasvanutest (ELis 55,6 %) ning see näitaja on liigitatud kategooriasse „tähelepanu vajav“. Kui 2024. aastal töötas 28,2 % kõrgharidusega töötajatest töökohtadel, mis ei nõudnud seda kvalifikatsioonitaset, siis MATI erialade üliõpilaste osakaal kolmanda taseme hariduses (ISCED 5–8) oli üks väiksemaid – 2023. aastal ainult 14,9 % (ELis 26,9 %). Viimase 12 kuu jooksul õppes osalenud täiskasvanute osakaal on samuti madal – 2022. aastal 28,3 % (ELis 39,5 %) ning võrreldes 44,8 %ga 2016. aastal on näitaja läbi teinud suure languse ja olukord on „tähelepanu vajav“. Teisest küljest oli ametlikes lapsehoiuteenustes osalevate alla kolmeaastaste laste osakaal 2024. aastal 40,1 % (ELis 39,2 %), olles veelgi suurenenud, ning näitaja on liigitatud kategooriasse „keskmise“.

Tööturg toimib üldiselt hästi, kuid mõned elanikkonnarühmad on endiselt keerulises olukorras. 2024. aastal oli majanduskasv kindel ning selle taustal suurenes tööhõive määr 79,8 %ni (EL 75,8 %), samas töötuse määr ja pikaajalise töötuse määr langesid vastavalt 4,9 %le ja 1,3 %le (kõik need näitajad olid kategoorias „keskmisest parem“). Kuna sooline tööhõivelõhe suurenes 2023. aastaga võrreldes 1,0 protsendipunkti ja on tasemel 10,0 protsendipunkti, on see näitaja nüüd kategoorias „tähelepanu vajav“. Puudega inimeste tööhõivelõhe näitaja jäi endiselt kategooriasse „keskmise“. Kuigi noorte töötuse määr oli alla ELi keskmise (13,0 % vs. 14,9 % ELis), oli mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) osakaal endiselt suur (12,9 %, vs. 11,1 %ga ELis) ning pärast 1,0 protsendipunkti suurust langust on see nüüd kategoorias „kehv, kuid paranemas“. Ja lõpuks, leibkonna kasutada olev reaalne kogutulu elaniku kohta (2008 = 100) oli jätkuvalt madalal tasemel (107,7), kuigi 2023. aasta näitajaga (102,7) võrreldes on see paranenud, jäädes kategooriasse „tähelepanu vajav“.

Sotsiaalvaldkonna tulemused olid Küprosel head. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse oht oli 2024. aastal üldiselt 17,1 % ja laste puhul 14,8 % (ELis vastavalt 21,0 % ja 24,2 %), mistõttu riik on nende näitajate poolest vastavalt kategoorias „keskmisest parem“ ja „väga tubli“. See kajastab muu hulgas seda, et sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele, on stabiilne ja liigitatud kategooriasse „keskmise“ (30,5 % vs. ELis 34,2 %), ning seda, et liiga suurte eluasemekulude määr on madal (2,4 %), tänu millele liigitatakse Küpros selles valdkonnas samuti kategooriasse „väga tubli“. Rahuldamata vajadus arstiabi järele inimeste endi hinnangul on tasemel 0,1 %, mis on üks ELi madalamaid ja kuulub kategooriasse „keskmisest parem“.

Madala haridustasemega noored (%)

Märkus. Aegrea katkemine 2021. aastal.

Allikas: Eurostat [[edat_lfse_14](#)], ELi tööjõu-uuring.

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „tähelepanu vajav“ on antud viie näitaja puhul, **ei paista ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske Küprose puhul esinevat ning seega ei ole vaja teha riigi kohta täiendavat analüüsi teises analüüsietapis** (vt tekstikast 3.1.1).

Läti

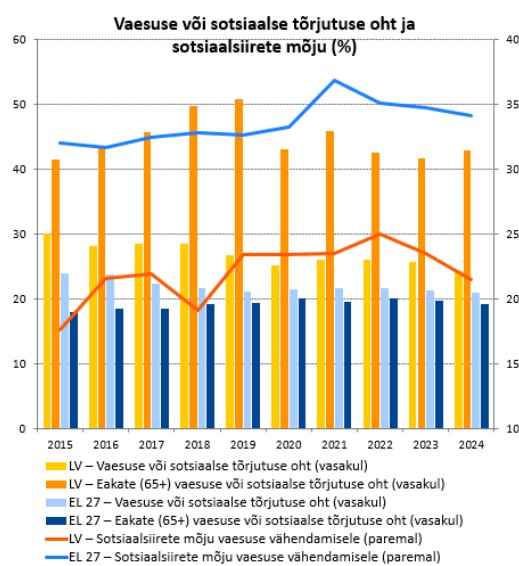
Sotsiaalvaldkonna probleemid püsivad.

Olukorras, kus Läti SKP seiskus, püsis 2024. aastal sissetulekute ebavõrdsus kõrge ja vaesusrisk suur. Sissetulekukvintilide suhte kordaja on riigis üks ELi kõrgemaid (6,28 vs. ELi keskmine 4,66), mistõttu on riigi näitaja liigitatud kategooriasse „kriitiline olukord“. Sellele lisaks vähenes sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele 2024. aastal veelgi 2 protsendipunkti võrra tasemele 21,5 % (vs. 34,2 % ELis). Pärast kahte järjestikust halvenemist on see näitaja nüüd kategoorias „kriitiline olukord“. Kuigi vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste osakaal vähenes varasemalt 25,6 %lt 2024. aastal 24,3 %le (laste puhul täheldati märkimisväärset vähenemist 17,9 %le), on see näitaja endiselt märkimisväärselt üle ELi keskmise (21,0 %). Selle näitaja poolest liigitub riik kategooriasse „tähelepanu vajav“.

Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate eakate (üle 65aastased) osakaal oli juba kõrge ja tõusis veelgi, jõudes 2024. aastal 42,9 %ni (võrreldes 41,6 %ga aasta varem), ning selle üks põhjusi oli pensionide vähenemine piisavus. Eakate suur vaesus on tihedalt seotud kehvade tervisenäitajatega ja vastavate tervishoiukuludega. Puuetega inimeste vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr suurenes veelgi (38,5 %lt 39,4 %le) ja on tublisti üle ELi keskmise (28,7 %). Näitaja, mis kirjeldab rahuldamata vajadust arstiabi järele inimeste endi hinnangul, on liigitatud kategooriasse „kriitiline olukord“, kuna see kerkis 2024. aastal 8,4 %ni (seda võrreldes 7,8 %ga 2023. aastal ja 2,5 %ga ELis).

2024. aastal täheldati tööturutulemuste mõningast halvenemist. Pärast tööturu taastumist COVID-19 kriisi järgselt aeglustus tööhõive kasv 2024. aasta seisaku tingimustes. Kuigi tööhõive määr (77,4 %) oli kategoorias „keskmine“, tõusis töötuse ja pikaajalise töötuse määr vastavalt 6,9 % ja 2,2 %ni (ELis 5,9 % ja 1,9 %). Mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) osakaal suurenes 0,7 protsendipunkti ja oli tasemel 10,7 % (ELis 11,1 %). Kõik kolm näitajat on 2024. aastal liigitatud kategooriasse „tähelepanu vajav“. Positiivne on see, et Lätis on sooline tööhõivelõhe üks väiksemaid ELis ja riik on selle näitaja poolest kategoorias „väga tubli“. Samuti on puudega inimeste tööhõivelõhe hoolimata hiljutisest suurenemisest endiselt kategoorias „keskmisest parem“.

Hariduse ja oskuste näitajad on endiselt kategoorias „keskmine“, kuid on veidi halvenenud. Täiskasvanute õppes osalemise määr (viimase 12 kuu jooksul) oli 34,1 % (ELis 39,5 %). Lisaks oli vähemalt põhiliste digioskustega täiskasvanute osakaal 2023. aastal 45,3 % (alla ELi keskmise (55,6 %)) ja olukord liigitati endiselt kategooriasse „tähelepanu vajav“, seda eelkõige pidades silmas vajadust toetada digipööret. Samal ajal oli ametlikes lapsehoiuteenustes osalevate alla kolmeaastaste laste osakaalu langus üks suurimaid ELis, mille tulemusel on see näitaja 24,9 % (ELis 39,2 %) ja liigitatud nüüd kategooriasse „tähelepanu vajav“. Kuigi haridussüsteemist varakult lahkumine ei ole levinud ja Läti 15aastastel on üldiselt head põhioskused, on linnakoolide tulemused märkimisväärselt paremad kui maapiirkondade koolidel. MATI-õppekavades osalevate üliõpilaste osakaal on väike (25,1 % vs. 26,9 % ELis), eriti naiste seas.

Märkus. Mõju puudutavate andmete aegrea katkemine 2022. aastal Läti puhul.

Allikas: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], [[tespm050](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „kriitiline olukord“ või „tähelepanu vajav“ on antud üheksale näitajale, millest ühe puhul olukord aja jooksul ka halvenes, tehti järeldus, et **Läti puhul esineb ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske, mistõttu on vaja riigi olukorda täiendavalt analüüsida teises analüüsietapis** (vt tekstikast 3.1.1).

Leedu

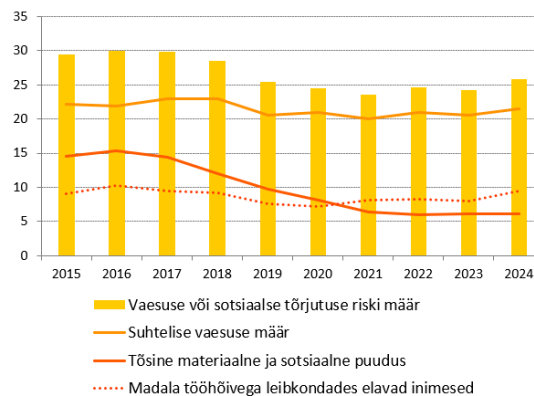
2024. aastal sotsiaalse kaasatuse ja sotsiaalkaitse olukord halvenesid. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste osakaal suurenes 2024. aastal 1,5 protsendipunkti ja kerkis 25,8 %ni³¹⁸ (ELis 21,0 %), mis on ELi lõikes üks suurimatest registreeritud väärtustest ja aastast kasvust ning tähendab, et näitaja liigitati kategooriasse „kriitiline olukord“. Eriti ohustatud olid maapiirkondade inimesed ja haavatavad rühmad, nagu töötud, eakad ja puuetega inimesed. Puuetega inimeste vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr oli üks kõrgemaid ELis (2024. aastal 45,8 % võrreldes 28,7 %ga ELis). Laste hulgas jäi vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr siiski kategooriasse „keskmine“. Sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele langes 29,9 %lt 2023. aastal 25,9 %le 2024. aastal

(tegemist oli ühe suurima langusega ja ELi vastav näitaja oli 34,2 %). See kajastab sotsiaaltoetuste vähest piisavust ja katvust ning näitaja on nüüd liigitatud kategooriasse „tähelepanu vajav“. Lisaks on sissetulekute ebavõrdsus, mida mõõdetakse sissetulekukvintilide suhte kordaja abil, 2024. aastal üks ELi suurimaid (6,54 vs. 4,66) ning tegi läbi ühe suurimatest kasvudest, seega on riik liigitatud selle näitaja poolest taas kategooriasse „kriitiline olukord“. Kuigi liiga suurte eluasemekulude määr on endiselt alla ELi keskmise (8,2 %), tõusis see teist aastat järjest märkimisväärselt, jõudes 2024. aastal 6,2 %ni, ja see näitaja on nüüd samuti kategoorias „tähelepanu vajav“.

Leedu seisab silmitsi oskuste arendamisega seotud probleemidega. Mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) osakaal liigitati 2024. aastal kategooriasse „kriitiline olukord“, olles suurenenud märgatavalt (1,2 protsendipunkti) ja oli tasemel 14,7 % (ELis 11,1 %). Samal ajal suurenes madala haridustasemega noorte osakaal 2024. aastal 2 protsendipunkti võrra 8,4 %le (ELis 9,4 %) ning olukord on liigitatud kategooriasse „tähelepanu vajav“. Mõlemad näitajad halvenesid teist aastat järjest. Lisaks on kehvade põhioskustega õpilaste osakaal suur (matemaatikas 27,8 %, PISA 2022). Ka täiskasvanute osalemine õppes viimase 12 kuu jooksul on liigitatud kategooriasse „tähelepanu vajav“, mis on märkimisväärselt alla ELi keskmise (27,4 % vs. 39,5 % 2022. aastal). Positiivne on see, et ametlikus lapsehoius osalevate alla kolmeaastaste laste osakaal suurenes 2024. aastal 36,9 %ni (ELis 39,2 %).

Leedu tööturu olukord 2024. aastal osaliselt taastus. Tänu tugevale majanduskasvule tõusis tööhõive määr 2024. aastal 0,7 protsendipunkti võrra 79,2 %ni (ELis 75,8 %). Töötuse määr tõusis veelgi 7,1%ni (6,9 %lt 2023. aastal) (1,2 protsendipunkti üle ELi keskmise) ja liigitub endiselt kategooriasse „tähelepanu vajav“. Pikaajalise töötuse määr püsis kolmandat aastat järjest stabiilsena (2,3 %), olles vaid 0,4 protsendipunkti üle ELi keskmise. Sotsiaalvaldkonna tulemustabeli põhinäitaja põhjal suurenes puudega inimeste tööhõivelõhe

Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr ja selle komponendid (suhtelise vaesuse määr, suur materiaalne ja sotsiaalne puudus, madal tööhõive) (%)

Märkus. Esialgsed andmed 2024. aasta kohta.

Allikas: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], [[tepsr_lm430](#)],

[[ilc_li02](#)], [[tespm030](#)], sissetulekuid ja

elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

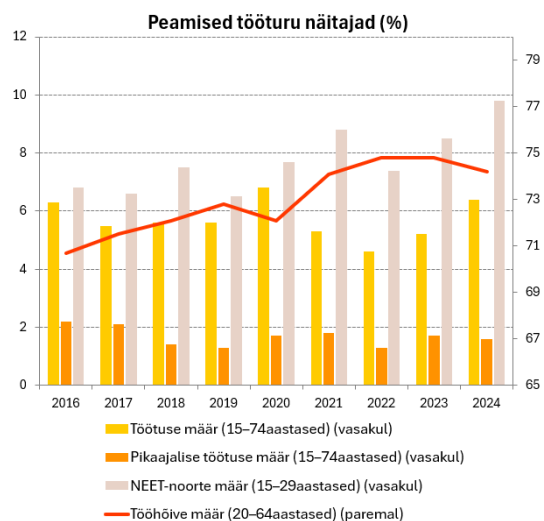
³¹⁸ Eurostati 2024. aasta andmed Leedu kõigi sotsiaalvaldkonna näitajate kohta on esialgsed.

32,4 protsendipunktilt 2023. aastal 39,9 protsendipunktile 2024. aastal (ELis 24,0 protsendipunkti), mis tähendab, et näitaja liigitati kategooriasse „kriitiline olukord“.

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „kriitiline olukord“ või „tähelepanu vajav“ on antud üheksale näitajale, millest kahe puhul olukord aja jooksul ka halvenes, tehti järeldus, et **Leedu puhul esineb ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske, mistõttu on vaja riigi olukorda täiendavalt analüüsida teises analüüsietapis** (vt tekstikast 3.1.1).

Luksemburg

Hiljutised suundumused viitavad tööturul esinevatele probleemidele. Tagasihoidliku majanduskasvu ja oskuste nõudlusele mittevastavuse tingimustes tööhõive määr 2024. aastal veidi langes (74,2 %le), mis lahutab riiki ELi üldise kasvusuundumuse taustal (2024. aastal kerkis tööhõive määr ELis 75,8 %ni) teistest riikidest veelgi enam. Selle näitaja poolest liigitub riik nüüd kategooriasse „tähelepanu vajav“. Töötuse määr tõusis pärast üht suurimat tõusu (1,2 protsendipunkti) 2024. aastal taas ja oli 6,4 % (ELis 5,9 %) ja see näitaja liigitub endiselt kategooriasse „tähelepanu vajav“. Teisest küljest langes pikaajalise töötuse määr (0,1 protsendipunkti võrra) 1,6 %le ja on nüüd kategoorias „keskmine“. Kategooriasse „tähelepanu vajav“ kuulub ka leibkonna kasutada oleva reaalse kogutulu indeks elaniku kohta (2008 = 100), mis on 113,1 (ELi näitaja 114,3), ning see näitaja on veidi suurem kui 2023. aasta näitaja 112,1. Selle taustal suurenes nende noorte osakaal, kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel (NEET-noored), 2024. aastal 9,8 %ni ehk 1,3 protsendipunkti ja see suundumus ilmnes teist aastat järjest, mis tähendab, et olukord on „tähelepanu vajav“. Samuti liigitatakse riigi soolise tööhõivelõhe näitaja kategooriasse „keskmisest parem“.

Allikas: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], [[une_ltu_a](#)], [[lfsi_neet_a](#)], ELi tööjõu-uuring.

Luksemburgi tulemused hariduse ja oskuste valdkonnas on üldiselt head, kuid mõnes valdkonnas on olukord halvenenud. Viimase 12 kuu jooksul õppes osalenud täiskasvanute osakaal oli kõrge (2022. aastal 45,2 %) ja tublisti üle ELi keskmise (39,5 %). Kuigi suurel osal täiskasvanud elanikkonnast (60,1 %) on vähemalt põhilised digioskused (ELis 55,6 %), on olukord 2023. aasta andmete suurt halvenemist (3,6 protsendipunkti) silmas pidades kategoorias „tähelepanu vajav“. Sama kehtib ka madala haridustasemega noorte osakaalu kohta, mis suurenes 2024. aastal 1 protsendipunkti võrra 7,8 %le³¹⁹ (näitaja jääb alla ELi keskmise, mis on 9,4 %). Lapsehoius osalevate alla 3aastaste laste osakaal liigitati kategooriasse „keskmisest parem“.

Sotsiaalne olukord 2024. aastal Luksemburgis stabiliseerus, kuigi probleeme veel on. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste osakaal langes märkimisväärselt (2023. aasta 21,4 %lt 2024. aastal 20,0 %le (ELis 21 %)) ja liigitati kategooriasse „keskmine“. See tulenes esmajoones suhtelise vaesuse määra vähenemisest (18,8 %lt 18,1 %le), millega kaasnes suure materiaalse ja sotsiaalse puuduse väike vähenemine (0,2 protsendipunkti võrra), põhjuseks inflatsiooni aeglustumine. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohu määr laste puhul oli siiski üle ELi keskmise (2024. aastal 25,6 % vs. ELis 24,2 %), mistõttu jäi see näitaja kategooriasse „tähelepanu vajav“. See on osaliselt seletatav sellega, et sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele on küllaltki väike ja isegi langes 27,0 %le 2024. aastal (ELis 34,2 %) ning see näitaja liigitatakse taas kategooriasse

³¹⁹ Madala haridustasemega noorte 2023.–2024. aasta andmed on siiski tähistatud märkega „madala usaldusväärsusega andmed“.

„tähelepanu vajav“. Liiga suurte eluasemekuludega inimeste osakaal oli 2024. aastal kategoorias „keskmisest parem“, vähenedes 11,5 %lt 8,0 %le (ELis 8,2 %). Olukorra paranemist oli näha eelkõige üürnike seas, muu hulgas tänu suuremale ja heldemale üüritoetusele.

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „tähelepanu vajav“ on antud kaheksale näitajale, millest ühe puhul olukord aja jooksul ka halvenes, tehti järeldus, et **Luksemburgi puhul esineb ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske, mistõttu on vaja riigi olukorda täiendavalt analüüsida teises analüüsietapis** (vt tekstikast 3.1.1).

Ungari

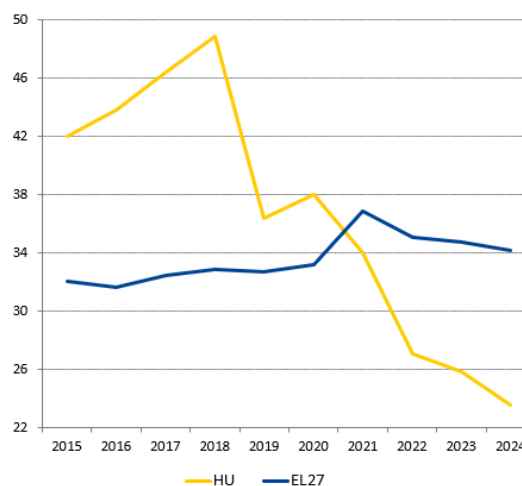
Ungaris täheldati vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse mõningast paranemist, kuid sotsiaalsed probleemid püsivad. Nii kogu elanikkonna kui ka laste suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse määr paranes 2024. aastal ja näitaja liigitati kategooriast „tähelepanu vajav“ kategooriasse „keskmine“, olles langenud vastavalt 19,3 %le ja 22,9 %le³²⁰. Suur materiaalne ja sotsiaalne puudus on siiski endiselt levinud (9,3 % vs. 6,4 % ELis) ning rahaline vaesus (pärast sotsiaalsiirdeid) suurenes jätkuvalt, eelkõige noorte täiskasvanute puhul. Koos asjaoluga, et rahalise vaesuse määr enne sotsiaalsiirdeid püsis samal tasemel, mis varem, vähendas see sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele (see näitaja oli 23,5 % võrreldes 34,2 %ga ELis). Selle näitaja poolest liigitub

riik kategooriasse „tähelepanu vajav“. Sissetulekute ebavõrdsus jäi kategooriasse „keskmine“. Liiga suurte eluasemekulude määr (1,7 protsendipunkti) tõusis 2024. aastal 7,3 %lt 9 %le (ELis 8,2 %) ja on nüüd kategoorias „tähelepanu vajav“.

Ungari tulemused täiskasvanute oskuste arendamisel on üldiselt head, kuid tal on probleeme, eelkõige seoses lapsehoius osalemise, haridussüsteemist varakult lahkumise ja haridusliku ebavõrdsusega. Pärast märkimisväärset kasvu 2023. aastal vähenes alla kolmeaastaste laste osalemine ametlikus lapsehoius 20,5 %lt 2023. aastal 16,6 %le 2024. aastal, mis on üks madalamaid ELis (võrreldes keskmise 39,2 %ga), ja riigi näitaja on nüüd liigitatud kategooriasse „kriitiline olukord“. Madala haridustasemega noorte (ehk haridussüsteemist varakult lahkunud noorte) osakaal paranes 1,3 protsendipunkti ja on 2024. aastal 10,3 % (ELis 9,4 %), mistõttu liikus see näitaja kategooriast „kriitiline olukord“ kategooriasse „kehv, kuid paranemas“. Sellest hoolimata on see romade, puuetega inimeste ja maapiirkondades elavate inimeste puhul keskmisest tunduvalt suurem. Lisaks on kehvade tulemustega õpilaste osakaal suur (29,5 % matemaatikas, PISA 2022) ja sotsiaal-majanduslik taust mõjutab märkimisväärselt õpilaste tulemusi põhioskuste valdkonnas³²¹. Ungari tulemused digioskuste valdkonnas on kategoorias „keskmisest parem“ ja täiskasvanute osalemine õppes liigitub kategooriasse „väga tubli“. Samal ajal on madala haridustasemega inimeste, töötute ja üle 55aastaste inimeste tulemused täiskasvanuhariduses märkimisväärselt halvemad kui kogu elanikkonnal.

Tööturg toimib üldiselt hästi. Tööhõive määr (81,1 % vs. 75,8 % ELis) ja töötuse määr (4,5 % vs. 5,9 % ELis) olid jätkuvalt kategoorias „keskmisest parem“, kuigi madala kvalifikatsiooniga inimeste (15–64aastased) tööhõive määr (38,5 % 2024. aastal) ja romade tööhõive määr (47,3 % 2023. aastal) oli riigi keskmisest tunduvalt madalam. Mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) osakaal oli jätkuvalt kategoorias „keskmine“. Kuid

Sotsiaalsiirete mõju vaesuse vähendamisele (%)

Märkus. Ungari andmete aegrea katkemine 2022. aastal.

Allikas: Eurostat [tespm050], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

³²⁰ Ungari vaatas läbi sissetulekuid ja elamistingimusi käsitleva ELi statistika (EU-SILC) andmed ja nendega seotud näitajad aastateks 2019–2024 (vt lisatud [märkus](#)).

³²¹ OECD, PISA 2022.

noorte töötuse määra näitaja on viimase kahe aasta jooksul koos majanduse kiire aeglustumisega märkimisväärselt halvenenud (töötus suurenes 10,6 %lt 2022. aastal 15,2 %le 2024. aastal vs. ELis 14,9 %).

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „kriitiline olukord“ või „tähelepanu vajav“ on antud kolme näitaja puhul, **ei paista ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske Ungari puhul esinevat ning seega ei ole vaja teha riigi kohta täiendavat analüüsi teises analüüsietapis** (vt tekstikast 3.1.1).

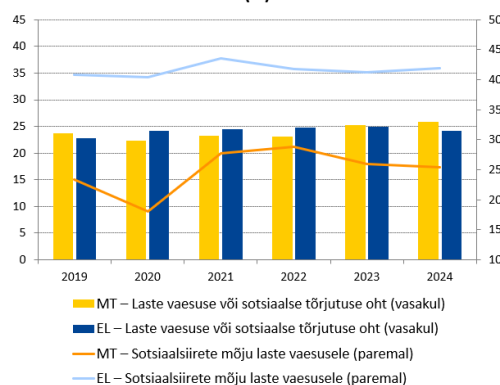
Malta

Malta sotsiaalvaldkonna tulemused on endiselt seinast sein ja laste puhul on probleemid üha suuremad. Suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse määr püsis 2024. aastal kategoorias „keskmine“ (19,7 % vs. ELis 21,0 %), kuna ka leibkonna kasutada oleva reaalse kogutulu indeks elaniku kohta (2008=100) suurenes (171,7 vs. 114,3 ELis 2024. aastal) ning selle näitaja poolest on Malta kategoorias „väga tubli“. Samas vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate laste määr tõusis siiski jätkuvalt, jõudes 25,9 %ni (ELis 24,2 %). Lisaks vähenes 2024. aastal märkimisväärselt ametlikes lapsehoiuteenustes osalevate alla kolmeaastaste laste osakaal (–6,9 protsendipunkti), jäädes siiski üle ELi keskmise (44,1 % vs. 39,2 %). Mõlemad näitajad on nüüd liigitatud kategooriasse „tähelepanu vajav“. Sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele oli samal ajal väike, tasemel 26,0 % (ELis 34,2 %) ja näitaja liigitatakse kategooriasse „tähelepanu vajav“. Täpsemalt on sotsiaalsiirete mõju laste puhul veidi väiksem (25,4 %) kui üldise elanikkonna puhul (26 %), seda vastupidiselt ELi olukorrale (vastavalt 41,9 % vs. 34,2 %). Sissetulekute ebavõrdsus, mida mõõdetakse sissetulekukvintilide suhte kordaja abil, vähenes 5,30lt 2023. aastal 4,87le 2024. aastal (ELis 4,66) ja olukorra paranemise tulemusena liigitatakse riik nüüd kategooriasse „keskmisest parem“. Liiga suurte eluasemekulude määr langes veidi (5,8 %le) ja oli kategoorias „keskmine“. Rahuldamata arstiabi vajadusest teatas siiski vaid 0,3 % elanikkonnast (ELis 2,5 %), mis on üks paremaid näitajaid ELis.

Hariduse ja oskuste valdkonnas olukord jätkuvalt paranes, kuid mõned probleemid on jäänud. Madala haridustasemega noorte osakaal vähenes veelgi ja langes 2024. aastal 9,6 %le (ELis 9,4 %) ning sellega seoses on olukord nüüd liigitatud kategooriasse „keskmisest parem“. Kuid kehvade põhioskustega õpilaste osakaal on väga suur (matemaatikas 32,6 %, PISA 2022). Kitsaskohad MATI-valdkonna karjääris ilmnevad juba keskhariduse tasandil, kuna vaid vähesed õpilased valivad neid õppeaineid. NEET-noorte osakaal vähenes veelgi (2024. aastal 7,2 %) ja on alla ELi keskmise (11,1 %) ning selle näitaja poolest liigitati riik nüüd kategooriasse „väga tubli“. Samal ajal oli täiskasvanute osalemine õppes viimase 12 kuu jooksul 2022. aastal 39,9 % ja kategoorias „keskmisest parem“ ning kõrgelt haritud inimeste seas isegi suurem (65,9 %). Samamoodi olid 2023. aastal vähemalt põhilised digioskused 63,0 %l täiskasvanutest (ELis 55,6 %) ja näitaja oli kategoorias „keskmine“, samas kui elanikkonnarühmade lõikes esines suuri erinevusi.

Hästi toimival tööturul on sooline tööhõivelõhe endiselt suur. 2024. aastal oli Malta tööhõive määr tugeva majanduskasvu toel üks ELi kõrgemaid (83,0 %) ja töötuse määr madal (3,1 %), sealhulgas oli madal ka selle pikaajaline komponent (0,7 %), ning riik oli kõigi kolme näitaja poolest kategoorias „väga tubli“. Puudega inimeste tööhõivelõhe vähenes 25,3 protsendipunktini (ELis 24,0 protsendipunkti). Kuigi ka sooline tööhõivelõhe vähenes 13,4 protsendipunktini, oli see 3,4 protsendipunkti suurem kui ELi keskmine ja üks ELi suurimaid, mistõttu on näitaja endiselt liigitatud kategooriasse „kriitiline olukord“.

Laste vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse oht ja sotsiaalsiirete mõju laste vaesuse vähenemisele (%)

Märkus. Sotsiaalsiirete mõju laste vaesuse vähendamisele arvutatakse toetuse ülekandmisele eelneva ja järgneva suhtelise vaesuse määra alusel. Suhtelise vaesuse määra andmete aegrea katkemine Malta puhul 2022. aastal.

Allikas: Eurostat [[ilc peps 01n](#)], [[ilc li10](#)], [[ilc li02](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

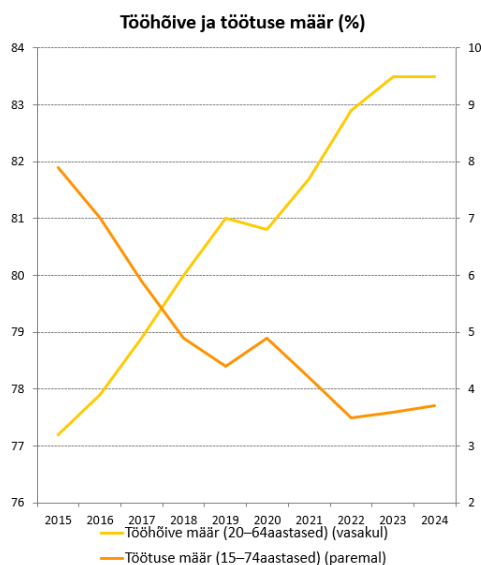
on sotsiaalsiirete mõju laste puhul veidi

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „kriitiline olukord“ või „tähelepanu vajav“ on antud nelja näitaja puhul, **ei paista ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske Malta puhul esinevat ning seega ei ole vaja teha riigi kohta täiendavat analüüsi teises analüüsietapis** (vt tekstikast 3.1.1).

Madalmaad

Tööturg toimib jätkuvalt suhteliselt hästi.

Majanduskasvu taastumise taustal püsis tööhõive määr 2024. aastal muutumatuna tasemel 83,5 %, mis on üks kõrgemaid ELis. Töötuse määr jäi hoolimata väikesest tõusust madalaks (3,7 %). NEET-noorte osakaal oli jätkuvalt üks ELi väiksemaid, olgugi et see näitaja veidi suurenes (0,2 protsendipunkti võrra, 4,9 %ni). Puudega inimeste tööhõivelõhe vähenes veel 20,9 protsendipunkti. Madalmaad on kõigis neis valdkondades kategoorias „keskmisest parem“ või „väga tubli“. Madalmaade suurimaks struktuurseks probleemiks on aga tööturu killustatuse oht. Kuigi soolise tööhõivelõhe näitaja oli 2024. aastal 7,6 protsendipunkti (kategooria „keskmine“ vs. ELis 10,0 protsendipunkti), on osaajaga töötamine laialt levinud, seda eelkõige naiste puhul. Sellest tingituna on sooline tööhõivelõhe osaajatöö puhul üks suuremaid ELis (41,9 protsendipunkti vs. ELi keskmine 20,1 protsendipunkti) ja sooline pensionilõhe oli suur (36,3 % vs. 24,5 % ELis). Ning lõpetuseks, 2024. aasta andmete põhjal ei suudetud leibkonna kasutada oleva reaalse kogutulu indeksi (2008=100) osas ELi keskmise näitajaga sammu pidada (vastavalt 112,4 ja 114,3) ja olukord jääb endiselt kategooriasse „tähelepanu vajav“.

Allikas: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], ELi tööjõu-uuring.

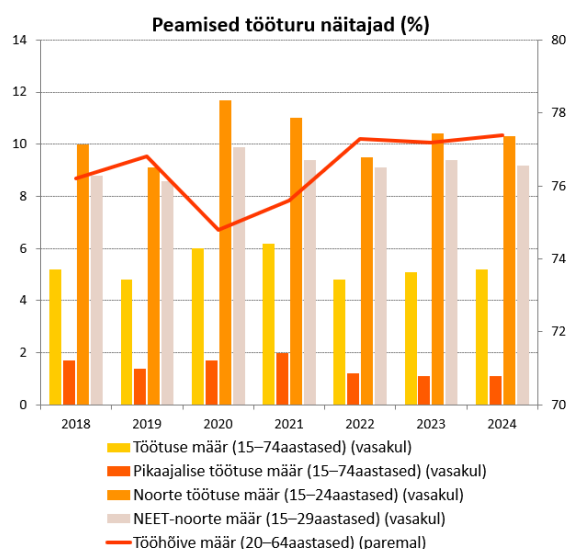
Madalmaades on oskuste arendamise osas olukord jätkuvalt hea. 2022. aastal osales õppes 56,1 % täiskasvanutest ja 2023. aastal olid 82,7 %l neist vähemalt põhilised digioskused, mis mõlemad on ühed suurimad osakaalud ELis. Kuna madala haridustasemega noorte osakaal suurenes 0,8 protsendipunkti ja oli 2024. aastal 7,0 %, liigitatakse see näitaja kategooriasse „keskmine“. Õpilaste üldiste põhioskuste halvenemine ja kehvade õpitulemuste sagenemine, eriti ebasoodsas olukorras olevate õpilaste seas, nõuab olukorra jälgimist. Endiselt on oluline, et tööturul ebasoodsas olukorras olevate inimeste (nt madala kvalifikatsiooniga inimesed, painedliku töökorraldusega töö või ajutise töö tegijad, rändetaustaga inimesed ja puudega inimesed) oskuste arendamise või ümberõppega tegeledes jõutaks tulemuslikult sihtrühmadeni.

Sotsiaalne olukord Madalmaades on üldiselt hea. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate kõigi inimeste ja laste osakaal kogu elanikkonna lõikes püsis muutumatuna ja oli üks väiksemaid ELis (vastavalt 15,4 % ja 15,8 %). Probleeme on aga jätkuvalt konkreetsetel rühmadel, näiteks puudega inimestel või rändetaustaga inimestel, eelkõige lastel. Liiga suurte eluasemekulude määr langes 2,4 protsendipunkti ja oli 2024. aastal 6,9 % (ELi 8,2 %, kategooria „keskmisest parem“).

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „tähelepanu vajav“ on antud ühe näitaja puhul, **ei paista ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske Madalmaade puhul esinevat ning seega ei ole vaja teha riigi kohta täiendavat analüüsi teises analüüsietapis** (vt tekstikast 3.1.1).

Austria

Hoolimata kolme aasta pikkusest majanduslangusest on Austria tööturg endiselt suhteliselt tugev. Tööhõivetulemused on peaaegu kõigi sotsiaalvaldkonna tulemustabeli tööturunäitajate puhul liigitatud kategooriasse „keskmine“ või „keskmisest parem“. Pärast väikest langust eelmisel aastal tõusis tööhõive määr 2024. aastal 0,2 protsendipunkti 77,4 %ni (ELis 75,8 %), samal ajal kui töötuse määr (5,2 %) jäi alla ELi keskmise (5,9 %), nagu ka selle pikaajaline komponent (1,1 %). NEET-noorte osakaal (9,2 %) oli samuti alla ELi keskmise (11,1 %). Naiste tööhõive määr oli kõrge (73,9 %) ja kasvas ning sooline tööhõivelõhe vähenes (6,9 protsendipunkti võrreldes 10 protsendipunktiga ELis). Seda suundumust toetavad hiljutised poliitikameetmed, mille tulemusel suurenes märkimisväärselt (6,1 protsendipunkti võrra) alla kolmeaastaste laste osakaal ametlikus lapsehoiuses, moodustades 30,2 % (ELis 39,2 %). Samal ajal oli riik üks neist, kus sooline tööhõivelõhe osajaatöö puhul oli suurim ja kasvav (2024. aastal 38,9 protsendipunkti). Ning lõpetuseks, leibkonna kasutada oleva reaalse kogutulu indeks elaniku kohta (2008 = 100) oli 2024. aastal 102,8 ja see näitaja on kategoorias „tähelepanu vajav“.

Allikas: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], [[une_ltu_a](#)], [[lfsi_neet_a](#)], ELi tööjõu-uuring.

Oskuste valdkonnas on riigi tulemused laias laastus jätkuvalt head. Vähemalt põhiliste digioskustega täiskasvanute osakaal on suur (2023. aastal 64,7 %) ja õppes osalevate täiskasvanute osakaal on tublisti üle ELi keskmise (2022. aastal 52,2 % vs. 39,5 % ELis, isegi pärast vähenemist) ning mõlemad näitajad on liigitatud kategooriasse „keskmisest parem“. Madala haridustasemega noorte osakaal vähenes 2024. aastal veelgi ja oli tasemel 8,1 %, seega kategoorias „keskmine“. Samal ajal puudub umbes veerandil noortest austerlastest minimaalne matemaatika-, lugemis- ja loodusteaduste oskus. See näitaja on 2012. aastast pidevalt kasvanud (PISA 2022). Samuti oli 42,2 %l töötutest vaid põhiharidus,³²² mis muudab nad eriti haavatavaks. Seega võib inimeste põhioskuste parandamine aidata parandada tööhõivetulemusi.

Austria tulemused sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasamise valdkonnas on suhteliselt head. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste osakaal vähenes 2024. aastal 16,9 %le ja see näitaja liigitatakse kategooriasse „keskmisest parem“. Laste seas vähenes see määr 2023. aastaga võrreldes märkimisväärselt, 20,9 %le, ja liigitatakse kategooriasse „keskmine“. Liiga suurte eluasemekulude määr suurenes 0,3 protsendipunkti (6,3 %ni) ja näitaja oli samuti kategoorias „keskmine“. Ning lõpetuseks, sotsiaalsiirete (v.a pensionid) suur mõju vaesuse vähendamisele ja inimeste endi hinnangul põhineva rahuldamata arstiabivajaduse näitaja madal tase osutavad jätkuvalt sellele, et olukord on endiselt kategoorias „keskmisest parem“.

Eelkirjeldatud esimese analüüsi etapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „kriitiline olukord“ on antud ühe näitaja puhul, **ei paista ülespoole suunatud**

³²² AMS, [Von Arbeitslosigkeit betroffene Personen 2024](#), 2025.

sotsiaalsel lähenemist ohustavaid võimalikke riske Austria puhul esinevat ning seega ei ole vaja teha riigi kohta täiendavat analüüsi teises analüüsietapis (vt tekstikast 3.1.1).

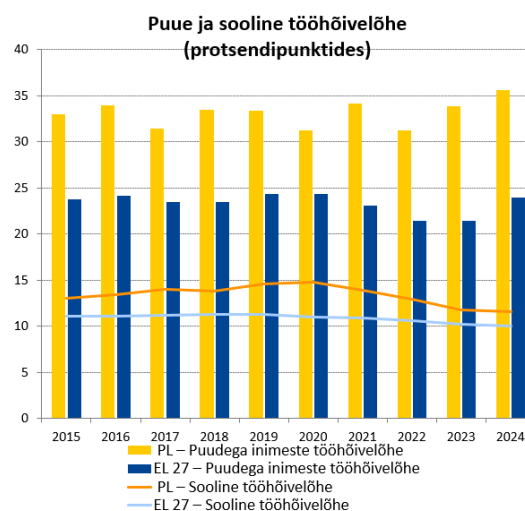
Poola

Tööturg on kokkuvõttes püsinud tugevana, kuid naised ja puudega inimesed seisavad jätkuvalt silmitsi märkimisväärsete probleemidega. Kindla majanduskasvu tingimustes 2024. aastal (3,0 %) suurenes tööhõive määr veelgi, jõudes 78,4 %ni (ELis 75,8 %), ning töötuse määr oli üks ELi madalamaid (2,9 %), mistõttu liigitatakse riik ELi lõikes kategooriasse „väga tubli“ kuuluvate riikide hulka. Sooline tööhõivelõhe vähenes veidi, kuid oli endiselt kategoorias „tähelepanu vajav“ (11,6 protsendipunkti), mis on üle ELi keskmise (10,0 protsendipunkti). See on seotud naistega, kellel on tavaliselt rohkem laste ja pikaajalist hooldust vajavate inimeste eest hoolitsemise kohustusi, ning nende madalama pensionieaga. Kuigi ametlikes lapsehoiuteenustes osalevate alla kolmeaastaste laste osakaal suurenes 2024. aastal 15,1 %ni, jäi see oluliselt alla ELi keskmise (39,2 %) ja liigitub kategooriasse „kriitiline olukord“. See võib pikas perspektiivis halvendada laste haridusalaseid väljavaateid ning vähendada naiste osalemist tööturul. Puudega inimeste tööhõivelõhe, mis 2024. aastal suurenes 1,7 protsendipunkti tasemeni 35,6 protsendipunkti, oli üks ELi suuremaid (ELi keskmine 24,0 protsendipunkti) ja osutab, et selle näitaja poolest liigitatakse riik kategooriasse „kriitiline olukord“.

Digioskuste tase ja täiskasvanute osalemine õppes on väga madal ning noorte põhioskused on vähenenud. Õppes osalenud täiskasvanute osakaal (viimase 12 kuu jooksul) oli 2022. aastal 20,3 %, mis on palju väiksem kui ELi keskmine (39,5 %) ning paigutab näitaja kategooriasse „kriitiline olukord“. See tuleneb peamiselt vähesest osalemisest mitteformaalses hariduses. Lisaks on vähemalt põhiliste digioskustega täiskasvanute osakaal (44,3 %) 2023. aastal märkimisväärselt alla ELi keskmise (55,6 %) ja selle näitaja poolest liigitatakse riik samuti kategooriasse „kriitiline olukord“. 2022. aasta PISA uuringu järgi suurenes nende 15aastaste õpilaste osakaal, kes ei omandanud matemaatikas (23 %), lugemises (22,2 %) ja loodusteadustes (18,6 %) põhioskuste miinimumtaset, mis on ELi keskmisest parem näitaja. Samas on kehvide õpitulemuste kasv alates 2018. aastast olnud üks ELi suurimaid. Samal ajal on Poola madala haridustasemega noorte puhul kategoorias „väga tubli“ (2024. aastal 4,1 % vs. 9,4 % ELis). MATI-programmides osalevate kolmanda taseme hariduse omandajate osakaal on endiselt alla ELi keskmise (21,2 % vs. 26,9 % ELis).

Sotsiaalne olukord on Poolas suhteliselt stabiilne. 2024. aastal olid vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määra (16,0 % kogu elanikkonna ja 16,1 % laste puhul) ja sissetulekute ebavõrdsuse (sissetulekuvintiilide suhte kordaja – 3,85) näitajad kategoorias „keskmisest parem“ (ELis vastavalt 21,0 %, 24,2 % ja 4,66).

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „kriitiline olukord“ või „tähelepanu vajav“ on antud viie näitaja puhul, **ei paista ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske Poola puhul**

Märkus. Poola andmed puudega inimeste tööhõivelõhe kohta 2023. aastal on vähesel usaldusväärsusega ja soolise tööhõivelõhe andmete aegrea katkemine 2019. aastal.

Allikas: Eurostat [[tepsr_sp200](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC)

esinevat ning seega ei ole vaja teha riigi kohta täiendavat analüüsi teises analüüsietapis
(vt tekstikast 3.1.1).

Portugal

Hoolimata olukorra paranemisest on sotsiaalkaitsesüsteem vaesusriski leevendamisel ja ebavõrdsuse vähendamisel endiselt ebatõhus ning esile on kerkinud eluasemeprobleemid. 2024. aastal suurenes sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele 2,6 protsendipunkti võrra 22,4 %ni, mis on endiselt tublisti alla ELi keskmise (34,2 %) ja jääb allapoole pandeemiaeelset taset ja liigitatakse kategooriasse „kriitiline olukord“. Ebavõrdsus, mida mõõdetakse sissetulekukvintilide suhte kordajaga, vähenes 5,60lt 2023. aastal 5,20le (üle ELi keskmise (4,66)) ja on nüüd kategoorias „kehv, kuid paranemas“, samal ajal kui vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste osakaal jäi kategooriasse

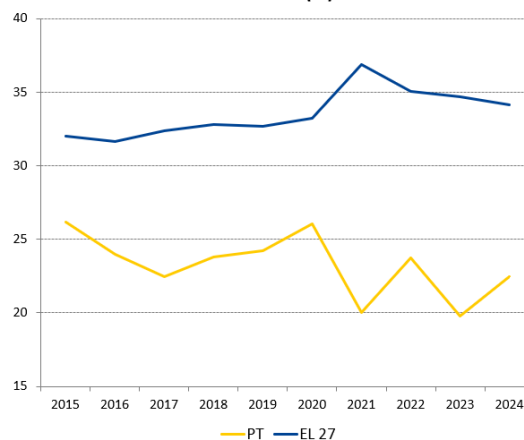
„keskmine“, olles 19,7 % (ELis 21 %). Hoolimata olukorra üldisest paranemisest äärepoolseimates piirkondades oli vaesusrisk jätkuvalt eriti suur Assooridel (28,4 %). Liiga suurte eluasemekuludega elanikkonna osakaal oli 6,9 %, mis on küll alla ELi keskmise (8,2 %), kuid näitaja kasv oli üks suurimaid ELis (+2,0 protsendipunkti) ja selle näitaja poolest on riik liigitatud nüüd kategooriasse „tähelepanu vajav“. See kajastab eluaseme- ja üürihindade jätkuvat tõusu viimastel aastatel.

Tööturg on üldiselt vastupidav, kuid noorte töötuse kasv ja endiselt kõrge pikaajalise töötuse määr nõuavad tähelepanu. Hoides 2021. aastast alates positiivset suundumust kasvas tööhõive määr 2024. aastal 0,5 protsendipunkti võrra (78,5 %ni) ja jäi tugeva majanduskasvu tingimustes kategooriasse „keskmine“. Sama oli ka töötuse määraga, mis jäi muutumatult 6,5 % tasemele (ELis 5,9 %). Kuigi pikaajalise töötuse määr vähenes veidi (2024. aastal 2,4 %le), oli see endiselt üle ELi keskmise (1,9 %) ja kuulub seetõttu kategooriasse „tähelepanu vajav“. Mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) osakaal oli riigis kategoorias „keskmisest parem“, kuid samal ajal tõusis noorte (15–24aastased) töötuse määr viimased kaks aastat järjest ja ulatus 2024. aastal 21,6 %ni (ELis 14,9 %). Puudega inimeste tööhõivelõhe (21,3 protsendipunkti) jäi alla ELi keskmise (24 %), kuid selle näitaja suurenemine oli üks suurimaid ELis ja see näitaja on nüüd kategoorias „hea, kuid vajab jälgimist“.

Kuigi oskuste valdkonnas on Portugali tulemused üldiselt keskmised, tasuks mõnda aspekti hoolikalt jälgida. Madala haridustasemega noorte osakaal vähenes 1,5 protsendipunkti 6,6 %le 2024. aastal ning sellega seoses on olukord nüüd „keskmisest parem“. Piirkondlikud erinevused siiski püsivad, ulatudes 19,8 %st Assooridel 5,2 %ni riigi põhjaosas. Lisaks on kehvade põhioskustega õpilaste osakaal suur (matemaatikas 29,7 %, PISA 2022). Riigis on vähemalt põhiliste digioskustega täiskasvanute osakaalu ja viimase 12 kuu jooksul õppes osalenud täiskasvanute osakaalu näitajad kategoorias „keskmine“. Viimane näitaja vähenes aga 38,0 %lt 2016. aastal 33,4 %le 2022. aastal, seda hoolimata vajadusest täiendus- ja ümberõppe järele ning pidades silmas oskuste mittevastavust nõudlusele, digi- ja rohepöörde vajadusi ja rahvastiku vananemist.

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „kriitiline olukord“ või „tähelepanu vajav“ on antud kolme näitaja puhul, **ei paista**

Sotsiaalsiirete (v.a pension) mõju vaesuse vähendamisele (%)

Märkus. Portugali andmete aegrea katkemine 2022. aastal.

Allikas: Eurostat [[tespm050](#)], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske Portugali puhul esinevat ning seega ei ole vaja teha riigi kohta täiendavat analüüsi teises analüüsietapis (vt tekstikast 3.1.1).

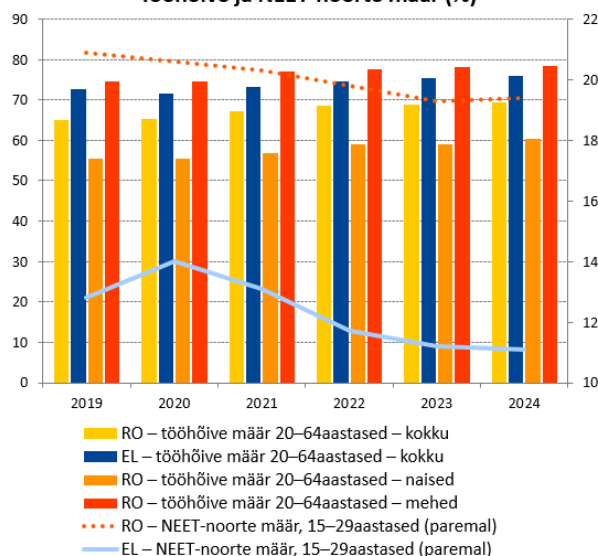
Rumeenia

Tööturu olukord paraneb, kuid teatavad rühmad on endiselt alaesindatud. 2024.

aasta nõrga majanduskasvu tingimustes suurenes tööhõive määr jätkuvalt (0,8 protsendipunkti) 69,5 %ni ning on endiselt alla ELi keskmise (75,8 %), mis tähendab, et selle näitaja poolest liigitatakse riik kategooriasse „kriitiline olukord“. Piirkondlikud erinevused on suured (ulatudes 81,1 %lt București-Ilfovi piirkonnas 62,6 %le Sud-Esti piirkonnas). Sooline tööhõivelõhe vähenes, kuid oli endiselt üks suurimaid ELis (18,1 protsendipunkti vs. 10,0 protsendipunkti). Mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) osakaal oli jätkuvalt väga suur (19,4 % vs. ELis 11,1 %). Puudega inimeste tööhõivelõhe suurenes 2024. aastal

märgatavalt (15,6 protsendipunkti) ja kerkis 44,8 protsendipunktini (ELis 24,0 protsendipunkti). Kõigi nende näitajate puhul osutavad andmed „kriitilisele olukorrale“. Teisest küljest, üldine töötuse määr ja selle pikaajaline komponent olid mõlemad alla ELi keskmise või selle tasemel ning paranesid 2024. aastal.

Tööhõive ja NEET-noorte määr (%)

Allikas: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], ELi tööjõu-uuring.

Püsivad probleemid hariduse ja oskuste arendamise valdkonnas seavad ohtu konkurentsivõime ja sotsiaal-majandusliku lähenemise. 2024. aastal vähenes ametlikus lapsehoius osalevate alla kolmeaastaste laste osakaal veelgi ja oli tasemel 11,4 % (2023. aastal 12,3 % ja ELis 39,2 %). Hoolimata mõningasest vähenemisest oli madala haridustasemega noorte osakaal 2024. aastal 16,8 % (ELis 9,4 %). Mõlemad näitajad on ELi nõrgemate hulgas ja osutavad „kriitilisele olukorrale“. Põhioskuste tase on eriti madal (48,6 % matemaatikas, PISA 2022). See mõjutab noorte sotsiaalseid ja tööhõivealaseid väljavaateid, eriti maapiirkondades ja ebasoodsas olukorras olevate noorte hulgas, ning võib takistada ka innovatsiooni ja konkurentsivõimet. Lisaks oli vähemalt põhiliste digioskustega täiskasvanute osakaal 2023. aastal 27,7 % (ELis 55,6 %) ja näitaja liigitati kategooriasse „kriitiline olukord“, seda eelkõige pidades silmas vajadust toetada digipöoret. Täiskasvanute osalemine õppes oli „kehv, kuid paranemas“ (2022. aastal 19,1 % võrreldes 39,5 %ga ELis) ning seda ajal, mil oskuste nappus oli märkimisväärne ja prognoositakse rahvastiku vähenemist.

Vaatamata mõningatele edusammudele on vaesusriski näitajad kõrged, eriti haavatavate elanikkonnarühmade ja maapiirkondade elanike puhul. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste osakaal langes märkimisväärselt (2016. aasta 46,0 %lt 2023. aastal 32,0 %le ja 2024. aastal 27,9 %le vs. 21,0 ELis). Ka laste vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr langes 2024. aastal märkimisväärselt (33,8 %le, võrreldes 39,0 %ga 2023. aastal ja 24,2 %ga ELis). Mõlemad olid kaks aastat järjest kategoorias „kehv, kuid paranemas“, kuid olid endiselt ühed ELi kõrgeimad. Kuigi sotsiaalkaitsesüsteemi osas on toimunud üks suuremaid edasiminekuid, on selle tulemuslikkus endiselt väike, sest sotsiaalsiirete (v.a pensionid) osa vaesuse vähendamisel on vaid 18,8 % (ELis 34,4 %), st et olukord on „kehv, kuid paranemas“. 2024. aastal paranes märkimisväärselt nii sissetulekute ebavõrdsus (4,62 % vs. 4,66 %ga ELis) kui ka rahuldamata vajadus arstiabi järele inimeste endi hinnangul (2,2 % võrreldes 5,2 %ga 2023. aastal ja 2,5 %ga ELis). Maapiirkondades

elavad inimesed ja haavatavad rühmad, nagu romad, seisavad siiski jätkuvalt silmitsi suuremate raskustega juurdepääsul esmatähtsatele teenustele ja sotsiaalteenustele.

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „kriitiline olukord“ on antud seitsme näitaja puhul, **tehti järeldus, et Rumeenia puhul esineb ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske, mistõttu on vaja riigi olukorda täiendavalt analüüsida teises analüüsietapis** (vt tekstikast 3.1.1).

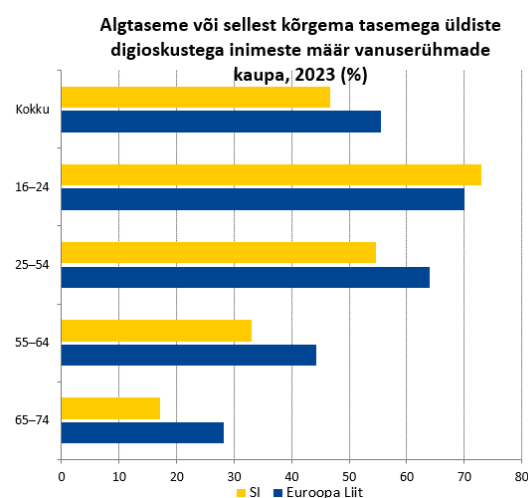
Sloveenia

Sloveenias on probleeme täiskasvanute vähese osalemisega õppes ja digioskuste madala tasemega. 2022. aastal osales õppes vaid 26,5 % kõigist täiskasvanutest. See näitaja on märkimisväärselt alla ELi keskmise (39,5 %) ja tegemist on 13,8protsendipunktilise vähenemisega võrreldes 2016. aastaga, seega on olukord „tähelepanu vajav“. Lisaks olid 2023. aastal vähemalt põhilised digioskused vaid 46,7 %l täiskasvanutest, mis on tunduvalt alla ELi keskmise (55,6 %) ja näitab 3,0protsendipunktilist vähenemist võrreldes 2021. aastaga. Olukord on samuti kategoorias „tähelepanu vajav“. Lisaks puudub igal neljandal Sloveenia õpilasel minimaalne matemaatika- ja lugemisoskus (PISA 2022) ning selle näitaja puhul täheldatakse langustrendi. Positiivne on see, et madala haridustasemega noorte osakaal on endiselt väiksem kui ELi keskmine (9,4 %) ja vähenes 2024. aastal 0,4 protsendipunkti võrra 5,0 %le. Lisaks vähenes mittetöötavate ja mitteõppivate noorte osakaal 0,2 protsendipunkti ja on 2024. aastal 7,6 %, mistõttu paigutub näitaja kategooriasse „keskmisest parem“.

Tööturu üldine olukord on mõõduka majanduskasvu tingimustes jätkuvalt hea, kuigi probleeme on ka. 2024. aastal suurenes tööhõive määr mõõdukalt (0,8 protsendipunkti võrra 78,3 %ni), mis on üle ELi keskmise (75,8 %). Töötuse määr ja selle pikaajaline komponent olid 2024. aastal mõlemad kategoorias „keskmisest parem“ (vastavalt 3,7 % ja 1,1 %). Sooline tööhõivelõhe (6,0 protsendipunkti) oli kategoorias „keskmine“, samas alla kolmeaastaste laste osalemine ametlikus lapsehoiuis oli 2024. aastal 57,8 %, mis on tublisti üle ELi keskmise (39,2 %). Siiski võivad struktuursed tegurid, nagu elanikkonna kiire vananemine ja oskuste mittevastavus tööturu vajadustele, tööjõupuuduse probleemi süvendada ja konkurentsivõimet langetada.

Sloveenia sotsiaalvaldkonna tulemused on üldiselt head. Nagu varasematelgi aastatel, olid 2024. aastal vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste ja laste osakaalud kogu elanikkonnas ELi madalaimate hulgas (vastavalt 14,4 % ja 11,8 %) ja Sloveenia oli mõlema näitaja poolest kategoorias „väga tubli“. Mõned haavatavad rühmad, sealhulgas üle 65aastased naised, madala haridustasemega inimesed, töötud, üksikvanemaga leibkonnad ja väljaspool ELi sündinud inimesed, kogesid siiski palju suuremat vaesusriski. Sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele oli kategoorias „keskmine“ (37,7 %), kuid vanemate inimeste puhul (üle 65aastased) on see siiski vähem tõhus³²³. Sissetulekute ebavõrdsus, mida mõõdetakse sissetulekukvintilide suhte kordaja abil, oli 2024. aastal 3,42, mis on üks väiksemaid ELis (samuti selles osas kategoorias „väga tubli“).

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „tähelepanu vajav“ on antud kahe näitaja puhul, **ei paista ülespoole suunatud**

Allikas: Eurostat [[isoc_sk_dskl_i21](#)], Euroopa statistikasüsteemi IKT uuring.

³²³ Vt Sloveenia makromajandusliku analüüsi ja arengu instituut, „[Quality of life in Slovenia – Development Report](#)“, 2025.

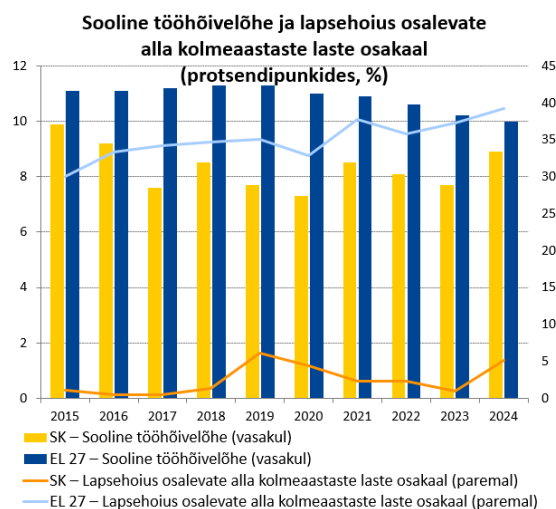
sotsiaalsel lähenemist ohustavaid võimalikke riske Sloveenia puhul esinevat ning seega ei ole vaja teha riigi kohta täiendavat analüüsi teises analüüsietapis (vt tekstikast 3.1.1).

Slovakkia

Slovakkia seisab silmitsi oskuste arendamisega seotud probleemidega. Kuigi ametlikes lapsehoiuteenustes osalevate alla kolmeaastaste laste osakaal suurenes 2023. aasta 1,0 %lt 2024. aastal 5,1%ni, jäi see oluliselt alla ELi keskmise (2024. aastal 39,2 %) ja liigitub kategooriasse „kriitiline olukord“. Lisaks oli osalemise määr jätkuvalt üks madalamaid ELis ka üle kolmeaastaste laste puhul (80,8 % vs. 94,6 % 2023. aastal), sealhulgas roma laste puhul. Madala haridustasemega noorte osakaal oli suhteliselt väike (2024. aastal 7,5 % vs. 9,4 % ELis), kuid kasv oli üks suurimaid (+1,1 protsendipunkti), mistõttu on näitaja liigitatud kategooriasse „tähelepanu vajav“. Maapiirkondades on see näitaja alates 2021. aastast pidevalt kasvanud ja jõudis 2024. aastal 9,8 %ni. Samuti puuduvad 2022. aasta PISA uuringu tulemuste kohaselt kolmandikul 15aastastel noortel põhioskused matemaatikas ja lugemises. Vähemalt põhiliste digioskustega täiskasvanute osakaal oli 2023. aastal 51,3 %, seda pärast vähenemist 55,2 %lt 2021. aastal, mis kujutab endast täiendavat riski digipöördele ning on liigitatud kategooriasse „tähelepanu vajav“. Positiivse poole pealt oli täiskasvanute viimase 12 kuu jooksul õppes osalemise määr kategoorias „keskmisest parem“.

Tööturg toimib suhteliselt hästi, kuid probleeme on. Kindla majanduskasvu tingimustes kerkis tööhõive määr 2024. aastal rekordiliselt kõrgele (78,1%) ja töötuse määr oli rekordiliselt madalal tasemel (5,3 %) (ELi keskmine on vastavalt 75,8 % ja 5,9 %). Pikaajalise töötuse määr jääb endiselt kategooriasse „kriitiline olukord“, kuna 2024. aastal paranes see näitaja vaid vähesel määral, langes 2023. aasta 3,8 %lt 3,5 %le, ning see määr on jätkuvalt üks kõrgemaid ELis. Ka piirkondlikud erinevused on endiselt suured. Näitaja, mis kajastab NEET-noorte osakaalu, paranes veelgi, langes 2023. aastal 10,7 %le 2024. aastal (kategooria „keskmine“). Samal ajal oli noorte töötuse määr 19,2 %, mis on endiselt üle ELi keskmise (14,9 %). Alates 2023. aastast on suurenenud nii puuetega inimeste tööhõivelõhe kui ka sooline tööhõivelõhe (vastavalt 23,8 protsendipunkti ja 8,9 protsendipunkti ning ELis 24,0 protsendipunkti ja 10,0 protsendipunkti), kusjuures viimane näitaja on nüüd kategoorias „tähelepanu vajav“. Leibkonna kasutada oleva reaalse kogutulu indeks elaniku kohta (2008 = 100) oli 2024. aastal 133,6 ja see näitaja on kategoorias „keskmine“.

Slovakkia üldine vaesusrisk on väike, kuid mõnes piirkonnas ja rühmas on endiselt raskusi. Sissetulekute ebavõrdsuse puhul, mida mõõdetakse sissetulekukvintilide suhte kordaja abil, oli Slovakkia kategoorias „väga tubli“, samas kui suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse määr oli kategoorias „keskmine“ – 2024. aastal 18,3 % (ELis 21,0 %). Riigi idaosas oli vaesusrisk siiski suurem. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr laste puhul langes 2024. aastal 2,7 protsendipunkti võrra 22,6 %le ja oli kategoorias „keskmisest parem“. Ka sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele paranes veidi (36,7 %le 2024. aastal, kategooria „keskmine“). Riigis on romadest elanike arv üks ELi suuremaid ning tuhanded inimesed elavad eraldatud piirkondades, kus puudub juurdepääs esmatähtsatele teenustele. Liiga suurte eluasemekuludega leibkondade osakaal suurenes

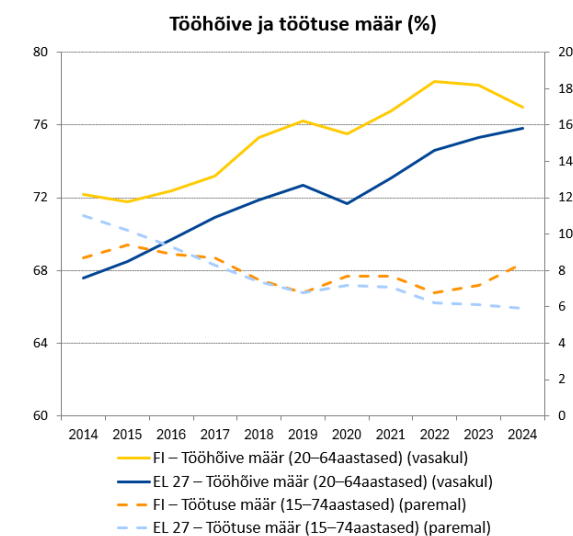
Allikas: Eurostat, [tesem060], ELi tööjõu-uuring ning [tepsr_sp210], sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

2024. aastal 6,4 %ni (kategooria „keskmine“), samas kui rahuldamata arstiabivajaduse poolest oli riik kategoorias „keskmisest parem“.

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „kriitiline olukord“ või „tähelepanu vajav“ on antud viie näitaja puhul, **ei paista ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske Slovakkia puhul esinevat ning seega ei ole vaja teha riigi kohta täiendavat analüüsi teises analüüsietapis** (vt tekstikast 3.1.1).

Soome

Soome tööturg on silmitsi probleemidega tööhõive ja töötuse olukorra halvenemise tõttu. Piiratud majanduskasvu tingimustes langes tööhõive määr 2024. aastal jätkuvalt ja oli 77,0 % (langus võrreldes 2023. aastaga oli 1,2 protsendipunkti, ELi keskmine oli 75,8 %). Tööhõive olukord on endiselt kategoorias „tähelepanu vajav“, kuna olukord halvenes suhteliselt palju vastandina olukorra paranemisele ELi tasandil. Sooline tööhõivelõhe suurenes 2024. aastal 0,7 protsendipunktini (0,2 protsendipunktilt 2023. aastal) ja on seetõttu nüüd kategoorias „hea, kuid vajab jälgimist“, ehkki näitaja tase on märkimisväärselt alla ELi keskmise (10,0 protsendipunkti). Töötuse määr tõusis teist korda järjest (+1,2 protsendipunkti 2024.

Allikas: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], ELi tööjõu-uuring.

aastal) ja kerkis 8,4 %le (ELis 5,9 %), mis näitab, et näitaja jääb kategooriasse „kriitiline olukord“. Noorte töötus suurenes 18,8 %ni, mis on tublisti üle ELi keskmise (14,9 %). Pikaajalise töötuse määr tõusis 2024. aastal 1,8 %ni (ELis 1,9 %) ja on nüüd kategoorias „tähelepanu vajav“. Samasse kategooriasse liigitati ka leibkonna kasutada oleva reaalse kogutulu indeks elaniku kohta (2008 = 100), mis oli 2024. aastal 108,7, st alla ELi keskmise (114,3), ja paranemine oli suhteliselt väike (2023. aastal 107,9).

Üldiselt on riigis tõhus sotsiaalkaitsesüsteem, mis tagab piisava kaetuse, kuid probleemid on süvenemas. Rahuldamata arstiabivajadusest teatanud elanikkonna osakaal suurenes 2024. aastal veelgi (0,6 protsendipunkti võrra) ja jõudis tasemele 8,5 %, mis on üks ELi kõrgemaid (keskmiselt 2,5 %) ja liigitub kategooriasse „kriitiline olukord“. Kuigi ooteajad esmatasandi tervishoius hakkasid vähenema, jäi rahuldamata vajadus mittekiireloomulise eriarstiabi, näiteks vaimse tervise teenuste järele märkimisväärsel tasemele. Personalipuudus vähenes veidi, kuid see on endiselt kitsaskoht, eriti eriarstiabi puhul. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste osakaal kasvas 1 protsendipunkti võrra, jõudes 2024. aastal 16,8 %ni ning eriti suur oli see kasv laste puhul (+3,5 protsendipunkti tasemel 17,3%). Mõlemad näitajad jäävad siiski alla ELi keskmise (vastavalt 21,0 % ja 24,2 %) ning on kategoorias „hea, kuid vajab jälgimist“ (eelmisel aastal oli see näitaja kategoorias „väga tubli“). Teisest küljest on Soome hoolimata mõningasest vähenemisest endiselt kategoorias „väga tubli“ seoses sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõjuga vaesuse vähendamisele (46,4 % tasemel 2024. aastal vs. ELis 34,2 %).

Soome tulemused oskuste valdkonnas on üldiselt jätkuvalt head. Vähemalt põhiliste digioskustega täiskasvanute osakaal oli 2023. aastal 82,0 %, seega liigitub riik kategooriasse „väga tubli“. Samuti oli täiskasvanute viimase 12 kuu jooksul õppes osalemise määr 2022. aastal 51,8 % ja seega kategoorias „keskmisest parem“. Kolmanda taseme hariduse omandanute määr püsis siiski allpool ELi keskmist (39,1 % vs. 44,1 % 2024. aastal). Olles kaks järjestikust aastat suurenenud, oli madala haridustasemega noorte osakaal 2024. aastal 9,6 % ja on nüüd kategoorias „keskmine“. Samal ajal kinnitavad 2022. aasta PISA tulemused, et kehvade põhioskustega õpilaste osakaal on viimase kümne aasta jooksul pidevalt suurenenud, mis nõuab tähelepanu. 2022. aastal oli puuduliku lugemisoskusega õpilaste osakaal 21,4 % (ELis 26,2 %), matemaatikas 24,9 % (ELis 29,5 %) ja loodusteadustes 18,0 % (ELis 24,2 %).

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „kriitiline olukord“ või „tähelepanu vajav“ on antud viiele näitajale, millest ühe puhul olukord aja jooksul ka halvenes, tehti järeldus, et **Soome puhul esineb ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske, mistõttu on vaja riigi olukorda täiendavalt analüüsida teises analüüsietapis** (vt tekstikast 3.1.1).

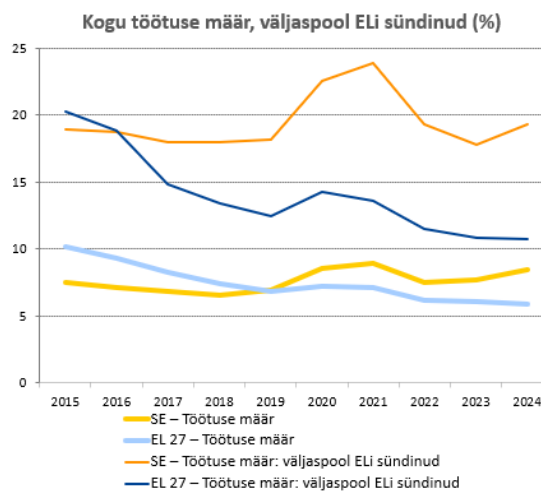
Rootsi

Rootsis halvenesid 2024. aastal tööhõive ja töötuse näitajad. Kuigi riigi tööhõive määr on endiselt üks ELi kõrgemaid (2024. aastal 81,9 % võrreldes keskmise 75,8 %ga), vähenes see 2024. aastal pärast pikka aeglase majanduskasvu perioodi 0,7 protsendipunkti võrra, seda vastupidiselt mujal ELis registreeritud kasvule. Olukord on kategoorias „hea, kuid vajab jälgimist“. Samal ajal tõusis töötuse määr (0,7 protsendipunkti võrra) 2024. aastal 8,4 %ni ja näitaja on nüüd pärast teist järjestikust halvenemist üks kõrgemaid ELis (ELi keskmine 5,9 %) ja liigitatud kategooriasse „kriitiline olukord“. Kui Rootsis sündinud inimeste puhul oli töötuse määr 5,7 %, siis väljaspool ELi sündinud inimeste puhul oli see 19,3 %. Madala kvalifikatsiooniga inimeste (ISCED 0–2) puhul oli see määr 26,1 %

võrreldes 4,8 %ga kõrge kvalifikatsiooniga inimeste (ISCED 5–8) puhul. Mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) osakaalu poolest oli riik jätkuvalt kategoorias „väga tubli“ (6,3 %), seda hoolimata näitaja kasvust. Soolise tööhõivelõhe näitaja oli 2024. aastal kategoorias „keskmisest parem“ (4,0 protsendipunkti vs. 10 protsendipunkti ELis), seda tulemust toetas kindlasti ka alla kolmeaastaste laste suur osakaal ametlikus lapsehoiuis (57,7 % vs. 39,2 % ELis, kategooria „väga tubli“). Leibkonna kasutada oleva reaalse kogutulu indeks elaniku kohta (2008 = 100) paranes veidi, olles 2024. aastal 120,6, võrreldes 120,2ga 2023. aastal ja riik on selle näitaja poolest kategoorias „keskmine“.

Sotsiaalne olukord on Rootsis üldiselt hea, kuid teatavad probleemid püsivad. Sissetulekute ebavõrdsus, mida mõõdetakse sissetulekukvintiilide suhte kordaja abil, vähenes veidi (2024. aastal 4,34le) ja on nüüd kategoorias „keskmine“. Vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse riski määr vähenes 18,4 %lt 2023. aastal 17,5 %le 2024. aastal ning sellega seoses on olukord nüüd „keskmisest parem“. See üldine määr varjab siiski suuri erinevusi. Väljaspool ELi sündinud inimestel on palju suurem vaesusrisk kui Rootsis sündinud inimestel (35,5 % vs. 12,1 %) ning madala kvalifikatsiooniga töötajate puhul on see määr suurem kui kõrge kvalifikatsiooniga inimeste puhul (26,7 % vs. 11,1 %). Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr laste puhul vähenes 2023. aastal 21,6 %lt (2024. aasta 20,9 %le), mistõttu paigutub näitaja kategooriasse „keskmine“. Samal ajal oli sotsiaalsiirete (v.a pensionid) mõju vaesuse vähendamisele 2024. aastal 40,6% (olles suurenenud 36,9 % tasemelt 2023. aastal) ja see näitaja on nüüd kategoorias „keskmisest parem“. Liiga suurte eluasemekulude määr 2024. aastal oli jätkuvalt kõrge (10,6 % vs. ELis 8,2 %) ja on kategoorias „tähelepanu vajav“.

Rootsi tulemused oskuste valdkonnas on head, kuid ebavõrdsus haridus- ja koolitussüsteemis on püsiv. Riik on täiskasvanute õppes osalemise poolest kategoorias „väga tubli“ (2022. aastal 66,5 %) ja vähemalt põhiliste digioskustega täiskasvanute osakaalu poolest kategoorias „keskmisest parem“. Madala haridustasemega noorte osakaal vähenes 2024. aastal 7,2 %le ning sellega seoses on olukord nüüd liigitatud kategooriasse „keskmine“. Siiski on see osakaal väljaspool ELi sündinud inimeste seas enam kui kaks korda suurem (12,6 %) kui Rootsis sündinud inimeste seas (5,9 %). Lisaks on kehvade õpitulemustega õpilaste osakaal aastatel 2015–2022 oluliselt suurenenud (8,4 protsendipunkti võrra 27,2 %le, PISA 2022).

Märkus. AeGRIDade katkemised 2018. ja 2021. aastal Rootsi ja ELi puhul.

Allikas: Eurostat [[lfsa_urgacob](#)], ELi tööjõu-uuring.

Eelkirjeldatud esimese analüüsietapi tulemusi silmas pidades ja eelkõige võttes arvesse, et hinnang „kriitilises olukorras“ või „tähelepanu vajav“ on antud kahe näitaja puhul (millest ühe puhul olukord aja jooksul halvenes), **ei paista ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid võimalikke riske Rootsi puhul esinevat ning seega ei ole vaja teha riigi kohta täiendavat analüüsi teises analüüsietapis** (vt punktis 1 esitatud tekstikast).